

Brüssel, 25.6.2019
COM(2019) 299 final

KOMISJONI ARUANNE

EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE JA KONTROLLIKOJALE

ELi 2018. aasta eelarve haldus- ja tulemusaruanne

Sisukord

EESSÕNA.....	3
KOKKUVÕTE.....	7
SISSEJUHATUS.....	21

1. JAGU – TULEMUSLIKKUS JA TULEMUSED 22

1. Tulemustele orienteeritud ELi eelarve	23
2. Konkurentsivõime majanduskasvu ja tööhõive tagamiseks (alamrubriik 1A).....	33
3. Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne sidusus (alamrubriik 1B).....	70
4. Jätkusuutlik kasv: loodusvarad (eelarverubriik 2)	85
5. Julgeolek ja kodakondsus (eelarverubriik 3).....	102
6. Globaalne Euroopa (eelarverubriik 4).....	122
7. Erivahendid.....	147

2. JAGU – SISEKONTROLL JA FINANTSJUHTIMINE..... 151

1. ELi eelarvet hallatakse hästi	151
2. Kontrollisüsteemid on kulutõhusad	156
3. Finantskorrektsioonid ja sissenõudmised näitavad, et mitmeaastane kontrollitsüklil kaitseb ELi eelarvet.....	167
4. Komisjoni pettustevastase võitluse strateegiat on uuendatud.....	172
5. Haldamine annab mõistliku kindluse ning reservatsioonide finantsmõju on piiratud.....	175
6. Kindlus tänu siseauditi talituse tööle	181
7. Kokkuvõtte järeldustest auditi järelevalvekomitee tehtud töö kohta	183
8. Välisaudit ja heakskiitmine: minevikust õppimine tuleviku parandamiseks	186
9. Organisatsiooniline juhtimine	189

LISAD

Eessõna

Mul on heameel esitleda **ELi 2018. aasta eelarve haldus- ja tulemusaruannet**. Aruandes esitatakse ülevaade ELi eelarve tulemuslikkusest, haldusest ja kaitsest. Selles selgitatakse, kuidas ELi eelarve toetab ELi poliitika prioriteete, ning kirjeldatakse nii saavutatud tulemusi kui ka komisjoni rolli finantsjuhtimise kõrgeimate standardite täitmisel. Käesolev aruanne kuulub komisjoni **integreeritud finants- ja vastutusuaruannete** paketti. See täidab meie kohustusi finantsmääruse raames ning moodustab meie kõrgelt arenenud finantsvastutuse süsteemi olulise osa.

Hoolimata selle suhteliselt tagasihoidlikust suuruselt, on ELi eelarvel miljonitele eurooplastele väga suur mõju. See täiendab riiklike eelarveid ja toetab poliitilisi prioriteete valdkondades, kus sellel on tõeline väärtus ja kus see võimaldab saavutada tulemusi kõige tõhusamalt. Mina lähtun põhimõttest, et ELi eelarve peaks keskenduma valdkondadele, kus selle mõju on suurem kui riikide tasandi avaliku sektori kulutustel. Näiteks ei saa ükski liikmesriik üksi finantseerida suuri taristuid ega teadusprojekte, mis oma ulatuselt suudavad konkureerida maailma tasemel tegijatega, nagu Hiina ja USA. Mõned ELi ees seisvad väljakutsed on üleilmse ulatusega. Terrorism, organiseeritud kuritegevus, kliimamuutused, loodusõnnetused ja epideemiad ei tunne piire. Neid probleeme on kõige parem lahendada üleeuroopalisel tasandil, kasutades ELi eelarvet.

Kuid ELi eelarve on hoolimata oma paindlikkusest piiratud suurusel. Seetõttu peab otsuste tegemine olema teadlikum ja põhinema senisest rohkem tõenditel, et raha eraldataks valdkondadesse, kus selle järele on kõige suurem vajadus. Käesolevas aruandes kirjeldame neid arvukaid meetmeid, mille kaudu ELi eelarve aitab 2018. aastal kaasa meie ühiste eesmärkide saavutamisele.

2018. aastal keskenduti majanduse paremale taastumisele, investeerides olulistesse valdkondadesse, mis edendavad töökohtade loomist. Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondil, Euroopa ühendamise rahastul ja Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidel oli selles protsessis oluline roll. Kutsun teid avastama ELi investeeringute taga olevaid lugusid portaalist InvestEU (<https://europa.eu/investeu>). ELi eelarve pakkus olulist tuge ka teistes prioriteetsetes valdkondades, nagu ELi laiapõhjaline lähenemine rände, julgeolekuliit, tipptasemel teadusuuringud ja ELi välistegevus, kuid aitab ka saavutada valdkonnaüleseid

poliitikaeesmärke, nagu kliimameetmed ja bioloogiline mitmekesisus.

Käesolevas aruandes kirjeldatakse ka meetmeid, mida võtame selleks, et tagada ELi eelarve haldamine kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise kõrgeimate standarditega. **Käesoleva aruandega võtab komisjon üldise poliitilise vastutuse ELi 2018. aasta eelarve haldamise eest.**

Komisjon jälgib hoolikalt ELi eelarve täitmist kohapeal. Juhul kui avastatakse, et liikmesriigid või lõplikud toetusesaajad on kasutanud ELi raha väärtalt, võtab komisjon kohe meetmed vigade parandamiseks ning vajaduse korral vahendite tagasinõudmiseks. Komisjoni hinnangul on 2018. aasta kulutuste jääkveatase pärast korrigeerimisi ja tagasinõudmisi väiksem kui 1 %, jäädes tunduvalt alla olulisuse künnise.

2018. aastal paranes finantsjuhtimine sarnaselt viimastele aastatele veelgi. ELi süsteemid vigade tuvastamiseks ja parandamiseks ning pettustega võitlemiseks toimivad ja on stabiilsed. Seda on tunnistanud ka Euroopa Kontrollikoda. Me säilitame valvsuse ning tagame ka edaspidi selle, et ELi eelarve on eesseisvatel aastatel asjakohaselt kaitsitud. See on eriti oluline, võttes arvesse üha probleemsemat poliitilist keskkonda. Pidev ja tõhus aruandlus parandab ülevaatlikkust ELi kulutustest ning seda mitte ainult õigusaktides kehtestatud nõuete täitmiseks. See aitab ka suhetes kodanike ja teiste sidusrühmadega ning võimaldab taastada nende usalduse Euroopa Liitu.

2018. aastal tegi komisjon mais ja juunis ka ettepanekud tulevase mitmeaastase finantsraamistiku kohta. Koostati põhjalik kuluaruanne,⁽¹⁾ milles analüüsiti kõigi programmide tulemuslikkust. Minu jaoks oli ELi lisaväärtus peamine kriteerium, millel peaksid tuginema kõik tulevased kulutused, suurendades uute prioriteetide rahastamist, moderniseerides olemasolevaid programme, võimaluse korral hõlbustades ja ühtlustades ning tagades liidule paindlikuma eelarve. Usun, et komisjon on esitanud tänapäevase, tasakaalus ja realistliku eelarve liidu jaoks, mis hoiab kaitseb ja avarab võimalusi. Tulevase raamistiku õigeaegne kokkuleppimine kinnitaks ELi institutsioonide ühist pühendumust kasutada võimalikult tõhusalt ära iga ELi eelarve kaudu investeeritud euro.

**Eelarve ja personali eest vastutav volinik
Günther H. Oettinger**

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0171&from=EN>

KOKKUVÕTE

Kokkuvõte

Käesolevas iga-aastases ELi eelarve haldus- ja tulemusaruandes esitatakse uusim teave ELi eelarve abil saavutatud tulemuste (1. jagu) ning ELi eelarve haldamise ja kaitsmise (2. jagu) kohta.

1. jagu on struktureeritud eelarverubriikide kaupa. Selles selgitatakse, kuidas ELi rahastamisprogrammid on aidanud kaasa prioriteetsete ELi poliitikaeesmärkide saavutamisele. Samuti on seal kokkuvõtte programmide tulemuslikkuse viimastest hindamistulemustest.

2018. aasta oli praeguse, perioodil 2014–2020 kehtiva mitmeaastase finantsraamistiku viies aasta. Mitmeaastase finantsraamistiku hilise vastuvõtmise tõttu tekkisid perioodi alguses viivitused. Nüüdseks toimivad ELi rahastamisprogrammid täielikult. Need pakuvad tugevat ja reaalset tuge ELi poliitilistele prioriteetidele mitmes valdkonnas.

Alamrubriik 1A – töökohtade, majanduskasvu ja investeeringute edendamine

Kui Junckeri komisjon majandus- ja finantskriisi järelmõjude tingimustes tööle asus, lubati tööhõivet suurendada. Selle lubaduse täitmiseks on koos liikmesriikidega tehtud edusamme. **Tööl käib rohkem eurooplasi kui kunagi varem** ehk 240,7 miljonit inimest. Üle 12 miljoni töökoha loodi pärast selle komisjoni tööle asumist. Noorte töötus on alates 2008. aastast madalaimal tasemel, kuigi paljudes ELi piirkondades on see endiselt liiga kõrge. **ELi eelarve on nendele saavutustele kaasa aidanud ning on jätkuvalt oluline investeeringute allikas kogu Euroopas.**

Alates Junckeri komisjoni tööle asumisest on loodud üle 12 miljoni töökoha.
Noorte tööpuudus vähenes 24 %-lt 2014. aastal *detsembriks 2018* 14 %-le.

ELi *2018. aasta* eelarve prioriteet oli tugineda majanduse taastamisele, seda eelkõige investeeringuid veelgi elavdades. Investeeringud kasvasid oluliselt tänu **Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi (EFSD) mobiliseeritud enam kui 408 miljardi euro⁽²⁾ suurusele investeeringule**. See komisjoni 2015. aastal koos Euroopa Investeeringupanga grupiga⁽³⁾ käivitatud fond meelitab ligi erasektori vahendeid sellistes valdkondades nagu transport, energia, tervishoid, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia. Nii võimendab see ELi eelarve mõju. Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi kestust pikendati 2018. aasta keskpaigast 2020. aasta lõpuni, seades uue, 500 miljardi⁽⁴⁾ euro suuruse investeeringueesmärgi. Eeldatavasti aitab see kava luua **2020. aastaks** hinnanguliselt **1,4 miljonit uut töökohta**, samas kui ELi **sisemajanduse koguprodukt kasvab hinnanguliselt 1,3 %**. Tänu nendele investeeringutele suurenes 11 miljoni võrra nende kodumajapidamiste arv, kus on kättesaadav kiire internet, rohkem kui 4 miljonit majapidamist kasutab taastuvatest energiaallikatest toodetud energiat ning 30 miljonile eurooplasele on kättesaadavad paremad tervishoiuteenused.

31. detsembri 2018. aasta seisuga oli Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond mobiliseerinud üle Euroopa alates 2015. aastast üle 370 miljardi euro väärtuses investeeringuid, mis oli oluliselt rohkem kui algne eesmärk 315 miljardit eurot, ning liigutakse uue, 2020. aasta eesmärgi, 500 miljardi euro poole.

Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond on aidanud rahastada poole miljoni soodsa eluaseme ehitamist, parandanud tervishoiuteenuseid 30 miljoni europlase jaoks, uuendanud raudtee- ja linnatariit 95 miljoni reisija jaoks ning toetanud 280 000 väikese ja keskmise suurusega ettevõtja juurdepääsu rahastamisele.

⁽²⁾ Investeeringud alates Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi loomisest 2016. aastal. Fondi investeeringute kogumaht oli 31. detsembri 2018 seisuga 370 miljardit eurot ning 13. juuni 2019 seisuga 408 miljardit eurot.

⁽³⁾ Euroopa Investeeringupanga grupp koosneb Euroopa Investeeringupangast ja Euroopa Investeeringufondist.

⁽⁴⁾ 2016. aastal nägi esialgne kava ette teha 315 miljardi euro väärtuses lisainvesteeringuid.

Strateegilised investeeringud on parandanud ka majanduskasvu ja konkurentsivõimet, rahastades olulist transpordi-, energia- või telekommunikatsioonitaristut. Need investeeringud keskenduvad valdkondadele, kus EL võimaldab suuremat mõju kui riigi tasandi avaliku sektori kulutused. Euroopa ühendamise rahastul on selliste taristute arendamises oluline roll, samuti luuakse nendega alus vähem süsihappegaasi tekitava ELi energiavõrgu jaoks. 2018. aastal maksis selle rahastu kaudu toetustena välja 1,4 miljardit eurot, mida kombineeriti rahastamisega Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist ja teistest allikatest.

Euroopa ühendamise rahastu finantseerib osaliselt uut tunnelit Taani linna Rødby ja Saksamaa linna Puttgardeni vahelises 18 km laiuses Fehmarni väinas. See vähendab Kopenhaageni ja Hamburgi vahelist autosõiduaega umbes 1 tunni võrra ja kaubarongide sõiduaega 2 tunni võrra.

ELi eelarve saavutab tulemusi ka tänu sellistele **kosmoseprogrammidele** nagu Galileo, Copernicus ja EGNOS. Ükski liikmesriik üksi ei oleks suutnud viia orbiidile 26 satelliiti, millest saab 2018. aasta lõpuks kasu 500 miljonit ⁽⁵⁾ kasutajat üle kogu maailma. 2018. aastal lisandus neile veel neli Galileo satelliiti, mis aitavad ookeane, maad ja atmosfääri paremini jälgida. ELi kosmosesignaalid ja andmed parandavad meie elu selliste teenustega nagu parem navigeerimine, täppispõllundus, põllukultuuride järelevalve, loodusõnnetustele reageerimine, elupääste merel, avariimajakat kasutavate inimeste otsimine ja päästmine ning laevade ja naftareostuste seire.

2018. aasta lõpus kasutas 315 lennujaama pea kõigis ELi riikides Euroopa Geostatsionaarset Navigatsiooniliste teenust, mis muudab maandumise rasketes ilmaoludes ohutumaks ning aitab vältida hiline misi ja ümbersuunamisi.

Alates aprillist 2018 on Galileo integreeritud kõigisse Euroopas müüdavatesse uutesse autodesse ning toetab automaatse hädaabikõne (eCall) süsteemi.

Copernicus on koostanud hädaabikaardid 80 % Euroopa üleujutuste kohta. See on aidanud riikide hädaabiteenistustel saada olukorrast parema ülevaate ning teha päästetöid efektiivsemalt.

2018. aasta tähistas ka uut peatükki **Euroopa kaitsekoostöös** Euroopa Kaitsefondiga. 2018. aastal eraldati uuenduslike kaitsetehnoloogiate ja toodete uurimise valdkonnas tehtavaks koostööks 40 miljonit eurot. Komisjon on heaks kiitnud kaheaastased tööprogrammid ühise kaitsevõimekuse arendamise projektide kaasrahastamiseks 2019.–2020. aastal; ELi panus on 500 miljonit eurot.

EL investeerib ⁽⁶⁾ 35 miljonit eurot teadusprojekti „Ocean2020“. See projekt toob kokku 42 partnerit 15 ELi liikmesriigist ning toetab mereseire missioone, kus laevastiku tegevusse kaasatakse mehitamata õhusõidukid ja mehitamata allveelaevad.

Tipptasemel teadusuuringute ja innovatsiooni toetamine

ELi eelarvest toetati endiselt ELi kohustust toetada tipptasemel teadusuuringuid ja innovatsiooni, keskendudes riikidevahelisele koostööle, tööstuslikule asjakohasusele ning mastaabisäästule. Programm „Horisont 2020“ on ELi teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm ning maailma suurim riikidevaheline teadusrahastusprogramm. Samuti on see **ELi kõigi aegade suurim teadusuuringute ja innovatsiooni**

⁽⁵⁾ 700 miljonit kasutajat 2018. aasta mai keskpaigas.

⁽⁶⁾ Alguskuupäev on 1. aprill 2018. Projekti kestus on 36 kuud.

programm, mille ligi 80 miljardit eurot eraldatakse 7 jooksul ⁽⁷⁾. 2018. aastal kuulutati programmi „Horisont 2020“ raames välja 10 miljardi eurot hõlmav projektikonkurss.

Programmi „Horisont 2020“ vahendite abil on Teadusuuringute Ühiskeskus välja töötanud ainsa üleilmse automaatse tsunamihoiatussüsteemi ja käitab seda. See suudab kiiresti välja arvutada laine hinnangulise kõrguse ja liikumiskiiruse ning saata ülemaailmse katastroofihoiatuse- ja koordinatsioonisüsteemi kaudu automaatselt hoiatusteate.

Programm „Horisont 2020“ loob ühtse strateegiaaamistiku ELi teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamiseks. See on keske tähtsusega tagamaks, et ELi teadus ja tehnoloogia on ka edaspidi maailmatasemel. See aitab eemaldada innovatsiooni teel seisvad takistused ning hõlbustab avaliku ja erasektori koostööd suurtele ühiskondlikele probleemidele lahenduste leidmisel. ELi toetus teadusuuringutele ja innovatsioonile ärgitab koostööd eri riikide teadusmeeskondade ning eri valdkondade vahel, mis on läbimurdeliste avastuste tegemisel väga oluline. See võimaldab ELil saavutada tulemusi prioriteetsetes valdkondades, nagu **Pariisi kliimakokkulepe** ⁽⁸⁾. Programm „Horisont 2020“ on aidanud vahetult saavutada üldeesmärki, st tugevdada Euroopa tööstuslikku juhtpositsiooni ja konkurentsivõimet. See on olnud eriti edukas innovatsiooni stimuleerimisel väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate hulgas. 20 % osaluse üldeesmärk on koguni ületatud ⁽⁹⁾.

Euroopa kõrgjõudlusega andmetöötuse ühisettevõtte alustas tegevust 2018. aastal novembris. See koondab ELi ja osalevate riikide ressursid eesmärgiga luua Euroopas maailma tasemel superandmetöötuse ja andmete taristu ning asjaomaste tehnoloogiate ja rakenduste konkurentsivõimeline innovatsiooni ökosüsteem.

Tänu teadusele ja osalisele rahastamisele programmi „Horisont 2020“ kaudu 2018. aastal tehti ühele 45-aastasele Rootsi naisele operatsioon, mille käigus paigaldati talle püsiv robotkäsi, mida ta saab oma igapäevaelus kasutada.

Noorte eurooplaste toetamine

ELi eelarve on loonud **võimalusi välismaal õppimiseks ja reisimiseks** ning aidanud noortel töötutel leida tööd või osaleda koolitustel, mis suurendavad nende võimalusi tööd leida. Igal aastal saab enam kui 3,5 miljonit noort, kes on liitunud noortegarantiiga, töö-, õppimis- või praktikapakkumise. Alates 2014. aastast on see kava aidanud rohkem kui 14 miljonit noort.

Programm „**Erasmus+**“ on üks peamisi viise, kuidas eurooplased saavad kogeda Euroopa identiteeti kogu selle mitmekesisuses. 2018. aastal omandas umbes 800 000 õpetajat, õppejõudu, koolitajat, haridus- ja noorsootöötajat programmi „Erasmus+“ kaudu uusi oskusi välismaal ning parandas oma tulevasi töövõimalusi. Juhtprogramm näitas oma paindlikkust, toetades Euroopa ülikoolide algatuse loomist ja „Erasmus+“ virtuaalset teabevahetust.

Lisaks käivitas komisjon katsealgatuse DiscoverEU ⁽¹⁰⁾, mis annab 18-aastastele noortele võimaluse Euroopas reisida, teistelt kultuuridelt õppida ja oma Euroopa identiteeti uurida. Komisjon soovib algatust DiscoverEU edasi arendada ja on seetõttu lisanud selle oma ettepanekutesse järgmise Erasmuse programmi kohta.

Euroopa solidaarsuskorpuse ⁽¹¹⁾ programm sai oma eeskirjad ja eelarve ning võimaldas paljudel noortel aidata; uurida, õppida ja areneda eri tegevuste kaudu, nagu sotsiaalselt puudust kannatavate inimeste

⁽⁷⁾ 2014–2020.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/clima/policies/international/negotiations/paris_et

⁽⁹⁾ 24 %, mis ületab väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate osalusele programmis „Horisont 2020“ seatud 20 % eesmärgi.

⁽¹⁰⁾ https://europa.eu/youth/discovereu_et

⁽¹¹⁾ https://europa.eu/youth/solidarity_et

aitamine, keskkonna eest hoolitsemine ning loodusõnnetuste järel kogukondade ülesehitamine ja neile lootuse andmine.

Alates Erasmuse programmi loomisest 1987. aastal on selles osalenud enam kui 10 miljonit inimest.

2018. aasta juulist oktoobrini sai umbes 15 000 noort avastada rongiga reisides Euroopat, kasutades DiscoverEU reisipassi. Veel 14 500 noort valiti välja 2018. aasta novembri kandideerimisvoorus.

2018. aasta detsembri lõpuks oli ligi 100 000 kodanikuväärtustele mõtlevat noort registreerunud Euroopa solidaarsuskorpusesse. Neist pea 11 000 toetasid abi vajavaid üksikisikuid ja kogukondi üle kogu Euroopa, enamasti vabatahtliku tegevuse kaudu.

ELi eelarvest saadav toetus noortegarantii rakendamiseks on oluline ja loob noortele võimaluse õppida ja reisida välismaal ning aitab neil leida tööd või pääseda koolitustele, mis suurendavad nende võimalusi tööd leida.

Alates noortegarantii loomisest ⁽¹²⁾ on igal aastal enam kui 3,5 miljonit noort, kes on liitunud noortegarantiiga, saanud töö-, täiendõppe- või praktikapakkumise.

Alamrubriik 1B – töökohtade loomise, jätkusuutliku majanduskasvu ja innovatsiooni edendamine ühtekuuluvuspoliitika kaudu

Ühtekuuluvuspoliitika, mille eelarve moodustab oma 352 miljardi euroga (aastateks 2014–2020) pea kolmandiku kogu ELi eelarvest, eesmärk on vähendada ebavõrdsust ja toetada ELis **majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset sidusust**. Selle poliitika võimsat panust tõestab vähem arenenud liikmesriikide ja piirkondade kiire järelejäudmine ülejäänud ELile tootlikkuse ja sisemajanduse koguprodukti poolest elaniku kohta. Vahendid toetavad otseselt ELi põhiprioriteetide saavutamist ja riigipõhiste soovituste rakendamist Euroopa poolaasta raames ning tagavad vajalikud investeerimistingimused 2014.–2020. aasta programmide jaoks määratud eeltingimuste järelmeetmete kaudu.

Iga ühtekuuluvuspoliitika raames perioodil 2007–2013 investeeritud euro suurendab aastaks 2023 sisemajanduse koguprodukti 2,74 euro võrra. Samal perioodil loodi umbes 1,3 miljonit töökohta.

ELi eelarve toetas endiselt liikmesriike ja piirkondi nii uute kui ka vanade probleemide lahendamisel, näiteks üleilmastumise ohjamine, töötuse vähendamine, tegelemine muudatustega tööstussektoris, innovatsiooni ja digiülemineku omaksvõtt, inimeste ümberõpe, rände juhtimine pikas perspektiivis ja kliimamuutuste vastu võitlemine, sh üleminek vähem süsihappegaasi tekitavale majandusele ja transpordile.

ELi investeeringud transpordisektoris keskendusid kitsaskohtade eemaldamisele ning nendega aidati remontida ja parandada 7 500 km ulatuses vanu teid ja ehitada 3 100 km ulatuses uusi teid (kuni 2018. aasta lõpuni valitud projektid).

⁽¹²⁾ Noortegarantii on kohustus, mille liikmesriigid võtsid aprillis 2013.

Tänu ühtekuuluvuspoliitika investeeringutele kasutavad avalikud hooned 5,2 teravatt-tundi energiat vähem kui varem. Lisaks ehitati või parandati 748 km ulatuses trammi- ja metrooliine ning ligi 7 500 km ulatuses rongiliine.

2017. aasta lõpuks sai üle 15 miljoni inimese Euroopa Sotsiaalfondilt tuge paremate töövõimaluste leidmiseks ja oskuste arendamiseks, üle 1,7 miljoni töötu leidis töökoha ning üle 2 miljoni inimese omandas uue kvalifikatsiooni.

Eelarverubriik 2 – ELi eelarve aitab moderniseerida ELi põllumajandussektorit eesmärgiga tagada ohutu, kvaliteetne toit ning luua säästev põllumajandus ja maaelu areng

Ühine põllumajanduspoliitika on aidanud saavutada tasakaalustatud territoriaalse arengu ja **vähendada palgalõhet** põllumajandussektori ja teiste sektorite ning liikmesriikide ja piirkondade vahel. See poliitika aitab säilitada ka ELi hädavajalike toiduainete tootmise jätkusuutlikkuse. Otsetoetused suurendavad põllumajandustootjate sissetulekuid ning tagavad sissetulekute suhtelise stabiilsuse märkimisväärse hinna- ja tootmisvolatiilsuse taustal.

ELi eelarve pakub vajalikke vahendeid **paindliku, säästva ja konkurentsivõimelise põllumajanduse** jaoks. Ligi 6,5 miljonit põllumajandustootjat on saanud selle abimeetme raames otsetoetusi, mis moodustavad 38 % nende põllumajanduslikust sissetulekust.

Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond on alates 2014. aastast aidanud moderniseerida rohkem kui 51 400 noore põllumajandustootja põllumajandusettevõtet, koolitada enam kui 1 miljonit osalejat, toetada mahepõllumajandust ligi 16 miljonil hektaril ning investeerinud üle 255 miljoni euro taastuvenergia tootmisse.

Euroopa Merendus- ja Kalandusfond toetab **keskkonnasäästlikku, ressursitõhusat, innovatiivset, konkurentsivõimelist ja teadmispõhist kalandust ja põllumajandust**. Need meetmed võimaldavad jääda ELil säästva ookeanide majandamise rahvusvaheliseks liidriks.

EL on säästva arengu ja kliimapolitiika valdkonnas maailmas esirinnas

Seoses endale võetud kohustusega võidelda kliimamuutustega **on EL eraldanud kõigi oma programmide peale kokku 32 miljardit eurot kliimameetmeteks**, eelkõige ühtekuuluvuspoliitika, energia, transpordi, teadusuuringute ja innovatsiooni ning ühise põllumajanduspoliitika, aga ka ELi arengupoliitika raames, mistõttu on ELi eelarve säästva arengu üheks peamiseks edasiviivaks jõuks. See moodustab 2018. aasta eelarvest 20,7 %. Viimase hinnangu kohaselt on kogu programmitöö perioodi maht 210 miljardit eurot (19,7 %).

Ajavahemikus 2014 kuni 2020 investeerivad Euroopa Regionaalarengu Fond ja Ühtekuuluvusfond 54,8 miljardit eurot⁽¹³⁾ kliimaküsimustega seotud eesmärkide saavutamiseks. Need investeeringud toetavad üleminekut vähese CO₂-heitega majandusele, edendades taastuvatest energiaallikatest saadava energia tootmist ja jaotamist, energiatõhusust, nutikate jaotussüsteemide kasutuselevõttu ning uurimis- ja innovatsioonitegevust vähese CO₂-heitega tehnoloogiate valdkonnas,

⁽¹³⁾ Interaktiivsed andmed on saadaval aadressil <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/a8jn-38y8>

investeeringutes kliimamuutustega kohanemiseks, edendades investeeringuid kindlate riskidega tegelemiseks, tagades katastroofidest taastumise ning arendades katastroofide ohjamissüsteeme.

Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi kaudu toetatavad projektid võimaldavad renoveerida 875 000 pere eluaset ja vähendada nende energiakasutust ning ühendada tarkvõrku veel 3,3 miljonit inimest. Projektid toetasid ka taastuvenergia tootmise täiendavat tootmisvõimsust (7 670 megavatti).

2018. aastal eraldati programmile LIFE kokku 522 miljonit eurot. Selle programmi kaudu toetab ELi eelarve keskkonna- ja looduskaitseprojekte ning kliimameetmeid. Siia kuuluvad olulised investeeringud projektidesse, mis võimaldavad taaskasutada rohkem plasti. Plastjätmete muutmise kvaliteetseks tooraineks auto-, ehitus- ja pakenditööstuse jaoks on üks viise, kuidas programm LIFE toetab praktikas Euroopa plastistrateegiat ringmajanduses.

Programmi LIFE raames toetatud projektid aitasid kaasa üleminekule ressursitõhusale, väheste CO₂-heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelise ringmajandusele; peatada bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ja pöörata see ümber; võidelda ökosüsteemide seisundi halvenemisega, parandades keskkonna, sealhulgas õhu, vee ja pinnase kvaliteeti ning parandada keskkonna- ja kliimaalast juhtimist kõigil tasanditel.

Eelarverubriik 3 – ELi eelarve on tähtis osa ELi laiapõhjalisest lähenemisest rändepoliitikale

ELi eelarvest toetati edasi ka Euroopa laiapõhjalist reageerimist rändeprobleemidele ja ELi välispiiride haldamisele. 2018. aastal jätkus ELi laiapõhjaline lähenemine rändele kõigil rinnetel: tihedam koostöö partnerriikidega; välispiiride parem haldamine ning tõhusamad ja toimivad vahendid meie piiride kaitsmiseks ja rände juhtimiseks ELis, lähtudes solidaarsuspõhimõttest ja vastutusest. Kiires reageerimises rändeprobleemidele oli oluline roll selleks ette nähtud vahenditel, nagu Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond koos ühtekuuluvuspoliitika sihipärase toetusega rändajate pikemaajaliseks integreerimiseks ja ELi välisrahastamisvahenditega. Töö Euroopa rände tegevuskavaga andis positiivse panuse ohtliku ja kontrollimatu rände asendamisse **turvalise, korrakohase ja seadusliku rändega**.

ELi käimasoleva ümberasustamiskava raames on 20 liikmesriiki kohustunud asustama 2019. aasta oktoobriks ümber üle 50 000 inimese. 2018. aasta lõpuks oli see kohustus täidetud juba 24 000 isiku jaoks, kellele leiti varjupaik ELis.

Pärast ELi sisserände tippaega 2015. aastal on rändevood taandunud kriisieelsele tasemele. Ebaseaduslike piiriületuste arv ELi langes 2018. aastal 150 100 juhtumile. See on 5 aasta lõikes väikseim arv.

Alates 2015. aastast on suurenenud seaduslike rändekanalite arv ELi rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste jaoks. ELi ümberasustamisprogrammid on pakkunud turvalisi ja seaduslikke kanaleid pea 50 000 inimesele (31. detsembri 2018. aasta seisuga).

ELi-Türgi 2016. aasta avaldus ja Türgi pagulasrahastu on endiselt üliolulise tähtsusega, aidates vähendada ebaseaduslikke ja ohtlikke piiriületusi Türgi maismaalt Kreeka saartele, päästes nii merel elusid ja edendades rahvusvahelist kaitset vajavate süürlaste ümberasustamist. EL on toetanud Türgit varjupaiga ja toetuse pakkumisel rohkem kui 4 miljonile registreeritud Süüria pagulasele. 2018. aasta lõpuks oli humanitaarabi aidanud 1,5 miljonit kõige haavatavamat pagulast hädaolukorra sotsiaalse turvavõrgu kaudu, mis on sotsiaalse turvavõrgukava, ja aidanud üle 410 000 õpilasel koolis käia (tingimuslike rahaülekannetega haridusprogrammi jaoks). Veel 600 000 lapsel aidati integreeruda Türgi koolisüsteemi. Tänu Türgi pagulasrahastule on ehitatud 136 uut kooli, 410 000 pagulaslast käib nüüd koolis ning 60 000 õpilast käib järeleaitamistundides. Nüüdseks tegutseb 178 tervishoiukeskust, toetatud on 4 miljonit esmatasandi tervisenõustamist ning vaktsineeritud on 650 000 lapsed (14).

Nii nagu Türgi, on ka EL pakkunud olulist humanitaarabi riigisestele põgenikele Süürias ning pagulastele ja vastuvõtivatele kogukondadele Jordaania ja Liibanonis, andes samuti abi Iraagis ja Egiptuses. Süüria kriisile reageerimiseks loodud Euroopa Liidu piirkondlik usaldusfond aitas 2018. aastal kokku ligi 2 miljonit Süüria pagulast ja vastuvõtvaid kogukondi.

ELi eelarvest rahastatav **Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet** on tänu oma pikendatud mandaadile oluliselt tugevdanud oma kohalolekut ELi välispiiridel. Selle eesmärk on toetada liikmesriike piirihalduses ja rakendada ELi tasandil ühiselt integreeritud piirihaldus.

2018. aastal saatis Euroopa piiri- ja rannikuvalve eesliini liikmesriikidele appi kokku 11 000 piirivalveametnikku. See võimaldas päästa 37 000 migranti, saada kätte peaaegu 1 200 inimsugeldajat ning koordineerida/korraldada ligi 14 000 migrandi tagasisaatmine. Lisaks võimaldas Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond vabatahtlikult tagasi pöörduda pea 39 500 inimesel (15).

ELi eelarve aitab endiselt muuta ELi turvaliseks elu- ja töökohaks

Julgeolekuohud on Euroopas süvenenud ja mitmekesistunud. Need esinevad terroriaktide ja uut tüüpi organiseeritud kuritegevusena, samuti küberkuritegevusena. Üldsuse **kaitsmiseks** nende ohtude eest on EL pakkunud rahastust ja toetanud koostööd näiteks rahapesuga võitlemiseks, võltsitud toodete tabamiseks ja konfiskeerimiseks ning väärinfo levitamise kampaaniatega võitlemiseks.

Euroopa ühendamise rahastu on loonud vabatahtliku koostööplatvormi, et parandada valmisolekut küberrünneteks ja nendele reageerimist. Nii aitab EL leida lahendust tervet liitu hõlmavale ohule, mis ei tunne riigipiire.

EL on näidanud oma piirides üles **solidarsust**, koordineerides ja rahastades katastroofiabi andmist, toetades põua tõttu kannatavaid põllumajandustootjaid ning töotajaid, keda puudutavad ettevõtete suured ümberstruktureerimised. Seoses põllumajandustootjate raskustega suvise põua ajal tehti neile suuremaid ettemakseid, et aidata neil loomi sööta.

(14) Teave puudutab saavutusi ajavahemikus 2016 kuni detsember 2018.

(15) Allikas: 2018. aasta rakendamise aastaaruanded. 2018. aasta number sisaldab kõiki liikmesriike, välja arvatud Kreeka, mille kohta ei olnud 2018. aasta andmed veel kättesaadavad.

2018. aastal aidati Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi toel 4,5 miljoni euroga Portugali rõivasektoris koondatud 730 töötajat.

Alates 2003. aastast on EL osalenud 163 ametlikul missioonil ning lähetanud 560 eksperti kaitsma inimesi kogu maailmas. 2018. aastal aitas EL Rootsisis kustutada metsatulekahjusid rekordilise elanikkonnakaitse operatsiooniga: mobiliseeriti üle 360 tuletõrjuja, seitse lennukit, kuus helikopterit ja 67 sõidukit.

Eelarverubriik 4 – ELi eelarve on aidanud ELil saada rahvusvahelisel areenil tugevamaks

ELi eelarve võimaldas Euroopa Liidul jätkata endiselt investeerimist oma partnerite jätkusuutlikkusse ja pindlikkusse, eelkõige Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi ja ühinemiseelse abi rahastamisvahendi kaudu. EL aitab naaberriikidel arendada edasi stabiilseid demokraatlikke institutsioone ning samal ajal oma heaolu suurendada. See aitas saavutada stabiilsust Euroopa piiridel.

2018. aastal vedas ja toetas Euroopa Liit ühist laiaulatuslikku tegevuskava⁽¹⁶⁾, Pariisi kliimakokkulepet, ÜRO kestliku arengu eesmärgi, uusi kaubanduslepinguid, milles pööratakse suurt tähelepanu arengukomponentidele, koostööd Aafrika Liiduga⁽¹⁷⁾ ning suhteid ÜROga.

Koos liikmesriikidega on EL maailma suurim humanitaarabi andja. See võimaldab ELil pakkuda elupäästvat abi loodusõnnetuste ja inimtekkeliste konfliktide korral kogu maailmas.

2018. aastal anti humanitaarabi enam kui 1,4 miljardi euro väärtuses rohkem kui 90 riigis. Oluline osa sellest läks konflikti tõttu kannatanutele Süürias ja naaberriikides viibivatele pagulastele.

2018. aastal eraldati veel 15 miljonit eurot selleks, et luua Myanmarist/Birmast Bangladeshi põgenenud rohingja pagulastele vajalikud tingimused vabatahtlikuks, turvaliseks ja väärikaks tagasipöördumiseks⁽¹⁸⁾.

Arengukoostöö valdkonnas toetavad mitmesugused instrumendid ELi **kestliku arengu tegevuskava 2030** saavutamist kooskõlas Euroopa arengukonsensusega⁽¹⁹⁾. EL püüab suunata vahendeid riikidesse, kus neid on kõige rohkem vaja. Samuti tegi EL ettepaneku muuta suunda ELi ja Aafrika vahelistes suhetes ning luua tõeline ja õiglane partnerlus, kus keskendutakse vastastikusele majandushuvile ning tagatakse täielik kooskõla Aafrika tegevuskavaga aastani 2063⁽²⁰⁾ ning juhtalgatustega, nagu Aafrika mandriosa vabakaubandusala.

Euroopa välisinvesteeringute kava osana toetati ELi eelarvest 2018. aastal **vahendite mobiliseerimist Aafrikasse ja Euroopa naabruses**⁽²¹⁾. Selleks kasutatakse erainvesteeringute suurendamiseks Euroopa Kestliku Arengu Fondi. Komisjon allkirjastas 2018. aastal esimese garantiilepingu (Nasira riskijagamisrahastu). Kuni 75 miljoni euro suurune leping mobiliseerib eeldatavasti ettevõtjatele mõeldud investeeringud Sahara-taguses Aafrikas ja Euroopa naabruses. Sellega loodetakse luua kuni 800 000 töökohta ja aidata neid, kellel on raske saada soodsat laenu, näiteks riigisisesed põgenikud, pagulased, tagasipöördunud, naised ja noored.

⁽¹⁶⁾ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_et/32286/Nuclear%20Agreement

⁽¹⁷⁾ <https://au.int>

⁽¹⁸⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6653_et.htm

⁽¹⁹⁾ https://ec.europa.eu/europeaid/policies/european-development-policy/european-consensus-development_en

⁽²⁰⁾ <https://au.int/en/agenda2063/overview>

⁽²¹⁾ Euroopa naabruses asuvad riigid hõlmavad ELile lähimaid ida- ja lõunanaabreid. Lõunas: Alžeeria, Egiptus, Iisrael, Jordaania, Liibanon, Liibüa, Maroko, Palestiina*, Süüria ja Tuneesia. Idas: Armeenia, Aserbaidžaan, Valgevene, Gruusia, Moldova ja Ukraina. (* Selle nime kasutamine ei tähenda Palestiina riigi tunnustamist ega mõjuta liikmesriikide individuaalseid seisukohti selles küsimuses.)

Komisjoni jaoks on kõige tähtsam tagada ELi eelarve asjakohane haldus ning kaitse vigade ja pettuste eest

Komisjon tahab järgida **tõhususe, mõjususe** ja **kulutuvuse** puhul finantsjuhtimise rangeimaid standardeid. Samuti soovib komisjon tagada selle, et **auditid ja kontrollid** oleksid **kulutõhusad**. Seda käsitletakse käesoleva aruande 2. jaos.

Komisjoni ülesanne on tagada ELi vahendite korrektne kasutamine sõltumata sellest, kas seda teevad vahetult komisjoni talitused või rakenduspartnerid. 71 % kulutustest teevad liikmesriikide asutused eelarve jagatud täitmise raames ja 8 % kulutustest volitatud üksuste kaudu eelarve kaudse täitmise raames.

Oma kohustuste täitmiseks on komisjon loonud tõhusa kindluse tagamise ja aruandluse mudeli ning range sisekontrolli raamistiku. Selles raamistikus võtavad komisjoni talitused – vajaduse korral koostöös liikmesriikide ja volitatud üksuste kaudu (lähtuvalt nende kohustusest kaitsta ELi eelarvet) – meetmed vigade, õigusnormide rikkumiste ja pettuste vältimiseks ning nende esinemise korral meetmed olukorra parandamiseks. Peale selle on Euroopa Pettustevastasel Ametil õigus korraldada sõltumatuid uurimisi ELi vahenditega seotud pettuste ja korruptsiooni kohta ning töötada välja ELi poliitikaid pettustega võitlemiseks.

2018. aastal võeti vastu uus finantsmäärus, mis hõlbustab toetusesaajate jaoks oluliselt finantsreegleid.

Finantstehingute seaduslikkuse ja korrapärasusega seotud risk on alla 2 %.

Komisjoni eesmärk on hoida ELi tulusid ja kulusid mõjutav **maksete tegemisega seotud risk**, mis prognoositakse pärast ennetavate kontrollimeetmete, kuid enne parandusmeetmete võtmist, alla 2 % – see saavutati taas 2018. aastal. Üldiselt on maksete tegemisega seotud riski hinnanguline kogusumma **2018. aastal 1,7 % asjaomastest kogukuludest**. Talitused tegelevad segmentidega, mille puhul maksete tegemisega seotud risk ületab 2 %.

ELi rahastamisprogrammide mitmeaastane olemus võimaldab võtta parandusmeetmeid ka aastaid pärast maksete tegemist, kuni programmide lõppemiseni. Talituste hinnangul moodustavad **tulevased korrigeerimised 2018. aasta asjaomastest kogukuludest kokku 0,9 %**.

2018. aastal nõudis komisjon edukalt tagasi 3,2 miljardit eurot. **Finantskorrektsioonid ja tagasinõudmised** on olulised ennetavad ja parandusmeetmed ELi eelarve kaitsmiseks.

Komisjoni eesmärk ELi eelarve haldamisel on tagada, et pärast programmi lõppemist ja kõigi kontrollimiste tegemist on **jääkrisk programmi lõpetamisel väga väike**. Komisjoni hinnangul on see **2018. aasta asjaomastest kogukuludest vaid 0,8 %**, st alla 1 %.

2018. aastal esitas **Euroopa Kontrollikoda** ELi 2017. aasta eelarvest tehtud maksete seaduslikkuse ja korrapärasuse kohta teist aastat järjest **negatiivse arvamuse asemel märkusega arvamuse**. See kinnitab olulist edasiminekut ning näitab, et oluline osa ELi eelarvest vastab nõuetele.

Pettustevastase võitluse tõhustamine

Komisjon on kohaldanud pettuste suhtes kindlameelselt ja pikaajaliselt nulltolerantsi. Komisjoni läbi vaadatud ja parandatud pettustevastase võitluse strateegia loob tugeva poliitilise raamistiku pettuste ennetamiseks, tuvastamiseks, uurimiseks ja pettustele reageerimiseks ning aitab kaasa komisjoni talituste toimivusele ELi finantshuvide kaitsmisel. Läbivaadatud pettustevastase võitluse strateegia aitab tagada selle, et komisjoni talitused on täielikult valmis 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku rakendamiseks.

Uues strateegias võetakse arvesse olulisi arenguid ELi pettustevastaste võitluse õigusaktides (nt Euroopa Prokuratuuri loomine) ning Euroopa Kontrollikoja hiljutisi hindamistulemusi pettuseriski haldamisel ELi kulutustes. **Läbivaadatud strateegia kasutuselevõtt parandab veelgi pettustevastast võitlust.**

Euroopa Pettustevastane Amet on kontrollinud ka uue rahastamisprogrammi kohta tehtud ettepanekute pettusekindlust. 2018. aasta uus finantsmäärus on tugevdanud huvide konflikti käsitlemist ning komisjon on teinud olulisi ettepanekuid ELi eelarve kaitsmiseks üldiste puuduste eest liikmesriikide õigussüsteemides, sh seades ELi maksete jätkamise ka edaspidi sõltuvusse õigusriigi põhimõtete järgimisest. Varajase avastamise ja kõrvalejätmise süsteemi on veelgi parandatud. Need meetmed kaitsevad ELi eelarvet eesseisvatel aastatel veel paremini.

Haldus annab mõistliku kindluse ning komisjon võtab poliitilise vastutuse ELi eelarve haldamise eest

Lähtuvalt komisjoni deklaratsioonile kindlust andvatest põhialustest **andsid kõik volitatud eelarvevahendite käsutajad piisava kinnituse**, et (1) nende aasta tegevusaruandes sisalduv teave annab õige ja õiglase ülevaate; (2) nende tegevusele eraldatud vahendeid on kasutatud ettenähtud eesmärkidel ja (3) kehtestatud kontrollimenetlused annavad piisava kindluse, et raamatupidamisarvestuse aluseks olevad tehingud on seaduslikud ja korrektsed – vajaduse korral lisati reservatsioon(id) täieliku läbipaistvuse ja edasiste meetmete kohta.

Lisati 40 reservatsiooni, mis on kahe võrra rohkem kui möödunud aastal. **Iga reservatsiooni jaoks on olemas tegevuskava**, mis käsitleb peamisi nõrkusi ja leevendab nendega seotud riske. **Pool reservatsioonidest puudutab pärandiprogramme** aastatest 2007–2013 ning nende finantsmõju on väga väike.

Komisjoni volitatud eelarvevahendite käsutajate kinnitavate avalduste alusel võtab volinike kolleegium poliitilise vastutuse ELi eelarve haldamise eest.

ELi uus pikaajaline eelarve hoiab, võimestab ja kaitseb

Paralleelselt eelarve täitmisega alustati 2018. aastal ka uue mitmeaastalise finantsraamistiku koostamist Euroopa Liidu jaoks. 2018. aasta mais tutvustas komisjon oma ettepanekuid **ELi uue moodsa pikaajalise eelarve jaoks perioodiks 2021–2027**.

Ettepanekute eesmärk on saavutada need poliitilised prioriteedid, milles ELi juhid Bratislavas ja Roomas kokku leppisid. Nende ettepanekute kohaselt suurendatakse rahastamist mitmes Euroopa tuleviku jaoks olulises valdkonnas, sh Euroopa kooskõlastatud lahendus rändeprobleemile, terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus, digiüleminek, kliimameetmed, noorteprogrammid ning teadusuuringud ja innovatsioon, tagades selle, et ühtekuuluvuspoliitika puhul moderniseeritakse traditsioonilisi poliitikavaldkondi, mis toetavad liidu peamist eesmärki ehk solidaarsust, ja nende sisuline rahastustase säilib kõigis liikmesriikides ja piirkondades.

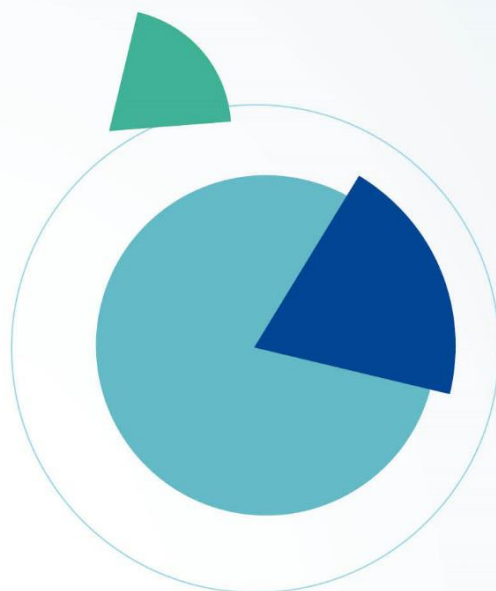
Komisjoni ettepanekud põhinevad praeguste ja varasemate programmide **kuluaruandel, milles hinnatakse põhjalikult saadud kogemusi**. See võimaldas teha komisjonil ettepanekuid oluliste uuenduste kohta:

- selge keskendumine Euroopa lisaväärtusele ning piisavate vahendite tagamine uutele ja kiireloomulistele prioriteetidele, nagu teadusuuringud ja innovatsioon, digimajandus, noored, ränne ja piirihaldus, julgeolek, kaitsepoliitika ja välistegevus, samuti suurem rõhuasetus kestlikkusele, sealhulgas kliimameetmete integreerimisel seatud eesmärgi suurendamine;
- tulevase eelarve ühtlustatud ja läbipaistvam struktuur;
- otsustav programmide arvu vähendamine ja uute integreeritud programmide loomine valdkondades, nagu investeerimine inimestesse, ühtne turg, strateegilised investeeringud, õigused ja väärtused ning välistegevus, samuti suurema rõhu asetamine rahastamisvahendite koostoimele;
- rahastamiseeskirjade lihtsustamine, et vähendada toetusesaajate ja korraldusasutuste jaoks bürokraatiat, ning suurem keskendumine tulemuslikkusele ja tulemustele ning
- paindlikum eelarve, et suuta reageerida maailmas toimuvatele kiiretele muutustele.

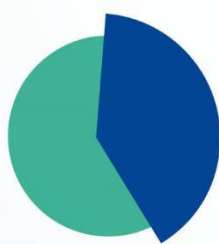
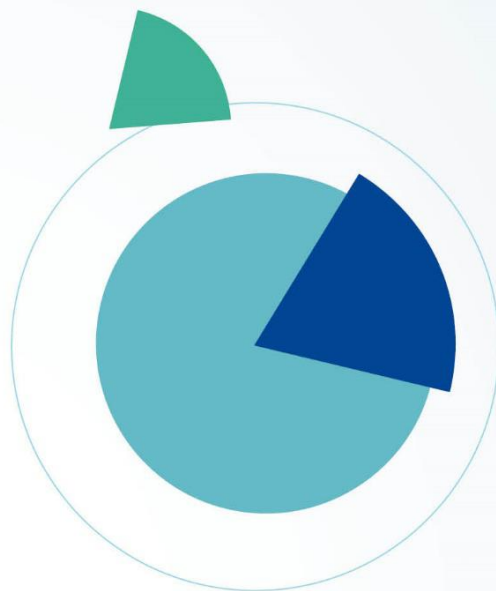
Eurorühmas saavutati kokkulepe euroala lähenemise ja konkurentsivõime eelarvelise toetusvahendi omaduste osas. Sellest rahastamisvahendist tugevdatakse majandus- ja rahaliidu vastupanuvõimet, et edendada liidus ühtekuuluvust. Üldiselt ollakse nõus ka sellega, et järgmist mitmeaastast finantsraamistikku käsitlev kokkulepe peab ühtlasi hõlmama uue mehhanismi loomist, mis tagaks, et süstemaatilised puudused õigusriigi toimimises ei ohustaks eelarvet. Edenes ka töö seoses komisjoni ettepanekutega ELi eelarve tulude poole moderniseerimise kohta. Kokkuleppe saavutamine tulevase raamistiku kohta on eesisevate kuude peamine prioriteet, samal ajal jätkatakse tööd selle nimel, et praegused rahastamisprogrammid aitaksid paremini kaasa ELi heaolule ja julgeolekule.

Komisjoni üldjuhtimise tugevdamine

Komisjon kiitis 2018. aasta novembris heaks sihtmeetmed üldjuhtimise tugevdamiseks. See reform tugevdab komisjoni finantsvastutuse väljakujunenud ja tõhusat mudelit, mis põhineb poliitika, üldjuhtimise ja talituste tasandi vastutuse selgel eristamisel. Reformi keskmes on **üldjuhtimisorganite ratsionaliseerimine** kõrgema taseme üldjuhatuse – kelle esimees on peasekretär – üldise juhtimise all. Üldjuhatuse jälgib ja annab strateegilisi juhiseid sellistes valdkondades nagu inimressursside eraldamine, riskijuhtimine, strateegiline planeerimine ja programmitöö, andmekaitse, julgeolek ja toimepidevus, üldine kommunikatsioon ja pettustevastane poliitika. See reform **lihtsustab ka infotehnoloogia juhtimist ja julgeolekumaastikku, tugevdab üldist riskijuhtimist** ning **muudab selgemaks auditi järelevalvekomitee rolli**.

2018. AASTA HALDUS- JA TULEMUSARUANNE

Sissejuhatus

ELi eelarve 2018. aasta haldus- ja tulemusaruanne on komisjoni peamine sisend eelarve täitmisele heakskiidu andmise (²²) menetluses, millega Euroopa Parlament ja nõukogu kontrollivad ELi eelarve täitmist. Komisjon peab väga oluliseks ELi eelarve vastutustundlikku ja korrektset haldamist ning kõigi osalistega koostöö tegemist, et eelarve annaks kohapeal reaalsed tulemused.

Aruandes antakse ülevaade eelarve tulemuslikkuse uusimatest andmetest. Samuti sisaldab see ELi eelarve halduse ja kaitsega seotud küsimuste üksikasjalikku aruandlust. Käesolev aruanne sisaldab järgmist kahte põhijagu.

1. jaos kirjeldatakse koos näidetega seda, kuidas ELi eelarve toetab ELi poliitilisi prioriteete. Esitatakse uusimad olemasolevad andmed kuni 2018. aasta lõpuni saavutatud tulemuste kohta. Aruanne põhineb 2018. aasta tegevusaruannetes oleval teabel, mille on koostanud kõik komisjoni talitused, ja muudel allikatel, nagu ELi programmide tegevusaruanded, hindamisaruanded, uuringud ja rakendusaruanded. Selle jao keskne küsimus on, kas ELi eelarvet täidetakse parimal võimalikul viisil, et see saavutaks reaalseid tulemusi kõigi eurooplaste jaoks. Komisjon ei saa seda tagada üksinda, vaid kannab kõnealust vastutust ühiselt koos liikmesriikide, piirkondade, vabaihenduste, toetusesaajate ja kõigi teistega, kes osalevad ELi eelarve täitmises. See jagu hõlmab ELi finantside hindamist (²³) lähtuvalt saavutatud tulemustest. Täpsemad tulemuslikkuse andmed leiab programmide tegevusaruannetest ja programmide tulemuslikkuse ülevaatest, mille komisjon avaldab koos aastaeelarve projektiga.

2. jaos esitatakse ülevaade sisekontrolli, finantsjuhtimise ja ELi eelarve kaitsmise valdkonnas toimunud arengutest. See jagu põhineb samuti iga-aastastel tegevusaruannetel, mille on koostanud kõik komisjoni talitused ning milles on üksikasjalikult kirjeldatud sisekontrollikeskkonda ja sellega seonduvaid küsimusi. Kui aasta jooksul ilmnes probleeme, kirjeldatakse aruandes seda, kuidas komisjoni talitused need lahendasid. Selles jaos esitatakse kokkuvõtte järgimisest teabest:

- seaduslikkuse ja korrektsusega seotud riskide juhtimisest;
- kontrollimeetmete kulutõhususe haldamine ja pettustevastase võitluse strateegiate läbivaatamine;
- ELi eelarve kaitsmine ning
- volinike kolleegiumile esitatud liidu vahendite haldaja kinnitus.

Käesoleva aruande üldjärelendus põhineb kõikidelt talitustelt saadud vahendite haldamise kinnitustel ja siseauditi käigus saadud kinnitusel. See aruandega kinnitatud järelendus võimaldab komisjonil võtta üldise poliitilise vastutuse ELi 2018. aasta eelarve haldamise eest.

ELi eelarve 2018. aasta haldus- ja tulemusaruanne kuulub integreeritud finants- ja vastutusaruannete laiemasse paketti (²⁴). See sisaldab ka raamatupidamise aastaaruannet (²⁵), vahendite tulevase sisse- ja väljavoolu pikaajalist prognoosi (²⁶) järgmise viie aasta kohta, siseauditite aruannet (²⁷) ning eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse järeelmeetmete (²⁸) aruannet.

(²²) Eelarve täitmisele heakskiidu andmise iga-aastase menetluse kaudu annavad Euroopa Parlament ja nõukogu eelarve täitmisele konkreetsel aastal oma lõpliku heakskiidu ning annavad komisjonile ELi eelarve täitmise eest poliitilise vastutuse. https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/eu-budget/how-it-works/annual-lifecycle/assessment/parliaments-approval_et

(²³) Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 318.

(²⁴) Finantsmääruse artikkel 247.

(²⁵) Finantsmääruse artikkel 246.

(²⁶) Finantsmääruse artikli 247 lõige 2.

(²⁷) Finantsmääruse artikli 118 lõige 8.

(²⁸) Finantsmääruse artikli 261 lõige 3.

1. jagu

Tulemuslikkus ja tulemused

Lisaväärtuse saamine igast kulutatud eurost on komisjoni jaoks kõige olulisema tähtsusega. President Juncker määras oma mandaadi alguses tooni: „Ei piisa sellest, et eraldame raha targalt. Me peame vähemaga rohkem ära tegema. Me peame eelarvet maksimaalselt kasutama ja raha arukalt kulutama. [...] Inimesed soovivad, et saavutaksime tulemusi. Samuti soovivad nad teada, kuidas me kulutame maksumaksja raha.“⁽²⁹⁾

ELi eelarve keskendub valdkondadele, kus kõigi eurooplaste ühiste probleemide lahendamiseks vahendite koondamine võib anda tulemusi, mida liikmesriigid üksi tegutsedes ei saaks sama tõhusalt või tulemuslikult saavutada. Need valdkonnad võivad olla sedavõrd erinevad nagu piiriülene taristu, välispiiri haldamine, suured kosmoseprojektid ja üleeuroopalised teadusuuringud. Komisjoni ettepanekutes 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku kohta keskendutakse ELi lisaväärtusele.

See jagu algab ülevaatega ELi eelarvest ja selle tulemusraamistikust. Ülevaatele järgneb kokkuvõte sellest, kuidas praegune ja tulevane pikaajaline eelarve aitab kaasa ELi poliitilisele kavale, milles ELi juhid Bratislavas, Roomas ja Sibius kokku leppisid, samuti rahvusvahelistele prioriteetidele, nagu kliimaga seotud eesmärgid ja ÜRO kestliku arengu eesmärgid.

Seejärel esitatakse jaos värskeim teave ELi eelarve täitmisel 2018. aasta lõpuks saavutatud tulemustest. See teave on liigendatud vastavalt kehtiva mitmeaastase finantsraamistiku rubriikidele. Samuti kirjeldatakse aruandes nende programmide panust Junckeri komisjoni poliitiliste prioriteetide saavutamisse. Esitatavate andmete liik sõltub sellest, kui kaugele programmide rakendamisega on jõutud: mõnel juhul on tegu sisendandmetega, aga mõnel juhul saab osutada juba käesoleva perioodi alguses tehtud kulutuste tulemustele. Programmide mõju lõplike hinnanguid veel pole, mistõttu saab lõpliku tulemusaruande koostada hiljem. Aruanne kajastab valdkondi, kus tulemus ei vasta ootustele või kus programmis on hindamiste ja auditi käigus tuvastatud puudusi. Selle info alusel tehakse rakendusotsuseid praeguste rahastamisprogrammide kohta ning seadusandjad saavad selle alusel kujundada tulevast pikaajalist eelarvet.

⁽²⁹⁾ President Junckeri kõne konverentsil „Tulemustele keskenduv ELi eelarve“ http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-5696_en.htm

Tulemustele orienteeritud ELi eelarve

ELi eelarve.

ELi eelarve on liidu poliitika ja prioriteetide elluviimise peamine vahend. Erinevalt riikide eelarvetest keskendub ELi eelarve peamiselt keskmise ja pika perspektiiviga strateegiliste investeeringute toetamisele ning oma mõjujõu kasutamisele teistest avalikest ja eraallikatest pärit investeeringute võimendamiseks. See täiendab riikide eelarveid liikmesriikide ühiste probleemide lahendamiseks ning võimaluste loomiseks ELi kui terviku jaoks. ELi rahastamisprogramme haldab mõnel juhul vahetult komisjon, näiteks teadusuuringute valdkonnas, või hallatakse koos liikmesriikidega (jagatud eelarve täitmine), näiteks ühtekuuluvuspoliitika raames. Umbes kaht kolmandikku ELi eelarvest hallatakse jagatud eelarve täitmine põhimõttel.

EL kasutab uuenduslikke rahastamisvahendeid ELi eelarvevahendite arukaks eraldamiseks. Uuenduslikud rahastamisvahendid meelitavad teisi avaliku või erasektori investoreid rahastama majanduslikult elujõulisi projekte valdkondades, kus esineb turutõrkeid või investeerimislünki. Näitena võib tuua suure majanduskasvuga sektorid või uuendusliku majandustegevuse. Asjaolu, et EL investeerib teatud fondi riskikapitali või katab osa teatud tüüpi projektidega seotud riskist, võib anda teistele investoritele kindlustunde ning julgustada neid koos ELiga investeerima. Laenude tagamise rahastu ja kasvuetaapi omakapitalirahastu ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programmi raames kasvamiseks on selliste rahastamisvahendite parimad näited. Rahastamisvahendeid kasutatakse ka teistes ELi programmides, nagu „Horisont 2020“, ELi tööhõive ja sotsiaalne innovatsiooni programm, programm „Loov Euroopa“, Euroopa ühendamise rahastu, ning ELi välispoliitika programmides.

ELi eelarve tulemusraamistik

ELi eelarve selge tulemusraamistik on tulemustele orienteeritud ja hästi juhitud ELi programmide eeltingimus. Mitmeaastases finantsraamistikus 2014–2020 sisalduvad tulemusraamistikud on lisatud uue kohustusliku elemendina kõigi rahastamisprogrammide õiguslikus aluses. See on tugevdanud tulemustele keskendumist kogu eelarve ulatuses. Neis raamistikutes on seatud selged ja mõõdetavad eesmärgid ja näitajad, samuti vajaliku jälgimise, aruandluse ja hindamise kord.

Need raamistikutes kasutatavad näitajad koos muude kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete tulemuslikkuse andmete allikatega (nt hinnangud) loovad tugeva aluse programmi tulemuslikkuse hindamiseks ning koos sellega kokkulepitud eesmärkide saavutamise hindamiseks. Lisaks aitavad need ennetada ja lahendada programmide rakendamises tekkida võivaid probleeme.

Programmi rakendamise esimestel aastatel põhinevad tulemuslikkuse andmed sisendandmetel (st rahaeraldised konkreetsele programmile) ning seejärel järk-järgult väljunditel (st konkreetse projekti otsesed tulemused). Seda tüüpi teave annab hea esialgse ülevaate sellest, kuidas ja milleks ELi eelarvet kasutatakse. Programmi rakendamise käigus saadakse teavet tulemuste ja vähemal määral kulutuste pikemaajalise mõju kohta.

Selleks et Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid saaksid keskenduda rohkem tulemustele, on ette nähtud tulemusreserviga mehhanism. See reserv vabastatakse 2019. aastal programmidele, mis olid 2018. aasta lõpuks saavutanud neile seatud vahe-eesmärgid. Programmide ja prioriteetide puhul, mis ei olnud oma vahe-eesmäärke saavutanud, jagatakse ressursid ümber teistele prioriteetidele.

Lisaks tulemusraamistikule aitavad programmide tulemuslikkust ning ELi vahendeid haldavate asutuste ja institutsioonide tegevuste, juhtimissüsteemide ning menetluste tõhusust ja mõjusust parandada ka sise- ja välisaudiitorite auditid. Auditeerimine on aidanud komisjonil parandada oma tulemusaruandluse kvaliteeti. Euroopa Kontrollikoja hiljutised soovitusel on toonud kaasa tasakaalustatumad aastaaruanded, kus pööratakse rohkem tähelepanu tekkinud probleemidele, andmete usaldusväärsusele ja kvaliteedile ning antakse selgemaid selgitusi selle kohta, kuidas on tulemuslikkuse andmeid kasutatud tulemuslikkuse parandamiseks.

Ettepanekud uue, moodsa ja fokusseeritud pikaajalise eelarve koostamiseks, mis on tihedalt seotud poliitiliste prioriteetidega

Komisjoni talitused koostasid ELi 2017. ja 2018. aasta eelarve kohta põhjaliku kuluaruande, kus esitati tõendeid ja toetati analüütiliselt komisjoni ettepanekuid tulevase mitmeaastase finantsraamistiku ja sellega kaasnevate valdkondlike programmide kohta. Aruande eesmärk oli tuvastada praeguste programmide elemendid, mis õigustasid ennast ja mida tuleks tulevastes rahastamisprogrammides korrata või laiendada. Samuti tuvastati valdkonnad, mida tuleks ELi eelarve täieliku potentsiaali ärakasutamiseks reformida. Need ettevõtjad olid: i) keskendumine ELi lisaväärtusele; ii) eelarve ühtlustamine ja programmidevahelise sünergia ärakasutamine; iii) lihtsustamine ja usaldusväärne finantsjuhtimine; iv) paindlikkus ja kriisidele reageerimise võime; v) keskendumine tulemuslikkusele ning vi) kooskõla peamiste poliitiliste eesmärkide ja väärtustega.

Nendes ettepanekutes keskendus komisjon üha enam ELi kulutuste Euroopa lisaväärtusele. Ettepanekud sisaldasid ka meetmeid üldise tulemusraamistiku parandamiseks, näiteks programmide arvu ühtlustamine ja nende omavahelise koostöö parandamine, paindlikkuse suurendamine ning väiksema arvu ja kvaliteetsemate näitajate kasutamine programmi tulemuslikkuse jälgimiseks ja aruande koostamiseks.

ELi eelarve kajastab ELi ühiselt kokkulepitud prioriteete ja näitab, kuidas neid saavutada. Poliitiline kava, milles Euroopa juhid **Bratislavas** ja **Roomas** kokku leppisid, on aluseks tulevasele pikaajalisele eelarvele, mille komisjon esitas ⁽³⁰⁾ 2018. aasta mais ja mis hõlmab perioodi 2021–2027.

Ettepanekud moderniseerivad eelarvet, suurendades oluliselt rahastust mitmes strateegiliselt olulises valdkonnas. Eelarvest saavad raha valdkonnad, kus sellest sõltub kõige rohkem: innovatsioonist digitaalmajanduseni, noorte koolitusest ja tööhõivest kliima- ja keskkonnameetmeteni, rände- ja piirihaldusest julgeoleku-, kaitse- ja välismetmeteni.

Järgmine pikaajaline eelarve peaks olema ka lihtsam ja läbipaistvam, et sidusrühmad saaksid seda maksimaalselt ära kasutada. Seda on palunud nii Euroopa Parlament kui ka nõukogu, aga ka suured ja väikesed toetusesaajad ning komisjon on seda palvet kuulda võtnud ja esitanud drastiliselt lihtsustatud eelarve.

ELi uue eelarve põhielemendid on järgmised:

Prioriteetsete valdkondade suurem rahastamine

Uus mehhanism, et kaitsta ELi eelarvet finantsriskide eest, mis on seotud õigusriigi põhimõttega

Tugev keskendumine Euroopa lisaväärtusele ja tulemuslikkusele

Vähem bürokraatiat toetusesaajate jaoks

Paindlikum ja kohanemisvõimelisem ning samal ajal selgema ja kergema ülesehitusega eelarve

ELi eelarve ja strateegia „Euroopa 2020“

Kehtiv pikaajaline eelarve toetab **aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegiat „Euroopa 2020“**. Eesmärkide saavutamise eest vastutavad EL ja liikmesriigid ühiselt ning see eeldab mitme poliitikavahendi, sealhulgas ELi ja riikide eelarvete kombineeritud kasutamist.

Komisjon kasutab strateegia „Euroopa 2020“ peamiste eesmärkide jälgimiseks üheksat näitajat ⁽³¹⁾. Nende näitajatega seotud edusamme käsitlevat teavet ajakohastatakse korrapäraselt ja see avaldatakse Eurostati veebisaidil. Järgnevas tabelis on esitatud nende näitajate kohta värskeimad saadaolevad andmed.

⁽³⁰⁾ https://ec.europa.eu/commission/publications/factsheets-long-term-budget-proposals_et

Liikmesriigid teevad 9 aastat tagasi strateegia „Euroopa 2020“ raames seatud eesmärkide saavutamisel edusamme. Üldiselt on EL lähenemas eesmärkidele hariduse, energia, kliima ja tööhõive valdkonnas. 14 liikmesriiki on juba saavutanud riiklikud eesmärgid haridussüsteemist varakult lahkumise vähendamise ja kolmanda taseme haridusega inimeste osakaalu suurendamise vallas. 11 liikmesriiki on juba saavutanud taastuenergia osakaalu, mis vastab nende 2020. aasta eesmärgile. Eeldusel et praegune suundumus jätkub, on ELi eesmärk – 75 % tööhõive määr 2020. aastaks – saavutatav ning seitse liikmesriiki on oma riiklikud eesmärgid juba saavutanud. See on märkimisväärne saavutus, võttes arvesse kriisi tõsist mõju tööhõivele. Kuid suhtelises vaesuses või sotsiaalses tõrjutuses elavate inimeste arv jõudis haripunkti 2012. aastal, aga on pärast seda vähenenud umbes kriisieelsele tasemele. Seepärast ei ole eesmärgi saavutamine 2020. aastaks tõenäoline. Samuti ollakse veel kaugel eesmärgist investeerida 3 % sisemajanduse koguproduktist teadus- ja arendustegevusse ning selle saavutamiseks tuleb veel palju vaeva näha.

Toetus „Euroopa 2020“ strateegiale ei peaks jääma ühe programmi piiresse. Seda tuleks vaadelda ELi eelarve kui terviku vastastikuse toetusena. Üldise hinnangu kohaselt oli ELi eelarve 2018. aasta kulukohustustest 59 % seotud strateegiaga „Euroopa 2020“.

⁽³¹⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators>

Strateegia „Euroopa 2020“ eesmärk ELi jaoks	2010. aasta andmed	Viimased saadaolevad andmed	2020. aastal, lähtudes viimastest suundumustest
1. Suurendada 20–64aastaste tööhõive määra vähemalt 75 %-le	68,6 %	73,5 % (III kv, 2018)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
2. Teadus- ja arendustegevuses avaliku ja erasektori ühendatud investeeringute suurendamine 3 %-ni sisemajanduse koguproduktist	1,93 %	2,07 % (2017)	Eesmärki tõenäoliselt ei saavutata
3a. Kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine vähemalt 20 % võrreldes 1990. aastaga	14,2 % suurune vähendamine	22 % suurune vähendamine	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
3b. Suurendada taastuvenergiaallikate osakaalu energia lõpptarbimises 20 %-le	12,5 %	17,5 % (2017)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
3c. Energiatõhusust suurendatakse: eesmärk 20 % ⁽³²⁾	11,8 % (erinevus primaarenergia tarbimise 2020. a eesmärgist)	5,3 % (2017)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
4a. Viia haridus- ja koolitussüsteemist varakult väljalangemise määr 18–24aastaste hulgas alla 10 %	13,9 %	10,6 % (2017)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
4b. Vähemalt 40 %-l inimestest vanuses 30–34 on kolmanda taseme haridus	33,8 %	39,9 % (2017)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
5. Vähemalt 20 miljoni inimese väljaaitamine vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohust	Kasv 1,4 mln võrra (võrreldes vaatlusaastaga 2008)	Vähene mine 5,2 mln võrra 2017. a. (võrreldes vaatlusaastaga 2008)	Eesmärki tõenäoliselt ei saavutata

Tabel. Edusammud strateegia „Euroopa 2020“ eesmärkide saavutamisel.

Allikas: COM(2019) 150 final, 27. veebruar 2019.

Kliimameetmete ja bioloogilise mitmekesisusega seotud valdkonnaülesed kulutused

ELi eelarve on ka oluline vahend, et toetada selliste valdkonnaülesete poliitikaeesmärkide saavutamist nagu kliimameetmed ja bioloogiline mitmekesisus. Kliimamuutustega seotud probleemidele ja investeerimisvajadustele reageerimiseks on EL otsustanud, et vähemalt 20 % liidu eelarvest perioodil 2014–2020 – **ehk 200 miljardit eurot kogu perioodi jooksul – tuleb kulutada kliimamuutustega seotud meetmetele**. Seda lähenemist nimetatakse kliimaküsimuste peavoolustamiseks. Selle saavutamiseks lõimitakse leevendamise- ja kohanemismeetmed kõikidesse peamistesse ELi rahastamisprogrammidesse, eelkõige regionaalarengu, Ühtekuuluvusfondi, energia, transpordi, teadusuuringute ja innovatsiooni, ühise põllumajanduspoliitika ning ELi arengupoliitika valdkonnas. Kliimaga seotud kulutuste kohta tehtud prognoose jälgitakse aastapõhiselt ELi kliimanäitajate abil, mis on kohandatud Majanduskoostöö ja Arengu

⁽³²⁾ Energiatõhususe 20 % suurendamine 2020. aastaks tähendab, et üleliiduline primaarenergia tarbimine peab võrreldes lähteprognosis oleva 1 854 miljoni naftaekvivalenttonniga olema kuni 1 483 miljonit naftaekvivalenttonni. 2017. aasta lõpus oli ELi vastav näitaja 1 561 miljonit naftaekvivalenttonni, mis on vaid 5,3 % suurem kui 2020. aastaks seatud primaarenergia tarbimise eesmärk.

Organisatsiooni Rio näitajate põhjal. 2018. aastal oli see summa üle 32 miljardi euro ehk 20,7 %⁽³³⁾ 2018. aasta eelarvest. Kliimaküsimuste peavoolustamise kumulatiivne kogusumma oli 2018. aasta lõpuks üle 141 miljardi euro. Viimase hinnangu kohaselt⁽³⁴⁾ on kogu programmitöö perioodi maht 210 miljardit eurot (19,7 %).

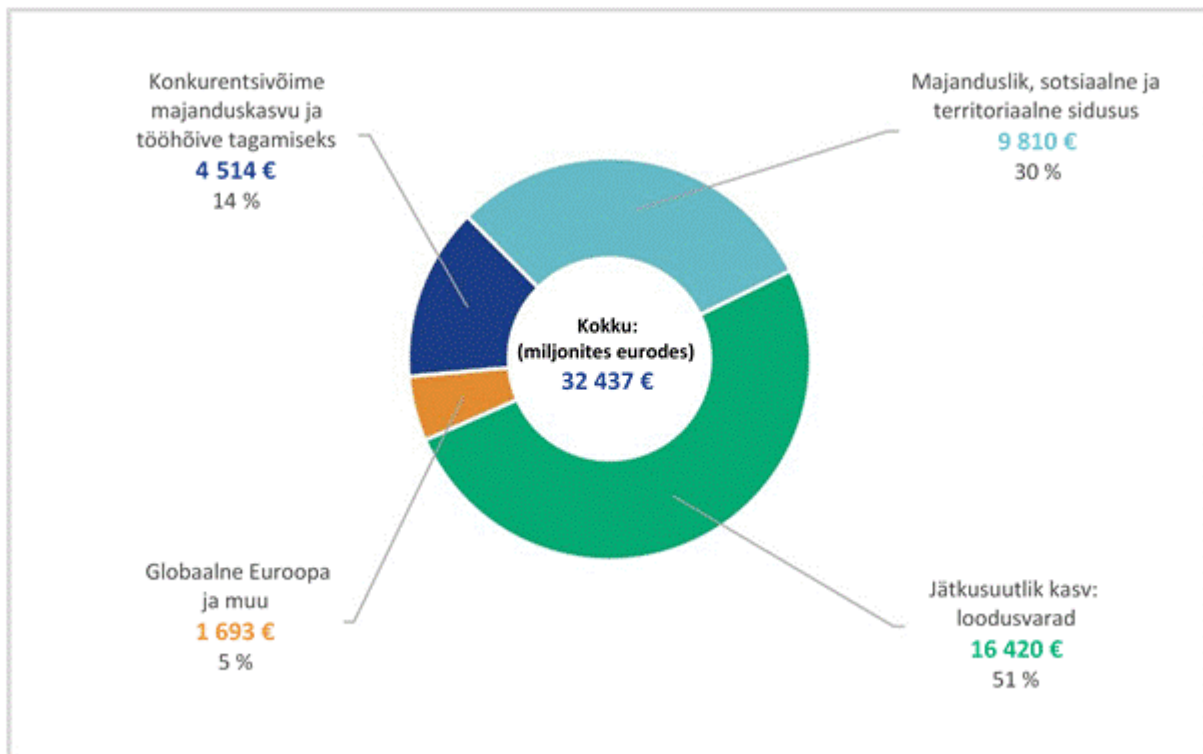

Diagramm. Kliimameetmete peavoolustamine 2018. aastal. Kõik diagrammi summad on miljonites eurodes.

Allikas: Euroopa Komisjoni

EL teeb ühiseid jõupingutusi **bioloogilise mitmekesisuse** toetamiseks. 2018. aasta eelarves oli see summa üle 13 miljardi euro ehk 8,5 %⁽³⁵⁾ kogueelarvest. Nende vahendite eesmärk on piirata bioloogilise mitmekesisuse vähenemist ELis ja pöörata see ümber, andes olulise panuse strateegia „Euroopa 2020“ jätkusuutliku majanduskasvu eesmärkide saavutamisse.

ELi eelarve ja ÜRO kestliku arengu eesmärgid

Kestliku arengu eesmärgid on kõigi jaoks parema ja säästvama tuleviku saavutamise kavaks. Need eesmärgid puudutavad üleilmseid probleeme, millega me silmitsi seisame, näiteks neid, mis on seotud **vaesuse, ebavõrdsuse, kliima, keskkonna halvenemise, heaolu, rahu ja õiglusega**. ÜRO kiitis need eesmärgid heaks 2015. aasta septembris oma **kestliku arengu tegevuskava 2030** raames. See tegevuskava andis uue tõuke üleilmsetele jõupingutustele kestliku arengu saavutamiseks.

ELil oli 2030. aasta tegevuskava kujundamisel oluline roll tänu avalikele konsultatsioonidele, oma partneritega peetud dialoogile ja põhjalikule uurimistööle. EL soovib kestliku arengu eesmärkide suunas liikumisele aktiivselt kaasa aidata, nagu on kirjeldatud komisjoni teatises⁽³⁶⁾ „Euroopa jätkusuutliku tuleviku järgmised sammud“. Kestliku arengu eesmärkidel on kindel kandepind ELi aluslepingutes ning need on loimitud kõigisse liidu programmidesse, valdkondlikesse poliitikameetmetesse ja algatustesse.

⁽³³⁾ Kliimaküsimuste peavoolustamise protsendi arvutamisel kasutas komisjon nimetajana Euroopa Komisjoni 2018. aasta vastuvõetud eelarvet (157 miljardit eurot).

⁽³⁴⁾ Euroopa Komisjoni kalkatsioon eelarveaastaks 2020, SEC(2019) 250, juuni 2019

⁽³⁵⁾ Bioloogilise mitmekesisuse kulude protsendi arvutamisel kasutas komisjon nimetajana Euroopa Komisjoni 2018. aasta vastuvõetud eelarvet (157 miljardit eurot).

⁽³⁶⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa jätkusuutliku tuleviku järgmised sammud. Euroopa tegevus jätkusuutlikkuse tagamiseks“, COM(2016) 739, 22.11.2016.

EL jätkab oma poliitika ja regulatiivsete vahenditega aasta aastalt kestliku arengu eesmärkide poole püüdlemist ning tal on oluline roll liikmesriikide poliitika toetamisel, koordineerimisel ja täiendamisel, muu hulgas ka rahaliselt ELi eelarve kaudu.

2018. aasta programmide tegevusaruannetes toodi eriti esile uusimad ja asjakohased algatused, mis toetavad kestliku arengu eesmärke, kuigi see toimub sageli kaudselt ja ei ole arvudes mõõdetav. Need elemendid on esitatud üksnes teavitamise eesmärgil ning ei kujuta endast ametlikku aruannet ELi eelarve panusest kestliku arengu eesmärkide saavutamisse. Kuna kestliku arengu eesmärgid on omavahel seotud, võivad paljud ELi meetmed toetada mitut kestliku arengu eesmärki.

ELi 2018. aasta eelarve

2018. aasta oli mitmeaastase finantsraamistiku 2014–2020 rakendamise viies aasta. 2018. aasta eelarve jaoks sõnastati kaks prioriteeti. Üks oli Euroopa reageerimine keerulisest geopoliitilisest keskkonnast tulenevatele uutele probleemidele alates rände haldamisest kuni ELi välispiiride kaitsmise ja oma kodanike julgeolekuni. Teine prioriteet oli strateegiline investeerimine ja jätkusuutlik majanduskasv eesmärgiga toetada majanduslikku sidusust ja luua töökohti, eelkõige noortele.⁽³⁷⁾ Täpsemat teavet programmide edusammudest erinäitajate ja -eesmärkide saavutamisel leiab **programmide tulemuslikkuse ülevaatest**⁽³⁸⁾, mis on võetud eelarveprojektile lisatud **programmide tegevusaruannetest**.

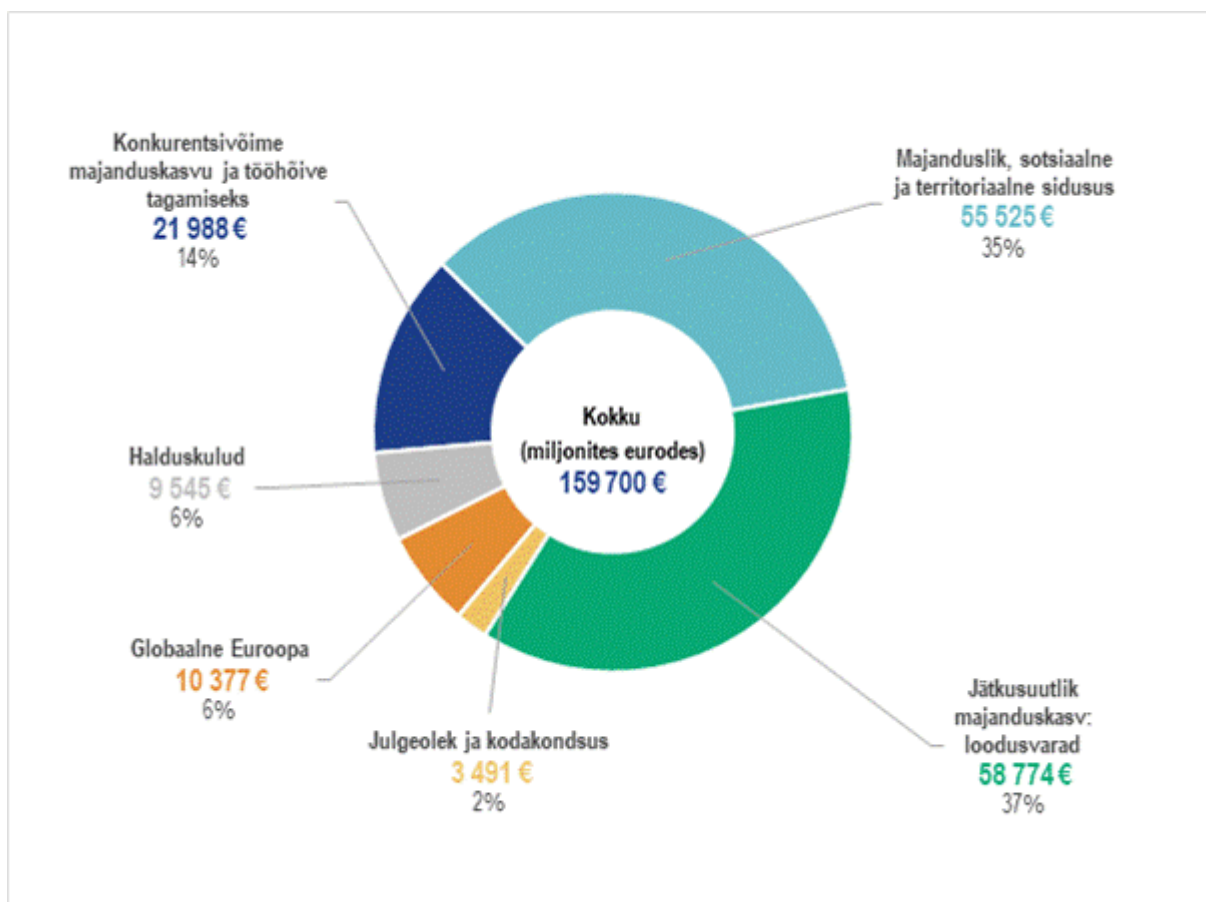

Diagramm. ELi 2018. aasta eelarve, kulukohustuste assigneeringud eelarverubriikide kaupa. Kõik summad on miljonites eurodes.

Allikas: Euroopa Komisjoni

⁽³⁷⁾ Vt Euroopa Komisjoni kalkulatsioon eelarveaastaks 2018, lk 7

⁽³⁸⁾ Programmide tulemuslikkuse ülevaade, ELi eelarve 2014–2020, eelarveprojekt 2020, COM(2019) 400 – juuni 2019, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/about_the_european_commission/eu_budget/ppo_db2020.pdf

2018. aastal moodustas ELi eelarvest täidetud kulukohustuste kogusumma koos paranduseelarvetega 160 miljardit eurot⁽³⁹⁾. Umbes pool sellest (50 % ehk 77,5 miljardit eurot) eraldati eelarverubriigile 1 „Arukas ja kaasav majanduskasv“, mis jagunes alamrubriigiks 1A „Konkurentsivõime majanduskasvu ja tööhõive tagamiseks“ (28 %) ja alamrubriigiks 1B „Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne sidusus“ (72 %). Eelarverubriik 2 „Jätkusuutlik kasv: loodusvarad“ oli 58,8 miljardi euroga suuruselt teine eelarvevaldkond, moodustades eelarvest 37 %. 3,5 miljardit eurot kulutati eelarverubriigile 3 „Julgeolek ja kodakondsus“, mis hõlmas liidu välispiiride tugevdamist ning pagulaskriisi ja ebaseadusliku rände probleemide lahendamist. 10,4 miljardit eurot eraldati väljaspool liitu rakendatavatele meetmetele ning 9,5 miljardit eurot kulutati ELi institutsioonide haldustegevusele.

2018. aastal võeti vastu kuus paranduseelarve projekti. Peale tavapärase tulude poole korrigeerimise võeti vastu kaks paranduseelarve projekti Euroopa Liidu Solidaarsusfondi rakendamiseks. Selles aruandes kirjeldatakse paljusid juhtumeid, kus kõnealune fond toetas ELi riike, mida olid tabanud loodusõnnetused, ja aitas neil kiiresti taastuda.

ELi eelarvet tuli veel korrigeerida seoses Türgi pagulasrahastule eraldatud vahenditega. See hõlmas Türgi toetamisega seotud reservi tühistamist ühinemiseelse abi rahastamisvahendis ning Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi tugevdamist lisameetmete rahastamiseks, näiteks seoses Vahemere keskosa rändeteeaga.

⁽³⁹⁾ 2018. aastast pärit kohustused, välja arvatud ülekandmised varasematest eelarveaastatest ja sihtotstarbelised tulud ning Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondile ja ELi Solidaarsusfondile ette nähtud summad. Kõigi täidetud kulukohustuste assigneeringute summa oli 173 miljardit eurot (vt konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet)

ELi eelarve aitab poliitilisi prioriteete ellu viia. Seetõttu suunab EL raha sinna, kus seda vaja on. ELi 2018. aasta eelarve ehk kõigi eelarve lõi rohkem töökohti, kasvatas majandust ja investeringuid.

Käesolevas aruandes hõlmatud programmide loend

Programm „Horisont 2020“	34
Euratom.....	38
Rahvusvaheline katsetermotuumareaktor (ITER).....	39
Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond	40
Euroopa ühendamise rahastu	44
Ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programm.....	48
„ERASMUS+“	50
Euroopa solidaarsuskorpus.....	55
Tööhõive ja sotsiaalne innovatsioon.....	57
Kosmos (Copernicuse programm, Galileo programm ja Euroopa Geostatsionaarne Navigatsioonilisüsteem)	59
Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programm	62
Programm „Toll 2020“	64
Programm „Fiscalis 2020“	65
Programm Herakles III	66
Programm „Perikles 2020“	66
Pettusevastane infosüsteem ()	66
ISA ² programm – Euroopa haldusasutuste, ettevõtete ja kodanike jaoks loodud koostalitlusvõime alaste lahenduste ja ühiste raamistike programm	67
Euroopa statistikaprogramm	68
Tuumarajatiste dekomisjoneerimise abiprogrammid Bulgaarias, Slovakkias ja Leedus.....	68
Euroopa Regionaalarengu Fond ja Ühtekuuluvusfond.....	74
Euroopa Sotsiaalfond	80
Euroopa abifond enim puudust kannatavate isikute jaoks	83
Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond.....	86
Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond	90
Euroopa Merendus- ja Kalandusfond	94
Piirkondlikud kalandusorganisatsioonid ja kalanduskokkulepped	97
LIFE – keskkonna ja kliimameetmete programm	98
Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond.....	104
Sisejulgeolekufond	107
Terviseprogramm	111
Toit ja sööt.....	112
Tarbijakaitseprogramm	113
Loov Euroopa	114
Õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programm.....	116
Õigusprogramm	117
Programm „Kodanike Euroopa“	118
Liidu elanikkonnakaitse mehhanism.....	120
Ühinemiseelse abi rahastamisvahend.....	123

Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend	127
Arengukoostöö rahastamisvahend	130
Euroopa Kestliku Arengu Fond (EFSD)	133
ELi humanitaarabi programm	134
Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpuse algatus.....	136
Demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahend	136
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika.....	138
Stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend	139
Partnerluse rahastamisvahend	141
Koostöö Gröönimaaga	141
Rahalise toetuse programm Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks	142
Tuumaohutusalase koostöö rahastamisvahend.....	142
Türgi pagulasrahastu.....	143
Välistegevuse tagatisfond.....	144
Liidu elanikkonnakaitse mehhanism.....	145
Hädaabireserv	147
Paindlikkusinstrument.....	147
Euroopa Liidu Solidaarsusfond.....	147
Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond	149

Konkurentsivõime majanduskasvu ja tööhõive tagamiseks (alamrubriik 1A)

Kui president Juncker pani oma mandaadi alguses paika enda poliitilised suunised, ütles ta: „Esimene prioriteet, millega kavatsen komisjoni presidendina tegeleda, on Euroopa konkurentsivõime tugevdamine ja töökohtade loomisele suunatud investeeringute ergutamine.“ Komisjon on täitnud lubaduse tõsta tööhõivet. Tööl käib rohkem eurooplasi kui kunagi varem ning alates 2014. aastast on loodud 12,4 miljonit uut töökohta, töötuse määr on langenud 6,8 %-ni ning noorte töötus (14 %) 2008. aasta tasemele. Investeeringud on saavutanud peaaegu kriisieelse taseme ning riikide rahandus on võla- ja eelarvepuudujäägi taseme poolest paranenud.

ELi eelarve on nendele saavutustele kaasa aidanud ning on oluline **investeerimisallikas kogu Euroopas**. 2018. aastal eraldati alamrubriigi „Konkurentsivõime majanduskasvu ja tööhõive tagamiseks“ programmidele 22 miljardit eurot (kulukohustused alamrubriigis 1A) ehk ligi 14 % aastaeelarve kogukulust.

See aruanne hõlmab kõigepealt **teadusuuringute ja innovatsiooni** programme (raamprogramm „Horisont 2020“, Euratom ja ITER). Sellele järgnevad programmid, mille eesmärk on **strateegilised investeeringud** (Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond, Euroopa ühendamise rahastu üleeuroopaliste transpordi-, energia- ja digivõrkude arendamiseks), ja programmid, mis toetavad **ühtset turgu** (konkurentsivõime, pettustevastane võitlus, eelarve koordineerimine). Haridus-, koolitus-, noorte- ja spordiprogramm „**Erasmus+**“, võimaldas umbes 600 000 noorel ja 190 000 haridusasutuste ja noorteorganisatsioonide töötajal osaleda õpitegevustes.

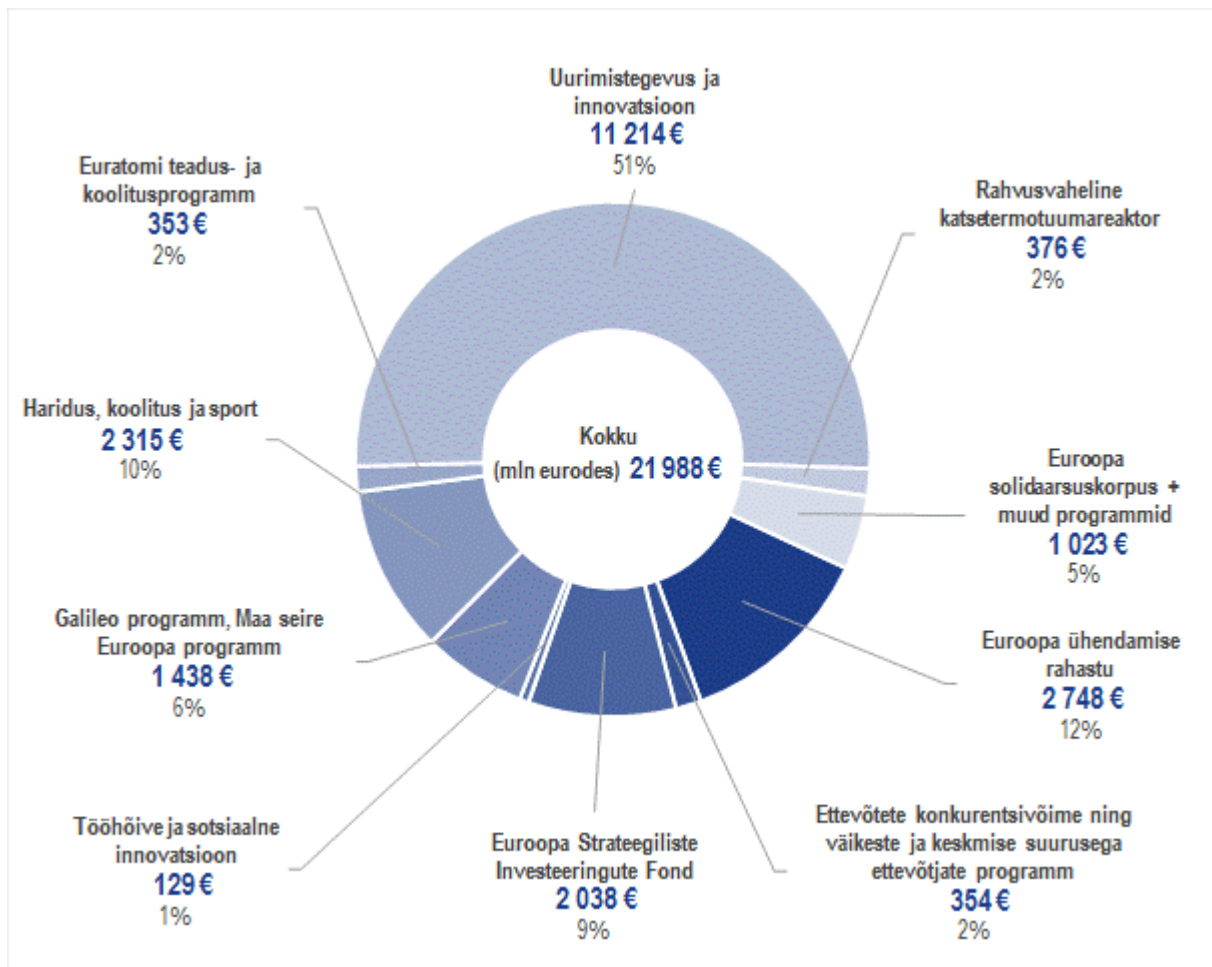

Diagramm. 2018. aastal alamrubriigi 1A „Konkurentsivõime majanduskasvu ja tööhõive tagamiseks“ raames rahastatud põhiprogrammid. Kõik summad on miljonites eurodes. Kategooria „Muud programmid“ hõlmab muu hulgas tuumaohutust ja tuumarajatiste dekomisjoneerimist, tolli, Fiscalise programmi ja pettustevastase võitluse meetmeid, energiaprojekte majanduse elavdamiseks (Euroopa majanduse elavdamise kava), detsentraliseeritud asutusi, muid meetmeid ja programme, katseprojekte ja ettevalmistavaid meetmeid, komisjoni pädevuse ja talle antud erivolituste raames rahastatavaid meetmeid.

Allikas: Euroopa Komisjoni

Euroopa tulevane jõukus sõltub praegustest investeerimisotsustest. Järgmist mitmeaastast finantsraamistikku silmas pidades on komisjon teinud ettepaneku suurendada investeeringuid otsustava tähtsusega valdkondades, nagu teadusuuringud, strateegiline taristu ja digiüleminek.

Selle eelarverubriigi programmid toetavad eelkõige Junckeri komisjoni järgmisi prioriteete: „Töökohad, majanduskasv ja investeeringud“, „Digitaalne ühtne turg“, „Energialiit ja kliimameetmed“ ning „Süvendatud ja õiglasem majandus- ja rahaliit“. **Konkurentsivõime parandamine ning jätkusuutlike töökohtade ja jätkusuutliku majanduse edendamine** on tuleviku strateegilise tegevuskava üle peetavate arutelude keskmes.

Programm „Horisont 2020“

Programmi eesmärgid

Programm „Horisont 2020“ on ELi teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm ning maailma suurim riikidevaheline teadusuuringute rahastamise programm. Samuti on see ELi kõigi aegade suurim teadusuuringute ja innovatsiooni programm, millele eraldatakse 7 aasta jooksul ligi 80 miljardit eurot (2014 kuni 2020). Lisaks sellele on programm „Horisont 2020“ kaasanud ligi 13 miljardit eurot erasektori vahendeid ning mobiliseerinud 29,6 miljardit eurot laenude rahastamise kaudu.

Programmil on keskne roll ühtse strateegilise raamistiku loomisel ELi teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamiseks. Selle eesmärk on tagada Euroopas maailmatasemel teaduse tegemine ja tehnoloogia tootmine, et eemaldada innovatsiooni teel seisvad takistused ning et avalikul ja erasektoril oleks lihtsam teha omavahel koostööd lahenduste leidmisel olulistele probleemidele, millega meie ühiskond silmitsi seisab. ELi toetus teadusuuringutele ja innovatsioonile lisab väärtust, soodustades koostööd eri riikide teadusmeeskondade ning eri valdkondade vahel, mis on läbimurdeliste avastuste tegemiseks väga oluline. See võimaldab ELil täita selliseid prioriteete nagu Pariisi kliimalepe.

Selle programmi üldine eesmärk on luua kogu ELis teadmistel ja innovatsioonil põhinev ühiskond ja majandus, soodustades ühtlasi säästvat arengut. Erieesmärgid on järgmised:

	Tiip tasemel teaduse tegemine ning osaluse laiendamine		Euroopa tööstuse juhtpositsiooni edendamine
	Ühiskondlike probleemide lahendamine		Teaduse edendamine koos ühiskonnaga ja ühiskonna jaoks

Rakendamine ja viimased saavutused

2018. aasta lõpuks oli programmi „Horisont 2020“ raames toimunud 679 projektikonkurssi. Toetusesaajad osalesid neil konkurssidel aktiivselt ja esitasid ligi 192 000 nõuetele vastavat projektiettepanekut, taotledes ELi rahalist panust kokku 290 miljardi euro ulatuses. Rahastamiseks valiti välja 23 250 taotlust, mis tähendab, et esimesel 5 aastal oli nõuetele vastavate täielike taotluste üldine edukuse määr 12 %. 2018. aasta detsembri lõpuks oli allkirjastatud 21 599 toetuslepingut, milleks eraldati ELi eelarvest vahendeid 39 miljardi euro ulatuses. Selle eraldise summa ilmselt suureneb, sest osa 2018. aasta projektikonkursside toetuslepingutest allkirjastatakse 2019. aastal.

				
Avastatud on uusi planeete	Vähiravis on tehtud suuri edusamme	Saadaval on 1,6 miljonit Ebola viiruse vaktsiini	Välja on töötatud aku, mis on tavalisest akust 100 korda võimsam	Meie linnades katsetatakse vesinikkütuseelementidel põhinevaid uusi tehnikaid energia salvestamiseks

Programmi mõju sõltub kõige rohkem teadusuuringute- ja innovatsioonialaste andmete ja tulemuste levitamisest ja kasutuselevõtust. Selliste andmete ja tulemuste kättesaadavuse parandamiseks on tööprogrammi seetõttu veelgi täiustatud. 2018. aastal loodi ka algatusi turustatava innovatsiooni edendamiseks, kõige märkimisväärsim neist on Euroopa Innovatsiooninõukogu katsealgatus, mille eelarve on 2,7 miljardit eurot.

Tuhandetel programmi „Horisont 2020“ projektidel on otsene reaalne mõju

Kvanttehnoloogiad

Kvanttehnoloogiad kasutavad kvantefekti – molekulide, aatomite ja veel väiksemate osakeste ehk

kvantosaakeste vastasmõju – omadusi praktiliste rakenduste loomiseks paljudes eri valdkondades. Kvanttehnoloogia juhtalgatus käivitati 2018. aasta oktoobris. See on üks Euroopa Komisjoni ambitsioonikamaid pikaajalisi ja laiapõhjalisi teadusuuringute ja innovatsioonialgatusi ning hõlmab rohkem kui 5 000 teadurit. Selle eesmärk on viia Euroopa teadusuuringud teise kvantrevolutsiooni eesliinile ning käivitada Euroopas konkurentsivõimeline kvanttehnoloogia tööstus, mis loob eeliseid teadusele, tööstusele ja ühiskonnale.

Kosmosetehnoloogia

Kosmosetehnoloogia, -andmed ja -teenused on saanud eurooplaste igapäevaelu lahutamatuks osaks ning mängivad paljude Euroopa strateegiliste huvide kaitsmisel olulist rolli. Väikesed ja kerged satelliidid on kosmosepõhise ühenduvuse, internetiteenuste ning Maa pildindamise ja positsioneerimise edendamisel olulise tähtsusega. Seetõttu on EL välja pannud 10 miljoni euro suuruse auhinna uuendusliku ja kaubanduslikult tasuva lahenduse leidmiseks, mis pakub kergetele satelliitidele soodsat orbiidile saatmise teenust. Auhind toetab komisjoni ELi kosmosestrateegia eesmärkide saavutamist, millega soovitakse tugevdada Euroopa autonoomiat kosmosesse pääsemisel ning edendada soodsate orbiidile saatmise teenuste kommertsturgude arendamist.

Euroopa ühistranspordilahendused

2050. aastaks elab kaks kolmandikku maailma rahvastikust linnades. Autoliiklusega kaasnev saaste on paljudes linnades suur probleem, kuid me ei saa sõidukitest täielikult loobuda.

Isejuhtivad sõidukid muudavad meie elu samamoodi, kui tegid seda aururongid ja autod enne seda. [1. mail 2018](#) käivitati ELi poolse rahastamise toel programmi „Horisont 2020“ raames projekt AVENUE. Projekt AVENUE näitab autonoomsete sõidukite majanduslikku, keskkonnalast ja sotsiaalset potentsiaali nii ettevõtetele kui ka ühistranspordi kasutajatele ning hindab samal ajal sõidukite liikluskäitumise ohutust.

Foto: © Euroopa Liit

Üks süsinikuvaba lahendus, mida Euroopa linnades praegu katsetatakse, on vesinikkütuseelementidega bussid. Need näevad välja nagu tavalised bussid, aga töötavad kütuseelementide tehnoloogia abil toodetud elektri jõul. Selle tehnoloogia töötas tööstusharu välja ELi toetusel. Need elemendid vajavad üksnes vesinikku ja õhku ning tekitavad ohutut veeauru.

Kütuseelementide ja Vesiniku Valdkonna Ühisettevõtte on eraldanud olulisel hulgal ressursse elektrolüüsi protsessi täiustamiseks, mille tulemusel on Euroopa nüüd selle võtmetehnoloogia – prootonvahetusmembraani – valdkonnas üleilmne liider. Nüüd luuakse vesiniku tootmisrajatisi kogu Euroopas.

Rootsis Göteborgis näitasid projektpartnerid kena sisekujundusega ja ilmastikutingimuste eest kaitset pakkuva siseruumides bussipeatuse teostatavust ja potentsiaali. See tähendab, et kindel sihtkoht, näiteks raamatukogu, haigla või ostukeskus võib olla tulevikus ka bussipeatus. Revolutsioonilised muudatused busside kujunduses, töös ja hoolduses muudavad drastiliselt seda, kuidas me ühistransporti kasutame.

Esimene pilt mustast august

EL toetas mitu aastat kestnud teadusuuringuid ja teadlaste enneolematut rahvusvahelist koostööd, et moodustada osa sündmuste horisondi teleskoobi (EHT) konsortsiumist. Teadlastel õnnestus saada sündmuste horisondi teleskoobi vaatluste käigus esimene pilt mustast august. Pildil on näha heledat rõngast, mis moodustub tugeva gravitatsiooni mõjul valguse paindumisel ümber musta augu, mis on 6,5 miljardit korda suurem kui Päike. See kauaoodatud pilt on seni parim tõestus ülimalt suure mustade aukude olemasolust ning avab uue akna mustade aukude, nende sündmuste horisondi ja gravitatsiooni uurimisse.

Foto: © CC/ Event Horizon Telescope (EHT) Collaboration Luba: Creative Commons Attribution (CC-BY), 2018

Hindamine ja analüüs

2017. aasta vahehindamisel ⁽⁴⁰⁾ tõsteti esile, et programm „Horisont 2020“ on väga atraktiivne ja asjakohane teadusuuringute rahastamise programm. Kuid see atraktiivsus ja jätkuv asjakohasus on päädinud **tohtu ületaotlemisega**. Hindamise käigus leiti, et edukuse määr oli vaid 11,6 %; võrdlusena oli programmi eelkäija ehk seitsmenda raamprogrammi edukuse määr 18,5 %. Kõigi taotluste rahastamiseks, mis täitsid sõltumatu hinnangu kohaselt rangeima kvaliteedikünnise, oleks vaja veel 62,4 miljardit eurot. Alternatiivkulud ressursside raiskamise tähenduses selliste taotlejate puhul, kes esitavad kvaliteetse projekti, kuid projekt ebaõnnestub, on 636 miljonit eurot aastas ⁽⁴¹⁾.

Vahehindangus soovitati ka **programmi veelgi rohkem lihtsustada**. Euroopa Kontrollikoda tunnistas oma *eriaruandes nr 28/2018* ⁽⁴²⁾, et programm „Horisont 2020“ on võrreldes seitsmenda raamprogrammiga muutunud juba oluliselt lihtsamaks. Teadustoetuste taotlejate ja haldajate halduskoormust on vähendatud ning uue programmi „Euroopa horisont“ projekti on veel rohkem lihtsustatud. Rahastamiseeskirjade lihtsustamine uue mitmeaastase finantsraamistiku raames on uue põlvkonna programmide oluline omadus. Näiteks kindlasummaline rahastamine võimaldaks teha makseid kokkulepitud eesmärkide saavutamise alusel, mitte rahastamiskõlblike kulude alusel. See lihtsustamine hõlbustab haldust ja vähendab veariski. Seda meetodit katsetati 2018. aastal katselistes projektikonkurssides ning katsetamine jätkub ka 2019. aastal.

2018. aastal tegi komisjon ettepaneku teadusuuringute ja innovatsiooni tulevaseks raamprogrammiks **„Euroopa horisont“** ⁽⁴³⁾. See aitab Euroopal püsida teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas maailma esirinnas. Nagu rõhutatakse Pascal Lamy juhitava kõrgetasemelise töörühma aruandes ⁽⁴⁴⁾, võimaldab investeerimine teadusuuringutesse ELil konkureerida teiste arenenud ja tärkavate majandustega, tagada oma kodanikele jõukas tulevik ning säilitada oma ainulaadne sotsiaalne mudel. Programmi „Horisont 2020“ edule toetudes jätkab uus programm tippteaduse edendamist ning tugevdab innovatsiooni toetamist, näiteks prototüüpide, immateriaalse vara, teadmiste ja tehnosiirde arengut.

Uuest Euroopa Innovatsiooninõukogust saab ühtne kontaktpunkt suure potentsiaaliga ja murrangulistele novaatoritele ning selle eesmärk on viia Euroopa turguloova innovatsiooni esirinda.

⁽⁴⁰⁾ Programmi „Horisont 2020“ vahehindamine, SWD(2017) 221, 29.5.2017 — https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/support-policy-making/support-eu-research-and-innovation-policy-making/evaluation-impact-assessment-and-monitoring/horizon-2020_et

⁽⁴¹⁾ Programmi „Horisont 2020“ põhjalik vahehindamine, SWD(2017) 220, 29.5.2017 — <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2017/EN/SWD-2017-220-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>

⁽⁴²⁾ Euroopa Kontrollikoda, *Enamik programmi „Horisont 2020“ kaasatud lihtsustamismeetmetest on küll toetusesaajate elu lihtsamaks teinud, kuid paranemiseks on veel ruumi* – Eriaruanne nr 28/2018 — https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_28/SR_HORIZON_2020_ET.pdf

⁽⁴³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu ettepanek: määrus, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“ ning kehtestatakse selle osalemis- ja levitamiseeskirjad, COM(2018) 435 final, 7.6.2018.

⁽⁴⁴⁾ Investeerimine sellisesse Euroopa tulevikku, mida soovime – Sõltumatu kõrgetasemelise töörühma aruanne ELi teadusuuringute ja innovatsiooni programmide mõju suurendamise kohta, Euroopa Teadusnõukogu, 2017 — <https://erc.europa.eu/content/investing-european-future-we-want-report-independent-high-level-group-maximising-impact-eu>

Euratom

Programmi eesmärgid

Tuumatehnoloogia ja ioniseeriva kiirguse tehnoloogia täidab jätkuvalt olulist rolli, olgu siis tegu energia ja sellega varustuse kindlusega, kiirguse kasutamisega meditsiinis ja tööstuses või kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete käitlemisega. Nende tehnoloogiate ohutu ja turvaline kasutamine on üliolulise tähtsusega ning teadusuuringute programmid aitavad kaasa selle valdkonna kõrgeimate ohutus-, turva- ja kaitsemeetmete standardite täitmisele. Euratomi programmi⁽⁴⁵⁾ raames keskendutakse ka tuumasünteesienergia arendamisele, mille näol on tegu potentsiaalselt ammendamatu ja kliimasõbraliku energiaallikaga.

Programm rahastab kolmandate isikute kaudseid meetmeid ning komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse otseseid meetmeid.

Rakendamine ja viimased saavutused

Enamik valitud tuumalõhustumisprojektidest on tuumaohutuse (41 %), teadustöö taristute (22 %), jäätmekäitluse (15 %) ja kiirguskaitse (13 %) valdkonnast.

Kõrgtemperatuurilise ülijuhi arendamine võitis 2016. aastal Euratomi tuumasünteesialaste teadusuuringute innovatsiooniahinna. Nüüd saab seda valmistada 7 meetri pikkusena. Samuti on seda katsetatud külmas, vedela lämmastiku temperatuuril ja tugevvoolu all, nt tuumasünteesi tingimustes.

Teadusuuringute Ühiskeskus on toetanud andmete hindamise rahvusvahelist koostööorganisatsiooni (CIELO) ehk algatust, mille eesmärk on hinnatud tuumaandmete üleilmne standardimine ühtlustatud ohutushindamiste koostamiseks tuumaenergia valdkonnas.

Hindamine ja analüüs

2017. aasta vahehindamisest⁽⁴⁶⁾ nähtub, et **Euratomi kaudsetest meetmetest** saadava Euroopa lisaväärtuse olulise osa moodustab asjaolu, et ELi käsutuses on suuremal hulgal ja rohkemate valdkondade tipptasemel tuumaenergiaalaseid teadusuuringuid ja oskusteavet, kui oleks võimalik saada üksikul liikmesriigil. Teadusuuringute- ja innovatsioonialase koostöö kaudu võimaldab Euratomi programm parandada üleeuroopaliselt ka tuumaohutust ja kiirguskaitset kõigis rakendusvaldkondades. See täiendab Euratomi direktiive tuumaohutuse, radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja põhiliste ohutusnormide kohta ning sellega kaasneb kõigis valdkondades tõendatav teaduse ja tehnoloogia areng, mis ei oleks olnud võimalik ilma üleeuroopalise koostööta. Euratomi programm võimaldab ka laiapõhjalisemat hariduse ja koolituse koordineerimist kogu Euroopas ning teadustöö taristute ja rahvusvahelise koostöö kasutamist. See on eriti kasulik väiksematele liikmesriikidele, sest üleeuroopaline ühiskasutus võimaldab kasutada mastaabisäästu eeliseid.

⁽⁴⁵⁾ Nõukogu 16. detsembri 2013. aasta määrus nr 1314/2013 kuni 2018. aasta programmi kohta ja nõukogu 15. oktoobri 2018. aasta määrus (Euratom) 2018/1563 perioodi 2019–2020 kohta.

⁽⁴⁶⁾ Euratomi 2014.–2018. aasta teadus- ja koolitusprogrammi kaudsete meetmete vahehindamine https://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/other_reports_studies_and_documents/panel_report_on_indirect_actions_of_euratom_interim_evaluation_2014-2018.pdf

Ettevalmistused Euratomi tulevase teadus- ja koostööprogrammi jaoks hõlmasid kaht hindamisuuringut, komisjoni abistanud kaht kõrgetasemelist eksperdirühma, avalikku konsulteerimist sidusrühmadega ning programmi „Euroopa horisont“ mõjuhinna toetamist⁽⁴⁷⁾. Programmi hindamise käigus tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks **lihtsustati uut Euratomi programmi** ettepanekut (näiteks vähendati eesmärkide arvu 14-lt neljale) ning kasutatakse paremini ära **sünergiat programmiga „Euroopa horisont“** (nt terviseuuringutes ja Marie Skłodowska-Curie meetmetes).

Rahvusvaheline katsetermotuumareaktor (ITER)

Programmi eesmärgid

ITER on üks **ambitsioonikamaid energiaprojekte** tänapäeva maailmas. Projekt algatati seitsme osapoole koostöös: EL, Hiina, India, Jaapan, Korea, Venemaa ja USA. Eesmärk on ehitada ja panna tööle katseline tuumasünteesi reaktor, mida kasutatakse tuumasünteesi uurimiseks ja selle kui energiaallika teadusliku ja tehnoloogilise kasutatavuse tõestamiseks⁽⁴⁸⁾. ITER ei tooda elektrit, sest selle eesmärk on katselisemat laadi: kriitiliste teaduslike ja tehnoloogiliste probleemide lahendamine, et viia tuumasüntees punkti, kus oleks võimalik projekteerida tööstuslike rakendusi. Loodetakse, et ITERist saab esimene tuumasünteesi seade maailmas, mis toodab rohkem energiat, kui sinna sisse pannakse, ning et selle toimimine leiab tõestust, avades ukse järgmise etapini: tuumasünteesi näidiselektri jaam⁽⁴⁹⁾.

Rakendamine ja viimased saavutused⁽⁵⁰⁾

ITERi ehitamist alustati 2007. aastal. EL ehitab sellest 45 %. Selle arendamises osalevad kõrgtehnoloogia- ja tsiviiltehnoloogiatööstused. Praeguseks on 24 riigi ettevõtetega, sh väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjatega sõlmitud lepingute ja eraldatud toetuste arv üle 700 ning nende koguväärtus ligi 5 miljardit eurot.

Objekti ehitus edeneb silmnähtavalt ja pidevalt ning valmidusaste on 2018. aasta novembri seisuga 60 %. Tokamaki hoone biovarjestus on valmis ning selle tellingud eemaldati 2018. aasta veebruaris. Selle all saadi graafikukohaselt augustis valmis krooni ehitus, mis on Euratomi vastutusalasse kuuluv ülioluline komponent. Samal kuul paigaldati kolm USAst toodud äravoolumahuti ja neli Hiinast toodud aururvestusmahuti. Esimene vaakummahuti sektor, mida ehitatakse Koreas, on üle 80 % ulatuses valmis. Venemaa on valmis saanud poloidaalvälja juhi ITERi magnetsüsteemi jaoks ning India on Cadarache'is kohapeal peaaegu valmis saanud krüostaadi alumise silindri ja aluse. Toroidaalse välja mähisepakettide tootmine ning külmatsetamine ja sisestamine täppisümbristesse on Euroopas ja Jaapanis hästi edenenud. Üldiselt on kõigi ITERi oluliste komponentide, süsteemi ja konstruktsiooni ehitus oluliselt edenenud⁽⁵¹⁾.

ITER on tehnoloogiliselt keeruline, esimene omalaadne suuremahuline rahvusvaheline projekt ning on seetõttu kokku puutunud märkimisväärsete probleemidega, mis on suurendanud kulutusi ja põhjustanud viivitusi. 2018. aastal tehtud edusammud kinnitasid nende probleemide lahendamiseks võetud sammude kindlust⁽⁵²⁾.

⁽⁴⁷⁾ Dokumendiga kaasas olev mõjuhinna, SWD(2018) 307 final, 7.6.2018 — https://ec.europa.eu/info/publications/horizon-europe-impact-assessment-staff-working-document_en

⁽⁴⁸⁾ ITERi leping. ELT L 358, 16.12.2006, lk 62–80, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:22006A1216\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:22006A1216(03))

⁽⁴⁹⁾ ITERi programmiaruanne, lk 1.

⁽⁵⁰⁾ ITERi programmiaruanne, lk 1–2.

⁽⁵¹⁾ Energeetika peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 28.

⁽⁵²⁾ Energeetika peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 28.

Hindamine ja analüüs

ITERi kohta hiljuti koostatud hinnangus ⁽⁵³⁾ rõhutati projektijuhtimise paranemist. Kõigepealt parandas see Euroopa amet, kes juhib ELi osalust ITERi ehituses (ühisettevõtte Fusion for Energy ehk F4E), oma kontrolli- ja seiretavasid. Nüüd jälgitakse hoolikalt mitut olulist tulemuslikkuse näitajat, mis mõõdavad projekti edenemist ja kulutõhusust ⁽⁵⁴⁾. Teiseks on juhtimismuudatuste üks olulisemaid osi nn etapiviisiline lähenemine, millega jagatakse töö neljaks etapiks, millest igaühel oma põhieesmärk. Projekti igas etapis tehakse ainult tegevusi, mis on kõnealuse etapi eesmärgi saavutamise jaoks olulised ⁽⁵⁵⁾.

EL jätkab järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ajal ITERi toetamist F4E kaudu, tagades selle, et vahendite väljamaksmine toimub tulemuste ja kohapealse tegeliku edenemise alusel.

Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond

Programmi eesmärgid

Euroopa investeerimiskava ehk Junckeri kava, mille käivitas president Jean-Claude Juncker 2015. aastal, oli oluline vastumeede majandus- ja finantskriisile ning selle negatiivsele mõjule ELi investeeringute tasemele. Kava oli ka 2018. aastal üks komisjoni peamine prioriteet. See koosneb kolmest sambast: Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond pakub erasektori investeeringute saamiseks ELi garantiid; Euroopa investeerimisnõustamise keskus ja Euroopa investeerimisprojektide portaal pakuvad tehnilist abi ja tagavad investeerimisvõimaluste parema nähtavuse. Kolmanda samba eesmärk on ettevõtluskeskkonna parandamine, eemaldades kogu ELis investeeringute eest õiguslikud takistused.

Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi ehk *Junckeri fondi* eesmärk on leida 2020. aastaks täiendavad 500 miljardit eurot ⁽⁵⁶⁾ avaliku ja erasektori investeeringuid strateegilistes valdkondades, nagu taristu, teadusuuringud ja innovatsioon, haridus, taastuvenergia ja energiatõhusus, keskkond ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate riski finantseerimine. See saavutatakse ELi eelarvelise tagatisega Euroopa Investeerimispanka grupile, mis võimaldab neil suurendada suurema riskiga projektide rahastamist. Fond toetab majanduskasvu soodustavaid investeeringuid, eriti järgmistes valdkondades:

⁽⁵³⁾ Vahearuanne nõukogu otsuse (millega luuakse ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte ning antakse sellele eelised) rakendamise kohta vastavalt kõnealuse otsuse artiklile 5b, COM(2019) 147 final, 21.3.2019, lk 20–21.

⁽⁵⁴⁾ Ettepanek: nõukogu otsus, millega muudetakse otsust 2007/198/Euratom, millega luuakse ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte ning antakse sellele eelised – Seletuskiri, COM(2018) 445 final, 7.6.2018, lk 4.

⁽⁵⁵⁾ Vahearuanne nõukogu otsuse (millega luuakse ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte ning antakse sellele eelised) rakendamise kohta vastavalt kõnealuse otsuse artiklile 5b, COM(2019) 147 final, 21.3.2019, lk 9.

⁽⁵⁶⁾ 2015. aastal seatud algne eesmärk oli 315 miljardit eurot. 1. jaanuaril 2018 jõustus määrus, millega pikendati Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi kestust ja mahtu (Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond 2.0). See pikendab fondi eluiga 2020. aasta lõpuni ning suurendab investeeringute eesmärgi 500 miljardi euroni. Samuti on selle eesmärk suurendada investeerimisotsuste läbipaistvust ning pakkuda rohkem tehnilist tuge.

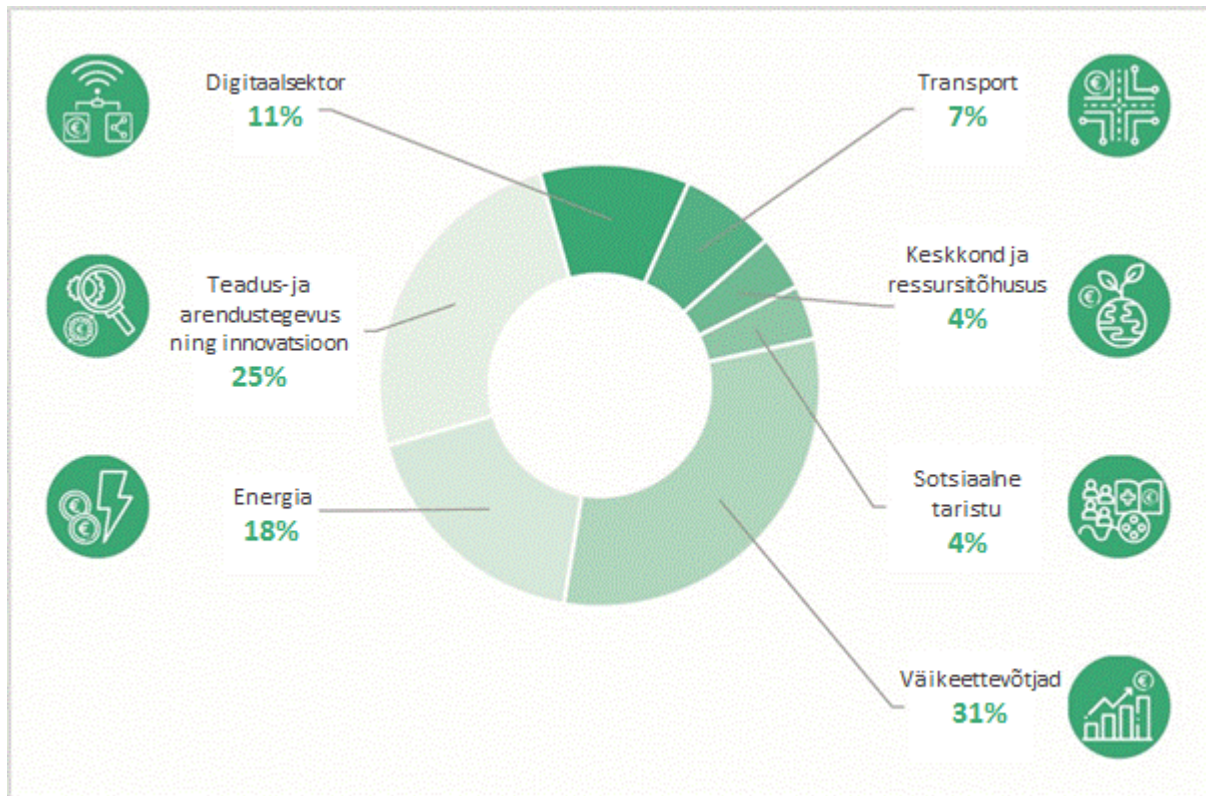

Diagramm. Investeeringud sektori kaupa seisuga 15. mai 2019.

Allikas: Euroopa Investeeringuspanga grupp – <http://www.eib.org/efsi/>

Rakendamine ja viimased saavutused

2018. aasta lõpuks oli Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond toetanud edukalt innovatsiooni- ja strateegiaprojekte ning aidanud leida rohkem kui 370 miljardit eurot⁽⁵⁷⁾ avaliku ja erasektori investeeringuid. See moodustab 2020. aasta eesmärgist juba 75 %.

Taristu- ja innovatsioonirahastamisvahendi raames kiitis Euroopa Investeeringuspank heaks 514 projekti, mille ligikaudne investeerimisväärtus on 244,3 miljardit eurot, kusjuures Euroopa Investeeringuspanga rahastamine, mida toetatakse ELi tagatisega Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi raames, peaks küündima 52,9 miljardi euroni.

Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate rahastamisvahendi raames kiitis Euroopa Investeeringufond heaks 517 tehingut investeeringute koguväärtusega 131,2 miljardit eurot. Sellest peaks kasu saama enam kui 858 000 väikest ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjat kõikides liikmesriikides. 1 031 heakskiidetud tehingust allkirjastati kõigis liikmesriikides 869 tehingut. Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond on oma eesmärkide saavutamisele järje peal.

Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi mitmekordne kogumõju 2018. aastal oli 13,5⁽⁵⁸⁾, mis tähendab, et iga ELi eelarvest kulutatud euro toob kaasa 14,96 euro väärtuses lisainvesteeringuid (arvutatuna fondi kohta tervikuna).

⁽⁵⁷⁾ See summa oli 15. mai 2019 seisuga 399 miljardit eurot ning 13. juuni 2019 seisuga 408 miljardit eurot.

⁽⁵⁸⁾ Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi, Euroopa investeerimisnõustamise keskuse ja Euroopa investeerimisprojektide portaali hindamine, SWD(2018) 316 final, 6.6.2018, lk 55.

Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondil on olnud ka oluline roll investeeringute suunamisel ELi strateegiliste eesmärkide täitmiseks. Üks kolmandik Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi koguinvesteeringutest toetab väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid; 25 % teadus- ja arendustegevust; 18 % toetab energiaprojekte; 11 % digiprojekte; 7 % transpordiprojekte; 4 % sotsiaalset taristut ning 4 % keskkonda ja ressursitõhusust ⁽⁵⁹⁾.

Uute ruumide võimaldamine patsientidele Poolas ⁽⁶⁰⁾

Haiglatel pole tihtipeale investeerimisvahendeid ravitaseme parandamiseks. Kujawy-Pomorze vojevoodkond sai esimese piirkonnana Poolas Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondilt laenu avaliku sektori projektile. Piirkond kombineerib Euroopa Investeeringupangalt laenuks saadud 57 miljonit eurot oma eelarvevahenditega ning ELi muu rahastusega ning laiendab Toruńi Rydygieri haiglat. Selle projektiga, milles keskendutakse teadustegevusele ja moodsale tehnoloogiale, pakutakse elanikele tervet valikut ravivõimalusi ja juurdepääsu uusimatele raviprotseduuridele. Patsientide voodikohtade arv kahekordistub, 551 kohalt 1 059-le. Põrandapind suureneb 20 000 m² -lt enam kui 50 000 m²-le, samuti rajatakse 57 000 m² ulatuses roheala. Haigla säästab kulusid tänu halduse tõhustamisele ning keskkonnahoidlike ja energiat säästvate meetmete rakendamisele. Haigla uued osad avatakse patsientidele 2019. aastal.

Energiavõrkude uuendamine Itaalias ⁽⁶¹⁾

Ettevõtja Dolomiti Energia saab Euroopa Investeeringupangalt 100 miljonit eurot laenu, et uuendada ja arendada oma gaasi- ja elektrijaotusvõrke. Dolomiti Energia tegutseb Põhja-Itaalias Trento provintsis ja pakub seal tööd 1 400 inimesele. Toetus võimaldab tal hooldada sealseid hüdroelektrijaamu ja suurendada nende võimsust.

Euroopa ühendamise lairibaühenduse fond ⁽⁶²⁾: lairibaühendus jõuab ELi vähem asustatud piirkondadesse ⁽⁶³⁾

Euroopa ühendamise lairibaühenduse fond on Junckeri kava esimene investeerimisplatvorm, mille kaudu investeeritakse lairibataristusse. Fond kombineerib Euroopa Investeeringupanga, Euroopa ühendamise rahastu, riiklike tugipankade ja erasektori investorite rahastuse. Uus lairibaühenduse fond aitab ELil jõuda eesmärgini, et 2020. aastaks oleks kõigil Euroopa majapidamistel juurdepääs internetiühendusele kiirusega 30 megabitti sekundis ning 2025. aastaks peaks kõigil koolidel, transpordisõlmedel, peamistel avalike teenuste osutajatel ning digitaalteenuseid intensiivselt kasutatavatel ettevõtetel olema juurdepääs internetiühendusele kiirusega 1 gigabitt sekundis (Euroopa gigabitiühiskonna eesmärgid). See vastab kasvavale nõudlusele väiksema mahuga ja suurema riskiga lairibaprojektide järele kogu Euroopas, kuna praegu ei saa sellised projektid kasutada ELi vahendeid. Fondi eesmärk on koguda 2020. aastaks lairibaühenduse investeeringute jaoks 500 miljonit eurot ning ergutada investeeringute tegemist, mille eeldatav kogumaht on 1,0–1,7 miljardit eurot. 2019. aasta jaanuaris allkirjastati fondi esimene projekt, millega luuakse Primorje-Gorski Kotari ja Istria piirkondade (Horvaatia) maapiirkondades erasikutele, ettevõtetele ja avalikule sektorile kvaliteetne avatud FTTH-võrk (valguskaabelühendus lõppkasutajani), hõlmates üle 135 000 asukoha.

⁽⁵⁹⁾ Teave 13. juuni 2019. aasta seisuga, allikas: Euroopa Investeeringupanga grupp – <http://www.eib.org/efsi/>

⁽⁶⁰⁾ Euroopa Komisjon, *Junckeri kava – ülevaade olukorrast, 2019*, lk 5 – https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/brochure-investment-plan-17x17-mar19_et.pdf

⁽⁶¹⁾ Euroopa Komisjon, *Junckeri kava – ülevaade olukorrast, 2019*, lk 12 – https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/brochure-investment-plan-17x17-mar19_et.pdf

⁽⁶²⁾ EL seadis oma strateegia „Euroopa 2020“ raames 2010. aastal lairibaühenduse kohta kolm eesmärki: viia 2013. aastaks lairibaühenduse baasteenused (kuni 30 Mbps) kõigi eurooplasteni; tagada 2020. aastaks kõigile eurooplastele kiire lairibaühendus (üle 30 Mbps) ning 2020. aastaks vähemalt 50 % Euroopa majapidamistele ülikiire lairibaühendus (üle 100 Mbps). Nende eesmärkide toetamiseks on EL rakendanud mitu poliitilist ja juriidilist meetet ning eraldanud liikmesriikidele perioodiks 2014–2020 eri rahastamisallikate ja -võimaluste kaudu ligi 15 miljardit eurot, sealhulgas 5,6 miljardit eurot Euroopa Investeeringupanga laenudena. Kokkuvõtte fondi investeerimisjuhistest on kättesaadav Euroopa Komisjoni digitaalse ühtse turu veebilehel: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/connecting-europe-broadband-fund>.

⁽⁶³⁾ Euroopa Komisjon, *Junckeri kava – ülevaade olukorrast, 2019*, lk 9 – https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/brochure-investment-plan-17x17-mar19_et.pdf

Hindamine ja analüüs

2018. aasta hindamisel saadud tõendid näitavad, et Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond annab rahuldamata investeerimisvajaduste täitmisel ja vastutsükliliste investeeringute vajaduse toetamisel selget lisaväärtust. Poliitilisest seisukohast vaadatuna on fond viinud arutelu kokkuhoiumeedetelt investeeringutoetuse meetmetele. Kuni 2017. aasta lõpuni toimunud tehingute põhjal on Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond **rahastanud üle 750 000 töökohta ning see arv tõuseb 2020. aastaks 1,4 miljonini**. See on suurendanud ELi sisemajanduse koguprodukti 0,6 % võrra ning see näitaja peab eesmärgi kohaselt tõusma 2020. aastaks 1,3 % võrra.

Kuigi makrotasandil on üldpilt paranenud, on rahastamispuudujäägi suuruse ja rahastamistingimuste osas (eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul) **endiselt olulised ja pakilised investeerimisvajadused**. Hindamine näitas, et eri poliitikavaldkondades on endiselt näha turul esinevaid püsivaid puudujääke, mis takistavad investeeringute tegemist. Investeeringute hiljutine kiirenemine ELis ei ole veel tõstnud investeerimistase ajaloolise keskmise tasemele. Peale selle on vaja pingutada ka pärast 2020. aastat, et investeeringute tase säiliks pikas perspektiivis jätkusuutlikult, keskendudes eelkõige ELi poliitika praegustele ja tulevastele suundumustele.

2018. aasta hinnangus esile toodud **puuduste** hulgas on ka vajadus keskenduda rohkem ELi pikaajalistele kliimaeesmärkidele. Selle puudujäägi kõrvaldamiseks pikendati 2018. aastal Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi kehtivusaega. Vähemalt 40 % Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi taristu- ja innovatsioonirahastamisvahendist peab olema suunatud Pariisi kokkuleppe kohastele kliimameetmetele. Lisaks on komisjon kasutanud oma esindatust Euroopa Investeerimispanka ja Euroopa Investeerimisfondi juhtorganites ja nende vahendite juhtkomiteedes selleks, et tagada, et Euroopa Investeerimispank ja Euroopa Investeerimisfond järgivad rahastamisvahendite kasutamisel ELi poliitilisi eesmärke, sh sotsiaalse ettevõtluse toetamine, võitlus noorte töötusega, võitlus kliimamuutustega, võitlus maksustamise vältimise vastu ning rahvusvahelise hea maksuhaldustava edendamine.

Varem toetas Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond vaid piiratud hulka piiriüleseid projekte, millel oli tavaliselt suur ELi lisaväärtuse mõõde. Laia geograafilise katvuse tagamine ELis on endiselt oluline ning see on fondi tegevusaja aastate jooksul paranenud. Ühtsuse osas on veel ruumi fondi kolme samba omavahelise täiendamise ja toetamise jaoks ning võimalike konkurentsiriskide vähendamiseks fondi ja teiste ELi rahastamisvahendite vahel.

2019. aasta jaanuaris avaldas **Euroopa Kontrollikoda** Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi kohta eriaruande (nr 03/2019). Kuigi auditi üldine järeldus on, et fond on olnud rahastuse leidmisel tõhus, et toetada märkimisväärselt lisainvesteeringute tegemist ELis, väljendas kontrollikoda ka mõningast muret. Mureküsimumused hõlmasid näiteks seda, kas mõned fondi tegevused on asendanud teisi Euroopa Investeerimispanka tegevusi ja ELi rahastamisvahendeid ning kas osa fondi toetusest läks projektidele, mida oleks saanud rahastada teistest allikatest, ehkki teistel tingimustel. Kontrollikoda tõstis esile ka jätkuvat vajadust tagada fondi toetatavate investeeringute geograafilise jaotuse tasakaal.

Mitmeaastase finantsraamistiku paketi raames ning tuginedes Junckeri kava ja Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi edule on komisjon teinud ettepaneku uue algatuse kohta avaliku ja erasektori investeeringute kaasamiseks perioodil 2021–2027 – **InvestEU programm**. Uus programm on teinud Euroopa Kontrollikoja poolt tõstatatud probleemide lahendamiseks muudatusi, mille eesmärk on muuta ELi rahastus Euroopa investeerimisprojektide jaoks lihtsamaks, tõhusamaks ja paindlikumaks. InvestEU programm keskendub suurte investeerimislünkade täitmisele olulistes tulevikuvaldkondades, kasutades selleks ELi tagatist summas 38 miljardit eurot. Sellega soodustatakse veelgi töökohtade loomist ning toetatakse ELis investeeringuid ja innovatsiooni. Eeldatavasti kaasatakse programmiga 2027. aasta lõpuks kogu ELis umbes 650 miljardit eurot avaliku ja erasektori investeeringuid ning pakutakse tuge järgmise nelja poliitikavaldkonna kaudu: säästev taristu, teadusuuringud, innovatsioon ja digiteerimine, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKEd) ning sotsiaalsed investeeringud ja oskused.

Euroopa ühendamise rahastu

Programmi eesmärgid

Töökohtade loomise stimuleerimiseks ja majanduskasvu kiirendamiseks on ELil vaja moodsat ja tõhusat taristut, mis aitab transpordi-, telekommunikatsiooni- ja energiasektoris ühendada EL ja kõik selle piirkonnad ning neid integreerida. Sellised ühendused on vajalikud isikute, kauba, kapitali ja teenuste vabaks liikumiseks.

Euroopa ühendamise rahastu toetab seega üleeuroopaliste võrkude arendamise kaudu investeeringuid transpordi-, energia- ja digitaristusse. Need võrgustikud soodustavad piiriüleseid ühendusi ja koostalitlusvõimet, edendavad suuremat majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset sidusust ning toetavad konkurentsivõimelisemat sotsiaalset turumajandust.

Euroopa ühendamise rahastu erieesmärgid on:

Euroopa ühendamise rahastu – transport

- Kitsaskohtade eemaldamine, raudtee koostalitlusvõime parandamine, puuduvate ühenduste loomine ja eelkõige piiriüleste lõikude parandamine.
- Säästvate ja tõhusate transpordisüsteemide tagamine pikas perspektiivis eesmärgiga valmistuda eeldatavateks tuleviku transpordivoogudeks ning võimaldades kõigi transpordiliikide dekarboniseerimist üleminekuga uuenduslikele, vähese CO₂-heitega ja energiatõhusatele transporditehnoloogiatele, optimeerides samal ajal ohutust.
- Transpordiliikide integreerimise ja omavahelise ühendamise optimeerimine ning transporditeenuste koostalitlusvõime parandamine, tagades samal ajal transporditaristu kättesaadavuse.

Euroopa ühendamise rahastu – energia

- Konkurentsivõime suurendamine, edendades energia siseturu jätkuvat integreerimist ning elektri- ja gaasivõrkude piiriülest koostalitlusvõimet.
- ELi energiavarustuskindluse parandamine.
- Keskkonna säästva arengu ja kaitse toetamine, muu hulgas taastuvatest energiaallikatest toodetud energia integreerimise teel ülekandevõrku ning tarkvõrkude ja süsinikdioksiidivõrkude arendamise teel.

Euroopa ühendamise rahastu – telekommunikatsioon

- Üleeuroopaliste digiteenuste taristute koostalitlusvõime, ühenduvuse, säästva kasutuselevõtu, käitamise ja pideva arendamise toetamine ja koordineerimine Euroopa tasandil.
- Avaliku ja erasektori investeeringute voo jätkuvuse toetamine eesmärgiga stimuleerida lairibavõrkude kasutuselevõttu ja moderniseerimist, et aidata saavutada Euroopa digitaalarengu tegevuskava lairibaühenduse eesmärkide saavutamist.

Rakendamine ja viimased saavutused

Euroopa ühendamise rahastu toetab üleeuroopalise transpordivõrgu arendamist, mille raames arendatakse lõpuni välja piiriüleseid ühendused, luuakse puuduvad ühendused ja eemaldatakse kitsaskohad. *Ajavahemikus 2014–2018* valiti Euroopa ühendamise rahastu **transpordi** hõlmavas osas rahastamiseks välja 688 projekti, mille jaoks eraldati ELi vahendeid 22,8 miljardi euro väärtuses, suurendades investeerimismahtu 48 miljardi euroni. *2018. aastal* eraldas Euroopa ühendamise rahastu üleeuroopalisi võrke (TEN) hõlmavale 88 transpordiprojektile 1,7 miljardit eurot, suurendades investeerimismahtu kokku pea 7 miljardi euroni. Lisaks korraldati 450 miljoni euro väärtuses vahendite jaoks eraldi projektikonkurss vahendite mobiliseerimiseks transpordiohutuse, digiteerimise ja mitmeliigilise transpordi valdkonnas.

Euroopa ühendamise rahastu **telekommunikatsiooni** hõlmav osa võimaldab koostalitlusvõimet tänu usaldusväärsete piiriüleste digiteenuste taristute ökosüsteemi kasutamisele, mis aitavad olulise elemendina käivitada liikmesriikide digiülemineku. Euroopa ühendamise rahastu stimuleerib ühenduvuse osas investeringuid lairibavõrkude kasutuselevõttu ja moderniseerimisse ning pakub kohaliku tasandi kvaliteetset traadita võrguühendust kohalikes kogukondades (Wifi4EU). Digiteenuste taristud edendavad avalike haldusasutuste, ettevõtete ja kodanike vahelist piiriülest suhtlust paljudes valdkondades, nagu küberturvalisus, avatud andmed ja e-tervis. 2018. aasta tööprogramm toetas varasematel aastatel tehtud investeringute toel 16 digitaaltaristu kasutuselevõttu, käitamist ja edasiarendamisega seotud hooldust. Peale selle lisati Euroopa ühendamise rahastusse kolm uut põhialust – eArchiving, Context Broker ja suurandmete katsetaristu ⁽⁶⁴⁾.

E-identimise põhialus on mõeldud käsitlema riiklikult väljastatud elektrooniliselt identitavate dokumentide piiriülese tunnustamise probleemi. Pärast selle põhialuse kasutuselevõtmist liikmesriigis muutub osalevate liikmesriikide vahel võimalikuks selliste riiklike elektrooniliselt identitavate dokumentide vastastikune tunnustamine. See tähendab näiteks seda, et ELi kodanikul on oma riigi identifitseerimisvahenditega juurdepääs teise liikmesriigi avalikele teenustele. *2018. aastal* rahastab Euroopa ühendamise rahastu ambitsioonikat projekti, mis loob aluse elektrooniliselt identitavate dokumentide kasutamisele Madalmaades ja võimaldab ELi kodanikel tõendada oma isikut elektrooniliselt oma riigis väljastatud dokumentide alusel 90 omaavalitsuses rohkem kui 200 avaliku teenuse kasutamisel. Lahendus on praegu saadaval Austria, Saksa ja Belgia elektrooniliselt identitavate dokumentide omanikele ning peaks järk-järgult laienema teistesse riikidesse ⁽⁶⁵⁾.

2018. aastal viidi lõpule Euroopa ühendamise rahastu 2017. aasta transpordi segarahastamise projektikonkurss, kus kasutati uuenduslikku lähenemisviisi ehk tehti ELi toetusteks kättesaadavaks soovituslik kogueelarve summas 1,40 miljardit eurot, mis kombineeriti Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi, Euroopa Investeeringupanga, riiklike tugipankade või erasektori investorite rahastusega. Üle 250 miljoni euro kaasrahastust on ette nähtud alternatiivkütuste edendamisele transpordi valdkonnas. Nende projektide hulgas on järgmised:

- Poola Świnoujście sadama ja Rootsi Ystad sadama vahelise meretranspordiühenduse rohestamine;
- vesinikupõhise ühistransporditaristu kasutuselevõtt Taanis, Lätis ja Ühendkuningriigis;
- bioveeldatud maagaasitanklate võrgu ehitamine Lõuna-Hispaanias ja Ida-Poolat ühendavatel teedel, mis viivad läbi Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa ja Madalmaade;
- linna ja piirkondlike bussiliinide elektrifitseerimine Horvaatias, Itaalias, Sloveenias ja Slovakkias ⁽⁶⁶⁾.

Segarahastamise projektikonkursi raames valiti välja **avaliku ühistranspordivõrgu heitevaba teenuse** projekt, millega ühendatakse Amsterdam ja Amsterdamis Schipholi lennujaam. See aitab suurendada Amsterdamis ümber oleva üleeuroopalise transpordivõrgu (Põhjameri–Läänemeri, Põhjameri–Vahemeri ja Rein–Alpid) linnatranspordisõlmedes mitmeliigilist transporti ning toetab järjekindlat üleminekut fossiilkütustelt alternatiivkütustele.

⁽⁶⁴⁾ Euroopa ühendamise rahastu 2020. aasta programmiaruanne, lk 163.

⁽⁶⁵⁾ Euroopa ühendamise rahastu 2020. aasta programmiaruanne, lk 163.

⁽⁶⁶⁾ Liikuvuse ja transpordi peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 34.

Euroopa ühendamise rahastu **energiat** hõlmava osa mitmeaastaste tööprogrammide raames on vahemikus 2014 kuni 2018 eraldatud 122 meetmele kokku 3,4 miljardit eurot, millega on toetatud 91 ühishuviprojekti ⁽⁶⁷⁾.

2018. aastal allkirjastati Südosstlinki leping, mis on üks suurimaid energiataristuprojekte Saksamaal. Projekt hõlmab 580 kilomeetri ulatuses kõrgepingekaableid, mis paigaldatakse täielikult maa alla. Elektriliin loob hädavajaliku ühenduse Põhja-Saksamaal toodetava tuuleenergia ja riigi lõunaosas asuvate tarbimiskeskuste vahel. See tagab taastuvenergia parema integreerimise ning parandab piiriülest energiavahetust naabruses olevate ELi liikmesriikidega.

Samuti on eraldatud 27 miljoni euro suurune toetus uue riigisisese 400 kV elektriliini ehitamiseks Rumeenias Cernavodă ja Stâlpu vahel, mis aitab suurendada Bulgaaria ja Rumeenia vahelist ülekandevõimsust ning hõlbustab Musta mere rannikult saadava tuuleenergia integreerimist.

Peale selle allkirjastati toetusleping, mille alusel toetatakse maagaasi kasutuselevõttu Küproses CyprusGas2EU projekti kaudu (ELi toetuse suurus on 101 miljonit eurot), mis teeb lõpu Küprose praegusele energiasüsteemi(de) eraldatusele ning mitmekesistab piirkonda, kus praegu domineerib peamiselt üks tarneallikas. Samuti aitab see vähendada õhusaastet ja heitmeid, võimaldades elektritootmises minna üle raskekütuselt gaasile. Samuti parandab see energiajulgeolekut ja hindade konkurentsivõimet ⁽⁶⁸⁾.

2018. aastal eraldati 578 miljonit eurot, mis on Euroopa ühendamise rahastu seni suurim energiaprojekti toetus, et aidata ehitada Prantsusmaa ja Hispaania vaheline võrguühendus Biskaia lahes. Uus elektriliin integreerib Pürenee poolsaare paremini elektrienergia siseturgu. 280 km pikkuse avamerelõiguga projektis kasutatakse tehnoloogiliselt uuenduslikke projekteerimislahendusi Capbretoni kanjoni ületavas osas ja Prantsuse maismaaosas, mis on täielikult maa all. Uus ühendus peaaegu kahekordistab kahe riigi vahelise ülekandevõimsuse – see suureneb 2 800 megavatilt 5 000 megavatini ning toob Hispaania lähemale eesmärgile, mille järgi peab energiaühendus moodustama senise 6 % asemel 10 %. See hüpe võimaldab paremini integreerida taastuvaid energiaallikaid ning toetada sellega olulisel määral üleminekut puhtale energiale ning ELi vastavat poliitikat.

President Juncker kuulutas algatuse „WiFi4EU“ välja 2016. aastal osana digitaalse ühtse turu strateegiast, mis on raamistik uutele meetmetele Euroopa kasvavate ühenduvusvajaduste täitmiseks ja Euroopa konkurentsivõime suurendamiseks. Algatuse „WiFi4EU“ eesmärk on pakkuda ELis kvaliteetset internetiühendust nii kodanikele kui ka külalistele tasuta WiFi kuumkohtade kaudu avalikes kohtades, näiteks pargid, väljakud, asutused, raamatukogud ja tervisekeskused. Laiali jagatakse Euroopa Komisjoni rahastatavad vautšerid tükiväärtusega 15 000 eurot, millega toetatakse ligi 9 000 omavalitsust üle kogu ELi, Norra ja Islandi WiFi kuumkohtade paigaldamisel avaliku elu keskpunktidesse. Selleks kasutatakse WiFi-ühenduse paigaldamise ettevõtete teenuseid ⁽⁶⁹⁾.

Algatuse „WiFi4EU“ esimene taotlusvoor toimus 2018. aasta novembris, mille käigus esitas taotluse üle 13 000 omavalitsuse kogu Euroopast ning välja anti 2 800 vautšerit ⁽⁷⁰⁾.

⁽⁶⁷⁾ Euroopa ühendamise rahastu 2020. aasta programmiaruanne, lk 163.

⁽⁶⁸⁾ Euroopa ühendamise rahastu 2018. aasta programmiaruanne, lk 7.

⁽⁶⁹⁾ Euroopa ühendamise rahastu 2018. aasta programmiaruanne, lk 5.

⁽⁷⁰⁾ Euroopa ühendamise rahastu 2018. aasta programmiaruanne, lk 5.

Hindamine ja analüüs

Euroopa ühendamise rahastu hindamisel ⁽⁷¹⁾ leiti, et transpordi, energia ja telekommunikatsiooni toomine ühise rahastamisraamistiku alla on võimaldanud programmi tasandil tänu ühele rakendusametile ja ühtsetele menetlustele tagada **mastaabisäästu**. Kuid projekti tasandil ei suutnud Euroopa ühendamise rahastu loodetud sünergiat siiski piisaval määral saavutada.

Hindamistulemustega on arvestatud järgmise Euroopa ühendamise rahastu ettepanekus, kus pöörati erilist tähelepanu lihtsustamisele, suuremale paindlikkusele ja tulemuslikkuse paremale jälgimisele ⁽⁷²⁾.

ELi majanduse tulevased probleemid, mis on seotud dekarboniseerimise ja digiteerimise eesmärkidega, toovad kaasa transpordi-, energia- ja digitaalsektori üha tihedama seotuse. Täiendavaid koostoimevõimalusi pakuvad näiteks ühendatud ja automatiseeritud liikuvus, alternatiivkütustel põhinev puhas liikuvus, energia salvestamine ja nutivõrgud. Euroopa ühendamise rahastu ettepanekus pärast 2020. aastat ⁽⁷³⁾ püütakse neid koostoimevõimalusi suurendada: Selleks et edendada rohkem kui üht sektorit hõlmavaid projekte, on üheks stiimuliks võimalus taotleda asjaomastes sektorites maksimaalset olemasolevat kaasrahastamismäära. Lisaks on igas sektoris võimalik toetuskõlblike kulude hulka arvestada teise sektoriga seotud kõrvalelemente, näiteks taastuvenergia tootmine transpordiprojekti raames. Selleks et sektoriüleseid projekte stimuleerida ja prioriteediks seada, peaks kavandatava meetme üheks hindamiskriteeriumiks olema koostoimemõõde. Koostoimet rakendatakse ühiste tööprogrammide ja kolme sektori ühise rahastamise kaudu. Nähakse ette, et mõned praegu Euroopa ühendamise rahastu raames toimuvad telekommunikatsioonivaldkonna tegevused jätkuvad uue digitaalse Euroopa programmi raames.

⁽⁷¹⁾ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele Euroopa ühendamise rahastu vahelahendamise kohta, COM(2018) 66 final, 14.2.2018, lk 9.

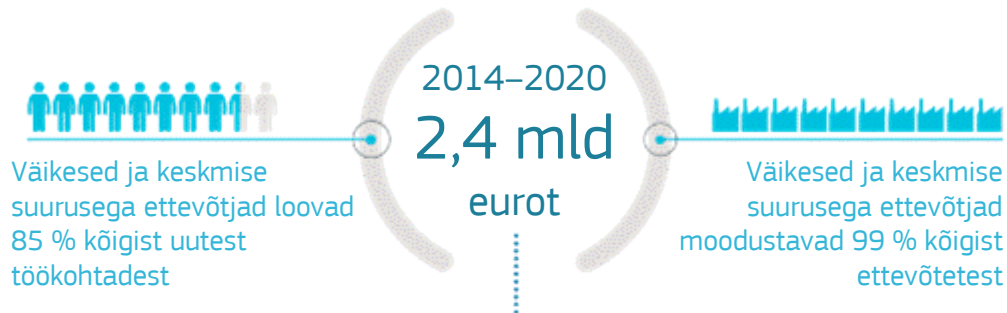
⁽⁷²⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1316/2013 ja (EL) nr 283/2014, COM(2018) 438, 6.6.2018, lk 8–9.

⁽⁷³⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1316/2013 ja (EL) nr 283/2014, COM(2018) 438, 6.6.2018, lk 2.

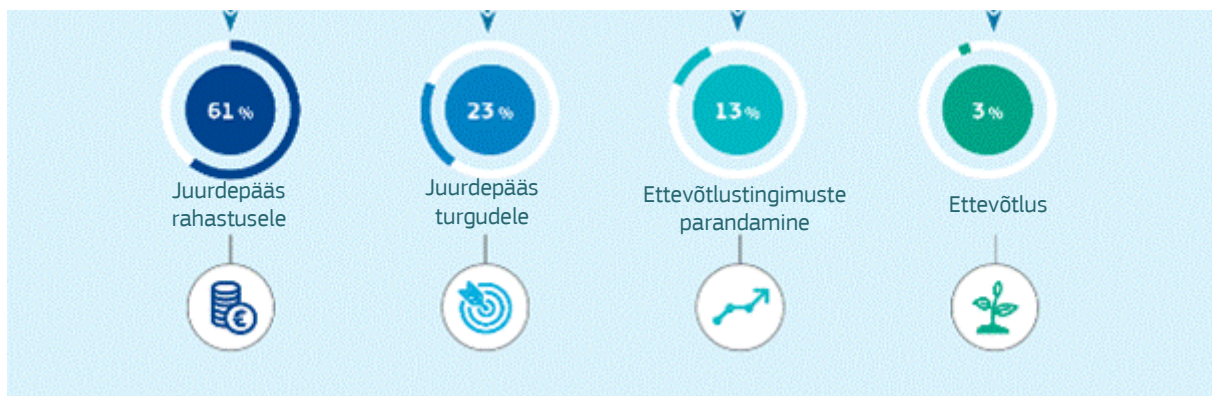
Ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programm

Programmi eesmärgid

Ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programm hõlmab **meetmeid väikeettevõtjate toetamiseks** toetuste, rahastamisvahendite ja tugiteenuste abil.

Euroopa ettevõtete toetamine nende täieliku potentsiaali saavutamisel

Allikas: Euroopa Komisjon

Programm parandab väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate juurdepääsu rahastusele kahe rahastamisvahendi kaudu – laenude tagamise rahastu ja kasvuetapi omakapitalirahastu. Mõlemat vahendit haldab Euroopa Investeeringufond ning need hõlbustavad riskantsematel väikeettevõtjatel, mis muidu vajalikku rahastust ei saaks, saada juurdepääsu laenudele ja omakapitaliinvesteeringutele.

Rakendamine ja viimased saavutused

Alates 2015. aastast ning Euroopa investeerimiskava osana on Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi abil parandatud **laenude tagamise rahastu** kaudu rahastamisvõimalusi. Algne eeljaotus muudeti 2017. aastal laenude tagamise rahastu eelarve alaliseks täiendamiseks 550 miljoni euroga Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist. See võimaldas 2018. aastal eraldada rohkem raha riskantsematele väikeettevõtjatele, sh idufirmadele, kellel on nendega seostatava suurema riski või ebapiisava tagatise tõttu kõige raskem rahastamisele juurdepääsu saada. 2018. aasta jooksul sõlmis Euroopa Investeeringufond 36 laenutagatise lepingut kogusummas 387 miljonit eurot; nendest 33 lepingul oli Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi ja laenude tagamise rahastu ühistagatis ⁽⁷⁴⁾. Need ja varasematel aastatel sõlmitud lepingud võimaldasid 2018. aasta septembri lõpuks enam kui 381 000 väikeettevõtjal saada üle 20 miljardi euro rahalist toetust.

⁽⁷⁴⁾ Ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programmi (COSME) programmiaruanne, lk 2.

Kasvuetapi omakapitalirahastu lepingute sõlmimiseks kulus rohkem aega, sest omakapital hõlmab keerukamaid hoolsusmeetmeid ja vahendite kogumise protsesse. Euroopa Investeeringufond oli 2018. aasta lõpuks investeerinud kasvuetapi omakapitalirahastu kaudu 14 fondi kokku 163,5 miljonit eurot ⁽⁷⁵⁾. Neist viis fondi olid mitmeetapilised fondid, mida kombineeriti programmi „Horisont 2020“ raames loodud InnovFin varase etapi omakapitalirahastuga ⁽⁷⁶⁾.

Euroopa ettevõtlusvõrgustik aitab väikestel Euroopa ettevõtetel rahvusvahelistuda, pakkudes nõustamisteenuseid ning aidates leida välismaal ettevõtlus-, tehnoloogia- ja innovatsioonipartnereid. Võrgustiku teenused on mõeldud väiksematele ELi ettevõtjatele ja riikidele, mis on programmiga seotud 607 vahendusorganisatsiooni kaudu. 2018. aastal aitasid võrgustiku teenused hinnanguliselt 250 000 väikesel ja keskmise suurusega ettevõtjal arendada äritegevust väljaspool päritoluriiki ning korraldada umbes 75 000 ettevõtluskoostöö kohtumist väikeettevõtjatega, mille tulemusel sõlmiti nende vahel 2 611 rahvusvahelist partnerluslepingut ⁽⁷⁷⁾. Uuendatud võrgustiku nõustamisteenustega aidati 2018. aastal parandada 1 796 väikese ja keskmise suurusega ettevõtja konkurentsivõime- ja innovatsioonivõimet. Vastavalt komisjoni idu- ja kasvufirmade algatusele ⁽⁷⁸⁾, mis hõlmas erimeetmete võtmist ELi 56 piirkonnas, alustasid tööd Euroopa ettevõtlusvõrgustiku kasvunõustajad, kes aitasid kasvufirmadel kasvu takistavatest tõketest üle saada. Ette on valmistatud Euroopa ettevõtlusvõrgustiku uus strateegiline visioon, mis tagab teenuste jätkuva pakkumise vastavalt väikeettevõtete tulevastele vajadustele.

Väikeettevõtjad hindavad võrgustikku ja selle tuge: 89 % väikestest ja keskmise suurusega ettevõtjatest eeldab, et nende turupositsioon paraneb selle toe abil. Peale selle leiab peaaegu iga teine ettevõtja, et tema konkurentsivõime paraneb tänu võrgustiku abile saavutatud innovatsiooniedusammudele. Ligi kuus ettevõtjat kümnest arvas, et võrgustiku teenused aitavad neil säilitada või luua töökohti.

Programmi „Erasmus noortele ettevõtjatele“ raames korraldatakse igal aastal taotlusvoore. 2018. aastal jõudis programmi „Erasmus noortele ettevõtjatele“ raames alates selle algusest korraldatud noorte ettevõtjate õpikülastuste arv kogenud ettevõtjate juures 7 000-ni ⁽⁷⁹⁾. Selleks et testida programmi „Erasmus noortele ettevõtjatele“ geograafilist ulatust uutes sihtkohtades väljaspool Euroopat, algas 2018. aasta aprillis katseprojekt „Globaalne Erasmus noortele ettevõtjatele“ kestusega 24 kuud.

Ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programm aitab mitmel viisil **parandada ka ELi ettevõtete konkurentsivõime raamtingimusi**. Algatuse „Klastrid muutuvad rahvusvaheliseks“ raames võimaldas programm luua 2018. aastal ELis 25 klasterpartnerlust, mis aitasid 134 klasteril Euroopas oma väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate hüvanguks rahvusvahelistuda ⁽⁸⁰⁾. See algatus julgustab osalevaid klastreid ja väikeettevõtjaid liituma globaalsete väärtusahelatega ning leidma strateegilisi partnereid väljaspool Euroopat. 2018. aastal loodi üheksa Euroopa strateegilist klasterpartnerlust arukaks spetsialiseerumiseks ja investeerimiseks. Need partnerlused hõlmavad 57 klasterit kogu Euroopas ning jõuavad rohkem kui 6 000 väikese ja keskmise suurusega ettevõtjani.

Euroopa klasterite koostööplatvorm ⁽⁸¹⁾ on arenenud juhtivaks keskuseks, mis toetab klasterite koostööd ELi ja üleilmsel tasandil. See koondab rohkem kui 930 klasterorganisatsiooni, mis jõuavad umbes 100 000 väikeettevõtjani. 2018. aastal toimus Euroopa klasterite koostööplatvormi osalusel klasterite vahel rohkem kui 1 100 rahvusvahelist kontaktide loomise kohtumist ning platvormist on saanud ELi oluline vahend selliste ettevõtjate rahvusvahelistumise toetamisel.

⁽⁷⁵⁾ Ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programmi (COSME) programmiaruanne, lk 2.

⁽⁷⁶⁾ http://www.eif.europa.eu/what_we_do/equity/single_eu_equity_instrument/innovfin-equity/index.htm

⁽⁷⁷⁾ Ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programmi (COSME) programmiaruanne, lk 3.

⁽⁷⁸⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa uued liidrid: idu- ja kasvufirmade algatus“, COM(2016) 733 final, 22.11.2016 – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=COM%3A2016%3A733%3AFIN>

⁽⁷⁹⁾ Siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEd peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 16.

⁽⁸⁰⁾ Siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEd peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 18.

⁽⁸¹⁾ <https://www.clustercollaboration.eu/eu-initiative/cluster-excellence-calls>

Hindamine ja analüüs

Ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programmi hindamiseks tehtud uuringus ⁽⁸²⁾ leiti, et programm vastab suurel määral väikeettevõtjate tekkivatele vajadustele Euroopas ning on tänu tööhõive võimaluste soodustamisele ja majanduskasvu loomisele üldsuse jaoks väga oluline. Programmi keskmes on ELi mõõde ning see on enamiku meetmete juures väga tähtis. Programm on edukalt kehtestanud põhialused soovitud tulemuste saavutamiseks. Programmi tugevus seisneb vahendusorganisatsioonide (finantsvahendajad, Euroopa ettevõtlusvõrgustiku liikmed, programmi „Erasmus noortele ettevõtetele“ vahendusorganisatsioonid ja klasterorganisatsioonid) kasutamises. Programm kasutab kohalike vahendajate lähedust väikeettevõtjatele ning soodustab programmi teenuste integreerimist riiklike ja piirkondlike vahendajate pakutavatesse teenustesse. Toetusesaajate tagasiside on üldiselt positiivne ning valdav enamus leiab, et nende osaluse kulude-tulude suhe on hea. Euroopa mõõde on programmi lisaväärtus.

Uuringus tehti ettepanekuid programmi puuduste kõrvaldamiseks: eelarve jagamist paljudeks väikesteks meetmeteks tuleks vähendada, et parandada tõhusust ja kulutasuvust ning seireandmed peaksid olema tsentraalselt kättesaadavad, et rakendamist strateegiliselt juhtida. Programmi meetmetes ei esine suuri kattuvusi teiste poliitiliste algatustega ELi, riiklikul ega piirkondlikul tasandil. Siiski võiks mõne meetme puhul parandada sünergiaid ja vastastikust täiendavust teiste ELi, riiklike ja piirkondlike meetmetega.

Uuringut kasutati ettepanekute koostamiseks 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku jätkuprogrammide jaoks Ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programm (välja arvatud rahastamisvahendid) integreeritakse uude programmi ehk ühtse turu programmi ⁽⁸³⁾. Uus programm toetab teatud tüüpi meetmeid (eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate) konkurentsivõime parandamise, standardimise, tarbijakaitse, rahapesuvastase tegevuse, konkurentsi, finantsaruandluse ja auditeerimise, toiduahela veterinaar- ja fütosanitaarmedetmete ning Euroopa statistika valdkonnas Programmi rahastamisvahendid integreeritakse uude fondi InvestEU, mis koondab ühe katuse alla ELi vahendid laenude ja omakapitali vormis.

„ERASMUS+“

Programmi eesmärgid

Programm „Erasmus+“ on ELi juhtprogramm, millega toetatakse ja tugevdatakse Euroopas haridust, koolitust, noorsootööd ja sporti. Programm „Erasmus+“ ja selle eelkäijad on kolme aastakümne jooksul pakkunud noortele, üliõpilastele, kutsehariduse omandajatele ja täiskasvanutele liikuvusvõimalusi õppimiseks, koolitustel osalemiseks, kogemuste omandamiseks ja piiriülese vabatahtliku töö tegemiseks nii Euroopas kui ka mujal. Programmil „Erasmus+“ on oluline roll **koostöö toetamisel ülikoolide, koolide, kutseõppeasutuste** ja noorte- ja spordiorganisatsioonide vahel, samuti õppimisvõimaluste pakkumisel tulevastele õpetajatele ning kutsealase arengu võimaluste pakkumisel õpetajatele ja koolijuhtidele. Programm soodustab kutseõppeasutuste õppurite ja töötajate, täiskasvanuhariduse sektori töötajate liikuvust, toetades ka rahvusvahelistumist läbi strateegiliste partnerluste kooskõlas Riia järeldustes seatud prioriteetidega kutsehariduse ja -õppe kohta ning täiskasvanuhariduse Euroopa tegevuskavaga.

⁽⁸²⁾ COSME programmi vahehindamine – lõpparuanne. COSME vahehindamise välise toetuse uuring.

⁽⁸³⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühtse turu, ettevõtete, sealhulgas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõime ja Euroopa statistika programm ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 99/2013, (EL) nr 1287/2013, (EL) nr 254/2014, (EL) nr 258/2014 ja (EL) nr 2017/826, COM(2018) 441, 7.6.2018.

Hariduse ja koolituse toetamine

- Euroopa haridusruumi loomine 2025. aastaks.
- Põhipädevuste ja -oskuste taseme parandamine sidusama ühiskonna loomiseks, eelkõige õpirände ja töömaailmaga koostöö tegemise kaudu.
- Kvaliteedi parandamise, tipptasemel innovatsiooni ning haridus- ja koolitusasutuste rahvusvahelistumise soodustamine.
- Uuendusliku poliitikakujundamise, poliitilise dialoogi ja poliitika rakendamise stimuleerimine ning teadmiste vahetamine hariduse, koolituse ja noorsootöö valdkonnas.
- Teadlikkuse suurendamine elukestva õppe valdkonna tähtsusest.
- Hariduse ja koolituse rahvusvahelise mõõtmise toetamine.
- Keelte õpetamine ja õppimine.
- Euroopa integratsiooni käsitlevate teemade õpetamise ja sellealaste teadusuuringute edendamine Jean Monnet' meetmete kaudu.

Noored

- Noorte põhipädevuste ja -oskuste taseme parandamine, suurendades eelkõige liikuvusvõimalusi mitteformaalse õppe valdkonnas.
- Noortevaldkonnas tegutsevate organisatsioonide vahelise koostöö parandamine.
- Noorsootegevuse rahvusvahelise mõõtmise ning noorsootöötajate ja -organisatsioonide rolli toetamine.

Sport

- Spordi ausust ähvardavate piiriüleste ohtudega võitlemine.
- Spordis hea juhtimistava ja sportlaste topeltkarjäärade toetamine.
- Vabatahtliku tegevuse edendamine spordivaldkonnas.

Rakendamine ja viimased saavutused

2018. aastal pöörati kõigis programmi meetmetes kooskõlas Pariisi deklaratsiooniga kodanikuaktiivsuse ning vabaduse, sallivuse ja mittediskrimineerimise ühiste väärtuste edendamise kohta hariduse kaudu ning komisjoni tegevuskavaga kolmandate riikide kodanike integreerimiseks suurt tähelepanu tegevustele, mis toetavad sotsiaalset kaasatust ja võrdseid võimalusi hariduse, koolituse, noorsootöö ja spordi valdkonnas.

2018. aastal ilmnis programmi „ERASMUS+“ paindlikkus konkreetsete poliitiliste prioriteetide käsitlemisel eri meetmete kaudu.

800 000	320 000	13 000	47 000	55 000	172 000
<u>2018. aastal</u> kasutasid inimesed välismaal õppimise, töötamise või vabatahtliku töö tegemise võimalusi (10 mln alates programmi algusest)	Kõrgkoolide üliõpilaste liikuvuses osalejad <u>2018. aastal</u>	Töölases liikuvuses osalejad (detsember <u>2018</u>)	Elukestva õppe elektroonilise platvormi kasutajad (detsember <u>2018</u>)	Programmi „Erasmus+“ mobiiltelefonirakenduse allalaadimised (detsember <u>2018</u>)	Kutsehariduse ja -õppe valdkonna liikuvuses osalejad <u>2018. aastal</u>

Kõrghariduses pöörati 2018. aastal kõige suuremat tähelepanu üliõpilaste teadmiste ja oskuste kvaliteedi ja asjakohasuse parandamisele, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) paremale kasutamisele, kõrgharidussüsteemide kaasavuse parandamisele ning kõrgharidusasutuste ja tööandjate või sotsiaalsete ettevõtete vahelisele paremale seosele. 2018. aastal osales õpirändes üle 320 000 üliõpilase.

Koolihariduse valdkonna prioriteetidid olid õpetajaameti profiili tugevdamine, põhipädevuste omandamise edendamine (nt matemaatika, loodusteaduste ja kirjaoskuse põhioskuste puudujääkidega tegelemine) ning mitmekeelsete klasside toetamine. 2018. aastal parandati koolide juurdepääsu programmile „Erasmus+“, lisades programmi uue õpilasvahetuspartnerluste vormi. Selle tulemusel suurenes toetatud projektide arv valdkonnas 40 % võrra. Õpetajad saavad liituda ka eTwinningu kogukonnaga, mis võimaldab osaleda teiste riikide kooliklassidega korraldatavates koostööprojektides, kasutada veebipõhiseid ja näost-näku kutsealase enesetäiendamise võimalusi ning saada tunnustust oma tööle. Alates selle käivitamisest 2005. aastal on eTwinninguga liitunud 640 000 kasutajat ja 218 000 kooli. 2018. aastal registreerus 103 000 uut kasutajat ja käivitati 14 000 projekti.

Kutsehariduse ja -õppe valdkonnas toetab programm „Erasmus+“ ettevõtlusõppe partnerluste arendamist, mille eesmärk on edendada töökohal toimuvat väljaõpet selle kõigis vormides, pöörates erilist tähelepanu praktikale, samuti selliste ühiste kvalifikatsioonide ja õppekavade arendamisele, mis vastaksid valdkondade praegustele ja tulevastele vajadustele oskuste osas. Toetuskõlblike osalejate pikaajalist liikuvust (3 kuni 12 kuud) edendab meetme „ErasmusPro“⁽⁸⁴⁾ lisamine programmi „Erasmus+“ 2018. aastal. Selle tulemusel suurenes selline liikuvus rohkem kui 60 % võrra (vahemikus 2014–2017 oli aasta keskmine osalejate arv 8 000 ning 2018. aastal pea 13 000).

Sotsiaalse kaasatuse ja võrdsuse osas toetab programm „Erasmus+“ meetmeid, mille eesmärk on ennetada vägivaldset radikaliseerumist ning edendada demokraatlikke väärtusi, põhiõigusi, kultuuridevahelist mõistmist ja kodanikuaktiivsust; soodustada ebasoodsas olukorras olevate õppurite, sh rändetaustaga isikute kaasamist, ennetades samal ajal diskrimineerivaid tavasid ja võideldes nende vastu. Spordi tegevussuuna raames jätkati selliste algatuste toetamist, mis võitlevad spordi ausust ähvardavate piiriüleste ohtudega,

⁽⁸⁴⁾ https://europa.eu/youth/node/50165_en

nagu doping, (võistluste) tulemuste kokkuleppimine ja vägivald ning igasugune sallimatus ja diskrimineerimine. See on edendanud spordis head juhtimistava ning sportlaste topeltkarjääre ja vabatahtlikku tegevust spordis, samuti sotsiaalset kaasamist, sh pagulaste ja rändajate kaasamist.

Lisaks võeti 2018. aastal prioriteediks täiskasvanuharidus eesmärgiga parandada ja laiendada kvaliteetsete õppimisvõimaluste pakkumist, vastavalt väheste oskuste või madala kvalifikatsiooniga konkreetse täiskasvanu vajadustele, et nad omandaksid kirja-, arvutus- või digioskused, sh informaalset ja mitteformaalset õppimist teel omandatud oskuste valideerimise kaudu. Selle valdkonna prioriteedina tuuakse esile ka koolitajate pädevuse laiendamine ja arendamine.

Täiskasvanuharidus: Euroopa täiskasvanuõppe elektroonilisel platvormil on rohkem kui 47 000 registreeritud kasutajat (ühe aastaga lisandus 38 %) ning nende arv kasvas 2018. aastal oluliselt. See platvorm on täiskasvanuõppele spetsialiseerunud õpetajate mitmekeelne, avatud liikmesusega kogukond, kuhu kuuluvad täiskasvanute õpetajad ja koolitajad, juhendajad ja tugitöötajad, teadurid ja akadeemikud, samuti poliitikakujundajad.

Rahvusvahelise mõõtmise osas jätkati programmi „Erasmus+“ raames liikuvusvõimaluste pakkumist kõrgharidusasutuste töötajatele, üliõpilastele, noortele ja noorsootöötajatele Euroopas ja mujal maailmas, pöörates erilist tähelepanu Euroopa naabruses asuva piirkonna (Lääne-Balkan, idapartnerlus⁽⁸⁵⁾ ja Vahemere lõunapiirkond) edasise arengu toetamisele. 18. jaanuaril 2018 kiitis komisjon heaks digiõppe tegevuskava⁽⁸⁶⁾, mis hõlmab formaalhariduse valdkondi ja erimeetmeid kooli, kutsehariduse ja -õppe ning kõrghariduse jaoks. Kavas on määratletud kolm prioriteeti, millega tagatakse digitehnoloogiate otstarbekohane kasutamine õpetamise ja õppimise uuendamiseks ja parandamiseks. Kava 11 meetet hõlmavad kiire lairibaühenduse toetamist kõigis koolides, üleeuroopalise platvormi loomist digivaldkonna kõrghariduse jaoks ning paremat koostööd, samuti koolituskavade pakkumist digi- ja ettevõtlusoskuste õpetamiseks ja veebiohutusala teadlikkuse suurendamiseks.

Programmi „Erasmus+“ mobiiltelefonirakendus oli jätkuvalt digitaalne ühtne kontaktpunkt, aidates osalejatel ja huvitatud noortel leida kõik, mida on vaja teada programmi „Erasmus+“ raames välismaale minemise võimaluste kohta. Rakendusega tagatakse teave, nõuanded, teavitused ja muud teenused, mis aitavad liikuvusperioodi lihtsamini korraldada. 2018. aastal laaditi rakendust alla ja installiti seda ligi 30 000 korda; seega ületas allalaadimiste koguarv alates rakenduse käivitamisest (2017. aasta keskel) 55 000 piiri. Samuti algasid arutelud teemal kuidas parandada ja laiendada sidusteenuseid piiriülest õppimisega seotud liikuvusperioodi kasutavate üliõpilaste jaoks, sh rakenduse võimalik laiendamine suuremaks veebipõhiseks ühtseks kontaktpunktiks liikuvate üliõpilaste teenuste jaoks.

Programmis „Erasmus+“ osalevad riiklikud asutused laiendavad eeskujude algatust⁽⁸⁷⁾, mis on positiivsete eeskujude võrgustik ja millega aidatakse ennetada vägivaldse ekstremismi viivat radikaliseerumist. Algatuse esimesed katsemeetmed võeti 2017. aastal, kuid 2018. aastal saavutati laiem haare (näiteks eeskujude algatuse käivitamise õnnestunud sündmus Itaalias 2018. aasta märtsis). Lisaks sellele algatusele, mida viivad ellu programmi „Erasmus+“ riiklikud asutused, edendab komisjon eeskujude kasutamist programmi sotsiaalse kaasamise taotlusvooru kaudu.

2018. aasta alguses käivitatud algatusega kasutada kõrghariduses loovust ja kriitilist mõtlemist soovitakse luua sellise hindamisvahendi rahvusvaheline prototüüp, mis aitab teaduskondadel arendada ja hinnata üliõpilaste loova ja kriitilise mõtlemise oskusi, ja seda testida. Komisjon rahastab programmi „Erasmus+“ kaudu selle projekti esimest etappi, mis hõlmab kõrgharidusasutuste töötajate kaasamist loovuse ja kriitilise mõtlemise arendamisse ning pedagoogiliste ülesannete ja üliõpilaste töö kohta näidete kogumist, et aidata näitlikustada, kuidas üliõpilased neid oskusi eri olukordades kasutada saavad.

⁽⁸⁵⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/eastern-partnership_en

⁽⁸⁶⁾ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_et

⁽⁸⁷⁾ https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/role-models-promoting-common-values_et

Hindamine ja analüüs

Programmi „Erasmus+“ (2014–2020) vahearuandest ⁽⁸⁸⁾, milles hinnati programmi rakendamise edenemist ja sellele eelnenud programmide pikaajalist mõju, nähtus, et praegune programm „Erasmus+“ pakub ainulaadset tulemuste kombinatsiooni hariduse, koolituse, noorsootöö ja spordi valdkonnas ning seda hindavad kõrgelt nii sidusrühmad kui ka üldsus. Hindamisel rõhutati programmi „Erasmus+“ ja sellele eelnenud programmide suurt Euroopa lisaväärtust. Lisaks toodi selles esile programmi tervikliku olemuse ehk kõigi õpivõimaluste hõlmamise positiivne mõju.

Hindamisel viidati ka mõnele parandamist vajavale valdkonnale, eelkõige: asjakohasuse osas osutati hindamises sellele, et programm „Erasmus+“ peaks jõudma paremini nende inimesteni, kellel on vähem võimalusi, soodustama väiksemate organisatsioonide osalemist, et programm oleks kaasavam, ning tugevdama meetmeid, mis soodustavad arusaama Euroopa integratsioonist ning Euroopasse kuulumise tunde tekkimist, eelkõige noorema põlvkonna hulgas; tulemuslikkuse osas peab programm „Erasmus+“ suurendama tegevuste mahtu valdkondades, kus on suurim tulemuslikkus, kuid mis on praeguseni saanud suhteliselt vähe vahendeid, näiteks kooli-, kutsehariduse ja -õppe ning noortevaldkonnas, mis aitab tugevdada ka programmi kaasamismõõdet; tõhususes osas peab programm „Erasmus+“ veel rohkem lihtsustama taotlus- ja aruandlusmenetlusi, et vähendada toetusesaajate halduskoormust, samuti tuleks veel rohkem optimeerida veebipõhiseid menetlusi.

Ka kontrollikoda järeltas oma eriaruandes ⁽⁸⁹⁾ „Liikuvus programmi „Erasmus+“ raames“, et programm on tuntud ja edukas ELi kaubamärk. Programmil „Erasmus+“ on oluline osa õpirändevõimaluste loomisel välisriikides ja positiivne mõju osalejate suhtumisele ELi. Kontrollikoda leidis, et parandamist vajab uuenduslik üliõpilaste õppelaenu tagamise rahastu, ning soovitas ka programmieesmärkide paremat kajastamist näitajate hulgas.

Komisjon arvestas nende parandusettepanekutega jätkuprogrammi (**ELi haridus-, koolitus-, noorte- ja spordiprogrammi „Erasmus“** ⁽⁹⁰⁾) ettepanekus 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku raames. Uus programm keskendub eeskätt kõigi õppurikategooriate liikuvuse ja vahetuse parandamisele, vähemate võimalustega õppuriteni jõudmisele ning koostöövõimaluste suurendamisele, sealhulgas väiksemate organisatsioonide jaoks. Uues programmis püütakse ratsionaliseerida ja kujundada ümber teatavaid praeguseid meetmeid. Näiteks mõned meetmed on suunatud konkreetselt tegevusele, millega soodustatakse pädevuste arendamist tulevikkuvaatavates ainevaldkondades; teiste tegevuste eesmärgiks on seatud haridus-, koolitus-, noorte ja spordivaldkonna innovatsiooni edendamine; Jean Monnet' meetmed kujundatakse osaliselt ümber, et jõuda rohkemate õppurirühmadeni; täiskasvanuhariduse valdkonna meetmeid tugevdatakse. Samal ajal tugevdatakse kavandatud programmis kaasavat mõõdet, kohandades teatavaid olemasolevaid meetmeid ning võttes kasutusele uusi meetmeid (nt rühmade lühiajaline liikuvus ja virtuaalkoostöö).

Iga programmi „Erasmus+“ investeeritud euro on investering tulevikku – noore inimese ja ühtse Euroopa tulevikku. Ma ei kujuta ette paremat investeringut kui investering tuleviku tegijatesse.

„30 aastat Erasmus vahetusprogrammi algusest: komisjon annab aastapäeva puhul välja mobiilirakenduse“ – http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1574_et.htm

⁽⁸⁸⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/ET/COM-2018-50-F1-ET-MAIN-PART-1.PDF>

⁽⁸⁹⁾ Euroopa Kontrollikoda, *Liikuvus programmi „Erasmus+“ raames: miljonid osalejad ja mitmekülgne Euroopa lisaväärtus, tulemuslikkuse mõõtmist tuleb aga veelgi parandada* – eriaruanne nr 22/2018.

⁽⁹⁰⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse liidu haridus-, koolitus-, noorte- ja spordiprogramm „Erasmus“ ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1288/2013, COM(2018) 367 final, 30.5.2018.

Euroopa solidaarsuskorpus

Programmi eesmärgid

President Juncker kuulutas oma 2016. aasta kõnes olukorrast Euroopa Liidus välja Euroopa solidaarsuskorpuse loomise. Euroopa solidaarsuskorpus pakub 18–30aastastele noortele võimalust osaleda kõikjal ELis mitmesugustes solidaarsustegevustes; eesmärk on luua 2020. aasta lõpuks võimalus 100 000 noorele. Alates 2016. aasta detsembrist kuni Euroopa solidaarsuskorpuse määrase vastuvõtmiseni ⁽⁹¹⁾ pakuti noortele kaheksa programmi raames võimalust osaleda eri solidaarsustegevustes, mis hõlmasid ELis tekkinud probleemseid olukordi. Osalemine ei tule üksnes kasuks noorte isiklikule arengule, aktiivsele kaasatusele ühiskonda ja töö leidmise võimalustele, vaid aitab ka vabaihendustel, avalikel asutustel ja ettevõtetel tulla toime ühiskondlike ja muude probleemidega. Euroopa solidaarsuskorpuse raames saavad osalejad lisaks vabatahtlikule tööle, praktikale ja töökohtadele võimaluse luua ka ise solidaarsusprojekte või osaleda vabatahtlikus tegevuses rühmana.

Euroopa solidaarsuskorpuse eesmärk on tugevdada noorte ja organisatsioonide kaasatust solidaarsustegevusse. Korpus aitab tugevdada nii Euroopas kui ka väljaspool sidusust, solidaarsust ja demokraatiat ning tegeleda ühiskondlike ja humanitaarprobleemidega kohapeal, pöörates erilist tähelepanu sotsiaalse kaasamise edendamisele.

Solidaarsuse kui väärtuse edendamine vabatahtliku tegevuse kaudu; noorte ja organisatsioonide kaasatuse suurendamine.

Panus sidususe, solidaarsuse, demokraatia ja kodanikuaktiivsuse tugevdamisse Euroopas.

Ühiskondlikele probleemidele reageerimine ning kogukondade tugevdamine, pöörates erilist tähelepanu sotsiaalse kaasamise edendamisele.

Rakendamine ja viimased saavutused

Komisjon on alates 2016. aasta detsembrist pööranud suurt tähelepanu Euroopa solidaarsuskorpuse kujundamisele ja arendamisele, samuti selle edendamisele ja sellekohase teavitustöö tegemisele võimalike osalejate hulgas.

⁽⁹¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1475, millega kehtestatakse Euroopa solidaarsuskorpuse õigusraamistik ning muudetakse määrust (EL) nr 1288/2013, määrust (EL) nr 1293/2013 ja otsust nr 1313/2013/EL (ELT L 250, 4.10.2018, lk 1–20).

2018. aasta lõpuks olid saavutatud muu hulgas järgmised olulised vahe-eesmärgid.

- Vastu oli võetud Euroopa solidaarsuskorpuse loomise määrus⁽⁹²⁾, millega tagati korpusele õiguslik alus ja iseseisev eelarve ning hõlbustati programmi rakendamist.
- Korpuse esimene taotlusvoor 2018. aastal oli edukas ja selle raames said solidaarsustegevust ellu viivad või toetavad organisatsioonid 1 400 taotlust. Neist taotlustest 255 saadi noorterühmadelt, kes olid solidaarsusprojektide rakendamise eesmärgiga registreerunud korpuse portaalis. Kavandatud tegevuste raames oleks võimaluse saanud kuni 13 000 noort.
- 2018. aasta lõpuks oli programmi algusest saadik alustanud tegevust juba 10 000 noort ning portaalis registreerunud noorte arv⁽⁹³⁾ oli ületanud 96 000 piiri, mis näitab suurt nõudlust ja võimaldab tõenäoliselt täita kõik programmi pakutavad võimalused.

Foto: © Euroopa Liit

Géraldine Maitreyi Gupta on üks kümnetest tuhandetest Euroopa noortest, kes osaleb vabatahtlikuna Euroopa solidaarsuskorpuses. 17. novembril 2018 pälvis solidaarsuskorpus Austrias asuva Viini Innovatsioonipoliitika Instituudi auhinna „Innovatsioon poliitikas“ kategoorias „Tsiivilisatsioon“.

Hindamine ja analüüs

Korpuse eelhindamisest⁽⁹⁴⁾ ilmnes ELi jaoks vajadus tegeleda nende probleemidega laiendatud Euroopa solidaarsuskorpuse raames. Põhjuseks oli eelkõige võimalike osalejate hulgas tekkiv esialgne segadus korpuse rolli osas, seoses alusprogrammidega ning sellega, mis on korpuse erinevused ja sarnasused Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpusega.

ELi järgmise, 2021.–2027. aasta eelarve jaoks tutvustas komisjon Euroopa solidaarsuskorpuse uue programmi ettepanekut⁽⁹⁵⁾, mille eesmärk on laiendada programmi pakutavaid võimalusi. Uus programm loob **ajavahemikus 2021–2027 noortele läbi vabatahtliku tegevuse, praktika ja töökohtade vähemalt 350 000 võimalust abi vajavate kogukondade abistamiseks**. Seetõttu tegi komisjon ettepaneku reserveerida ELi järgmises pikaajalises eelarves seitsme aasta pikkuseks perioodiks 1,3 miljardit eurot.

Ettepanek põhineb korpuse saavutustel selle esimestel tegevusaastatel ning konsolideerib veelgi jõupingutusi ühtse kontaktpunkti loomiseks noorte jaoks, kes on valmis osalema solidaarsustegevustes. Eelkõige kaasatakse vabatahtlikud tegevused, millega toetatakse humanitaarabitegevust ja projekte liiduvälistes riikides. See hästi välja kujunenud ELi humanitaarabi kava on seni toiminud Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpuse nime all.

⁽⁹²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1475, millega kehtestatakse Euroopa solidaarsuskorpuse õigusraamistik ning muudetakse määrust (EL) nr 1288/2013, määrust (EL) nr 1293/2013 ja otsust nr 1313/2013/EL (ELT L 250, 4.10.2018, lk 1–20).

⁽⁹³⁾ https://europa.eu/youth/solidarity_et

⁽⁹⁴⁾ SWD(2018) 317 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0317&from=EN>

⁽⁹⁵⁾ COM(2018) 440 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f3d4ea2b-6e31-11e8-9483-01aa75ed71a1.0002.03/DOC_1&format=PDF.

Tööhõive ja sotsiaalne innovatsioon

Programmi eesmärgid

Tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programm edendab kvaliteetset ja jätkusuutlikku tööhõivet, tagades asjakohase ja piisava sotsiaalkaitse, võideldes sotsiaalse tõrjutuse ja vaesusega ning parandades töötingimusi. See põhineb kolmel teljel: tööhõive- ja sotsiaalpoliitika ajakohastamise toetamine (programm „Progress“), tööalane liikuvus (Euroopa tööturuasutuste süsteem: EURES) ning ligipääs mikrorahastamisele ja sotsiaalsele ettevõtlusele.

Programmi eesmärk on saavutada järgmised erieesmärgid:

Programm „Progress“	EURES	Mikrorahastamine ja sotsiaalne ettevõtlus
• ELi tõenduspõhised poliitikavaldkonnad ja õigusaktid • Tõhus ja kaasav teabe jagamine, vastastikune õpe ja dialoog • Sotsiaal- ja tööturupoliitika uuenduste katsetamine • Riiklike ja ELi organisatsioonide suurem võimekus ELi poliitika rakendamise arendamisel, edendamisel ja toetamisel	• Läbipaistev tööturuteave • Töötajate värbamise ja ametisse nimetamise teenuste tõhus pakkumine	• Suuremad mikrorahastamise võimalused ja selle parem kättesaadavus • Sotsiaalsete ettevõtete parem juurdepääs rahastamisele • Mikrolaenu pakkuja tugevam institutsiooniline suutlikkus

Järgmiste eesmärkide saavutamiseks:

Rakendamine ja viimased saavutused ⁽⁹⁶⁾

2018. aastal rahastati programmi vahenditest 39 projekti; korraldati seitse projektikonkurssi, mille eelarve oli kokku 33 miljonit eurot. Toetati tööjõu liikuvuse uuringuid ja meetmeid, sotsiaalkindlustusteabe elektroonilise vahetamise projekte, paremat koostööd Euroopa avalike tööturuasutuste ja teiste organisatsioonide vahel EURESe võrgustiku kaudu ning sihtotstarbeliste liikuvuskavade kasutuselevõttu (algatus „Sinu esimene EURESe töökoht“). Lisaks jätkus tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni tagatistrahastu rakendamine ning

⁽⁹⁶⁾ 2018. aasta programmiaruanne.

2018. aasta lõpuks oli 29 riigis allkirjastatud 76 mikrorahastamise ja 25 sotsiaalse ettevõtluse projekti kogusummas 179 miljonit eurot. Nende projektide kaudu pääsevad mikro- ja sotsiaalsed ettevõtted eeldatavasti ligi rohkem kui 2 miljardi euro suurusele rahastusele.

(a) **Programmi „Progress“ teljel** saadi 2018. aastal veel rohkem kogemusi halduskoostöö valdkonnas teiste ELi liikmesriikidega ning edendati halduskoostööd kontrolliasutuste ja sotsiaalpartnerite vahel töötajate lähetamise valdkonnas.

Projekt „EU Post lab“ keskendus Austria, Belgia, Bulgaaria, Saksamaa, Itaalia, Poola, Portugali, Rumeenia, Hispaania ja Türgi ehitussektoritele. Projekti raames tehti kindlaks, kuidas kontrolliasutuste ja sotsiaalpartnerite vahelises koostöös võib saada asjakohaseid andmeid ja teavet, mille saab korrektselt registreerida ning mida saab riiklikul ja riikideülesel tasandil jagada eesmärgiga vähendada tööandjate halduskoormust ja parandada töötajate õiguste kaitset.

Sotsiaalse innovatsiooni valdkonnas keskendus toetus sotsiaalkaitse kättesaadavusele, aga ka uuenduslikele strateegiatele töö ja eraelu vahelise tasakaalu leidmisel, et soodustada tööelu ja hoolduskohustuste omavahelist sobitamist.

(b) **EURESe tegevussuuna** raames on EURESe tööalase liikuvuse portaali kasutamine alates 2017. aastast tööturu konteksti paranemise tõttu liikmesriikides vähenenud, kuid see on endiselt oluline (2018. aastal registreeriti iga kuu 0,9 miljonit külastust). 2017. aastal leidis pärast töötajate nõustamist ettevalmistava meetme „Sinu esimene EURESe töökoht“ ja sihtotstarbeliste liikuvuskavade raames töö 8 512 inimest (ja lisaks 1 204 inimest 2018. aasta esimese 6 kuu jooksul). Vastavalt ELi siseturu tulemustabeli uusimatele andmetele jagati 2017. aastal EURESes teavet 59 % riigisiseste vabade töökohtade kohta.

Algatus „Sinu esimene EURESe töökoht“ on ELi tööalase liikuvuse kava, mis aitab noortel vanuses 18–35 eluaastat leida töö- või praktikakoha mõnes teises ELi liikmesriigis, Norras, Islandis, Liechtensteinis või Šveitsis ning tööandjatel leida kvalifitseeritud töötajaid. Selle eesmärk on leida noortele töötajatele üle kogu Euroopa sobivaid tasustatud töökohti.

	2017	2018	Muudatus
EURESe veebilehel registreeritud töötajate arv	287 850	337 991	▲ 17 %
EURESe veebilehel registreeritud tööandjate arv	10 726	13 231	▲ 23 %

(c) Mikrorahastamise ja sotsiaalse ettevõtluse tegevussuuna raames oli 2018. aasta lõpuks allkirjastatud 29 riigis 101 projekti (76 mikrorahastamise projekti ja 25 sotsiaalse ettevõtluse projekti) kogusummas 178,6 miljonit eurot (129,2 miljonit eurot mikrorahastamiseks ja 49,4 miljonit eurot sotsiaalseks ettevõtluseks). 2016. aasta lõpuks oli ELi tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni algses programmis mikrorahastamiseks ette nähtud 56 miljonit eurot täielikult ära kasutatud. Seetõttu eraldati 2017. aasta detsembris Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist lisaks 100 miljonit eurot, millele lisandus 2018. aasta detsembris veel 200 miljonit eurot Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist 2.0. ELi eelarves algselt ELi tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmi tagatisvahendi jaoks vahemikuks 2014–2020 määratud kogusumma suurenes 96 miljonilt eurolt 396 miljoni euroni nii mikrorahastamise kui ka sotsiaalse ettevõtluse jaoks. Euroopa Investeeringufondi 2018. aasta detsembri lõpus tehtud tehingud annavad märku ELi toetuse oodatavast finantsvõimendusest, mis jääb vahemikku 5,5 kuni 30,4 ja mille hinnanguline keskmine väärtus on 12. See finantsvõimendus on üle kahe korra suurem rahalist toetust käsitlevas lepingus ette nähtud minimaalsest finantsvõimendusest ning annab märku tulemuslikkuse olulisest kasvust (paremad tulemused võrreldes algselt kavandatud tulemustega) ja tõhususe kasvust (suurem finantsvõimendus ja ELi toetuse tõhusam kasutamine).

Hindamine ja analüüs ⁽⁹⁷⁾

Vahehindamise tulemused kinnitavad, et ELi tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmi üld- ja erieesmärgid on endiselt asjakohased, eelkõige praeguses probleematises sotsiaal-majanduslikus kontekstis, mida iseloomustavad finants- ja majanduskriisi tagajärjed.

Programm on saavutanud kvaliteetseid tulemusi, kuid piiratud ressursside tõttu väikeses ulatuses. Näiteks takistab projektide laiendamist asjakohaste järelmeetmete puudumine, mis tagaks nende pikaajalise jätkusuutlikkuse.

Kuigi kolm tegevussuunda (programm „Progress“, EURES ning mikrorahastamine ja sotsiaalne ettevõtlus) tunduvad toimivat sõltumatult, on tuvastatud valdkondi, kus tulemuslikkus (sünergia) võiks suureneda. Näiteks võiks mainida sünergia nii programmi „Progress“ projektide vahel kui ka programmi „Progress“ ja mikrorahastamise / sotsiaalse ettevõtluse tegevussuuna vahel.

Vahehindamise käigus toodi välja mitu viisi, kuidas tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmi rakendamist parandada, eriti suurema paindlikkuse ja eritoetust vajavate sihtrühmadeni jõudmise kaudu, menetluste lihtsustamise, parema sisemise ühtsuse ning teiste fondidega sidumise kaudu.

Selleks on komisjoni ettepanekus järgmise mitmeaastase finantsraamistiku kohta integreeritud praegune tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programm Euroopa Sotsiaalfond+-i, et vähendada vahendite killustatust ja piiranguid taseme tõstmiseks. Samuti koondatakse praegu kolmanda tegevussuuna alla kuuluvad rahastamisvahendid tulevase InvestEU programmi, mis sisaldab täiustatud sotsiaalvaldkonna rahastamisvahendit.

Kosmos (Copernicuse programm, Galileo programm ja Euroopa Geostatsionaarne Navigatsioonilisüsteem)

Eesmärgid

ELi kosmosepoliitika toetab paljusid teisi ELi poliitikavaldkondi ja strateegilisi prioriteete. Näiteks on sellel oluline roll kliimamuutuste, säästva arengu, piirikontrolli, mereseire ja kodanike julgeolekuga seotud probleemide lahendamisel.

Copernicuse programm on Maa seire Euroopa programm. See pakub kuut tasuta teenust ELi, riiklikele ja piirkondlikele institutsioonidele ning samuti erasektorile: atmosfääri-, merekeskkonna, maa ja kliimamuutuste seire, samuti hädaolukordade ohjamine ja julgeolek ⁽⁹⁸⁾. Copernicuse programm pakub teavet satelliitsüsteemi ja *in situ* ⁽⁹⁹⁾ taristu abil. Copernicuse programmi kaudu saadavat teavet saab kasutada paljudes eri valdkondade rakendustes, sh linnapiirkondade haldus, säästev areng ja keskkonnakaitse, piirkondlik ja kohalik planeerimistegevus, põllumajandus, metsandus ja kalandus, tervishoid, elanikkonnakaitse, taristu, transport ja liikuvus ning turism. Näiteks Copernicuse programmi kliimamuutuste teenus annab teavet mineviku, oleviku ja tuleviku kliima kohta ning pakub vahendeid kliimamuutuste leevendamiseks ning poliitikakujundajate ja ettevõtete kohanemisstrateegiateks.

Galileo programm on ELi globaalne satelliitnavigatsioonisüsteem, mis tagab usaldusväärsed positsioneerimis-, navigatsiooni- ja ajamääramisteenused. Galielod kasutatakse mobiiltelefonides ja sõidukite

⁽⁹⁷⁾ 2018. aasta programmiaruanne.

⁽⁹⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 377/2014, millega luuakse Copernicuse programm ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 911/2010.

⁽⁹⁹⁾ Copernicuse programmi teenused põhinevad satelliitandmete ja keskkonnamõõtmiste kombineeritud andmetel, mida koguvad Copernicuse välised andmepakkujad maismaa-, mere- või õhuseiresüsteemide abil. See hõlmab näiteks andmeid anduritelt, mis on paigutatud jõekallastele, kõrgetele tornidele, meteoroloogiliste õhupallide või lennukite külge, liiguvad laevade küljes läbi mere ning triivivad ookeanis ujukitel või poidel. Selliseid mujalt kui kosmosest pärinevaid andmeid nimetatakse koos *in situ* andmeteks. (Allikas: <https://insitu.copernicus.eu/about>)

navigatsioonisüsteemides, samuti olulistes rakendustes, nagu elektri- ja telekommunikatsioonivõrkude sünkroniseerimine.

Euroopa Geostatsionaarne Navigatsioonilisasüsteem (ehk *EGNOS*) on piirkondlik satelliitnavigatsioonisüsteem⁽¹⁰⁰⁾. Süsteem tagab õhu-, mere- ja maismaaveonduse kasutajatele navigatsiooniteenuste ohutuse Euroopas. Sellest sõltuvad üle 80 % Euroopa põllumajandustootjatest, kes kasutavad satelliitnavigatsiooni traktori juhtimiseks tõrjevahendite pihustamisel põllukultuuridele ja saagi koristamisel.

ELi kosmosesektori ülevaade

Kosmosetehnoloogia, -andmed ja -teenused on saanud meie elu lahutamatuks osaks ja neil on Euroopa jaoks ülioluline strateegiline roll. Euroopal on maailma mastaabis juhtiv kosmosetööstus.

2018. aastal töötas kosmosesektoris üle **231 000** inimese.

Sektori hinnanguline väärtus 2017. aastal oli **53–62 miljardit eurot**, mis on maailmas suuruselt teisel kohal.

Kolmandik maailma satelliitidest valmistatakse Euroopas.

Sektoris jätkatakse Euroopa kanderakettide ajakohastamist järgmise põlvkonna kanderakettidega **Ariane 6** ja **Vega C**.

ELi kosmoseandmed muudavad meie elusid näiteks järgmiste teenustega.

Loodusõnnetustele reageerimine: 2017. aastal aitasid Copernicuse programmi kaardid, mis näitasid kahju ulatust ja suurust, päästjatel muu hulgas võidelda metsatulekahjude (Itaalia, Hispaania, Kreeka, Portugal), maavärinate (Mehhiko), orkaanide (riigid, mida tabasid orkaanid Harvey, Irma ja Maria) ja üleujutuste (Iirimaa, Saksamaa) tagajärgedega.

Elude päästmine merel: Copernicus toetab Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti missioone Vahemerel, aidates leida ohtlikus seisus laevu ja päästa inimesi. Galileod võib kasutada kõigil maailma kaubalaevadel, muutes positsioneerimise täpsemaks ja usaldusväärsemaks ning parandades navigeerimise turvalisust.

Otsingu- ja päästetööd: Galileo teenus, mis vähendab avariimajakat kasutava inimese leidmise aega vähem kui 10 minutini eri kohtades, näiteks merel, mägedes, kõrbes ja

Naftareostuste seire: Euroopa Meresõiduohutuse Amet kasutab Copernicuse andmeid naftalekete ja laevade seireks.

Lennukite maandumine: 2018. aasta lõpuks kasutas 315 lennujaama pea kõigis ELi riikides EGNOST, mis muudab maandumise turvalisemaks ning aitab seega vältida hiline misi ja ümbersuunamisi.

Liiklusohutus: Alates 2018. aasta aprillist on Galileo integreeritud kõigisse Euroopas müüdavatesse uutesse autodesse, kus see toetab automaatse hädaabikõne süsteemi eCall. Alates 2019. aastast integreeritakse see veoautode digitaalsetesse sõidumeerikutesse, et tagada sõiduaja eeskirjade järgimine ning parandada liiklusohutust.

Põllumajandus: 80 % põllumajandusettevõtjatest, kes kasutavad satelliitnavigatsiooni täppispõllunduse eesmärgil, on EGNOST kasutajad. Copernicuse andmeid

⁽¹⁰⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1285/2013 Euroopa satelliitnavigatsioonisüsteemide rajamise ja kasutamise kohta, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 876/2002 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 683/2008.

linnapiirkondades. Tänu sellele saavad inimesed olla kindlad, et abi on tulemas.

kasutatakse ka põllumajanduskultuuride seireks ja saagikuse prognoosimiseks.

Rakendamine ja viimased saavutused

Copernicuse programmi üldine rakendamine on kooskõlas eeldatava progressiga. Seitse satelliiti on orbiidil ja kasutuses, mis võimaldavad käigus hoida kuut Copernicuse programmi teenust. Viimati saadeti 2018. aasta aprillis orbiidile satelliit Sentinel 3B.

Copernicuse kliimamuutuste teenus jõudis 2018. aasta suvel käitamisetappi. Sellest on saanud rahvusvaheliste organisatsioonide jaoks oluline ja tunnustatud kliimateabe allikas. Copernicuse hädaolukordade ohjamise teenus aktiveeriti üle 86 korra, et aidata ametiasutusi seoses loodusõnnetustega, näiteks metsatulekahjud, tormid, üleujutused ja vulkaanipursked, maavärinad, maalihked ⁽¹⁰¹⁾.

Andmetele ja teabele ligipääsu teenused käivitati 2018. aasta juunis, võimaldades Copernicuse andmeid paremini kasutada. Selle tulemusel ületas registreeritud kasutajate arv 200 000 piiri. Lisaks on sõlmitud koostöölepinguid ELi-väliste (kolmandate) riikide ja organisatsioonidega, nagu Aafrika Liit, Brasiilia, Tšiili, Colombia, India, Serbia ja Ukraina, millega edendatakse Copernicuse üleilmset kasutuselevõttu ⁽¹⁰²⁾.

Galileo süsteem on kasutusel alates 2016. aastast ning pakkunud sellest ajast peale pidevalt teenuseid. Paralleelset on käimas Galileo kosmosetaristu käivitamine. 2018. aasta juulis viidi edukalt orbiidile neli satelliiti, mis tõstis kosmoses olevate satelliitide koguarvu 26-ni. Galileo teenuste sõltumatu järelevalve tagamiseks alustas Noordwijk (Madalmaad) tööd Galileo võrdluskeskus. Suure täpsusega kommertsteenuse (nn suure täpsusega teenus) võimaldab määrata asukoha tasuta 20 cm täpsusega ⁽¹⁰³⁾. Selline täpsustase on vajalik kujunemisejärgus tehnoloogiate, näiteks automatiseeritud andmesideühendusega autode arendamiseks. 2018. aastal toimus Galileo ja Euroopa Geostatsionaarse Navigatsioonilisüsteemi massiline kasutuselevõtt turul – 31. detsembri 2018. aasta seisuga on turul üle 500 miljoni Galileo süsteemi kasutatavat seadet. Innovatsioon jätkub, 2019. aasta mai keskpaiga seisuga kasutas Galileo süsteemi juba 714 miljonit seadet.

Mis veelgi tähtsam, 2018. aasta novembris sai Galileost esimene USA-väline globaalne satelliitnavigatsioonisüsteem, mida lubatakse kasutada Ameerika Ühendriikides. ELi Galileo kasutamine koos USA globaalse positsioneerimissüsteemiga (GPS) avab USA turu Galileole ning parandab USA tarbijate kogemust kõnealuste positsioneerimis-, navigatsiooni- ja ajamääramisteenuste parema kättesaadavuse, töökindluse ja paindlikkusega.

Galileo aitab päästa elusid. **Galileo otsingu- ja päästeteenus** on vähendanud avariimajakate leidmiseks kuluvat aega kuni kolmelt tunnilt kõigest kümnele minutile. Kuna avariimajakate asukoht määratakse täpsemalt, saab merel või mägedes kaduma läinud inimesi kiiremini päästa ⁽¹⁰⁴⁾.

Hindamine ja analüüs

Copernicuse vahehindamine kinnitas, et programm täidab oma eesmärgi. Kuigi kogutavate andmete kvaliteet on hea, näitas hindamine vajadust parandada andmete levi ja kättesaadavust, et suurendada kasutajate hulka ⁽¹⁰⁵⁾. Andmetele ja teabele ligipääsu teenuste käivitamine 2018. aasta juunis ning eri tegevuste laiendamine eesmärgiga suurendada Copernicuse rakenduste kasutamist (sh rahvusvaheliste koostöölepingute allkirjastamise kaudu) on suunatud andmete kättesaadavuse ja kasutuselevõtu seotud probleemide lahendamisele.

⁽¹⁰¹⁾ Siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEd peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 23.

⁽¹⁰²⁾ 2018. aasta programmiaruanne Copernicuse programmi kohta, lk 2–3.

⁽¹⁰³⁾ 2018. aasta programmiaruanne Galileo ja Euroopa Geostatsionaarse Navigatsioonilisüsteemi (EGNOS) kohta, lk 2.

⁽¹⁰⁴⁾ 2018. aasta programmiaruanne Galileo ja Euroopa Geostatsionaarse Navigatsioonilisüsteemi (EGNOS) kohta, lk 4.

⁽¹⁰⁵⁾ SWD(2017) 347, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017SC0347>

Galileo ja Euroopa Geostatsionaarne Navigatsioonilisasüsteem edenevad vahehindamise kohaselt hästi oma eesmärkide saavutamise suunas ⁽¹⁰⁶⁾. Hindamisel leiti siiski ka mõningaid juhtimisega seotud ebatõhususe probleeme, võttes arvesse asjaosaliste arvu ning asjaolu, et kasutuselevõtu ja käitamise juhtimisstruktuurid ja töökorraldus on erinevad. Hindamisel leiti ka mõningaid julgeoleku juhtimisega seotud ebatõhususi.

ELi kosmoseprogrammi määruse ettepanekus 2020. aasta järgseks mitmeaastaseks finantsraamistikuks lähtutakse eesmärgist need juhtimisprobleemid lahendada ⁽¹⁰⁷⁾, selgitades eri sidusrühmade vahelist suhet ning iga sidusrühma (st peamiselt liikmesriigid, komisjon ja Euroopa Kosmoseagentuur (ESA)) rolli ning luues ühtse juhtimissüsteemi selle programmi kõigi komponentide jaoks). Määrus täiendab endise Euroopa GNSSi Agentuuri rolli, laiendades selle ülesannete ulatust seoses turvalisuse akrediteerimisega, et kaasata sellesse kõik ELi kosmoseprogrammi komponendid ja turuga seotud ajakohastamismeetmed. Uues määruses täpsustatakse ja standarditakse ka ELi kosmoseprogrammi julgeolekuraamistikku.

Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programm

Just seetõttu jätkab komisjon järgnevatel kuudel tegutsemist selle nimel, et Euroopa Kaitsefond saaks täies mahus tööd alustada ja et kaitsevaldkonnas oleks võimalik teha alalist struktureeritud koostööd.

President Jean-Claude Juncker, kõne „Euroopa Liidu olukord 2018. aastal“

Programmi eesmärgid

Praeguses aina ebastabiilsemas maailmas, kus meie julgeolekut ähvardavad piiriülesed ohud, ei suuda ükski riik eraldi edu saavutada. Sellepärast teeb Junckeri komisjon eurooplaste kaitsmiseks enneolematult suuri jõupingutusi. Euroopa Liit ei saa liikmesriikide eest kaitsealaseid jõupingutusi teha, kuid ta saab innustada neid koostööle ühiste kaitse- ja julgeolekuküsimuste lahendamiseks vajalike tehnoloogiate ja seadmete arendamisel ja soetamisel.

18. juulil 2018 kiideti ELi 2019. ja 2020. aasta eelarve raames heaks Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programm. See toetab **ELi kaitsetööstuse konkurentsivõime- ja innovatsioonivõimet**, eriti ELi eelarvest kaasrahastatud prototüüpide, kaitsetootmiselise varustuse ja tehnoloogia arendamisel. Programmi rakendab vahetult komisjon.

Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programm aitab luua liikmesriikide kaitsetööstuste koostööpõhise lähenemisviisi. ELi rahaline panus võimaldab käivitada arendusprojekte, mis ei oleks muidu suure rahastamisvajaduse või kaasnevate tehnoloogiliste riskide tõttu teoks saanud. Programm on võimaldav tegur, millega kaasnevad olulistes kaitsevaldkondades täiendavad koostöövõimekuse arendamise projektid.

Liikmesriigid võivad näiteks investeerida ühiselt droonitehnoloogia või satelliitside arendamisse või osta kulude vähendamiseks hulgi helikoptereid. Toetuskõlblikud on ainult koostööprojektid ning osa üldisest eelarvest eraldatakse projektidele, mis hõlmavad väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate piiriülest osalemist.

⁽¹⁰⁶⁾ SWD(2017) 346, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017SC0346>

⁽¹⁰⁷⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse liidu kosmoseprogramm ja Euroopa Liidu Kosmoseprogrammi Amet ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 912/2010, (EL) nr 1285/2013 ja (EL) nr 377/2014 ning otsus nr 541/2014/EL (COM/2018/447).

Euroopa kaitsekoostöö on majanduslikult kasulik. Euroopa Kaitsefondil on suur Euroopa lisaväärtus.

- Liikmesriikide vahelise koostöö puudumine kaitsevaldkonnas maksab aastas hinnanguliselt 25–100 miljardit eurot.
- Igal aastal oleks võimalik säästa 600 miljonit eurot, kui Euroopa armeed jagaksid jalaväesõidukeid, ning 500 miljonit eurot, kui Euroopa armeedel oleks ühine laskemoona sertifitseerimise süsteem.
- Euroopas on 178 liiki relvasüsteemi, Ameerika Ühendriikides on neid 30.
- Euroopas on 20 eri liiki hävituslennukeid, Ameerika Ühendriikides on neid 6.
- Euroopas on 17 erinevat lahingutankide süsteemi, Ameerika Ühendriikides on neid 1.
- Euroopas on rohkem helikopterite liike kui valitsusi, kes neid ostavad.

	Euroopa Liit	Ameerika Ühendriigid	
Kaitsekulutused			
Kogusumma	227 miljardit eurot	545 miljardit eurot	
% sisemajanduse koguproduktist	1,34	3,3	
Investeering sõduri kohta	27 639 eurot	108 322 eurot	
Kasutatavate süsteemide dubleerimine			
Relvasüsteemide liikide arv uuringus hõlmatud kategooriates	178	30	
Keskmsed tankid	17	1	
Hävitajad/fregatid	29	4	
Hävituslennukid	20	6	

Allikas: NATO, Rahvusvaheline Strateegiliste Uuringute Instituut, Stockholmi Rahvusvaheline Rahu-uuringute Instituut, Müncheni 2017. aasta julgeolekuaruanne.

Hindamine ja analüüs

Kaitseuuringutealane koostöö on juba teoks saamas. Esimesed ELi toetuslepingud 2017. eelarve raames hõlmasid uurimisprojekti „Ocean2020“, mis tõi kokku 42 partnerit 15-st ELi liikmesriigist ja toetab seiremissioone merel, kaasates selleks laevastike tegevusse mehitamata õhusõidukeid ja mehitamata allveelaevu.

Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi ettepanekuga kaasnenud eelhinnangus ⁽¹⁰⁸⁾ jõuti järeldusele, et Euroopa kaitsetööstuse ees seisavad olulised katsumused, mis on seotud väikeste investeeringutega võimekuse arendamise projektidesse, killustatusega ja koostöö vähesusega. Eelhindamine tõstis esile vajaduse ELi algatuse järele, mis toetaks Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi konkurents- ja innovatsioonivõimet. See tugevdab Euroopa strateegilist autonoomiat ja vähendab olulise kaitsevõime sõltuvust. Hindamisest nähtus, et koostöö on tõhus viis selle saavutamiseks, kuna tõenäoliselt ei

⁽¹⁰⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52017SC0228>

suuda pikas perspektiivis üksi Euroopa Liidu liikmesriik üksi säilitada kogu kaitsetööstusbaasi spektrit ega vastavat kaitsevõimet. EL saab siinkohal olulise panuse anda. Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programm lisab olulist väärtust **koostöö stimuleerimise ning täiendavate võimekuse arendamise projektide võimaldamisega**.

Toetudes praegustele programmidele, st Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmile ja liidu kaitsealaste teadusuuringute ettevalmistavale meetmele, tegi komisjon 2018. aasta juunis ettepaneku luua ELi järgmise pikaajalise eelarve raames täielikult väljaarendatud **Euroopa Kaitsefond** väärtusega 13 miljardit eurot, mis toetaks nii teadusuuringuid kui ka võimekuse arendamist. Fond toetab konkurentsivõimelisi ja koostööpõhiseid kaitseprojekte kogu teadus- ja arendustegevuse tsükli ajal, et saavutada suurem mõju. Teadusuuringute etapis rahastab EL kogukulusid peamiselt toetuste kaudu. Pärast seda etappi täiendab fond liikmesriikide investeeringuid kaasrahastamise teel kuni 20 % ulatuses kuludest prototüüpide arendamiseks ja kuni 80 % ulatuses sellele järgnevaks sertifitseerimiseks ja testimiseks. EL ei rahasta soetamise etappi, kuid komisjon võib pakkuda praktilist toetust liikmesriikidele, kes soovivad osta tooteid ja tehnoloogiaid ühishankena.

Programm „Toll 2020“

ELi tolliliidu territooriumil kehtivad ühised eeskirjad ja menetlused, mis on kehtestatud ELi tolliseadustikus⁽¹⁰⁹⁾. Neid tuleb rakendada ja kohaldada nõuetekohaselt ja ühtselt kogu ELis. Lisaks tuleb tollipoliitikat ja tolliasutusi pidevalt kohandada kaubanduse tegelikule olukorrale ja kaasaegsetele sidevahenditele.

Programm „Toll 2020“ hõlbustab ja parandab koostööd riikide tolliasutuste vahel. See koostöö aitab parandada tolliasutuste haldussuutlikkust ning tugevdada Euroopa ettevõtjate konkurentsivõimet, näiteks nõuete täitmisega seotud kulude ja halduskoormuse vähendamise kaudu. Koostöö suurendab ka ohutust ja turvalisust ning kaitseb kodanikke ja keskkonda.

ELi tolliseadustik on ELi tolli moderniseerimise verstaapost ning ELi tegevusprogramm „Toll 2020“ on seadustiku rakendamise toetamisel asendamatu.

Olulisim teabevahetusvõrk on äärmiselt töökindel **ühine teabevõrk** tolli ja maksustamise valdkondades. See koosneb 112 internetipõhisest lüüsist 49 asukohas, mis asuvad 33 riigis. Tolliprogrammi tsüklite aastate jooksul on vahetatavate andmete hulk ja maht pidevalt suurenenud. Ainuüksi 2017. aastal vahetati ligi 4,8 miljardit sõnumit, mille maht oli 5,5 terabaiti (TB). Läbi uue, arvutipõhise transiidisüsteemi toimus 11,2 miljonit transiitliikumist, mille keskmine arv tööpäevas oli üle 44 000. Ekspordikontrollisüsteemi salvestati 5,1 miljonit kaudse ekspordi liikumist ning impordikontrollisüsteemi kaudu registreeriti ELis umbes 48 miljonit sisenemise ülddeklaratsiooni. Programmi haaret ei ole alati lihtne mõõta, sest tuhanded ametnikud ja ettevõtjad kasutavad programmist „Toll 2020“ toetatavaid IT-süsteeme ilma enesele nende päriolu teadvustamata.

Programm toetas ka suurt arvu eri liiki **ühismeetmeid**. Programmi esimesel neljal tööaastal toimus kõigis osalevates riikides kokku 16 864 projektirühmade kohtumist, 1 897 õpikoda, 1 106 töövisiiti, 947 seminarit, 203 ühist teavitamistegevust, 180 suutlikkuse suurendamise ja toetustegevust ning 72 seiretegevust.

2018. aastal tegi komisjon programmi „Toll 2020“ vahehindamise⁽¹¹⁰⁾, mis kinnitas, et programm töötab hästi, on vajalik ja lisab väärtust. Enamik programmi ühismeetmetest, koolitusest ja Euroopa infosüsteemidest aitavad tolliasutustel vahetult valmistada ajakohase ja toimiva tolliliidu jaoks.

Euroopa infosüsteemid nõuavad palju ressursse, kuid toovad kõigis tolli tegevusvaldkondades kaasa terve hulga eeliseid. Eeliste hulgas on tolliprotseduuride ühtlustamine, tolliõiguse ühtne rakendamine, teabe jagamine ja mastaabisäästu võimaldamine, eelkõige tänu tsentraliseeritud süsteemidele. Need on omavahel

⁽¹⁰⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik.

⁽¹¹⁰⁾ Programmi „Toll 2020“ vahehindamine – lõpparuanne, SWD(2019)14.

ühendatud ja koostalitlusvõimelised ning neid kasutatakse igapäevastes tollitoimingutes palju. Leiti, et nende tähtsus tolli moderniseerimisel paberivaba töökeskkonna suunas on hindamatu ning et IT-mudel tervikuna on ainus omalaadne, mida on riiklikul tasandil võimatu reprodutseerida.

Programm „Toll 2020“ edendab koostööd ning loob tolliasutuste ja nende töötajate vahel usalduse. Koolitustegevused soodustavad samuti ühist arusaama, tollisätete tõlgenduste ühtlustamist, terminoloogia standardimist ning lõpetuseks rohkem ühtsust ELi õiguse rakendamisel liikmesriikides.

Programmi vahehindamisel tuvastati siiski, et on veel ruumi kindlate valdkondade parandamiseks, näiteks tulemuslikkuse hindamisraamistiku lihtsustamine ja mõne IT-süsteemi koostalitlusvõime parandamine.

Komisjon tegi ettepaneku jätkata programmiga ka pärast 2020. aastat. Tollikoostöö ja suutlikkuse suurendamine koonduks ühelt poolt suhtlusvõrgustike loomise ja pädevuse suurendamise meetmetesse ning teiselt poolt infotehnoloogiaalase suutlikkuse suurendamise meetmetesse. Nagu programmi praeguseski tsüklis, kulub enamik kavandatavast eelarvest IT-alase suutlikkuse suurendamise meetmetele, mille raames jätkatakse sellise IT-mudeli kasutamist, kus Euroopa elektroonilised süsteemid koosnevad ühiste ja riiklike komponentide kombinatsioonist. Seda mudelit eelistatakse täielikult tsentraliseeritud mudelile, sest see jätab liikmesriikidele teatava paindlikkuse riiklike rakenduste kujundamisel, võttes arvesse nende eelistusi, nõudeid ja piiranguid.

Programm „Fiscalis 2020“

Programm „Fiscalis 2020“ on üks olulisemaid meetmeid, millega toetatakse Euroopa Liidu maksupoliitika rakendamist. See tagab raamistiku, millega parandatakse osalevate riikide, nende maksuasutuste ja ametnike töhestatud koostöö kaudu maksusüsteemide nõuetekohast toimimist siseturul. Osalevate riikide hulgas on nii ELi liikmesriigid kui ka ELiga liitumisläbirääkimisi pidavad riigid (kandidaatriigid) ja potentsiaalsed kandidaatriigid⁽¹¹¹⁾. Tänu programmi ülesehitusele ja eesmärkidele läheb suurem osa vahenditest IT-süsteemide arendamisse ja käitamis (umbes 75 %), millele järgneb ühismeetmete, uuringute ja koolituste korraldamine.

Komisjon viis 2018. aasta jooksul läbi programmi „Fiscalis 2020“ vahehindamise, hinnates selle nelja esimest tegevusaastat⁽¹¹²⁾.

Hindamine kinnitas, et programm töötab hästi, on vajalik ja lisab väärtust. Programmil „Fiscalis 2020“ on oma kolme põhitegevusega (ühismeetmed, Euroopa infosüsteemid ja koolitus) olnud lahutamatu roll ELi liikmesriikide ja teiste osalevate riikide maksuhaldurite koostöö tugevdamisel. Programm on koostöö tegemiseks ja teabe jagamiseks taganud vajaliku raamistiku ja tehnoloogilised vahendid, rakendades seega ELi maksuõigust ning võideldes maksudest kõrvalehoidumise, pettuste ja agressiivse maksuplaneerimise vastu üha liikumas Euroopas. Maksed olid kõige suuremad maksupettustega / maksudest kõrvalehoidumisega võitlemisel käibemaksu ja aktsiisi valdkonnas (infotehnoloogia jaoks, nt väike kontaktpunkt, e-vormid ja veebipõhine VIES).

Fiscalise programmi kaudu toetatud infosüsteemid on toonud riiklikele ametiasutustele kaasa olulise, kuid raskesti määratletava kulude kokkuhoiu, kuna infotehnoloogiale ja inimressurssidel ette nähtud kulud on vähenenud. Tsentraalselt arendatud süsteemide arendamine ja rakendamine on odavam kui see oleks 28 riikliku süsteemi puhul. Samuti välditakse kulusid, mis on seotud riiklike süsteemide vahelise koostalitlusvõimega. Kui süsteemid on ELi ja riiklike komponentide vahel jagatud, tagab süsteem omavahelise ühenduvuse ja tõhusa koosseksisteerimise.

Funktsionaalsuse poolest on paljud intervjueritud nimetanud suuri Euroopa infosüsteeme, nagu aktsiisikaupade liikumise ja kontrolli süsteemi ning väikest kontaktpunkti oma valdkonnas revolutsiooniliseks, mis toovad kaasa täiesti uued võimalused seireks, teabe jagamiseks ja pettuste tõkestamiseks. Teisejärguliseks kasuks on suurandmete analüüsi uued võimalused, näiteks nõuete mittejärgimisest tuleneva

⁽¹¹¹⁾ <http://ec.europa.eu/environment/enlarg/candidates.htm>

⁽¹¹²⁾ Programmi „Fiscalis 2020“ vahehindamine – lõpparuanne, SWD(2019)15.

riski juhtimine. Väikese kontaktpunkti laiendamine järgmise programmi raames (ka füüsiliste toodete hõlmamiseks) loob eeldatavasti eriti suured eelised maksude kogumiseks ja kaubanduse lihtsustamiseks.

Programm Herakles III

Herakles III on programm⁽¹¹³⁾, mis aitab ELi riikidel võidelda õigusnormide rikkumiste, pettuste ja korruptsiooniga, mis mõjutab ELi eelarvet. Programmi eesmärk on kaitsta ELi finantshuve ning seega maksumaksjate raha ning parandada ELi majanduse konkurentsivõimet. Programmi raames rahastatakse ka praktilisi projekte, näiteks aidatakse riiklikel ametiasutustel soetada röntgenskannereid, otsimiskoeri ja muud tuvastus- ja uurimisvarustust, et teha lõpp salakaubaveole ja muule kuritegevusele.

Üks olulisemaid valdkondi on võitlemine tubakatoodete salakaubaveoga, mis on endiselt suur probleem ja põhjustab igal aastal riikide ja ELi eelarves vähemalt 10 miljardi euro suuruse kahju. Sadamates ja lennujaamades röntgenskannerite ja muu tehnilise varustuse rahastamise eesmärk on näiteks suurendada riiklike ametiasutuste suutlikkust võidelda salakaubaveoga. Programm Herakles III rahastab ka parimate tavade jagamist selliste probleemide lahendamisel nagu korruptsiooni tõkestamine hankemenetlustes. Oluline osa on ka pettustevastase võitluse koolituste korraldamisel, hõlmates koolitusi, mille eesmärk on parandada ja ajakohastada õiguskaitseasutuste personali digitaalkriminalistika ja analüütiku oskusi.

Komisjoni vahehinnangust⁽¹¹⁴⁾ nähtus, et programm Herakles III on oma ülesande suures osas täitnud. Hindamisel ilmnes programmi üldine tõhusus ja mõjususe nii koolituste kui ka tehnilise abi alal. Sidusrühmad teatasid, et programmi on tõhusalt rakendatud ja et see täidab efektiivselt liikmesriikide vajadusi.

Toetuseavalduste elektroonilise esitamise ja töötlemise kasutuselevõtt on oluline areng, mis on oluliselt lühendanud aega, mis kulub taotlejate hindamismenetluse tulemustest teavitamiseks.

Uue ELi pettustevastase võitluse programmi (2021–2027) eesmärk on jätkata ja tugevdada liikmesriikidele toetuse andmist võitluses pettuste, õigusnormide rikkumiste ja korruptsiooniga, mis mõjutab ELi eelarvet.

Programm „Perikles 2020“

Programm „Perikles 2020“ rahastab töötajate vahetust, seminare, koolitust ja uuringuid õiguskaitse- ja õigusasutuste, pankade ja teiste asjaomaste asutuste jaoks, kes tegelevad euro rahatähtede ja müntide võltsimise takistamise ja selle vastase võitlusega. Meetmed võivad toimuda euroalal, euroala välistes ELi riikides ja kolmandates riikides, kus võltsimine on levinud. Rahastust kasutatakse järgmistel eesmärkidel: (i) toetuste eraldamine riikide pädevatele asutustele, kes on huvitatud meetmete rakendamisest (riigi pädeva asutuse rakendatavad meetmed) ja (ii) meetmete rahastamine otse Euroopa Komisjoni poolt (otsesed meetmed). Väljamaksete summad erinevad aastati, kuid üldiselt on 70 % aastaeelarvest ette nähtud riigi pädeva asutuse rakendatavatele meetmetele ja 30 % otsestele meetmetele.

2018. aasta rahastati programmi raames 11 projekti; neist kaheksa pärines euroala liikmesriikide pädevatest asutustest, kolm olid komisjoni algatused.

Pettusevastane infosüsteem⁽¹¹⁵⁾

Pettusevastane infosüsteem näeb ette ja rahastab mitmeid pettusevastase infosüsteemi tehnoloogia rakendusi, mida hoiab käigus Euroopa Komisjon. Need tagavad pettustega seotud teabe õigeaegse ja turvalise vahetuse riikide ja ELi pädevate haldusasutuste vahel. See hõlmab kahte suuremat valdkonda:

⁽¹¹³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex:32014R0250>

⁽¹¹⁴⁾ COM(2018) 3, https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/antifraud/files/commission_report_mid_term_evaluation_hercule_iii_en.pdf

⁽¹¹⁵⁾ Euroopa Pettustevastane Amet, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 24.

vastastikune abi tolli töös ja õigusnormide rikkumiste haldamisel. Süsteemi toetab portaal, mis on ainus ja ühine taristu nende teenuste pakkumiseks rohkem kui 8 000 registreeritud lõppkasutajale liikmesriikide, partneritest kolmandate riikide, rahvusvaheliste organisatsioonide, komisjoni talituste ja teiste ELi institutsioonide rohkem kui 1 200 pädevas teenistuses. Portaali võimaldab olulist mastaabisäästu ja vastastikuseid eeliseid sellise laiahaardelise ja mitmekesise IT-teenuste ja tööriistade kogumi arendamisel, hooldamisel ja käitamisel.

Pettusevastane infosüsteem sisaldab ka õigusnormide rikkumise haldamise süsteemi. See abistas Euroopa Komisjoni ja liikmesriike tollipettuste vastases võitluses ning ELi eelarve kulude poole haldamisel.

Näiteks toetas pettusevastane infosüsteem 2018. aastal vastastikuse abi tegevusi, sh ühiseid tollioperatsioone, mida korraldasid koos Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) ja Euroopa Liidu piirihaldamise abimissioon Moldovas ja Ukrainas või liikmesriigid või Europol Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) toel. 2018. aasta jooksul korraldati või toetati süsteemi raames viit ühist tollioperatsiooni. Süsteemi mooduleid kasutati teabe turvaliseks vahetamiseks nende ühiste tollioperatsioonide käigus. 2018. aastal oli 18 340 aktiivset tollipettuse juhtumit, mille kohta on süsteemi vastastikuse abi andmebaasides olemas teave – see on 2016 juhtumit rohkem kui eelmisel aastal. Järgmises mitmeaastas finantsraamistikus integreeritakse pettusevastane infosüsteem tulevase pettustevastase võitluse programmi.

Tulevane programm tugevdab ja ühtlustab liidu praegust tuge ELi finantshuvide kaitsmisel ning vastastikuse haldusabi andmisel tolliküsimustes, samuti kasutab programm ära sünergiaid ning loob paindlikkust praeguste eri meetmete vahel ⁽¹¹⁶⁾.

ISA² programm – Euroopa haldusasutuste, ettevõtete ja kodanike jaoks loodud koostalitlusvõime alaste lahenduste ja ühiste raamistike programm

Koordineerimisprobleemid takistavad piiri- ja valdkonnaülest koostalitlusvõimet. Need tekivad enamasti institutsioonide keerukuse tõttu, kus on mitu juhtimistasandit ja erinevused eri liikmesriikide haldusasutuste ning liikmesriigi siseste piirkondlike ja kohalike haldusasutuste vahel. ISA² programm haldusasutuste, ettevõtete ja kodanike jaoks loodud koostalitlusvõime alaste lahenduste ja ühiste raamistike jaoks toetab digilahenduste arendamist, mis võimaldab haldusasutustel, ettevõtetel ja üldsusel kasutada koostalitlusvõimeliste piiri- ja valdkonnaüleste avalike teenuste eeliseid.

Programm on osa laiemast poliitikaraamistikust, mis on seotud ELi haldusasutuste digiteerimisega. See arendab koostalitlusvõime lahendusi iseseisvalt või täiendab ja toetab ELi teisi algatusi. Samuti edendab ja haldab see Euroopa koostalitlusvõime raamistikku koostöös liikmesriikide ja komisjoniga. 2018. aasta tööprogramm sisaldas 53 meetet, mis tulenesid esimesel tegevusaastal juhitud 39 meetmest ja 2017. aasta 43 meetmest. Programmi on seni tõhusalt rakendatud ning peaaegu kõik meetmed olid 2018. aasta lõpu seisuga kulgenud plaanipäraselt.

Vahehindamise esialgsed järeldused kinnitavad projekti asjakohasust ja tõhusust, samuti asjaolu, et programmi rakendamine kulgeb kavakohaselt ⁽¹¹⁷⁾. Programm on **aidanud parandada piiriülest koostalitlusvõimet** ELis. Näiteks suurendab see ELi liikmesriikides teadlikkust koostalitlusvõimest ning aitab teemat riiklikul tasandil tõstatada. Samuti toob see kokku inimesi, loob võrgustikke ning aitab riiklikel organisatsioonidel koostada eri riikide kolleegidega, hõlbustades niiviisi koostalitlusvõime alaste kogemuste vahetamist liikmesriikide vahel.

Neid väliseid tegureid võetakse arvesse ISA² programmi uute meetmete valimisel iga-aastastesse tööprogrammidesse. Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku kontekstis asendab ISA² programmi digitaalse

⁽¹¹⁶⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ELi pettustevastase võitluse programmi loomise kohta, COM(2018)386, lk 2.

⁽¹¹⁷⁾ Komisjoni aruanne koos vahehindangu lõpptulemustega avaldatakse käesoleva aasta lõpupoole (2019. aasta III kvartalis).

Euroopa programm, mis suurendab sekkumiste ulatust ja võimendab sünergiat meetmetega praegusest Euroopa ühendamise rahastust ja programmi „Horisont 2020“.

Euroopa statistikaprogramm

Euroopa statistikaprogramm vastavalt määrusele (EL) nr 99/2013⁽¹¹⁸⁾ **esitatakse Euroopa statistika arendamise, tegemise ja levitamise raamistik** ajavahemikuks 2013–2020. Programmi raames koostatav statistika on asendatav ELi otsustusprotsessis ning selliste olulisemate algatuste tulemuslikkuse ja mõju mõõtmisel nagu Euroopa investeerimiskava, Euroopa sotsiaaldiguste sammas või energialiit.

Euroopa statistikaprogramm on mõeldud kvaliteetse statistika õigeaegseks pakkumiseks, säilitades tasakaalu majandus-, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonna vahel. See rahuldab kulutõhusalt ja asjatu dubleerimiseta Euroopa statistika kasutajate (poliitikakujundajad, teadurid, ettevõtjad ja üldsus) mitmekülgseid vajadusi.

Euroopa statistikaprogrammi 2013–2020 teine vahehindamine tehti 2018. aastal ja hõlmas ajavahemikku 2015–2017. Hindamine näitas, et programmi juhitakse tõhusalt, et sellel on ELi jaoks selge lisaväärtus ning et see on nii algatuse siseselt kui ka väliselt kooskõlas teiste algatustega, mille eesmärk on statistika koostamine. Tulemused näitavad ka seda, et Euroopa statistikaprogramm on aidanud ja aitab ka praegu rahuldada kasutajate vajadusi ning kujundada poliitikat ja seirata selle rakendamist, kuid et teha tuleb rohkem. Eurostat ja Euroopa statistikasüsteem moderniseerivad statistika koostamise protsesse, et vastata neile vajadustele ja kasutades uute tehnoloogiate eeliseid. Järgmises mitmeaastases finantsraamistikus integreeritakse need tegevused uude ühtse turu programmi, säilitades Euroopa statistika koostamisel vajaliku kutsealase sõltumatuse. Ühtse turuga seotud, komisjoni poolt tsentraalselt hallatavate vahendite integreerimine ühte programmi vähendab kattuvusi, suurendab sünergiat ning soodustab kommunikatsiooni ja suhtlusvõrgustiku loomist eri sidusrühmade vahel. Selline tegevuse koondamine võimaldab paremat kulude ja tulude suhet ja suuremat kulutõhusust.

Tuumarajatiste dekomisjoneerimise abiprogrammid Bulgaarias, Slovakkias ja Leedus

Bulgaaria, Leedu ja Slovakkia lubasid ELiga liitumisel sulgeda ja dekomisjoneerida enne ettenähtud kasutusea lõppu hulga esimese põlvkonna reaktoreid tuumaelektrijaamades (kaheksa üksust kolmes asukohas: Kozloduy, Ignalina ja Bohunice). Võttes arvesse selle protsessiga kaasnevat rahalist koormust ning tunnustades tuumaelektrijaamade dekomisjoneerimise pikaajalist loomust, kohustus EL andma neile kolmele riigile finantsabi.

Bulgaarias⁽¹¹⁹⁾ on programmi raames pandud tööle olulised jäätmekäitlustaristud. 2018. aastal alustas olulise sammuna tegevust radioaktiivsete jäätmete suuremahulise vähendamise rajatis. Operatiivtagasiside selle rajatise tegevuse kohta pakub suurt huvi teistele organisatsioonidele, mis käitlevad ELis radioaktiivseid jäätmeid, sest nad seisavad silmitsi sarnaste probleemidega.

Slovakkias⁽¹²⁰⁾ tehti 2018. aastal suuri edusamme eelkõige järgmise saastest puhastamisel ja demonteerimisel: turbiinisaalid ja abihooned (nelja jahutustorni lammutamine) ning reaktorihoone (kasutatud tuumkütuse basseini ja muude mahutite saastest puhastamine). Jahutustornide lammutamine pälvis suure üldsuse huvi ning näitas ilmekalt objekti puhastamise edusamme. Reaktorihoone saastest puhastamine on aidanud olulisel määral vähendada personali kokkupuudet kiirgusega.

⁽¹¹⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. jaanuari 2013. aasta määrus (EL) nr 99/2013 Euroopa statistikaprogrammi 2013–2017 kohta, mida on viimati muudetud 25. oktoobri 2017. aasta määrusega (EL) 2017/1951, millega muudetakse määrust (EL) nr 99/2013 Euroopa statistikaprogrammi 2013–2017 kohta, pikendades seda aastani 2020.

⁽¹¹⁹⁾ 2018. aasta programmiaruanne „Tuumarajatiste dekomisjoneerimise abiprogrammid Bulgaarias ja Slovakkias“, lk 1.

⁽¹²⁰⁾ 2018. aasta programmiaruanne „Tuumarajatiste dekomisjoneerimise abiprogrammid Bulgaarias ja Slovakkias“, lk 2.

Leedus ⁽¹²¹⁾ eemaldati 2018. aasta veebruaris teisest reaktorist kütus mitu kuud enne plaanitud aega. Nüüd on kütus eemaldatud kahest reaktorist. 31. detsembriks 2018 oli ohutult konteineritesse laaditud ja ladustatud 50 % kasutatud tuumkütuse moodulitest, mis tähendab, et kiirgusohu ja -risk üldsusele on oluliselt vähenenud.

Väga oluline aspekt, mida rõhutati ka 2018. aastal lõpule viidud hindamises ⁽¹²²⁾, on lisaväärtus, mida tuumarajatiste dekomisjoneerimise abiprogramm seoses teadmiste ja oskuste kogumisega annab. See on aidanud kolme asjaomast riiki. Nii aitas näiteks Slovakkia pärast seda, kui oli oma primaarahela edukalt saastest puhastanud, koostada Bulgaarial pakkumiskutse tehnilise kirjelduse reaktorihoone ettevalmistamiseks primaarahela saastest puhastamiseks ⁽¹²³⁾. Need teadmised on samuti olulised, arvestades, kui palju tuumaelektrijaamu tuleb ELis tulevikus dekomisjoniseerida.

Komisjon lisas mitmeaastase finantsraamistiku ettepanekusse abi nende tegevuste jätkamiseks.

⁽¹²¹⁾ 2018. aasta programmiaruanne „Tuumarajatiste dekomisjoneerimise abiprogrammid Leedus“, lk 1.

⁽¹²²⁾ Tuumarajatiste dekomisjoneerimise abiprogrammi hindamine, SWD(2018) 344.

⁽¹²³⁾ 2018. aasta programmiaruanne „Tuumarajatiste dekomisjoneerimise abiprogrammid Bulgaarias ja Slovakkias“, lk 1.

Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne sidusus (alamrubriik 1B)

2018. aasta eraldati alamrubriigi 1B programmidele 55,5 miljardit eurot, mis moodustab 35 % ELi aastaelarvest. See eelarverubriik hõlmab noorte tööhõive algatust, Euroopa abifondi enim puudust kannatavate isikute jaoks ja kolme fondi, mis teevad koostööd selle nimel, et toetada ühtekuuluvust kõigis ELi liikmesriikides ⁽¹²⁴⁾:

- Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF),
- Euroopa Sotsiaalfond (ESF),
- Ühtekuuluvusfond.

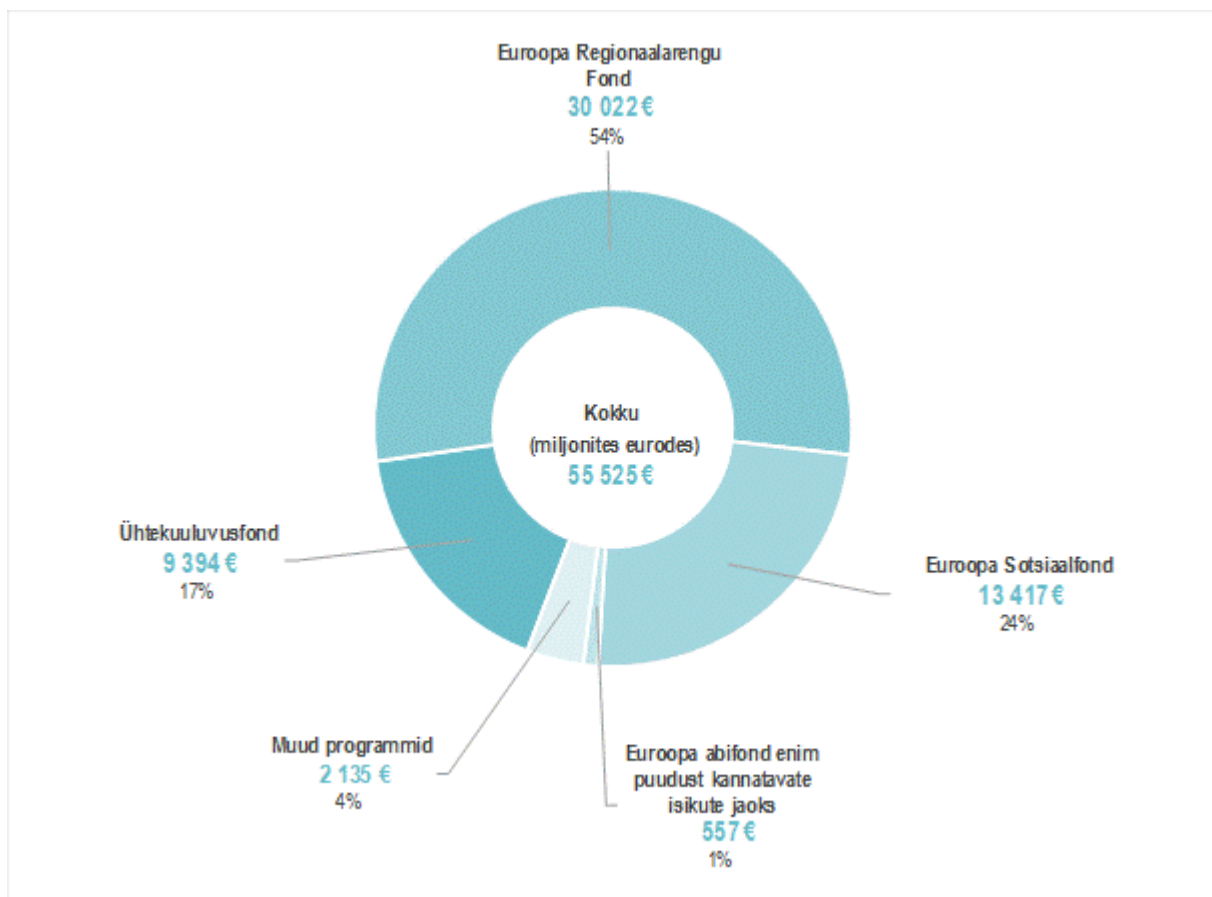

Diagramm. 2018. aastal alamrubriigist 1B „Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne sidusus“ rahastatud põhiprogrammid (kulukohustuste assigneeringud). Kategooria „Muud programmid“ hõlmab muu hulgas äärepoolseimate ja hõredalt asustatud piirkondade toetamist, tehnilist abi, toetust Euroopa ühendamise rahastule, katseprojekte ja ettevalmistavaid meetmeid.

Allikas: Euroopa Komisjoni

Ühtekuuluvuspoliitika toetab ELi majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust, vähendades piirkondade ja riikide vahel ikka veel esinevat majanduslikku ja sotsiaalset ebavõrdsust. See poliitika on ELi üks olulisemaid investeerimisallikaid, mis aitab saavutada strateegia „Euroopa 2020“ eesmärgi, toetades majanduskasvu ja töökohtade loomist ELi tasandil ning struktuurireforme riiklikul tasandil. Neid vahendeid täiendab Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond, mis võimendab avaliku ja erasektori investeeringuid, toetab struktuurireforme ja parandab juurdepääsu rahastusele.

⁽¹²⁴⁾ Alamrubriigi 1B tulemused hõlmavad peamiselt 2017. aastat, sest 2018. aasta andmed saadakse liikmesriikidelt alles 2019. aastal, pärast käesoleva aruande avaldamist.

Ühtekuuluvuspoliitika toetab digitaalse ühtse turu ja energialiidu loomist ning, investeerides energia, keskkonna-, kliima ja säästva transpordi meetmesse, aitab see oluliselt kaasa üleminekule vähese CO₂-heittega majandusele. Ühtekuuluvuspoliitika aitab arendada ka siseturgu, toetab terviklikku lähenemisviisi rändepoliitikale ja Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamist. Selle saavutamiseks vähendatakse näiteks vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse mõju äärmist puudust kannatavatele inimestele ning toetatakse (noorte) tööhõivet.

Hoolimata sellest, et projektide valimine algas perioodiga 2007–2013 võrreldes aeglasemalt, on selle kiirus käimasoleval programmitöö perioodil nüüdseks samale tasemele jõudnud. 2018. aasta detsembriks oli Euroopa Regionaalarengu Fond, Ühtekuuluvusfond, Euroopa Sotsiaalfond ja noorte tööhõive algatus valinud toetamiseks kogu Euroopast välja rohkem kui 1 miljonit projekti, mille toetuste kogusumma moodustas 362 miljardit eurot kogu perioodi jaoks saadaolevatest vahenditest. Projektide valimise tase aastatel 2014–2018 on võrreldav sama ajavahemikuga perioodil 2007–2013.

Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi investeeringud toetavad kõiki ELi piirkondi järgmiselt:

Andes neile vahendid globaliseerunud majanduses edu saavutamiseks

- Ühtekuuluvusfondi vahendid on aidanud luua ELis viimase kümne aasta jooksul 1,3 miljonit töökohta ning üle 8,9 miljoni inimese on omandanud uue kvalifikatsiooni ^(a).
- Toetust on saanud üle 43 000 ettevõtte, kes teevad koostööd teadusasutustega.
- Tänu väikeste ettevõtjate toetamisele on loodud üle 284 000 töökoha.
- Toetust sai 90 000 idufirmat.

Aidates neil saada osa digitaalsest revolutsioonist

- Ühendatud digitaalse ühtse turu toetamiseks valiti välja umbes 7 800 projekti, kuhu investeeriti kokku 10,3 miljardit eurot (ELi ja riikide kaasrahastamine).

Investeeringud haridusse ja tervishoidu

- Ühtekuuluvuspoliitika investeerib sotsiaalsesse taristusse:
 - 1,8 miljonit last saab käia uutes või ajakohastatud koolides ja lastehoiuasutustes.
 - 51 miljoni inimese jaoks on kättesaadavad paremad tervishoiuteenused.

Ühendades territooriume ja vähendades kaugusi

- Üle 2 700 km ümberehitatud raudteeliine ja ligi 7 500 km ümberehitatud teid ning 3 100 km uusi teid.
- Sellised linnad nagu Varssavi, Sofia ja Bukarest saavad endale tänu ühtekuuluvuspoliitika investeeringutele moodsa metroosüsteemi.

Kaitstes nende keskkonda ja kasutades ressursse targalt

- Rohkem kui 36 miljonit inimest Euroopas on kaitstud üleujutuste vastu kaitsmise meetmetega.
- 18 miljonit inimest Euroopas on kaitstud metsatulekahjude vastu kindlustamise meetmetega.
- 7 miljonil hektaril elupaikadest rakendatakse kaitsemeetmeid.
- 8,5 miljoni inimese joogiveevarustus Euroopas on paranenud.
- Üle 14,5 miljonil inimesel on Euroopas parem juurdepääs reovee puhastamisele.
- Ühtekuuluvusfondi rahastatavad meetmed vähendavad kasvuhoonegaaside heitmeid 9,7 miljoni tonni CO₂ ekvivalendi võrra ning parandavad 330 000 majapidamise energiatarbimise klassi.

Märkus. Arvud, välja arvatud ^(a), tähistavad neist perioodi 2014–2020 ühtekuuluvuspoliitika projektidest tulenevat prognoositavat mõju, mille toetamist alustati enne 31. detsembrit 2018.

Allikad: Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide avatud andmete platvorm (<https://cohesiondata.ec.europa.eu/>); regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraadi 2018. aasta tegevusaruanne; majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse seitsmes aruanne; ühiste näitajate ja rakendamise aastaaruanded.

Euroopa Regionaalarengu Fond ja Ühtekuuluvusfond

Programmi eesmärgid

Euroopa Regionaalarengu Fond ja Ühtekuuluvusfond on kaks **ELi peamist investeerimisvahendit**, mis moodustavad kriitilise massi investeeringutest ELi prioriteetsetes valdkondades. Need pakuvad Euroopa poolaasta raames liikmesriikidele suurt tuge riigipõhiste soovituste rakendamisel. 2014.–2020. aasta programmid olid esimesed programmid, mis olid otseselt seotud Euroopa poolaastaga. Asjaomased riigipõhised soovitused olid selgelt tõhusa programmitöö keskmes ning kajastuvad sõlmitud partnerluslepingutes ja käimasolevates programmides, mis ajendavad praegu liikmesriike rakendama struktuurseid muudatusi ja poliitikareforme läbi investeeringute, mille eesmärk on kõrvaldada struktuursed nõrkused ja majanduskasvu pärssivad kitsaskohad. Fondidel oli oluline roll majandus- ja finantskriisi vahetutele mõjudele reageerimisel ning Euroopa piirkondade struktuurse potentsiaali tugevdamisel pikas perspektiivis. Perioodi 2014–2020 investeerimisprioriteedid on järgmised.

	Teadusuuringute, tehnoloogilise arengu ja innovatsiooni edendamine		Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) kättesaadavuse, kasutamise ja kvaliteedi parandamine
	Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõime parandamine		Vähesse CO ₂ -heittega majandusele ülemineku toetamine kõikides sektorites
	Kliimamuutustega kohanemise ning riski ennetamise ja juhtimise edendamine		Keskkonna säilitamine, keskkonnakaitse ja ressursitõhususe edendamine
	Säästva transpordi edendamine ja tähtsate võrgutaristute kitsaskohtade kõrvaldamine		Püsiva ja kvaliteetse tööhõive edendamine ja tööjõu liikuvuse toetamine
	Sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse ja diskrimineerimise vastu võitlemine		Investeerimine haridusse, koolitusse, oskuste omandamisega seotud kutseõppesse ja elukestvasse õppesse
	Avaliku sektori asutuste ja sidusrühmade institutsioonilise suutlikkuse parandamine ja avaliku halduse tõhustamine		

Rakendamine ja viimased saavutused

Ühtekuuluvuspoliitika, mis moodustab peaaegu kolmandiku ELi kogueelarvest, on paljudes liikmesriikides olnud nii kriisi ajal kui ka pärast seda avaliku sektori investeeringute oluline allikas, moodustades näiteks ajavahemikus 2015–2017 valitsussektori üldisest kapitalimahust 28 ELi liikmesriigi lõikes keskmiselt ligi 9 % ja 13 ELi liikmesriigi ⁽¹²⁵⁾ lõikes 41 % ⁽¹²⁶⁾. Ühtekuuluvuspoliitikal on oluline roll ka Junckeri komisjoni

⁽¹²⁵⁾ Bulgaaria, Horvaatia, Küpros, Tšehhi Vabariik, Eesti, Ungari, Läti, Leedu, Malta, Poola, Rumeenia, Slovakkia ja Sloveenia.

prioriteetide saavutamise toetamisel ning Euroopa solidaarsuse ja ühtsuse tagamisel. Investeeringutel ühte riiki on positiivne ülekanduv mõju (umbes 0,12 % SKPst ⁽¹²⁷⁾) Ühtekuuluvusfondist abi mittesaavates riikides.

Ühtekuuluvuspoliitika suurendab 2023. aastaks SKPd ligi 1 triljoni euro võrra. Sellest on saanud kasu kõigi ELi liikmesriikide majandused ja see on pakkunud tuge keerulistel majandusaegadel.

**346,5 MILJARDIT
EUROT**

Investeeringud ajavahemikus
2007–2013

Hinnanguliselt ligi **1 triljoni euro** võrra suurem sisemajanduse koguprodukt 2023. aastaks.

Kestev mõju kõigis liikmesriikides: **üle 4 %** Bulgaarias, Küproses, Tšehhi Vabariigis, Eestis, Ungaris, Lätis, Leedus, Maltas, Poolas, Rumeenias, Slovakkias ja Sloveenias ⁽¹²⁸⁾.

Viis aastat pärast 2014.–2020. aasta rahastamisperioodi algust jätkub ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamine täiel kiirusel; 2018. aasta detsembriks oli liikmesriikide projektidele eraldatud juba 270 miljardi eurot, mis moodustas ligi 77 % fondi vahendite kogumahust. See puudutab rohkem kui 290 000 projekti. Projektidele jääb eraldada veel 80 miljardit eurot ning rahastamine lõpeb 2023. aastal, kui rahastamisperiood saab läbi. See tähendab täiendavat kiirendamist, võrreldes 2017. aasta lõpus registreeritud tulemustega, kui projektidele oli eraldatud 55 % kogurahastusest. Veel olulisem on, et see suundumus ületab veidi viimase programmitöö perioodi oma (järgneval diagrammil punktiirjoon) ning ilmselt püsib rakendamiskiirus ka programmitöö perioodi teises pooles sama.

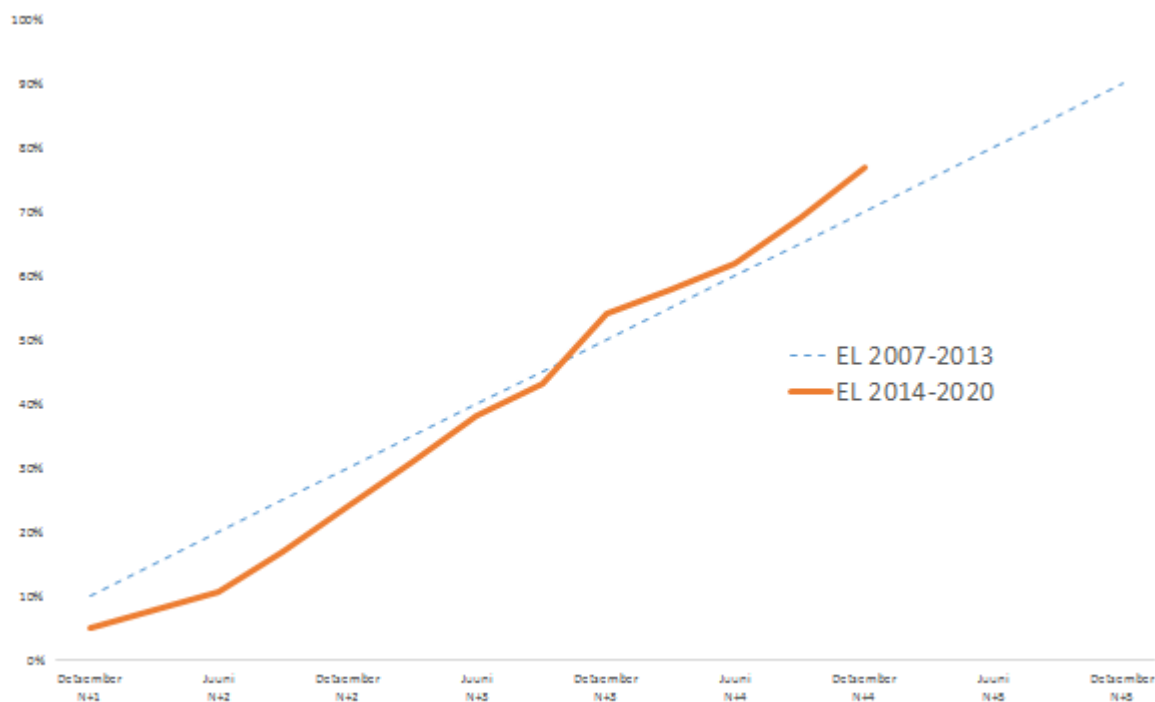

Diagramm. Projektide valimine: 2007.–2013. aasta perioodi võrdlus praeguse perioodiga. Arvutus põhineb valitud projektide kogukulul (ELi pluss riiklikud kulud). N tähistab 2007. aastat 2007.–2013. aasta programmides ja 2014. aastat 2014.–2020. aasta programmides. Allikas: Euroopa Komisjoni

⁽¹²⁶⁾ Euroopa Komisjon, majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse seitsmes aruanne, lk 176–177 https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7cr.pdf

⁽¹²⁷⁾ 2007.–2013. aasta programmid; sarnaseid tasemeid oodatakse ka 2014.–2020. aasta programmidel.

⁽¹²⁸⁾ 2007.–2013. aasta järelhindamine

Investeeringud **teadusuuringutesse ja innovatsiooni** on jätkunud 2018. aastal märkimisväärsel kiirusel ning on saavutanud enamikus liikmesriikides häid tulemusi. 2018. aasta lõpuks oli valitud üle 50 000 konkreetse teadus- ja innovatsiooniprojekti, mis moodustasid 73 % kogu kavandatavast hulgast. Alates 2014. aastast on üle 15 200 teaduri saanud kasu paremast teadustöö taristust ja 7 000 ettevõtjat teevad koostööd teaduskeskustega kogu ELis. Seni rakendatud projektide tulemusena on fondist toetust saanud ettevõtted turule toonud üle 3 200 uue toote.

Euroopa Regionaalarengu Fond ja Ühtekuuluvusfond aitavad ettevõtetel suurendada oma konkurentsivõimet, arendada uusi tooteid, leida uusi turge ja luua uusi töökohti, pöörates erilist tähelepanu innovatsioonile ja kiiresti arenevatele ettevõtetele ja programmidele, mille eesmärk on toetada **väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate** innovatsioonivõimet. Suur valik toetusi väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele on oluline ka selleks, et saavutada süvendatud ja õiglasem siseturg, kus on tugev tööstusbaas. 2018. aasta lõpuks oli rohkem kui 95 000 projektile eraldatud hinnanguliselt 88 % kogusummast, et parandada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõimet.

Ühtekuuluvuspoliitika on ELi suurim rahastusallikas Euroopa **transpordisüsteemi** moderniseerimiseks ja uutele väljakutsetele kohandamiseks. Oluline roll on ka TEN-T raudtee- ja maanteevõrgu toetamisel ning investeeringutel säästvasse linnalisse liikumiskeskonda, mis muudab igapäevase liiklemise Euroopa kodanike jaoks puhtamaks, kiiremaks ja ohutumaks. 2018. aasta lõpuks oli toetust saanud umbes 2 500 võrguinfrastruktuuriprojekti.

Euroopa Regionaalarengu Fondi toega viidi 2018. aastal lõpule oluline „jalgrattamaantee“ lõik Antwerpeni ja Brüsseli vahel. Jalgrattamaantee pakub ohutu ja mugava alternatiivi pendeltöötajatele. See on säästev lahendus liiklusummikute probleemile, aidates transporti dekarboniseerida.

Foto: © Euroopa Liit

Oluline osa vahenditest on ette nähtud **ettevõtluskeskkonna parandamisele** ja **ettevõtluse toetamisele**. Näiteks toetatakse rohkem kui 90 000 idufirmat. Oluline aspekt on hõlbustada juurdepääsu rahastusele; alates programmitöö perioodist on rahastamisvahendite finantsvõimenduse abil investeeritud 2,7 miljardit eurot.

Horvaatia – Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide riskikapitalifond uuendusmeelsete idufirmade toetamiseks

Horvaatia lõi 2018. aasta juunis Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide riskikapitalifondi, mis on esimene riskikapitali rahastamisvahend, mida toetab Euroopa Regionaalarengu Fond. Tänu konkurentsivõime ja ühtekuuluvuse rakenduskava 2014–2020 raames saadud 35 miljonile eurole investeerib fond riskikapitalifondidesse, mis on mõeldud kohalikele suure kasvupotentsiaaliga väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele, andes neile võimaluse kasvada ja globaalselt konkureerida. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide riskikapitalifond on suunatud eelkõige varase etapi investeringutele ja pakub täielikult väljaarendatud kiirendusprogrammi. See lisab uue elemendi Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu toetatavale edukale võlainstrumentide portfelliga ning aitab riigis välja arendada usaldusväärse ja dünaamilise idufirmade ökosüsteemi.

See on hea näide sellest, kuidas ühtekuuluvuspoliitika investeerib kooskõlas Euroopa investeerimiskavaga töökohtadesse ja majanduskasvu. Olulist tuge saab vähemalt 50 stardikapitali etapis ja 15 käivitusetapis ettevõtet. Instrumendil on eeldatavasti ka suur ülekanduv mõju äriinglitele, ettevõtlusalastele õpikodadele ja äriühingutele ning tugev baas, mis toob kaasa piirkondlike riskikapitalifondide palju selgema huvi Horvaatiasse investeerimise vastu.

Oluline progress on toimunud ka **keskkonnakaitse ja ressursitõhususe edendamise** valdkonnas, kus 2018. aasta lõpuks oli toetatud 12 500 projekti. Kuigi sellistel investeringutel on pikk olerusring, on palju tulemusi juba saavutatud. Miljonid kodanikud on nüüd kaitstud loodusõnnetuste eest, nagu üleujutused ja tulekahjud. Sajad tuhanded kodanikud saavad kasu veevarustust ja veepuhastust parandavatest rajatistest. Rakendamine erineb nii liikmesriigiti kui ka liikmesriikide siseselt. Edenemine on veidi aeglasem eesmärkide puhul, mis on seotud ringlussevõtu võimekuse ja maa taastamisega, sest seni valitud projektid hõlmavad vaid väikest osa seatud eesmärgist. Selle põhjus on eelkõige selliste projektide planeerimismenetluseks kuluv aeg.

Euroopa Regionaalarengu Fond on peamine investeerimisvahend **avaliku sektori ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate digiteerimisel** ja **lairibaühenduse kasutuselevõtul**. Selle eesmärk on saavutada tõhususe kasv e-valitsuse lahenduste, tarkvõrgu ja transpordilahenduste abil, pakkudes kohandatud tuge kohapeal ning kohandades vastavalt kohalikele vajadustele ja võimalustele. 2018. aasta lõpuks oli kohapeal välja valitud umbes 7 800 projekti, millega toetatakse ühendatud digitaalse ühtse turu saavutamist ja mis moodustasid 63 % kogu plaanitavast toetusest. Kuigi mitmes liikmesriigis on 2018. aasta seisuga tehtud olulisi edusamme, on mõnes riigis rakendamise varastes etappides tekkinud raskused lairibaprojektide rakendamist aeglustanud (näiteks raskused sekkumisvaldkondade kaardistamisel ja toetusesaajate valimisel, riigiabiga seotud probleemid). Nende raskuste lahendamiseks jätkatakse selles valdkonnas sihtotstarbeliste meetmete võtmist, mille eesmärk on parandada programmi reguleerivate asutuste haldussuutlikkust.

Maakohtade lairibaühenduse tegevuskava osas rakendati asjakohaseid järelmeetmeid⁽¹²⁹⁾ koos riikide külastustega (Bulgaaria, Horvaatia, Tšehhi Vabariik, Rumeenia, Slovakkia), mille raames tutvuti ka ümberplaneerimise taotlustega ja arutati rakendamise kitsaskohti. Muude algatuste hulgas on hakanud positiivseid tulemusi andma liikmesriikide pädevate lairibaühenduse asutuste võrgustiku töö, mida toetab Brüsselis tegutsev asutus. Liikmesriikide ühtsete kontaktpunktide kaudu pakub see võrgustik teavet ja/või nõu kõigile avalikele asutustele, kes soovivad võtta kasutusele kiire lairibaühenduse, ning kõigile võimalikele lairibaprojektide edendajatele, kes soovivad teavet lairibaühenduse jaoks ette nähtud ELi/riiklike/piirkondlike rahaliste vahendite kohta. Kõik need meetmed peaksid parandama piirkondade ja liikmesriikide digitaalvaldkonna tulemuslikkust ning aitama seega saavutada eesmärki, mis on seatud liikmesriikide digitaalse konkurentsivõime mõjunäitajale.

⁽¹²⁹⁾ https://enrd.ec.europa.eu/action-plan-rural-broadband_en

Liikmesriikide digitaalse strateegilise juhtimise tugevdamine Itaalias

Itaalia piirkondade (eriti Lõuna-Itaalias) ja ülejäänud Euroopa vahel valitseb digilõhe ehk infotehnoloogia kättesaadavuse ja kasutatavuse ebaühtlane jaotus. Itaalia on heaks kiitnud digitaalse kasvu strateegia, mille eesmärgid on järgmised: tagada lairibaühendusega interneti leviala (vähemalt 30 Mbps) kättesaadavus kõigile Itaalia elanikele; pakkuda büroodele, avalikele hoonetele ja 85 % kodumajapidamistest ülikiire ühenduvus (vähemalt 100 Mbps) ning viia kiire lairibaühendus tööstuspiirkondadesse. Ajavahemikus 2014–2020 on digitaalset kasvu toetavatele projektidele ette nähtud 2,6 miljardi euro väärtuses investeeringuid.

Energialiidu loomine tagab Euroopa energiavarustuse kindluse, taskukohasuse ja jätkusuutlikkuse, vähendades samal ajal ELi sõltuvust rahvusvahelisest turust ja välistest energiatootmiseks kasutatavate toorainete allikatest. Ühtekuuluvuspoliitika on ELi suurim investeerimisallikas, mille abil luuakse energialiitu kohapeal ning toetatakse ELi piirkondi ja linnu teel ELi 2020. ja 2030. aasta kliima- ja energiaeesmärkide saavutamise poole ning sotsiaalselt õiglase ülemineku saavutamisel.

Ungari – riigi suurima elektrijaama toetamine

MVM Groupi 2018.–2019. aasta fotogalvaanikaprojekti raames on Felsőzsolca ja Onga lähedale ehitatud ligi 45 hektarile esimene päikeseelektrijaam, milleks saadi Euroopa Regionaalarengu Fondist ja riigieelarvest umbes 28 miljoni euro suurune investeering. See on alustanud elektritootmist Ungari suurima installeeritud võimsusega jaamana – 20 megavatti. Felsőzsolca päikeseelektrijaam on esimene elektritootmist alustanud jaam 110 kavandatud päikeseelektrijaama hulgas.

Madalmaad – päikeseelektrienergia kasutuselevõtt üürielupindadel

See projekt edendab päikeseelektrisüsteemide suuremahulist paigaldust üürielupindadele. Turuosaliste konsortsiumi eesmärk on kõrvaldada praegused kitsaskohad ning tagada samal ajal üürielupindade suure nõudluse täitmine päikesepaneelide järele. Kogenud ja asjatundlike turuosaliste vahelist koostööd täiendatakse väliste spetsialistidega, mis edendab päikeseelektrienergia suuremahulist kasutuselevõttu üürielupindadel. Päikeseelektrisüsteemide paigaldamine, esialgu 8 500 koju, misjärel suureneb nende arv järgmistel aastatel 30 000 koduni, loob palju töökohti. Lisaks kasvavad ka ettevõtted, kes tegelevad päikesepaneelide, konverterite ja kaablite paigaldusega.

Ühtekuuluvuspoliitika on ka ELi **katastroofiohu juhtimise** peamine rahastamisallikas. Väheste CO₂-heitega majanduse valdkonnas on valitud üle 25 000 projekti ning nende kohapealsete meetmete rakendamine osaliselt juba käib. Kliimaküsimustega seotud eesmärkide saavutamiseks ette nähtud investeeringute jaoks on valitud ligi 2 500 projekti.

Euroopa Regionaalarengu Fondi toetatavad meetmed puudutavad vajadusi, mille on tekitanud **rändajate** erakordne sissevool Euroopasse. Meetmetega keskendutakse seaduslike rändajate ja varjupaigataotlejate vastuvõtmise ja tõhusa integreerimise toetamisele tööhõive, sotsiaalse kaasatuse ja hariduse valdkonnas. Neid eesmärgi on aidanud olulisel määral saavutada väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele mõeldud toetus, mille kaudu jõuavad ettevõtjate tugiteenused kõigi võimalike ettevõtjateni, sh haavatavatesse rühmadesse kuuluvate ettevõtjateni, näiteks rändajateni. Sellise toetuse eesmärk on muuta EL tervikuna tugevamaks ja sidusamaks. Valitud projektide määr sotsiaalse kaasatuse valdkonnas ületas 2018. aasta lõpus 60 % ehk 8 000 projekti on juba välja valitud ja rakendamisejärgus.

Hindamine ja analüüs

Varasemate programmide hindamisel ⁽¹³⁰⁾ leiti, et ELi piirkonnad ja riigid saavad ühtekuuluvusfondidest nii otsest (investeeringu kaudu) kui ka kaudset kasu (kasvava kaubanduse kaudu).

⁽¹³⁰⁾ Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi 2007.–2013. aasta perioodi järelhindamine, SWD(2016) 318 final https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2013/wp1_swd_report_en.pdf

Hindamise käigus leiti, et väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate toetusel on suure potentsiaaliga mõju, eeldusel, et keskendutakse pigem dünaamiliste firmade kasvu toetamisele, arukatele spetsialiseerumisstrateegiatele ja piirkondade toetamisele majandusahelas kõrgemale tõusta, mitte „vana“ majanduse säilitamisele. Lisaks annavad suurt lisaväärtused toetused sellistes valdkondades nagu väheste CO₂-heitega majandus, kestlik linnaarendus ja piirkondlik koostöö. Seda tagasisidet on arvesse võetud komisjoni ettepanekus⁽¹³¹⁾ järgmiseks mitmeaastaseks finantsraamistikuks, kus tähelepanu püsib endiselt innovatsioonil, digitaalmajandusel ja väikeettevõtlusel, aga ka väheste CO₂-heitega majandusel ja ringmajandusel.

Hinnangus jõuti ka järeldusele, et 'suurte ettevõtete kaasamisel ei ole kõige tõhusam strateegia mitte finantsstiimulite pakkumine, vaid kohalike tingimuste, nagu kohaliku ettevõtluskeskkonna parandamine. Lennujaamainvesteeringud kipuvad samuti olema kehvade tulemustega, välja arvatud äärepoolseimates piirkondades, kus neil on soodne mõju. Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ettepanekus on loetelu välistatud tegevustest, nagu otsetoetused suurtele ettevõtetele ja investeeringud lennujaamade taristusse ning mõned jäätmeäiklustoimingud (nt prügilad).

Samuti leiti, et rahastamisvahenditel on teatud poliitikavaldkondades potentsiaal olla tõhusam vahend investeeringute rahastamiseks, kuid et rakendamisel esines viivitusi ja laialtlevikuks kasutamiseks oli takistusi. Neid probleeme käsitleti komisjoni ettepanekus ühissätete määrase kohta⁽¹³²⁾, mis käsitleb 2020. aasta järgset perioodi ning kus nähakse ette **paindlikkus ja tulevastele vajaduste reageerimine**, näiteks vahendite väikeste rahaülekannete võimaldamine ilma rakenduskava muutmata. Lisaks on rakenduskava eraldised ette nähtud esimese viie aasta kohta, kahe viimase aasta eraldised jaotatakse läbivaatamise alusel. Rahastamisvahendite rakendamist lihtsustatakse, ühtlustades paljud asjakohased tingimused tagastamatu abi omadega.

Hindamise käigus leiti, et juhtimis-, kontrolli- ja auditisüsteemid olid keerulised. See põhjustas halduslikku ebakindlust ja viivitusi rakendamises. Komisjoni taotlusel tehtud hiljutises uuringus⁽¹³³⁾ tuvastati suured halduskulud, mis moodustasid 2,2 % Euroopa Regionaalarengu Fondi ja 1,8 % Ühtekuuluvusfondi toetuskõlblikest kuludest (Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide üldine näitaja on 4 %). Komisjon on sellest õppinud ning tulevaste programmide ettepanekus on palju meetmeid halduskoormuse lihtsustamiseks ja vähendamiseks. Lihtsustatud kuluvõimaluste ja maksete laialdasem kasutamine tingimuste alusel võib üldiseid halduskulusid oluliselt vähendada. Suurtele projektidele ja tulutoovatele investeeringutele kehtestatud teatud reeglid on kõrvaldatud. Lisaks vähendab proportsionaalsem lähenemine kontrollidele ja audititele oluliselt väikese riskiga rakenduskavade kontrollimiste arvu ja auditeerimiskoormust.

Euroopa Kontrollikoja aruande kohaselt⁽¹³⁴⁾ rakendas komisjon mitmesuguseid meetmeid, mille eesmärk oli suurendada 2014.–2020. aasta perioodil tähelepanu tulemustele; aruandes suhtuti positiivselt parandustesse, kuid samuti tõsteti esile puudujääke ühtekuuluvuspoliitika kulutustega seotud teabe seirekvaliteedis. Kontrollikoda märkis, et seireteave on enamasti suunatud tulemustele, ning soovitas komisjonil kehtestada Euroopa Regionaalarengu Fondile ühised tulemusnäitajad. Seda arvesse võttes on komisjoni ettepanekus⁽¹³⁵⁾ 2021.–2027. aasta vahendite kohta säilitatud üldised väljundnäitajad ja neid täpsustatud, samas on esimest korda lisatud ühised tulemusnäitajad tulemusraamistikele, mille liikmesriigid loovad programmi tulemuslikkuse jälgimiseks, aruandluseks ja hindamiseks. Ettepanek võimaldaks tulemustest avatud andmeplatvormil⁽¹³⁶⁾ korrapäraselt aru anda ning neid programmide ja liikmesriikide kaupa võrrelda, mida võetakse arvesse tulemushindamistes ja hindamisaruannetes.

⁽¹³¹⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi kohta, COM(2018)372 final – https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-erdf-cohesion-funds-regulation_en.pdf

⁽¹³²⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisade rahastamisvahendi suhtes kohaldatavad finantseeskirjad, COM(2018)375 final – https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-common-provisions_en.pdf

⁽¹³³⁾ Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide halduskulude ja -koormuse uus hinnang, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/studies/2018/new-assessment-of-esif-administrative-costs-and-burden

⁽¹³⁴⁾ Euroopa Kontrollikoda, *ERFI ja ESFi projektide valik ja seire perioodil 2014–2020 on endiselt peamiselt väljunditele suunatud* – Eriaruanne nr 21/2018, https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr18_21/sr_project_performance_et.pdf

⁽¹³⁵⁾ COM(2018)372 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=SWD%3A2018%3A283%3AFIN>

⁽¹³⁶⁾ <https://cohesiondata.ec.europa.eu>

Programmide seost Euroopa poolaastaga tugevdati perioodiks 2021–2027. Euroopa poolaasta 2019. aasta tsükli raames koostas komisjon kohandatud riigipõhise investeerimisvajaduste ja investeeringute kitsaskohtade analüüsi, võttes arvesse asjaomaseid piirkondlikke ja territoriaalseid erinevusi. Lähtuvalt neist analüüsielementidest ja võttes arvesse ühtekuuluvuspoliitika eesmärgi, töötati välja riigipõhised investeerimisjuhised, mille kokkuvõtted on lisatud riigiaruannetele (D lisa). Kõnealune lisa loob aluse liikmesriikide ja komisjoni talituste vahelisele dialoogile 2021–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika vahendite programmitöö teemal.

Euroopa Sotsiaalfond

Programmi eesmärgid

Selleks et muuta tuleviku-Euroopa ühtsemaks, vastupanuvõimeliseks ja konkurentsivõimelisemaks tuleb juba praegu investeerida inimestesse: nende haridusse, koolitusse, oskustesse, tööalasesse konkurentsivõimesse, samuti nende potentsiaali luua ettevõtteid, nende innovatsioonivõimesse ja tervisesse ning parematesse elutingimustesse. Inimestesse investeerimine ning õiglasema ja sotsiaalsema ELi ülesehitamine on algusest peale olnud üks praeguse komisjoni peamisi prioriteete.

Euroopa Sotsiaalfond on ELi põhiline vahend, millega toetatakse töökohtade loomist, aidatakse inimestel paremaid töökohti saada, tagatakse kõigile õiglasemad töövõimalused ning toetatakse oskuste täiendamist ja ümberõpet. See on otseselt seotud strateegia „Euroopa 2020“ prioriteetide ja peamiste eesmärkidega tööhõive, hariduse ja vaesuse valdkonnas ning on peamine vahend, mis aitab saavutada Euroopa sotsiaalõiguste sambas sätestatud põhimõtted ja õigused. Valduslikud eesmärgid on järgmised.

	Püsiva ja kvaliteetse tööhõive edendamine ja tööjõu liikuvuse toetamine		Sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse ja diskrimineerimise vastu võitlemine
	Investeeringud haridusse, koolitusse, oskuste omandamisega seotud kutseõppesse ja elukestvasse õppesse		Avaliku sektori asutuste ja sidusrühmade institutsioonilise suutlikkuse parandamine ja avaliku halduse tõhustamine
	Tegelemine alla 25aastaste mittetöötavate ja mitteõppivate noorte töötusega.		

Rakendamine ja viimased saavutused ⁽¹³⁷⁾

2017. aasta lõpuks oli Euroopa Sotsiaalfond ja noorte tööhõive algatus toetanud **15,3 miljonit inimest, kellest 7,9 miljonit olid töötud ja 4,9 miljonit mitteaktiivsed**. Selleks ajaks olid liikmesriigid deklareerinud, et **2,4 miljonit noort olid noorte tööhõive algatusest** kasu saanud. Kõigi osalejate hulgast käisid tänu Euroopa Sotsiaalfondi või noorte tööhõive algatuse toetusele 1,4 miljonit tööl, 1,9 miljonit oli omandanud kvalifikatsiooni ning 870 000 osalejat omandasid haridust või kutset.

⁽¹³⁷⁾ Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 48.

Euroopa Sotsiaalfondi ja noorte tööhõive algatuse investeeringud on peamine ELi tasandi tugi liikmesriikide struktuurireformidele, eriti valdkondades, mis on seotud avalike tööturuasutuste reformiga, aktiveerimispoliitikaga, individuaalsete integreeritud tööhõivevõimaluste arendamisega, dualloppe kasutuselevõtu ja rakendamisega, praktikakohti hõlmavate meetmetega ja (laste)hoiuteenusesse investeerimisega eesmärgiga suurendada naiste osalemist tööturul.

Euroopa Sotsiaalfondi täielik kasutamine ⁽¹³⁸⁾

2014.–2020. aastaks ette nähtud 86,4 miljardi euro suuruse eelarvega on Euroopa Sotsiaalfond üks olulisemaid ELi vahendeid riigipõhiste soovituste elluviimiseks. Rakenduskavad aitavad vahetult edendada jätkusuutlikku ja kvaliteetset tööhõivet, sotsiaalset kaasatust, haridusse ja koolitusse investeerimist ning institutsioonilise suutlikkuse suurendamist. Noorte tööhõive algatus on sihtotstarbeline vahend, mille eelarve on 8,8 miljardit eurot, millest pool tuleb Euroopa Sotsiaalfondist. Noorte tööhõive algatus on suunatud mittetöötavatele ja mitteõppivatele noortele neis ELi piirkondades, kus oli 2012. aastal suurim noorte töötuse määr, luues neile töö- ja õppevõimalusi.

⁽¹³⁸⁾ Projekt: komisjoni ja nõukogu ühine tööhõivearuanne, mis on lisatud komisjoni teatisele 2019. aasta majanduskasvu analüüsi kohta, COM(2018) 761 final, 21.11.2018, lk 85–86, 114.

Ajavahemikus 2014–2017 sai Euroopa Sotsiaalfondi ja noorte tööhõive algatuse kaudu toetust üle 15 miljoni osaleja, sh peaaegu 3 miljonit pikaajalist töötut (17 %). Sekkumisvahendid on suunatud peamiselt alla 25aastastele noortele (42 % kõigist osalejatest) ja väheste oskustega isikutele, kes on lõpetanud põhihariduse 1. või 2. astme või põhihariduse ülemise astme (44 % kõigist osalejatest). Meetmete rakendamine, mis 2017. aastal järsult kiirenes, peaks pidevalt kasvama ka järgmistel aastatel.

Ajavahemikus 2014–2017 toetati noorte tööhõive algatuse vahendusel rohkem kui 2,4 miljonit inimest:

- 780 000 noort omandas sekkumise lõppedes haridust või osales koolituses, omandas kutsekvalifikatsiooni või oli läinud tööle, sh alustanud tegevust füüsilisest isikust ettevõtjana;
- 550 000 noort said tööpakkumise või võimaluse õpingute jätkamiseks, õpipoisiõppeks või praktikaks.

Asjaolu, et Euroopa Sotsiaalfondi ja noorte tööhõive algatuse osalejate arv on alates 2016. aasta lõpust kahekordistunud, annab märku projektide kohapealse rakendamise järsust kiirendamisest.

Liikmesriigid tõhustavad teavitusmeetmetega seonduvat tööd ning muudavad teenused noortele kättesaadavamaks ja tagavad, et abivajajad leitaakse paremini üles.

Soomes muudeti alaliselt tegutsevaks noorte igakülgse nõustamise keskused (Ohjaamo), mille tegevust rahastati algselt Euroopa Sotsiaalfondi vahenditega. Neile antakse suuremahulist rahalist tuge ja neil on eesmärk pakkuda teenuseid 10 000 noorele. Saksamaal on kõikjal avatud noorte tööhõive ametid. Küpros algatas teavitamisprojekti, mida koostöös töministeeriumi ja Küprose noorsooametiga toetab haridusministeerium ja millega tahetakse jõuda 4 000 mitteaktiivse inimeseni, et pakkuda neile aktiveerimistoetust, s.o nõustamist ja vajadustele vastavat koolitust. Horvaatias on 2017. aasta novembrist olemas toetuskõlblike osalejate kaardistamise süsteem, mille eesmärk on teha kindlaks registreerimata noored ja neile omased jooned, et sellele rühmale suunatud meetmed oleksid sihipärasemad.

Paljudes liikmesriikides toetab Euroopa Sotsiaalfond suutlikkuse suurendamist ja struktuurireforme ⁽¹³⁹⁾. Näiteks:

Lätis toetab Euroopa Sotsiaalfond sotsiaaldialoogi tugevdamist. Eesmärk on töötada välja raamistik, mis edendab eri sektorites sotsiaaldialoogi.

Hispaanias toetas fond tööturule integreerimise strateegiat. Samamoodi investeerib Euroopa Sotsiaalfond praegu vahendeid õppepraktika lepingu toetamiseks nii koolitusprogrammides kui ka ettevõtete sotsiaalmaksete vähendamiseks. Õppepraktika lepingut pakutakse ka Hispaania noortegarantii raames, mis on eelkõige suunatud noortele, kellel puudub varasem kvalifikatsioon või kellel on väga madal üldine kvalifikatsioon.

Tšehhis suurendasid Euroopa Sotsiaalfond ja Euroopa Regionaalarengu Fond olulisel määral vahendite eraldamist lastehoiuasutuste jaoks (umbes 220 miljonit eurot kõigi Euroopa Sotsiaalfondi ja Euroopa Regionaalarengu Fondi projektidele Tšehhi Vabariigis, st peaaegu kolm korda rohkem). Sellest ajast peale on nõudlust kohalike teenuste järele kinnitanud taotlejate oluline huvi. Õigusaktides tehti muudatusi, millega laiendati koolieelse hariduse asutuse avamise nõudeid ning võimaldati tööandjatel avada lasteaedu. Siiani on loodud rohkem kui 9 000 lasteaiakohta.

Portugalis toetab Euroopa Sotsiaalfond sotsiaalpartnerite institutsioonilise suutlikkuse suurendamist lähtuvalt nende tähtsast rollist aktiivsete tööturumeetmete ning kutsehariduse ja -õppe moderniseerimisel.

⁽¹³⁹⁾ Dokumendile lisatud mõjuhindang – Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) kohta – Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi (EGF) kohta, SWD(2018) 289 final, 30.5.2018, lk 9.

Hindamine ja analüüs ⁽¹⁴⁰⁾

Liikmesriigid tegid 2018. aasta keskpaigaks perioodi 2014–2020 kohta 164 Euroopa Sotsiaalfondi ja mitme fondi rahastuse hindamist. Nende hindamistega hinnati nii fondist rahaliste vahendite eraldamise protsessi kui ka fondi rakendamist. Komisjon alustas 2018. aasta nelja valdkondlikku hindamist (noorte tööhõive toetamise, tööhõive ja liikuvuse toetamise, hariduse ja koolituse ning sotsiaalse kaasatuse toetamise kohta).

2018. aasta koostas komisjon Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) mõjuhindangu ja ettepaneku 2021.–2027. aastaks. Mõned olulised valdkonnad, kus tuvastati vajadus teha parandusi ⁽¹⁴¹⁾, olid järgmised.

- Poliitika parem ühtlustamine ELi tasandi poliitiliste prioriteetide ja majandusjuhtimisega Euroopa poolaasta kontekstis.
- 2014.–2020. aasta tulemustele orienteeritust tugevdati, kuid seni pole see osutunud liikmesriikide jaoks piisavaks tulemuslikkuse stiimuliks.
- Hoolimata mõningatest edusammudest on fondi haldamine ja rakendamine liiga keeruline ning üleminek sisendipõhiselt loogikalt tulemustepõhisele loogikale ei ole täielikult toimunud, kuigi perioodil 2014–2020 on olukord paranenud.
- Noorte tööhõive algatus: toetusesaajad ja rakendusasutused peavad selle finantsjuhtimismenetlusi (mida rahastatakse kahest allikast – noorte tööhõive algatusest ja Euroopa Sotsiaalfondi eraldistest) ja aruandluse lisanõudeid (Euroopa Sotsiaalfondi üldised näitajad ja noorte tööhõive algatuse tulemusnäitajad) halduskoormust suurendavaks. Edasiste paranduste puhul tuleks keskenduda selliste noorte kaasamisele, kes on haridus-, koolitus- ja töövõimalustest kõige kaugemal, samuti tuleks suurendada algatuse poolt noortegarantii kavade raames rahastatavate töö- ja koolituspakkumiste üldist kvaliteeti.

30. mail 2018 võttis komisjon vastu ettepaneku Euroopa Sotsiaalfond+-i kohta ⁽¹⁴²⁾. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide laiemas raamistikus võimaldab see fond keskenduda toetamisel paremini Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud probleemidele. Selleks ühendab Euroopa Sotsiaalfond+:

- Euroopa Sotsiaalfondi ja noorte tööhõive algatuse,
- Euroopa abifond enim puudust kannatavate isikute jaoks
- ELi tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmi ning
- ELi terviseprogrammi.

Euroopa abifond enim puudust kannatavate isikute jaoks

Programmi eesmärgid

Euroopa abifond enim puudust kannatavate isikute jaoks toetab ELi liikmesriikide meetmeid enim puudustkannatavatele isikutele abi pakkumiseks. Sealhulgas toit, riided ja muud isiklikuks kasutamiseks mõeldud hädavajalikud esemed.

Fondi eesmärk on leevendada kõige halvemaid vaesuse vorme ELis, näiteks toidupuudust, kodutust ja laste vaesust. Seda rakendatakse koostöös liikmesriikidega ning Euroopa Sotsiaalfondiga võrreldes lihtsustatud eeskirjade ja vähendatud haldusnõuete alusel. Euroopa abifondile enim puudust kannatavate isikute jaoks tagatud eraldi perioodiks 2014–2020 moodustab peaaegu 3,8 miljardit eurot.

⁽¹⁴⁰⁾ 2018. aasta programmiaruanne, lk 3.

⁽¹⁴¹⁾ SWD(2018) 289 final, 30.5.2018, 3. lisa.

⁽¹⁴²⁾ COM(2018) 761 final, 21.11.2018, lk 86.

Rakendamine ja viimased saavutused ⁽¹⁴³⁾

- 2017. aastal toetas Euroopa abifond enim puudust kannatavate isikute jaoks 12,9 miljonit inimest.
- Hinnanguliselt umbes pool lõppsaajatest on naised, 30 % on 15-aastased või nooremad lapsed ja umbes 10 % on rändajad, välismaise taustaga osalejad või vähemuste hulka kuuluvad isikud (sh marginaliseeritud kogukonnad, nagu romad).
- Sotsiaalse kaasatuse toetus jõudis rohkem kui 36 000 isikuni.
- Perioodil 2014–2017 jagati kumulatiivselt kokku üle 1,3 miljoni tonni toitu, sellest umbes 370 000 tonni (st umbes 30 %) 2017. aastal.

Kuni 2017. aastani jagatud materiaalse toe rahaline väärtus ulatus 19,5 miljoni euroni. Võrreldes 2016. aastaga suurenes esmase materiaalse abi rahaline väärtus 25 %.

Hindamine ja analüüs

2018. aasta vahehindamise tulemused ⁽¹⁴⁴⁾ näitavad, et Euroopa abifondil enim puudust kannatavate isikute jaoks on märgatav mahumõju pea kõigis liikmesriikides. Toetatud toidu, materiaalse abi ja sotsiaalse kaasatuse meetmed on olulised enim puudust kannatavate isikute, sh nende jaoks, kes jääksid tavalisest sotsiaaltalust ilma või kes vajavad kohest abi.

Suhtlusvõrgustiku loomisel ja teadmiste jagamisel institutsioonide, partnerorganisatsioonide ja sotsiaalteenistuste, samuti eri partnerorganisatsioonide vahel oli hea tava levitamisel oluline roll. See kehtis eelkõige enim puudust kannatavatele isikutele antava mitterahalise abi kohta.

Vahehindamise käigus tuvastati Euroopa abifondi enim puudust kannatavate isikute jaoks rakendamisel mitu nõrka kohta. ELi õigusraamistiku või riiklike nõuete valesti tõlgendamine tõi mõnikord kaasa (a) viivitused programmi käivitusetapis; (b) haldustakistused, mis on enamasti seotud riigihankepoliitika ja lisanõuetega; (c) pikad dokumenteerimismenetlused ja juhised ja (d) ülemäärased menetlused lõppsaajate sertifitseerimiseks.

Samamoodi on lõppsaajatele kitsapiiriliste sobivuskriteeriumide seadmisel negatiivne mõju, jättes kõrvale need, kellel puudub juurdepääs sotsiaalsüsteemile, ning see ei luba hädaolukordadele kiiresti reageerida.

Euroopa Kontrollikoda leidis ⁽¹⁴⁵⁾, et Euroopa abifond enim puudust kannatavate isikute jaoks aitab liikmesriikidel leevendada vaesust ning sisaldab uuenduslikke sotsiaalse kaasatuse meetmeid, kuid et fondi rahastust tuleks paremini suunata enim abi vajavatele isikutele. Samuti võiks rohkem keskenduda sotsiaalsele kaasatusele, mitte esmase toidu- ja materiaalse abi andmisele.

30. mail 2018 esitas komisjon ettepaneku Euroopa Sotsiaalfond+ kohta, mille kohaselt ühendatakse Euroopa abifond enim puudust kannatavate isikute jaoks Euroopa Sotsiaalfondiga. See võimaldab toiduabi / materiaalse abi lihtsamini kombineerida sotsiaalse kaasamise ja aktiivsete meetmete toetusega. See aitab luua sünergiaid, tugevdades veelgi toetuse sotsiaalse kaasatuse mõõdet ning pakkudes integreeritud võimalusi vaesusest pääsemiseks. Samuti aitab see tegeleda hindamise käigus tuvastatud praeguse puudujäägiga, sest ühise strateegilise lähenemise puudumine takistab mõnikord haavatavate osalejate sujuvat üleminekut selle fondi kaudu rahastatavatelt projektidelt Euroopa Sotsiaalfondi projektidele.

⁽¹⁴³⁾ 2018. aasta programmiaruanne, lk 1.

⁽¹⁴⁴⁾ <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/Oe03aa7b-025f-11e8-b8f5-01aa75ed71a1>

⁽¹⁴⁵⁾ Euroopa Kontrollikoda, Euroopa abifond enim puudust kannatavate isikute jaoks (FEAD): väärt panus, kuid selle osa vaesuse vähendamises ei ole veel kindlaks tehtud – eriaruanne nr 05/2019.

Jätkusuutlik kasv: loodusvarad (eelarverubriik 2)

Ühise põllumajanduspoliitika (konkreetselt Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi) ning merendus- ja kalanduspoliitika (eelkõige Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi) kaudu toetati ELi eelarvest **elujõulist toiduainete tootmist, loodusvarade säästvat majandamist, kliimameetmeid ja tasakaalustatud territoriaalset arengut**. Elujõuline toiduainete tootmine aitab suurendada töökohtade arvu, majanduskasvu ja investeeringuid, sest sellest sõltub suur hulk põllumajandusvaldkonna töökohti, sh toiduainete töötlemine, toiduainete jaemüük ja toiduteenused. Loodusvarade säästva majandamise ja kliimameetmete edendamine tagab põllumajandusvaldkonna töökohtade baasi jätkusuutlikkuse. Maapiirkondade tasakaalustatud territoriaalse arengu soodustamine suurendab ka majanduskasvu, töökohtade arvu ja investeeringuid. Linna- ja maapiirkondade vahelise digilõhe kaotamine on oluline tegur, mis võimaldab ettevõtetel maapiirkondades konkurentsivõimeliseks jääda. Elujõulisel toiduainete tootmisel koos rangete toiduohutusstandarditega on samuti aktiivne roll tasakaalustatud ja progressiivses kaubanduspoliitikas, mis ohjab globaliseerumist. ELil on ka juhtiv roll kasvavate ookeaniga seotud probleemide lahendamisel, seda mitte ainult Euroopa, vaid ka rahvusvahelisel tasandil.

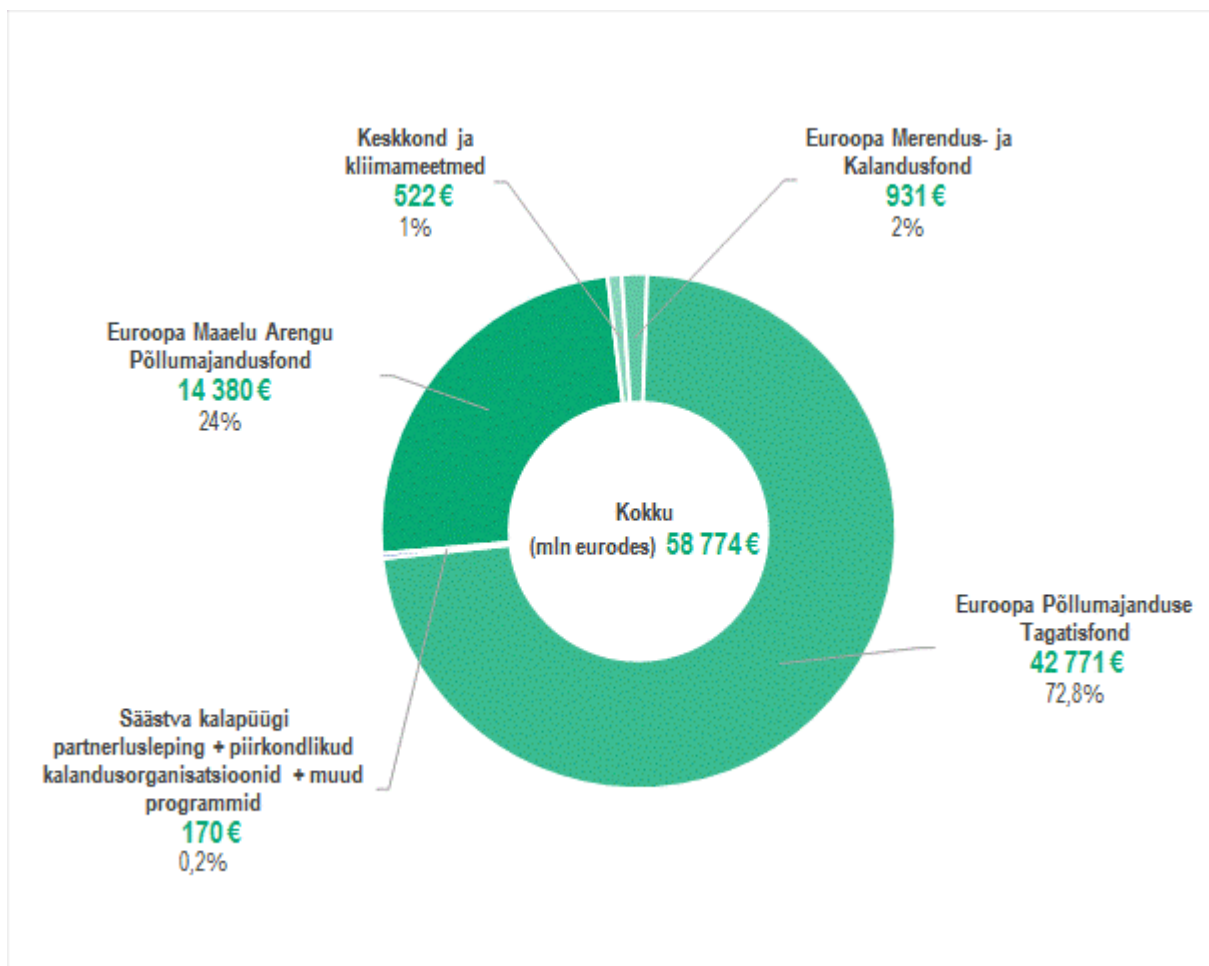

Diagramm. Peamised programmid, mida rahastati 2018. aastal eelarverubriigi 2 „Jätkusuutlik kasv: loodusvarad“ raames. Kõik summad on miljonites eurodes. Kategooria „Muud programmid“ hõlmab muu hulgas decentraliseeritud asutusi, muid meetmeid, katseprojekte ja ettevalmistavaid meetmeid, komisjoni pädevuse ja talle antud erivolituste raames rahastatavaid meetmeid

Allikas: Euroopa Komisjoni

Eelarverubriigile 2 on 2018. aastaks eraldatud 58,8 miljardit eurot, mis moodustab 37 % ELi 2018. aasta kogueelarvest. Eelarverubriik 2 hõlmab ühise põllumajanduspoliitika kaht sammast: esimene samm koosneb turutoetusmeetmetest ja otsetoetustest, mida rahastab Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond; teine

sammas koosneb maaelu arengu toetusest, mida rahastab Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond. Samuti hõlmab eelarverubriik Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi ning ühise kalanduspoliitika rahvusvahelist mõõdet, samuti keskkonna ja kliimameetmete programmi (LIFE) raames elluviidavaid meetmeid keskkonna ja kliima valdkonnas ⁽¹⁴⁶⁾.

Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond

Programmi eesmärgid

Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond soodustab arukat, jätkusuutlikku ja kaasavat kasvu, aidates saavutada ühise põllumajanduspoliitika eesmäärke elujõulise toiduainete tootmise, loodusvarade säästva majandamise (koos kliimameetmetega) ning tasakaalustatud territoriaalse arengu valdkonnas. Otsetoetused tagavad põllumajandusettevõtte sissetuleku baaskaitse põllumajandussektoris ette tulla võivate eriliste ootamatuste eest (eelkõige seoses hindade ja ilmaga). Fondi peamised eesmärgid on järgmised:

	Parandada põllumajandussektori konkurentsivõimet ja suurendada selle väärtuseosa toiduahelas		Soodustada turu stabiilsust
	Säilitada põllumajandustootjate sissetulekute stabiilsus, pakkudes otsest sissetulekutoetust		Edendada turule orienteeritumat põllumajandust, tagades toodanguga sidumata sissetulekutoetuse olulise taseme
	Aidata kaasa ühise põllumajanduspoliitika keskkonnahoidlikkuse parandamisele		Edendada kohalikku põllumajanduslikku tootmist ning tagada äärepoolseimates piirkondades otsetarbimiseks mõeldud ja kohalike tööstuste poolt töödeldavate toodete hindade õiglane tase

Rakendamine ja viimased saavutused

Otsetoetused

Otsetoetusi sai umbes 6,5 miljonit põllumajandustootjat, kes hõlmavad 90 % põllumajandusmaast. 2017. aastal ⁽¹⁴⁷⁾ moodustas see toetus 38 % nende põllumajanduslikust sissetulekust ⁽¹⁴⁸⁾. Alates viimasest ühise põllumajanduspoliitika reformist 2015. aastal on otsetoetusi tänu maksete eri nn kihtidele **paremini suunatud**; need kihid hõlmavad **noorte põllumajandustootjate, väiksemate põllumajandustootjate, konkreetsete sektorite või raskustes olevate piirkondade** erivajadusi ning **keskkonda ja kliimat**. Tänu neile muudatustele otsetoetuste süsteemi struktuuris – koos ümberjaotamise ja piiramise võimalustega – on toetusi hakatud õiglasemalt jagama. Otsetoetuste stabiliseerivat mõju täiendatakse turuinstrumentidega, mis toimivad nüüd turvavõrgu tasandil, mitte ei juhi ELi turgu, nagu varem tihtipeale juhtus.

⁽¹⁴⁶⁾ Eelarverubriigi 2 tulemused hõlmavad peamiselt 2017. aasta ühiselt täidetavaid programme, sest 2018. aasta andmed saadakse liikmesriikidelt 2019. aastal, pärast käesoleva aruande avaldamist.

⁽¹⁴⁷⁾ Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne.

⁽¹⁴⁸⁾ Hinnang põhineb põllumajanduse ettevõtlustulul.

Kuna otsetoetusi makstakse toetuskõlbliku pindala hektari järgi, on põllumajandustootjate hulgas otsetoetuste jaotuse ja pindala jaotuse vahel tugev korrelatsioon. Selle tulemusel koonduvad suurimad toetuste summad⁽¹⁴⁹⁾ suuremate põllumajandustootjate kätte ning väikeseid toetusesaajaid on väga palju, mis näitab põllumajandussektori suurt killustatust ELis ning nende põllumajandusrühmade suhtelist panust sektori majandusse. *Eelarveaastal 2017* oli ligi 50 % otsetoetuste saajate käes alla 5 hektari maad, mis moodustas alla 5 % kogu toetatavast pindalast.

	 Põllumajandustootjate arv (miljonites)	 Põllumajandusmaa (miljonit ha)	 Otsetoetused (miljardites eurodes)
Väikesed põllumajandustootjad < 5 hektari	3,19 (49 %)	7,4 (5 %)	2,3 (6 %)
Kutseline kasutaja põllumajanduslikud (pere)ettevõtted 5–250 hektarit	3,25 (50 %)	107,0 (67 %)	29,3 (71 %)
Suured põllumajandustootjad > 250 hektari	0,08 (1 %)	44,3 (28 %)	9,2 (23 %)

Diagramm. ELi otsetoetuste jaotus ELi põllumajandustootjate vahel.

Allikas: CATSi kontrollandmed (taotlusaasta: 2016).

2013. aasta ühise põllumajanduspoliitika reform võimaldas **otsetoetuste ümberjaotamist** toetusesaajate vahel, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega põllumajandustootjate kasuks. Liikmesriigid peavad vähendama vähemalt 5 % võrra makseid, mille summa ületab 150 000 euro piiri ja mida toetusesaaja saab põhitoetuskavast või ühtse pindalatoetuse kavast. Maksete suurusele saab koguni seada piirangu (üheksa liikmesriiki on otsustanud kehtestada ülempiiri alates 2015. aastast). Alternatiivina võivad liikmesriigid ümber jaotada kuni 30 % otsemaksete riiklikust eraldisest iga põllumajandustootja esimestele hektaritele (ümberjaotav toetus). *2017. aastal* rakendas seda kava üheksa liikmesriiki, kasutades oma otsetoetuste kogukuludest 0,5 % kuni 15 %.

Lisaks peavad liikmesriigid vähendama erinevusi hektaripõhiste maksete suuruse tasemete vahel toetusesaajatele nende vastavatel territooriumidel (seda nimetatakse sisemiseks lähenemiseks). Samuti on olemas säte, mis näeb ette rahaeraldiste järkjärgulise kohandamise iga liikmesriigi kohta, et maksete keskmist taset riikide vahel ühtlustada (väline lähenemine). Lõpuks võimaldab aktiivse põllumajandustootja klausel arvata toetuse alt välja need, kelle põllumajanduslik tegevus on marginaalne.

Alates taotlusaastast 2018 on ELi **finantsmäärus**⁽¹⁵⁰⁾ aidanud parandada asjaomaste otsetoetuskavade toimimist ning lihtsustada nende rakendamist.

Seoses otsetoetuste **rohestamiskihiga** annavad finantsmääruse kaudu tehtud muudatused liikmesriikidele võimaluse mitte liigitada rohumaad püsirohumaaks, kui seda küntakse 5 aasta pikkuse perioodi jooksul, et

⁽¹⁴⁹⁾ Kuigi väiksemas ulatuses kui maa eest.

⁽¹⁵⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2017. aasta määrus (EL) 2017/2393, millega muudetakse määruseid (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta, (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta, (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus, ning (EL) nr 652/2014, millega nähakse ette sätteid toiduahela, loomade tervise ja heaolu ning taimetervise ja taimse paljundusmaterjaliga seotud kulude haldamise kohta (ELT L 350, 29.12.2017, lk 15–49).

võtta arvesse põllumajandussüsteemide mitmekesisust ELis. 2018. aastal otsustas seda võimalust kasutada kaheksa liikmesriiki. Teatud täiendav paindlikkus põllumajandustootjate jaoks tulenes lihtsustatud vabastustest põllukultuuride mitmekesistamise või ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-ala eeskirjadest, mida kohaldatakse põllumajandusettevõtte suhtes, kellel on märkimisväärne osa rohumaid, kesapõlde, liblikõieliste kultuure ja vees kasvavaid põllumajanduskultuure. Uued ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-ala liigid on omakorda laiendanud valikuid, mida liikmesriigid võivad põllumajandustootjatele selle nõude täitmise eest pakkuda. 2018. aastal kasutas neid mitu liikmesriiki ning lisas uued liigid oma ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade loetellu. 2018. aasta seisuga tuleb 80 % ELi põllumajandusmaast vähemalt üks kord rohestada. Muudetud eeskirjade raames keelustati 2018. aastal esimest korda ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-aladel taimekaitsevahendite kasutamine.

Selleks et mitmes riigis valitsenud erakordsete ilmastikutingimuste tagajärgedele reageerida, tegi komisjon 2018. aastal sarnaselt 2017. aastaga seoses erakordsete ilmastikutingimustega (põud, tugevad vihmajärged, lumi, külm) erandeid teatud rohestamiseeskirjadele (ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-ala, põllukultuuride mitmekesistamine), et parandada asjaomaste põllumajandustootjate olukorda neis riikides. Selleks et leevendada põua mõju kuivsööda kättesaadavusele kariloomade jaoks, kohaldas 11 liikmesriiki (kokku 13 volitatud liikmesriigist) erandeid mõnede nõuetele, mis puudutasid maa kesapõlluna seismist ja püüdekultuure. Lähtuvalt 2018. aasta taotlusaasta kohta saadud teabest paistavad need erandite alla kuuluvad ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alad olevat teatud määral täiendanud üldiseid maa-alasid, mis on kuivsööda tootmise jaoks olemas.

2018. aasta seisuga ⁽¹⁵¹⁾ võimaldas uus ELi seadus ⁽¹⁵²⁾, koos komisjoni tehnilise suunisega, liikmesriikidel kasutada vabalt kättesaadavaid satelliitandmeid (Copernicuse programm) nende maa-alade jälgimiseks, millele toetust taotleti. Alates 2019. aastast on mitu liikmesriiki otsustanud alustada seire teel tehtavate kontrollidega osade toetuskavade puhul ja/või osadel maa-aladel. Seire pakub eeldatavasti suuremat võimalust halduse ja kontrolliga seotud ülesannete lihtsustamiseks, kuid ka ühise põllumajanduspoliitika tulemuslikkuse seireks palju laiemas tähenduses. Seda lähenemisviisi kasutatakse ka 2020. aasta järgse ühise põllumajanduspoliitika ettepanekutes.

Turuga seotud kulud ⁽¹⁵³⁾

Mitut aastat pärast seda, kui turutoetusmeetmed puu- ja köögivilja ning kariloomade sektoris on aidanud asjaomaseid sektoreid tasakaalustada, saavutati 2018. aastal oluline **туру stabiliseerimine**, kusjuures erakorralised kõrvaldamismeetmed puu- ja köögiviljasektoris lõpetati aasta keskel.

2018. aasta lõpuks oli riiklikesse sekkumisvarudesse ajavahemikul 2015–2017 kogutud 380 000 tonnist lõssipulbrist müüdud 99 % turule tagasi ⁽¹⁵⁴⁾, mis annab märku piimaturu olukorra paranemisest. Euroopa põllumajandus näitas pärast hiljutisi kriise üles paindlikkust nii alternatiivsete siseturgude kui ka välisurgude (eriti Aasias ja Ameerika Ühendriikides) leidmisel, mida tõendab kaubavahetuse statistika.

Üldine hinnaareng tähendas, et uued turusekkumismeetmed polnud 2018. aastal vajalikud.

Erakorralised toetusmeetmed võeti kasutusele ka 2018. aastal selleks, et hüvitada Prantsuse ja Itaalia põllumajandustootjatele seoses lindude gripiga kehtestatud tervishoiu- ja veterinaarpiirangud.

Pärast mitme aasta pikkuseid arutelusid ELi tasandil kiitis komisjon heaks ettepaneku võtta vastu direktiiv **ebaausate kaubandustavade** kohta. Direktiivi eesmärk on kaitsta toiduainete tarneahela haavatavaid tarnijaid, eriti põllumajandustootjaid ja väiketöötajaid mõjukamate ostjate ebaausate kaubandustavade eest. Piirates turuvõimu kuritarvitamist ahelas, aitab see toiduahelal paremini toimida ning parandab ELi põllumajanduslike toiduainete sektori paindlikkust.

⁽¹⁵¹⁾ 2018. aasta programmiaruanne.

⁽¹⁵²⁾ Komisjoni 18. mai 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/746, millega muudetakse rakendusmäärust (EL) nr 809/2014 ühtsete taotluste ja maksetaotluste muutmise ning kontrollide osas (ELT L 125, 22.5.2018, lk 1–7).

⁽¹⁵³⁾ 2018. aasta programmiaruanne.

⁽¹⁵⁴⁾ Teabeleht, ELi piimaturu majandamine perioodil 2014–2019.

ELi koolikava, mis ühendab endise koolipuuvilja ja koolipiima kavad ühtse õigusraamistiku alla, rakendati esimest korda 2017/2018. õppeaastal. 2018. aasta oktoobris korraldas komisjon koostumise ELi institutsioonide, riikide valitsuste ning muude avaliku ja erasektori asutuste (ettevõtted, kaubandusorganisatsioonid, keskkonna ja tervishoiuga tegelevad valitsusvälised organisatsioonid (vabaühendused), kodanikuühiskond) esindajatega, et teha kokkuvõtte saavutustest, õppida headest tavadest ning arutleda võimalike tulevaste paranduste üle. Selle käigus toodi konkreetseid näiteid reformitud kava paremast tervishoiu- ja haridusmõõtmest. 2017/2018. õppeaastal osales ELi koolikavas umbes 20,3 miljonit last ligi 160 000 koolist ⁽¹⁵⁵⁾.

Hindamine ja analüüs

Ühise põllumajanduspoliitika meetmete mõju hindamiseks elujõulise toidu tootmise üldise eesmärgi saavutamise kohta koostatud tugiuuring ⁽¹⁵⁶⁾ kinnitab, et otsetoetused võimaldavad põllumajandustootjatel põllumajandushindade langusega kaasneva sissetulekute avalduva negatiivse mõjuga paremini toime tulla; seega aitavad need stabiliseerida põllumajandustootjate sissetulekut. Siiski ei saavuta suur osa (2015. aastal 74 %) põllumajandustootjatest ka ühise põllumajanduspoliitika otsetoetuste abil sissetuleku sihttasest, mis vastaks tööjõuühiku kohta riikliku tööjõu tootlikkuse keskmisele. Uuringust selgus, et ühine põllumajanduspoliitika perioodil 2014–2020 võimaldas suurendada tõhusust, suunates toetusi paremini põllumajandustootjatele, kes neid kõige rohkem vajasisid (põllumajandustootjate osakaal, kelle tööjõuühiku sissetulek ületab tänu otsetoetustele riikliku tööjõu tootlikkuse keskmise, vähenes 2013. aasta 29 %-lt 2015. aastal 26 %-ni). Mõne liikmesriigi otsus jaotada vabatahtliku tootmiskohustusega seotud toetuse jaoks ette nähtud vahendid suure arvu sektorite vahel piiras toetuse mõjusust/tõhusust oma eesmärgi saavutamisel. Sidusrühmade analüüsi kohaselt ei saavutanud vabatahtlik tootmiskohustusega seotud toetus sellistel juhtudel oma eesmärgi toetada teatavate probleemidega sektoreid ja tõi toetusesaajatest põllumajandustootjatele kaasa täiendava ja üldise sissetulekuabi. Turumeetmed aitasid piirata enamiku põllumajandustoodete hindu koduturul, mis on madalamad kui rahvusvahelised hinnad. ELi turumeetmete olemasolul paistab olevat spekulatiivseid tegevusi heidutav roll. Impordi osakaal sisetarbimises on järk-järgult suurenenud. Rahvusvahelisel turul suurenes analüüsiperioodi jooksul ELi ekspordi väärtus. Maailmakaubandus kasvas siiski suuremal kiirusel. Sellegipoolest on ELi konkurentsivõime sarnane liidu peamise kaubanduskonkurendi (USA) omaga ning 2016. aastal säilitas EL hindamises hõlmatud toodete maailmaekspordis oma teise koha USA järel.

2018. aastal hindas Euroopa Kontrollikoda uut põllumajandustootjate põhitoetuskava, mis võeti kasutusele ühise põllumajanduspoliitika 2013. aasta reformiga. Kontrollikoda leidis, et kava rakendamisel liiguti õiges suunas, kuid mõju toetuse lihtsustamisele, suunamisele ja tasemete ühtlustamisele oli piiratud ⁽¹⁵⁷⁾.

Tugiuuringus ühise põllumajanduspoliitika meetmete hindamiseks veinisektoris ⁽¹⁵⁸⁾ leiti, et kasvatajate tasandil kaasnes riiklike tugiprogrammide toetusega viinamarjaistanduste ümberkorraldamiseks ja muutmiseks märkimisväärne mehhaniseerimine ning nende juhtimise üldise kulutõhususe suurenemine. Tootja tasandil aitasid programmid – eriti investeerimismeede – parandada ELi veinitootjate konkurentsivõimet ja edendada vertikaalset integratsiooni järgmistesse etappidesse. ELi märgistuseeskirjad soodustasid ELi konkurentidele võrdsete tingimuste ja ausa konkurentsi loomist ning tarbijatele selge teabe tagamist. Uuringus tõsteti esile seda, et riiklikud tugiprogrammid vastavad üldiselt ELi keskkonnanäesmärkidele, kuid et neil oleks võinud olla suurem roll ELi viinamarjaistanduste kohandamisel kliimamuutustele ning jätkusuutlikkuse vahetumalt soodustamisel. Aruandes soovitatakse nõuda liikmesriikidelt strateegiliste valikute paremat põhjendamist vastavalt rakendatud meetmetele ja eri meetmetega saavutatud mõju paremat jälgimist.

Tugiuuring ⁽¹⁵⁹⁾ otsetoetuste rohestamiskihhi hindamiseks avaldati 2017. aasta lõpus ning pärast seda võeti 2018. aasta novembris vastu komisjoni talituste töödokument ⁽¹⁶⁰⁾. Hinnangus jõuti järeldusele, et praegu

⁽¹⁵⁵⁾ Allikas: liikmesriikide seirearuanded tähtajaga 31.1.2019.

⁽¹⁵⁶⁾ Hindav talituste töödokument lõpetatakse 2019. aastal.

⁽¹⁵⁷⁾ Euroopa Kontrollikoda, *Põllumajandustootjate põhitoetuskava – liigutakse õiges suunas, kuid mõju toetuse lihtsustamisele, suunamisele ja tasemete ühtlustamisele on piiratud* – Eriaruanne nr 10/2018.

⁽¹⁵⁸⁾ Hindav talituste töödokument lõpetatakse 2019. aastal.

⁽¹⁵⁹⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/evaluation/market-and-income-reports/greening-of-direct-payments_et

kohaldatavate rohestamismeetmete üldine mõju põllumajandusettevõtete juhtimistavadele ja keskkonnale/kliimale on üsna piiratud, kuigi liikmesriikide vahel on erinevusi. Ei tundu, et rohestamismeetmetel oleks olnud oluline mõju põllumajanduslikule tootmisele ega põllumajandusettevõtete majanduslikule elujõulisusele. Hindamine näitas, et liikmesriigid ja põllumajandustootjad saaksid rohestamistulemuste parandamiseks rohkem teha; lisaks saaks kava lihtsustamiseks rohkem ära teha ka ELi tasandil. Liikmesriikidel on meetmete rakendamisel märkimisväärne paindlikkus, kuid siiani ei ole nad seda paindlikkust üldiselt keskkonna- ja kliimaalase kasu suurendamiseks kasutanud. Tundub, et otsuseid tehti lähtuvalt haldusküsimustest ja põllumajanduslikest kaalutlustest, sealhulgas soovist tagada põllumajandustavade minimaalne häirimine.

Komisjoni ettepanekus 2020. aasta järgse ühise põllumajanduspoliitika kohta integreeritakse olemasolevad rohestamismõõdu laiemasse raamistikku, mis sisaldab uute tingimuste kogumit (st parem kohustuste süsteem, mida peavad täitma ÜPP pindalatoetuste või loomade arvul põhinevate toetuste saajad) ning on mõeldud muu hulgas kolme järgmise erieesmärgi saavutamiseks: kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohandumise toetamine, säästva arengu ja loodusvarade tõhusa majandamise soodustamine ning bioloogilise mitmekesisuse kaitse toetamine.

Lisaks keskkonnakaitse ja kliimameetmete tugevdamisele on tulevase ühise põllumajanduspoliitika eesmärk ka põllumajandussektori vastupanuvõime suurendamine ja elu parandamine maapiirkondades.

Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond

Programmi eesmärgid

Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond rahastab ELi toetust maaelu arengu programmidesse. Need programmid aitavad saavutada ELis **aruka, säästva ja kaasava majanduskasvu**, toetades põllumajandusettevõtteid, toiduaine- ja metsandussektoreid ning muid maapiirkondades tegutsevaid üksuseid, nagu mittepõllumajanduslikud ettevõtted, vabaühendused ja kohalikud omavalitsused.

Samuti on fond oluline vahend, mis aitab leevendada kliimamuutusi ja toetab üleminekut vähese CO₂-heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele majandusele, aidates põllumajandustootjatel ja maapiirkondade ettevõtetel **vähendada kasvuhoonegaaside ja ammoniaagi heiteid** ning **kohanduda kliimamuutuste tagajärgedega**. Fondil on kuus konkreetset prioriteeti.

⁽¹⁶⁰⁾ Komisjoni talituste töddokument – Hindamisaruande kommenteeritud kokkuvõte Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määruse (EL) nr 1307/2013 kohta, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 otsetoetuste rohestamise kohta, SWD(2018) 479 final, 22.11.2018.

 teadmussiirde ja innovatsiooni tugevdamine põllumajanduses, metsanduses ja maapiirkondades	 Iga põllumajandusvormi elujõulisuse ja konkurentsivõime parandamine kõigis piirkondades ning uuenduslike põllumajandustehnoloogiate ja metsade säästva majandamise edendamine
 Toiduahela korralduse edendamine, sh põllumajandustoodete töötlemine ja turustamine, loomade heaolu ja riskijuhtimine põllumajanduses	 Põllumajanduse ja metsandusega seotud ökosüsteemide taastamine, säilitamine ja parandamine
 Ressursitõhususe edendamine ning vähese CO₂-heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele majandusele ülemineku toetamine põllumajanduses, toiduaine- ja metsandussektorites	 sotsiaalse kaasatuse, vaesuse vähendamise ja majanduskasvu edendamine maapiirkondades

Rakendamine ja viimased saavutused

2018. aasta lõpuks⁽¹⁶¹⁾ oli ELi eelarvest liikmesriikidele maaelu arendamiseks tehtavate maksete summa 36,5 miljardit eurot (sh eelfinantseerimine ja vahemaksed), mis moodustab kokku 36 % perioodi 2014–2020 kulukohustustest. 2018. aastal esitasid liikmesriigid kolmanda rakendamise aastaaruande, milles käsitletakse rakendamist kuni 31. detsembrini 2017⁽¹⁶²⁾.

Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond toetab lahendusi, millega **edendatakse ettevõtlust ja tööühisust** ning **parandatakse nende majanduslikku elujõulisust ja vastupanuvõimet**. 2017. aasta lõpuks: toetati investeeringutega enam kui 112 000 põllumajandusettevõtet, et võimaldada restruktureerimist ja ajakohastamist ning suurendada tootlikkust (25 % eesmärgist); jagati ära üle 49 % starditoetusteks ja maapiirkondades mittepõllumajanduslikesse tegevustesse investeerimiseks mõeldud eelarvest; toetati ettevõtlusega alustamisel 51 400 noort põllumajandustootjat, kes esindavad värsket energiat ja kes suudavad ära kasutada tehnoloogia kõiki eeliseid, et tootlikkust ja kestlikkust suurendada; toetati riskijuhtimisvahenditega 125 200 põllumajandusettevõtjat, et vähendada ebakindlust tuleviku suhtes, mis võib pärssida põllumajandustootjate konkurentsivõimet ning aidati 60 327 põllumajandustootjal osaleda kvaliteedikavades⁽¹⁶³⁾.

⁽¹⁶¹⁾ 2018. aasta programmiaruanne.

⁽¹⁶²⁾ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid 2014–2020 – 2018. aasta koondaruanne programmide rakendamise aastaaruannetest rakendusaastate 2014–2017 kohta, COM(2018) 816 final, 19.12.2018.

⁽¹⁶³⁾ COM(2018) 816 final, lk 7, uuendatud andmed (jaanuar 2019).

2017. aastal ⁽¹⁶⁴⁾ oli selliste meetmete rakendamisel, mis annavad olulise panuse poliitika **keskkonna- ja kliimaeesmärkide saavutamisse**, tehtud järgmised edusammud:

- kokku 2,9 miljoni hektari põllumajandus- ja metsamaa kohta olid sõlmitud majandamislepingud, mis aitavad kaasa CO₂ sidumisele või säilitamisele (72,5 % eesmärgiks seatud 4 miljonist hektarist);
- 283 000 hektarit niisutatud maad oli viidud üle tõhusamatele niisutussüsteemidele (22 % seatud eesmärgist) – arvestades kavandamise ja investeeringute vahele jäänud pikka aega, liigutakse heas tempos õiges suunas;
- 14,8 % põllumajandusmaast ja 0,34 % metsamaast on hõlmatud majandamislepingutega, mis toetavad bioloogilist mitmekesisust – see on lähedal seatud eesmärkidele (vastavalt 18 % ja 2 %).

Fondi alt jagatava toetuse eesmärk on parandada **18 miljoni maapiirkonna elaniku juurdepääsu info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenustele ja taristule**; Eesmärk saavutatakse 4 400 investimisprojekti kaudu. Projektidele oli 2017. aastaks eraldatud 36 % vahenditest, mis olid ette nähtud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenuste parandamiseks maapiirkondades. 1 255 000 maapiirkonna elanikku (7 % vastavast sihtväärtusest) saab juba praegu kasutada paremaid teenuseid ⁽¹⁶⁵⁾.

2017. aasta lõpuks oli Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi raames kasutatud üle 246 miljoni euro, et tegeleda **tööhõivekõikumustega põllumajandussektoris ja maapiirkondades**, soodustada sotsiaalset kaasatust ja tugevdada elukestvat õpet ning **kutseõpet põllumajandus- ja metsandusvaldkonnas**. Rohkem kui 1 miljonit toetusesaajat osales põllumajanduse valdkonnas kutsekoolitusel, mis on ligi 28 % perioodi eesmärgist. Maapiirkondades toetavad ELi maaelu arengu ressursid LEADERi lähenemise raames sotsiaalset kaasatust soodustavaid, vaesust vähendavaid ja majandusarengut tugevdavaid **kohalikke arengustrateegiaid**. Praeguseks on maapiirkondades elavatest inimestest 59 % (mis moodustab umbes 113 % eesmärgist) hõlmatud kohalike algatusrühmade rakendatud 3 400 kohaliku arengustrateegiaga. Need kohalikud algatusrühmad said toetuseks 18 % saadaolevatest avalikest vahenditest ⁽¹⁶⁶⁾.

2018. aasta lõpuks tegutses **Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus“ raames** ligi 900 **tegevusrühma** ⁽¹⁶⁷⁾, mis viisid ellu mitme osalejaga projekte eesmärgiga leida lahendus mõnele konkreetsele probleemile või arendada konkreetset võimalust põllumajandus- ja metsandussektori jaoks. Neil projektidel on oluline potentsiaal luua innovaatilisi lahendusi, et muuta põllumajandustootmine nutikamaks, tõhusamaks ja säästlikumaks.

Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus“ – tegevusrühmade projektide näited.

BRIDE – bioloogilise mitmekesisuse taastamine piimakarjakasvatuse keskkonnas

Kogu Iirimaa on intensiivselt majandatavat põllumaad suhteliselt vähe põllumajanduse keskkonnatoetuskavadesse kaasatud. Projekt „Bioloogilise mitmekesisuse taastamine piimakarjakasvatuse keskkonnas“ on Iirimaa, Corki krahvkonna kirdeosas asuva Bride'i jõe valgala ellu viidav uuenduslik partnerlusprojekt. Projekti eesmärk on rakendada kulutõhusat, tulemustele suunatud lähenemisviisi, et tegeleda bioloogilise mitmekesisuse vähenemisega piimakarjakasvatuses ja parandada riiklikku teadlikkust olemasolevatest võimalustest põllumajandusmaade eluslooduse säilitamiseks ja suurendamiseks intensiivselt majandatavatel põllumaaadel, ilma põllumajandustootmist liigselt mõjutamata. Partnerlus hõlmab mitut partnerit (nt põllumajandustootjad, nõustajad, teadurid, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad, avalikud asutused, vabaihendused) ning projekt on kujundatud nii, et 65 põllumajandustootjat, kes ei ole ametlikud partnerid, on kaasatud eesmärgiga võtta kasutusele ja katsetada esitatud kavasid nende põllumajandusettevõtetes. Põllumajandusettevõtteid, kes neid meetmeid rakendavad, jälgitakse projekti ajal kindlaks määratud ajahetkedel (st alguses, keskel, lõpus) ning nad saavad makseid vastavalt tulemustele. Alguses mõõdeti bioloogilist mitmekesisust põllumajandusettevõtte tasandil, hõlmates muu hulgas lindude, nahkhiirte, tolmeldajate ja metsalillede populatsioone.

⁽¹⁶⁴⁾ 2018. aasta programmiaruanne.

⁽¹⁶⁵⁾ COM(2018) 816 final, lk 6.

⁽¹⁶⁶⁾ COM(2018) 816 final, lk 11–12.

⁽¹⁶⁷⁾ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/publications/eip-agri-operational-groups-assessment-2018>

Oodatav tulemus on nende alade suurenemine, kus hallatakse bioloogilist mitmekesisust, ning bioloogilise mitmekesisuse üldise kvaliteedi paranemine. Projekti eesmärk on ka bioloogilise mitmekesisuse toidu märgistuse väljatöötamine, mis pakub huvi eelkõige tööstusharu sidusrühmadele, sh ühele piimatootjate ühistule ja lihatootmisettevõttele, kes on projekti partnerid. Seoses piirkondadevahelise koostööga on projekti raames võetud ühendust Saksa põllumajandustootjatega, kes tegelevad samuti bioloogilise mitmekesisusega põllumajandustavades. Kogemuste vahetust plaanitakse sarnaste tegevusrühmadega Saksamaal ja Põhja-Iirimaal.

SOCROSense – pinnase ja põllukultuuride andurtehnoloogiad

Pinnase ja põllukultuuride andurtehnoloogiate projekti (Flandria, Belgia) eesmärk on toetada eesrindlikke põllumajandustootjaid, kellel on kogemusi globaalse positsioneerimissüsteemi lähiandurtehnoloogiaga, eelkõige pinnase ja põllukultuuride anduritega. Nende eesrindlike põllumajandusettevõtete hulka kuuluvad põllumajandustootjad, köögiviljakasvatajad, puukoolid ja põllumajanduslikud alltöövõtjad. Koos teadusasutuste ja vastava valdkonna ettevõtete esindajatega soovitakse luua lisaväärtust ning töötada kõnealuste andurite jaoks välja keskpikk ja pikaajaline visioon. Projekti raames uuritakse, kuidas saab ühendada eri andurite andmevooge ning milline on globaalse positsioneerimissüsteemi andurtehnoloogia potentsiaal ettevõtete põllukultuuride majandamise juhtimisel.

Hindamine ja analüüs

Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus“ raames 2018. aasta aprilliks heaks kiidetud ja tööd alustanud tegevusrühmade (kokku 612) kohta viidi 2018. aastal läbi hindamine⁽¹⁶⁸⁾. Hindamise käigus keskenduti tegevusrühmade moodustamise ja rakendamise seisule. Uuring kinnitas, et partnerlusraamistiku ja rahastamisvahendi vastu on suur huvi. Uuritud rühmadest suhtus 91 % saadud kogemusse positiivselt ja soovitaks ka teistel ettevõtjatel/organisatsioonidel tegevusrühmaprojektides osaleda. Tegevusrühmapartnerid rõhutasid, et selliseid projekte ei oleks saanud läbi viia teiste riigisistest või Euroopa finantseerimisraamistikega. Rühmad keskenduvad sellele, kuidas leida praktilise tegevuse ja koostöö käigus lahendused põllumajandustootjate vajadustele; tegemist on ainulaadse, mitmekülgse ja paindliku raamistikuga põllumajandustootjate konkreetsete alt-üles probleemide ja vajadustega tegelemiseks. Samuti tagavad tegevusrühmad põllumajandustootjate kogukondadele täiendava välise oskusteabe, mis aitab neid probleeme ühiselt lahendada erineva koosseisuga partnerluste kaudu. Erinevad projektid näitavad, et tegevusrühma partnerlused luuakse tõepoolest selleks, et arendada (üheskoos) uusi või täiustatud meetodeid, vahendeid või lahendusi, mida saavad põllumajandustootjad vahetult kasutada. Sellised partnerlused on vahendid, mis loovad ühenduse teiste (maapiirkondade) innovatsioonialgatuste ja ettevõtjatega. Kuigi praegune rahastamisraamistik ei kata kõiki kulusid, on 90 % tegevusrühmadest kas juba loonud suhted partnerlusväliste organisatsioonidega või kavatsevad seda teha. Uuringus juhitakse tähelepanu vajadusele seda paremini hõlbustada, nt pakkudes struktureeritumat ja paremini kättesaadavat teavet tegevusrühmade valdkondade ja lähenemisviiside kohta. Samuti on oluline parandada õigeaegse ja täieliku teabe edastamist tegevusrühmade kohta.

2017. aastal viidi ELi põllumajanduse riskijuhtimise kohta läbi uuring, mis avaldati 2018. aastal⁽¹⁶⁹⁾. Uuring heitis valgust põllumajandustootjate riskidele ning aitas paremini mõista nende riskide vähendamiseks vajalike vahendite loomist ja kasutuselevõttu. Uuringus leiti, et Euroopa põllumajandustootjad puutuvad kokku mitmesuguste riskidega (nt ilm, loomade ja taimetervis, turudünaamika, mis mõjutab põllumajandusettevõtte sissetulekut ja elujõulisust), mis on ELi liikmesriikides ebaühtlaselt jaotunud. Samal ajal ei ole analüüsitud riskijuhtimisvahendite üldine kättesaadavus ja kasutamine ELis väga arenenud, kusjuures vahendite, sektorite ja riikide vahel esineb erinevusi (nt kõige levinum vahend on kindlustus). Uuringus rõhutati vajadust tugevdada vastavaid oskusi ja võimekust (nii haldus- kui ka põllumajandusettevõtte tasandil) ning tehti mitu soovitusi, näiteks andmebaasi loomine, kus jagada põllumajanduse riskijuhtimisteavet, teadustöö toetamise jätkamine ning riskijuhtimise katsemeetmete edendamine.

⁽¹⁶⁸⁾ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/publications/eip-agri-operational-groups-assessment-2018>

⁽¹⁶⁹⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/2017-risk-management-eu-agriculture_en

Kontrollikoda vaatas 2018. aastal ⁽¹⁷⁰⁾ läbi kolm uut meetodit (lihtsustatud kuluvõimalused) ELi rahalise panuse arvutamiseks maaelu arengu projektides ja tegevustes. Jõuti järeldusele, et uued võimalused on lihtsamad, kuid ei ole keskendunud tulemustele.

Õigusakti ettepanekus 2020. aasta järgse ühise põllumajanduspoliitika kohta võetakse arvesse peamisi kogemusi praegusest maaelu arengu perioodist, vähendatakse sekkumiste ettekirjutamise taset ja parandatakse sünergiat ÜPP vahenditega (st otsetoetused ja valdkondlikud programmid). Uutes ÜPP strateegiakavades tuleb pöörata erilist tähelepanu noorte põllumajandustootjate ligimeelitamisele ning maapiirkondade tööhõive, majanduskasvu, sotsiaalse kaasatuse ja kohaliku arengu edendamisele.

Euroopa Merendus- ja Kalandusfond

Programmi eesmärgid

Euroopa Merendus- ja Kalandusfond ⁽¹⁷¹⁾ toetab **mere bioloogiliste ressursside säilitamist** ja aitab liikmesriikidel saavutada ühise kalanduspoliitika eesmärgi. Fondil on neli konkreetset prioriteeti.

 Konkurentsivõimelise, keskkonnasäästliku, majanduslikult elujõulise ja sotsiaalselt vastutustundliku kalanduse ja vesiviljeluse edendamine	 Ühise kalanduspoliitika elluviimise soodustamine
 Kalandus- ja vesiviljeluspiirkondade tasakaalustatud ja kaasava territoriaalse arengu edendamine	 ELi integreeritud merenduspoliitika arendamise ja rakendamise soodustamine täiendab ühtekuuluvuspoliitikat ning ühist kalanduspoliitikat

Rakendamine ja viimased saavutused

Võrreldes eelmiste aastatega on Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi rakendamine 2018. aastal oluliselt kiirenenud. Fondist said kasu rohkem kui 7 143 kalalaeva ⁽¹⁷²⁾, millest 50 % kuulus väikesemahulise rannapüügi laevastiku hulka. Antav toetus edendab jätkuvalt kalalaevastike ja kalavarude vahelist tasakaalu ning **mereökosüsteemide kaitset**. Fond on toetanud ka rohkem kui 100 000 km² **Natura 2000** alade ja peaaegu 95 000 km² muude merekaitsealade paremat haldamist.

Rahastatavatel projektidel on positiivne mõju tegevuse otsestele kasusaajatele ning mitmekordistav mõju tootmis- ja tarneahela ulatuses ning seotud teenindusvaldkondades. Hinnanguliselt saavad toetust rohkem kui 35 000 kalurit, nende abikaasad/elukaaslased ja tootjaorganisatsioonide liikmed, samuti 33 000 muud inimest (näiteks töötlemisettevõtte töötajad ja sadama kasutajad).

⁽¹⁷⁰⁾ Eriaruanne nr 11/2018: Maaelu arengu projektide uued rahastamisvõimalused: lihtsamad, kuid mitte tulemustele suunatud

⁽¹⁷¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 508/2014, 15. mai 2014, Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 2328/2003, (EÜ) nr 861/2006, (EÜ) nr 1198/2006 ja (EÜ) nr 791/2007 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1255/2011

⁽¹⁷²⁾ Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi lõplik programmi aruanne, lk 2.

2017. aasta lõpus ⁽¹⁷³⁾ on Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi vahenditest rahastatud rohkem kui 18 000 operatsiooni. Üle poole vahenditest on mõeldud selleks, et aidata kalanduse ja vesiviljelusega tegelevatel väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel muutuda konkurentsivõimelisemaks. Rohkem kui kolmandik vahenditest on mõeldud merekeskkonna säilitamiseks ja kaitsmiseks ning ressursitõhususe edendamiseks.

Värske kala Viinist ⁽¹⁷⁴⁾

Tänu Euroopa Merendus- ja Kalandusfondile saate nüüd osta Austria pealinnas Viinis toodetud värsket kala ja köögivilju.

2016. aastal loodud akvapoonika idufirma toetusega, mis moodustab fondist umbes 30 000 eurot, ühendatakse suurtes kasvuhoonetes köögiviljakasvatus kalakasvatusega, et toota baklažaane, tomateid, kurke, paprikat ja tšillit, samuti säga ja ahvenat.

Talu kasvatab köögivilju umbes 400 m² ulatuses ja suudab aastas toota kuni 12 tonni kala. Kalakasvanduse toitainerikast reovett kasutatakse taimedel ning kasvuhoone heitsoojust kasutatakse kalakasvatussüsteemi soojendamiseks.

2018. aastal keskendus komisjon jätkuvalt oma **kalavarude kaitse poliitikale** eesmärgiga saavutada hiljemalt 2020. aastaks kalavarude maksimaalne jätkusuutlik saagikus ⁽¹⁷⁵⁾ ja saavutada laevastiku jätkusuutlik tulemuslikkus. Suurem ja stabiilsem saagikus aitab kaasa töökohtade loomisele, majanduskasvule ja investeeringutele ELis. 2018. aasta laevastiku majandusaruandes ⁽¹⁷⁶⁾ kinnitati taas, et kalalaevastiku maksimaalse jätkusuutliku saagikuse tasemel kalastamise ja majandusliku kasu ning **laevastike kasumlikkuse** vahel on selge seos. Aruanne näitas 2016. aastal rekordiliselt suurt kasumit (viimased olemasolevad andmed). ELi laevastiku keskmise kasumimarginaali hinnanguline väärtus on 16,9 % ning saavutatud on peale 2017. aasta vahe-eesmärgi (9 %) ka 2023. aasta eesmärk (10%). **ELi kalalaevastiku paremaid majandustulemusi** selgitab peamiselt kalavarude säästev kasutamine. Aruandest ilmneb majandustulemuste seisak juhtudel, kui laevastikud sõltuvad veel ülepüütud või liigkasutatud kalavarudest. Säästvalt kalastavad laevastikud, mida on üha rohkem, näevad selget kasumlikkuse tõusu. Mereressursside säästev kasutamine on laevastiku majanduskasvu alus. Tugevatele majandustulemustele on aidanud kaasa ka madalamad kütusehinnad ja kõrgemad keskmised kalahinnad.

Oma integreeritud merenduspoliitika kontekstis rakendab EL ookeanide parema rahvusvahelise majandamise tegevuskava. EL on jätkuvalt säästva kalapüügi edendamise ja väljakujundamise osas maailmas juhtpositsioonil. Edukad läbirääkimised ELi ja Hiina vahel viisid **ELi ja Hiina vahelise ookeane käsitleva partnerluslepinguni**, mis allkirjastati 16. juulil 2018 ELi ja Hiina tippkohtumisel. See oli esimene omataoline ookeane käsitlev partnerlusleping, milles sätestati kõikehõlmav raamistik ookeaniga seotud ühist huvi pakkuvates küsimustes toimuva dialoogi ja koostöö jaoks.

⁽¹⁷³⁾ Liikmesriigid esitavad viimased andmed iga aasta 31. mail oma rakendamise aastaaruannetes. See vastab rakendamise seisule eelneva aasta lõpus.

⁽¹⁷⁴⁾ https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/2019-fresh-fish-from-vienna_en.pdf

⁽¹⁷⁵⁾ „maksimaalne jätkusuutlik saagikus“ – kõrgeim teoreetiline tasakaalustatud saak, mida saab kalavarust püsivalt keskmiselt välja püüda olemasolevate keskmiste keskkonnatingimuste juures ilma taastootmisprotsessi märkimisväärselt mõjutamata (ühise kalanduspoliitika määruse nr 1380/2013 artikkel 4).

⁽¹⁷⁶⁾ Euroopa kalalaevastikku käsitlev 2018. aasta majandusaruanne (STECF 18-07), <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-sciious-and-technical-research-reports/2018-annual-economic-raport-eu-fishing-fleet-stecf-18-07>

Ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi (ETR-kalapüügi) vastu võitlemine

Kalapüük on ebaseaduslik, kui

- puudub luba;
- see on vastuolus PKOde* kaitse- ja majandamismeetmetega;
- see on vastuolus riiklike õigusaktide või rahvusvaheliste kohustustega.

Kalapüük on teatamata, kui

- sellest ei ole teatatud, või sellest teatamine on vastuolus rahvusvaheliste, PKOde või siseriiklike seaduste ja määrustega.

Kalapüük on reguleerimata, kui

- kalalaev on riikkondsuseta;
- püügitegevus ohustab kalavarusid.

* PKOde: piirkondlikud kalandusorganisatsioonid.

Allikas: merendus- ja kalandusasjade peadirektoraadi 2018. aasta tegevusaruanne.

Uus **Põhja-Jäämere keskosas reguleerimata avamerekalapüügi vältimist käsitlev kokkulepe**, mille üle komisjon pidas läbirääkimisi ja mille nõukogu kiitis ELi nimel heaks 2018. aasta oktoobris, on ajaloolise tähtsusega. See tõkestab reguleerimata kaubanduslikku avamerekalapüüki Põhja-Jäämere keskosas, mis on umbes Vahemere suurune 2,8 miljoni km² ala, kaitstes seega tulevaste põlvkondade jaoks habrast Arktika ökosüsteemi ja edendades samal ajal piirkonna kestlikku arengut.

Hindamine ja analüüs

Eelmise programmi hindamisel leiti, et fondi eesmärgid suures osas saavutati, kuid oli ka arenguruumi: vaja on tugevdada seost rahastamise ja poliitikaeesmärkide vahel, et veelgi kalavarude säästvat kasutamist edendada, tarnesüsteemi parandada ja rohkem tulemustele keskenduda. Praeguse perioodi (2014–2020) programmis käsitletakse paljusid neid küsimusi. See ühendas rahastamisvahendid, mis on mõeldud ühise kalanduspoliitika eesmärkide toetamiseks, sealhulgas keskkonnasäästlik ning majanduslikult ja sotsiaalselt jätkusuutlik kalandus ja vesiviljelus. Praeguses programmis võeti kasutusele ka uus tulemusraamistik, mis keskendub eesmärkide ja määratud vahe-eesmärkide saavutamisele. Hinnangu raames soovitati pärast 2020. aastat parandada sidet kalapüügi rahastamise ja kalavarude säästva kasutamise vahel. Vaja on ka strateegilisemat lähenemisviisi, et muuta vesiviljelus konkurentsivõimelisemaks, suurendada tootmist ja võtta paremini arvesse väikesemahulise rannapüügi konkreetseid probleeme.

Kuna hinnangutes peeti praegust programmi ikka veel liiga keeruliseks ja koormavaks, tegi komisjon järgmise programmitöö perioodi jaoks ettepaneku⁽¹⁷⁷⁾ neljal prioriteedil põhineva lihtsustatud ülesehituse kohta. Hinnangud kirjeldavad fondi toetuse ulatust kooskõlas ühise kalanduspoliitika eesmärkide, merenduspoliitika ja rahvusvaheliste ookeanide majandamise meetmetega. Ettekirjutavaid meetmeid ei ole enam vaja; selle asemel kirjeldatakse iga prioriteedi eri toetusvaldkondi, mis muudab uue programmi paindlikumaks. See uus ülesehitus optimeerib programmi rakendamist poliitikaeesmärkide saavutamisele tulemuslikkuse ja tulemuste saavutamise põhjal. Liikmesriigid peaksid koostama oma rakenduskava, tuues välja määruses sätestatud eesmärkide saavutamiseks kõige sobivamad vahendid. Aluspõhimõte oleks, et lubatud on kõik, mis ei ole määruses sõnaselgelt keelatud. Kalanduspoliitikas oleks olemas keelatud valdkondade loetelu, et vältida kahjulikku mõju kalavarude kaitsele (nt püügivõimsust suurendavate investeeringute üldine keeld), ja tegevuskulude piirangud või kui puuduvad tõestatud turutõrked. See on oluline edasiminekuks praegustest ja varasematest rahastamiseeskirjadest.

⁽¹⁷⁷⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 508/2014, COM/2018/390 final.

Piirkondlikud kalandusorganisatsioonid ja kalanduskokkulepped

Programmide eesmärgid

EL edendab kalavarude säästvat majandamist ja kaitsmist ning toetab ühise kalanduspoliitika välistegevust erinevates **piirkondlikes kalandusorganisatsioonides** ⁽¹⁷⁸⁾ ja rahvusvahelistes organisatsioonides, nagu Rahvusvaheline Süvamerepõhja Organisatsioon ja Rahvusvaheline Mereõiguse Kohus, mis on loodud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooniga. Samuti peab komisjon läbirääkimisi ja rakendab kahepoolseid **säästva kalapüügi partnerluslepinguid** ELi ja kolmandate riikide vahel. Eesmärk on kehtestada ELi kaugpüügilaevastike õigusraamistik, tagades samal ajal kolmandate riikide kalavarude säästva kasutamise. Need lepingud võimaldavad ELi laevadel pääseda ligi kalapüügi ülejäägile, mida kolmandate riikide kohalikud laevad ei püüa, ning tagada Euroopa kodanikele kestlik toiduvarustus.

Rakendamine ja viimased saavutused

2018. aasta jätkas komisjon oma kohustuse täitmist saavutada kogu maailmas säästvam kalapüük. Piirkondlike kalandusorganisatsioonide poolt kooskõlas teaduslike nõuannetega vastu võetud **kaitsemeetmete** vahe-eesmärk saavutati juba 2017. aastal. 2018. aasta olid ELi liikmesusega piirkondlike kalandusorganisatsioonide poolt vastu võetud 59 kaitsemeetmest ⁽¹⁷⁹⁾ teaduslike nõuannetega kooskõlas 52 (88 %).

2018. aasta on **kalanduskokkuleppe** sõlmimiseks toimunud läbirääkimised kokku kaheksa riigiga. Need on edukalt lõpule viidud, mis võimaldas uuendada Côte d'Ivoire'i, Maroko, Cabo Verde ja Guinea-Bissau kokkuleppe protokoll. Peale selle on Gambiaga kokku lepitud uus kokkulepe ja protokoll. Veel on käimas läbirääkimised São Tomé ja Príncipe, Kiribati ja Madagaskariga. Samuti on alanud läbirääkimised Gaboni ja Mosambiigiga nende riikide protokollide uuendamise teemal.

Ligikaudu 250 ELi liikmesriikides registreeritud laeva ⁽¹⁸⁰⁾ said 2018. aasta kalanduskokkuleppe alusel kalapüügiloa, mis andis neile juurdepääsu kolmandate riikide kalavarudele. Samal ajal on kõnealustel kahepoolsetel kokkulepetel valdkondliku toetuse andmise teel oluline roll partnerriigi kalandussektori juhtimise kestlikus arendamises. Partnerriikides soodustavad säästva kalapüügi partnerluslepingud kohaliku kalandussektori paremat juhtimist ja majandamist, toetades riiklike ja välisriikide laevastike tegevuse seiret, juhtimist ja järelevalvet. Samuti pakuvad need märkimisväärset rahastust, et aidata kaasa kohaliku kalapüügi kestlikule arengule ning võitlusele ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vastu.

Mere bioloogiliste ressursside ülejäägi säästva kasutamise tagamiseks aitasid kalanduskokkulepped kaasa töökohtade loomisele ja majanduskasvule kolmandates riikides ja ELis. Säästva kalapüügi partnerluslepingute abil luuakse hinnanguliselt 6 000 otsest töökohta ja 9 000 kaudset töökohta ⁽¹⁸¹⁾, kuna 70 % kalanduskokkulepete raames püütud saagist töödeldakse partnerriigis.

Hindamine ja analüüs

Cabo Verde, Côte d'Ivoire'i ja Madagaskariga sõlmitud kokkulepete hindamised tehti 2018. aasta. Nende tulemusi võeti vastavate kokkulepete uuendamise läbirääkimistel arvesse järgmistes valdkondades: kokkulepitud kalapüügivõimaluste tase, kohaldatavad asjakohased tehnilised sätted ning mitmeaastaste valdkondlike programmide rakendamise ja järelevalve eeskirjad.

⁽¹⁷⁸⁾ Piirkondlikud kalandusorganisatsioonid on rahvusvahelised organid, mis on loodud piirialade ja siirdekaldade kaitse ja jätkusuutlikkuse tagamiseks. Need on mitmepoolse koostöö peamine vahend, pakkudes õiguslikku raamistikku, mis võtab arvesse iga asjaomase piirkonna ja liigi eripärasid ja omadusi.

⁽¹⁷⁹⁾ Merendus- ja kalandusasjade peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 26.

⁽¹⁸⁰⁾ Merendus- ja kalandusasjade peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 28.

⁽¹⁸¹⁾ 2018. aasta programmiaruanne, lk 2.

Euroopa Kontrollikoda teatas⁽¹⁸²⁾ 2015. aastal, et komisjon haldab kalapüügi partnerluslepinguid üldiselt hästi. Sellest hoolimata jõudis kontrollikoda järeldusele, et mõnes valdkonnas (eelkõige puudutab see läbirääkimisprotsessi ja protokollide rakendamist) on veel paranemisruumi, ning tegi asjakohaseid soovitusi. 2018. aastal tegi kontrollikoda oma soovitude rakendamise kontrollimiseks järelauditi.

Järgmise (2021–2027) ELi eelarveraamistiku raames tegi Euroopa Komisjon ettepaneku tagada eraldi ühise kalanduspoliitika rahvusvahelise mõõtme jaoks, hõlmates kohustuslikke makseid piirkondlikele kalandusorganisatsioonidele ja muudele rahvusvahelistele organisatsioonidele, ning säästva kalapüügi partnerluslepingute jaoks.

LIFE – keskkonna ja kliimameetmete programm

Programmi eesmärgid

Programm LIFE⁽¹⁸³⁾ on ainus ELi programm, mis on suunatud üksnes keskkonna-, looduskaitse- ja kliimameetmetele, st valdkondadele, mis valmistavad kodanikele üha rohkem muret. Programmi raames rahastatakse mitmesuguseid tegevusi alates **bioloogilise mitmekesisuse** kaitsmisest kuni **ringmajanduse** toetamiseni, uu(t)e **heitkoguste vähendamise tehnoloogiate** ja protsessi tutvustamisest kuni rahvusvaheliste läbirääkimiste ettevalmistamiseni, **keskkonna- ja kliimaalaste õigusaktide täitmise tagamisest** kuni negatiivse mõju vähendamiseni. Programm LIFE on samuti oluline katalüsaator **parimate tavade ja teadmiste arendamiseks ja vahetamiseks**.

Programmi ülesanne on **suurendada ja parandada suutlikkust**, kiirendada **ELi õigusaktide rakendamist**, aidata erasektori osalejatel, eelkõige ettevõtjatel, **katsetada väikesemahulisi tehnoloogiaid ja lahendusi** ning võimendada muid vahendeid. Fondil on kuus konkreetset eesmärki.

⁽¹⁸²⁾ Euroopa Kontrollikoja, *eriaruanne nr 11/2015*, https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr15_11/sr_fisheries_et.pdf

⁽¹⁸³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1293/2013, millega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 614/2007.

 Aidata kaasa keskkonnasäästlikumale ja ressursitõhusamale majandusele ning ELi keskkonnapoliitika ja õigusaktide väljatöötamisele ja rakendamisele (keskkonna ja ressursitõhususe prioriteetne valdkond)	 Vähendada ELi kasvuhoonegaaside heitkoguseid ning töötada välja ELi kliimapoliitika ja õigusaktid ja seda/neid rakendada (kliimamuutuste leevendamise prioriteetne valdkond)
 Peatada bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ja pöörata see ümber, anda toetust Natura 2000 võrgustikule ja võidelda ökosüsteemide seisukorra halvenemise vastu (bioloogilise mitmekesisuse prioriteetne valdkond)	 Suurendada ELi vastupanuvõimet kliimamuutustele (kliimamuutustega kohanemise prioriteetne valdkond)
 Toetada paremat keskkonnavalat juhtimist ja teabe tagamist kõigil tasanditel (keskkonnavalat juhtimise ja teabe prioriteetne valdkond)	 Toetada paremat kliimavalat juhtimist ja teabe tagamist kõigil tasanditel (kliimavalat juhtimise ja teabe prioriteetne valdkond).

Rakendamine ja viimased saavutused

Arvestades, et tavapäraste programmi LIFE projektide keskmine kestus on 4–5 aastat, viiakse 2018. aastal lõpule vaid väga vähesed projektid ⁽¹⁸⁴⁾, mistõttu on tulemuste hindamine praeguses varases etapis keeruline. Käimasolevad projektid aitavad järgmistel viisidel kaasa **üleminekule ressursitõhusale, vähese CO₂-heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele majandusele** ning **keskkonnakaitsele**, sealhulgas bioloogilise mitmekesisuse ja Natura 2000 võrgustiku kaitsmisele.

- 186 eluslooduse liigi ja 106 erineva elupaiga kaitsestaatus parandamine Poolaga võrreldava suurusega alal.
- CO₂-heitkoguste vähendamine umbes 13 miljoni tonni võrra aastas, mis on võrreldav Leedu 2015. aasta CO₂-heitkogusega.
- Energiatarbimise vähendamine umbes 1 000 000 megavatt-tunni võrra aastas, mis on ligikaudu 280 000 kodumajapidamise keskmine aastane elektritarbimine.
- Nõuetekohaselt käitlemata jäätmete koguse vähendamine umbes miljoni tonni võrra aastas. See vastab peaaegu kogu Sloveenia 2016. aasta olmejäätmete kogusele.

21 liikmesriigis rahastati 37 **integreeritud projekti**. Need projektid toetavad liikmesriikide ametiasutusi keskkonna- ja kliimavalat õigusaktide täielikul rakendamisel. Need võimaldavad kasutada ka teisi ELi rahastamisallikaid, sealhulgas põllumajandus-, struktuuri-, regionaalarengu ja teadusuuringute fonde, riiklikke vahendeid ning erasektori investeeringuid. Keskkonna alaprogrammi integreeritud projektid on sellised projektid, millega rakendatakse keskkonnakavu või -strateegiaid suures territoriaalses ulatuses (piirkondlik, mitut piirkonda hõlmav, riiklik või rahvusvaheline ulatus). Programmi LIFE 367,8 miljoni euro suuruse kaasrahastusega peaksid integreeritud projektid kokku kaasama 9,2 miljardit eurot muudest ELi, avaliku ja erasektori allikatest.

⁽¹⁸⁴⁾ 2018. aasta programmiaruanne, lk 2.

Uuenduslike lähenemisviiside katsetamiseks on kasutusele võetud kaks katselist rahastamisvahendit.

Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahend toetab investeringuid liikmesriikide energiatõhususe tegevuskavade rakendamiseks finantstavahendajate kaudu. See aitab kaasa turul uue finantstoote loomisele, mis on suunatud energiatõhususele ja aitab seega otseselt kaasa meie majanduse CO₂-heite vähendamisele. 2018. aasta lõpuks allkirjastati üheksa liikmesriigi pankadega üheksa kokkulepet, mille tulemusena said lõppsaajad laenudena 60 miljonit eurot.

Looduskapitali rahastamisvahend toetab laenude ja omakapitali rahastamist. See loodi tõestamiseks, et looduskapitali projektid on võimelised tulu teenima või kulusid kokku hoidma. 2018. aasta lõpuks sõlmiti Iirimaa, Horvaatia ja Kreeka toetusesaajatega kolm looduskapitali rahastamisvahendi kokkulepet, mille kogusumma moodustas 32,5 miljonit eurot, toetades säästvat metsandust ja põllumajandust, ökoturismi, maa majandamisele looduspõhiste lahenduste väljatöötamist ning looduslikkuse taastamise tegevusi.

Käimasolevad projektid aitavad kaasa üleminekule **ressursitõhusale, vähese CO₂-heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele majandusele ning keskkonnakaitsele, sealhulgas bioloogilise mitmekesisuse ja Natura 2000 võrgustiku kaitsmisele** järgmistel viisidel: 1) 186 eluslooduse liigi ja 106 erineva elupaiga kaitsestaatus parandamine Poolaga võrreldava suurusega alal; 2) CO₂-heitekoguste vähendamine umbes 13 miljoni tonni võrra aastas, mis on võrreldav Leedu 2015. aasta süsinikdioksiidi heitekogustega; 3) energiatarbimise vähendamine umbes 1 000 000 megavatt-tunni võrra aastas, mis on ligikaudu 280 000 kodumajapidamise keskmine aastane elektritarbimine; 4) nõuetekohaselt käitlemata jäätmete koguse vähendamine umbes miljoni tonni võrra aastas. See vastab peaaegu kogu Sloveenia 2016. aasta olmejäätmete kogusele.

Programmi LIFE raames käivitati 2018. aastal esimene ELi algatus **looduslike tolmeldavate putukate arvukuse vähenemise takistamiseks**. Algatusega seatakse strateegilised eesmärgid ja meetmed, mida EL ja liikmesriigid peavad võtma, et takistada tolmeldajate arvukuse vähenemist ELis ja aidata kaasa üleilmsetele kaitsmiseks tehtud jõupingutustele.

2014.–2018. aastatel traditsiooniliste projektide jaoks käivitatud **projektikonkursside** kutse avaldamise järel saadi umbes 5 000 ettepanekut, mille tulemusel rahastati 588 toetust: neist 455 rahastati keskkonna alaprogrammi ja 133 kliimameetmete alaprogrammi raames. **Toetusesaajate** hulgas on nii väikesed kui ka suured ettevõtjad (kokku 40 %, millest 35 % on VKEd), mittetulunduslikud eraorganisatsioonid (25 %) ja avalikud asutused (35 %).

Hindamine ja analüüs

Programmi LIFE hiljutine vahehindamine ⁽¹⁸⁵⁾ kinnitas, et praegune programm püsib ajakavas ja annab panuse strateegiasse „Euroopa 2020“. Lisaks sellele peab enamik sidusrühmi programmi LIFE väga tähtsaks vahendiks keskkonna- ja kliimaprioriteetide käsitlemisel.

Kuid hindamisel tuvastati ka **võimalusi** programmi üldise tulemuslikkuse edasiseks suurendamiseks, programmi LIFE ja teiste ELi fondide vahelise koostööla parandamiseks ning programmi katalüütilise rolli suurendamiseks. Samuti saaks veel parandada programmi strateegilist rõhuasetust ning suurendada ja lihtsustada programmi LIFE juhtimise tõhusust.

Kuigi programmi LIFE raames aastatel 2014–2020 tehtavad tegevused lahendavad teatavaid probleeme otse kohapeal, on programmi peamine mõju selle katalüütilise rolli tõttu hoopis kaudne. See väljendub selliste väikesemahuliste meetmete toetamises, mille eesmärk on algatada, laiendada või kiirendada säästva tootmise, turustamise ja tarbimise tavasid ning looduskapitali kaitset, tehes järgmist: – hõlbustades parimate tavade ja teadmiste arendamist ja vahetamist; – suurendades suutlikkust, kiirendades keskkonna- ja kliimaalaste õigusaktide ning poliitika rakendamist ja hõlbustades puhtale energiale üleminekut; – toetades

⁽¹⁸⁵⁾ Euroopa Komisjon (2017) „Keskkonna ja kliimameetmete programmi vahehindamise aruanne“, SWD(2017) 355 final; Ecorys (2017) „Support for an external and independent LIFE mid-term evaluation report“.

sidusrühmi väikesemahuliste tehnoloogiate ja lahenduste katsetamisel; – mobiliseerides muudest allikatest pärinevaid rahalisi vahendeid, et edendada üldiseid jätkusuutliku rahastamise investeeringuid.

Seda lähenemisviisi järgitakse ka perioodi 2021–2027 mitmeaastase finantsraamistiku raames.

Programmi LIFE ettepanek 2020. aasta järgseks perioodiks ⁽¹⁸⁶⁾ keskendub keskkonna- ja kliimaprobleemide lahendamiseks uuenduslike viiside väljatöötamisele ja rakendamisele, hoogustades nii muudatusi poliitika kujundamises, rakendamises ja selle täitmise tagamises. Programm tagab ka piisava paindlikkuse, et tegeleda uute ja kriitiliste küsimustega, mis võivad programmiperioodil esile kerkida. Uue programmi LIFE rakendamine muudetakse taotlejate ja toetusesaajate jaoks lihtsamaks ning kehtestatakse meetmed tasakaalustatuma territoriaalse ulatuse saavutamiseks.

Seda lähenemisviisi järgitakse ka perioodi 2021–2027 mitmeaastase finantsraamistiku raames.

⁽¹⁸⁶⁾ COM(2018) 385 final https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ad186f8e-6587-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

Julgeolek ja kodakondsus (eelarverubriik 3)

End ohutult ja turvaliselt tunda on üks universaalseid põhiõigusi. Junckeri komisjon tegi alates esimesest päevast julgeolekust ühe oma prioriteedi. Viimastel aastatel on julgeolekuohud aga arenenud. ELi liikmesriigid on juba teinud koostööd selle nimel, et tagada tõhus reageerimine erinevatele julgeolekuohtudele, sealhulgas terroriaktide uutele vormidele, radikaliseerumisele, uut tüüpi organiseeritud kuritegevusele ja küberturvalisuse ohtudele. Selline koostöö on tulevikus jätkuvalt keskse tähtsusega.

Julgeolekuohud ei tunne riigipiire ja muutuvad üha rahvusvahelisemaks. Probleemide keerukuse tõttu ei saa ükski liikmesriik nendega üksi toime tulla ja seda ei saagi neilt eeldada. ELi eelarve toetab liikmesriike oma kohustuste täitmisel ja nende jõupingutusi. ELi eelarve rubriigi 3 programmid (3,5 miljardit eurot, mis moodustab 2 % ELi 2018. aasta kogueelarvest) käsitlevad peamisi poliitilisi väljakutseid, nagu julgeolek, varjupaik, ELi mittekuuluvate riikide (kolmandad riigid) kodanike ränne ja integratsioon, tervishoid ja tarbijakaitse ning kultuur ja dialoog kodanikega.

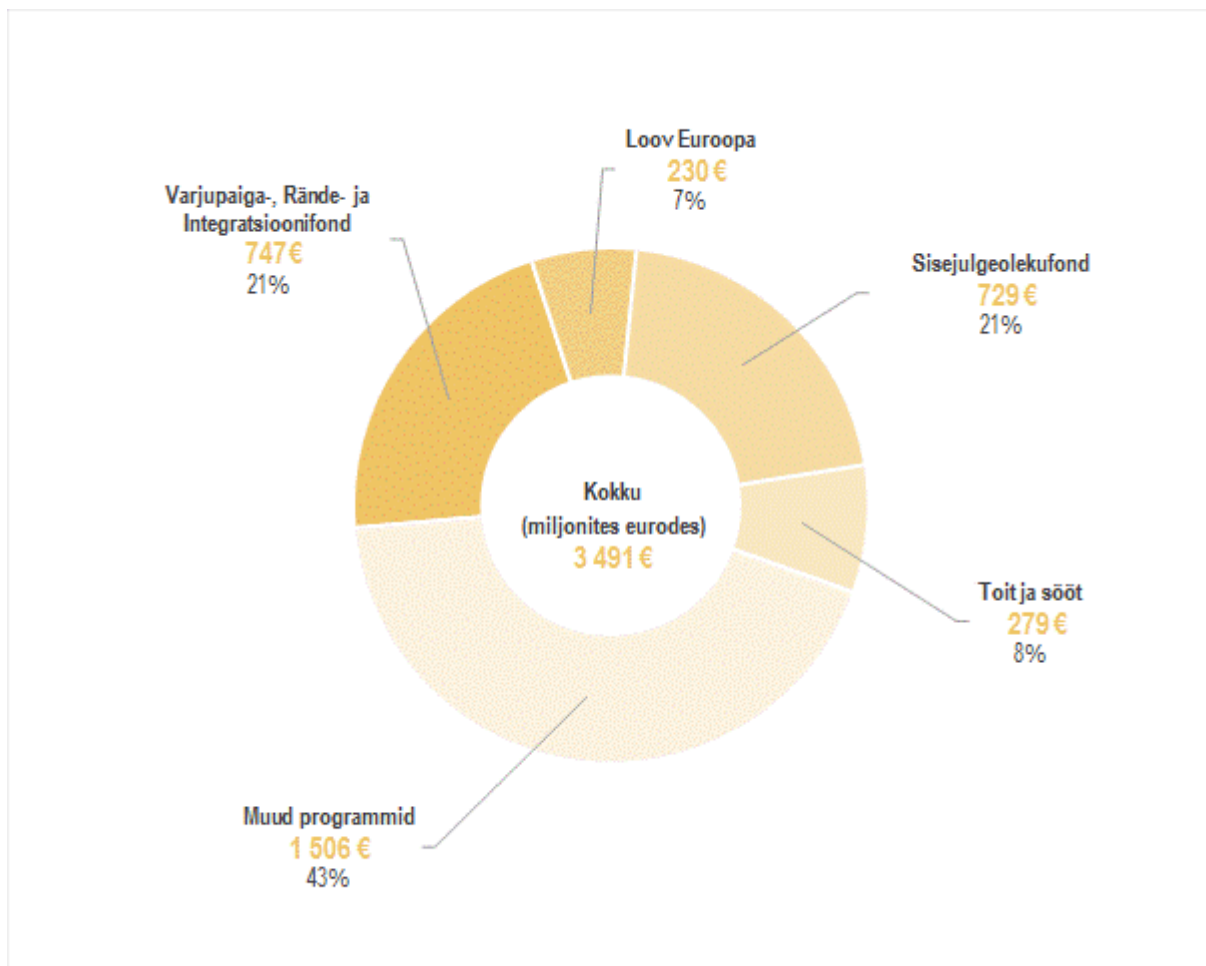

Diagramm. Peamised programmid, mida rahastati 2018. aastal eelarverubriigi 3, „Julgeolek ja kodakondsus“ raames. Kõik summad on miljonites eurodes. Kategooria „Muud programmid“ hõlmab muu hulgas tarbijaid, erakorralise toetuse rahastamisvahendit, IT-süsteeme, õigust, õigusi, võrdõiguslikkust ja kodakondsust, liidu elanikkonnakaitse mehhanismi, programmi „Kodanike Euroopa“, tervishoidu, detsentraliseeritud asutusi, katseprojekte ja ettevalmistavaid meetmeid, komisjoni pädevuse ja talle antud erivolituste raames rahastatavaid meetmeid.

Allikas: Euroopa Komisjon

Rändega seotud probleemid on oma olemuselt riikideülesed ja üksi tegutsevad liikmesriigid ei saa neid tõhusalt lahendada. 2018. aastal andis ELi **laiapõhjaline lähenemine rändele** jätkuvalt reaalseid tulemusi,

keskendudes koostöö tugevdamisele partnerriikidega, kaitse tõhustamisele ELi piiridel ja rändevoogude paremale juhtimisele solidaarsuse ja vastutuse vaimus.

Euroopa rände tegevuskava on aidanud märkimisväärselt vähendada ebaseaduslikult saabunud isikute arvu eelkõige Vahemere kesk- ja idaosa rändeteele ning vähendanud ebaseaduslike piiriületusi ELi nii palju, et need jäävad alla 2014. aasta näitajatele; see on pakkunud kohest rahalist ja operatiivabi eesliinil olevatele liikmesriikidele ning otsest abi abivajajatele; see on suurendanud seaduslike kanalite arvu ja toetanud nende isikute tagasipöördumist, kellel ei ole õigust ELis olla, pidades läbirääkimisi tagasivõtulepingute või -kokkulepete üle.

Sama oluline on, et **Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (Frontex)** lähetas 2018. aastal operatsioonidele 11 000 piirivalveametnikku, kes aitasid patrullida liidu välispiiridel peamiselt Bulgaarias, Kreekas, Itaalias ja Hispaanias.

Selle toetuse tähtsust tunnustades kutsusid liikmesriigid 2018. aasta juunis üles suurendama ameti rolli, sealhulgas koostööd väljaspool ELi asuvate riikidega, suurendades ameti vahendeid ja tõhustades tema volitusi. Vastuseks esitas komisjon 2018. aasta septembris uued ettepanekud, mille osas jõuti 2019. aasta märtsis kokkuleppele, et Frontexi rolli veelgi suurendada ja tugevdada ameti oma varustuse abil, seades alates 2021. aastast sisse 5 000 piirivalveametnikuga ning hiljemalt 2027. aastaks 10 000 piirivalveametnikuga alalise korpuse ning andes ametile suuremad volitused tagasisaatmiste tegemiseks. Peale selle on komisjon esitanud Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti (EASO) jaoks uue asutamismääruse, suurendades sellega ameti volitusi.

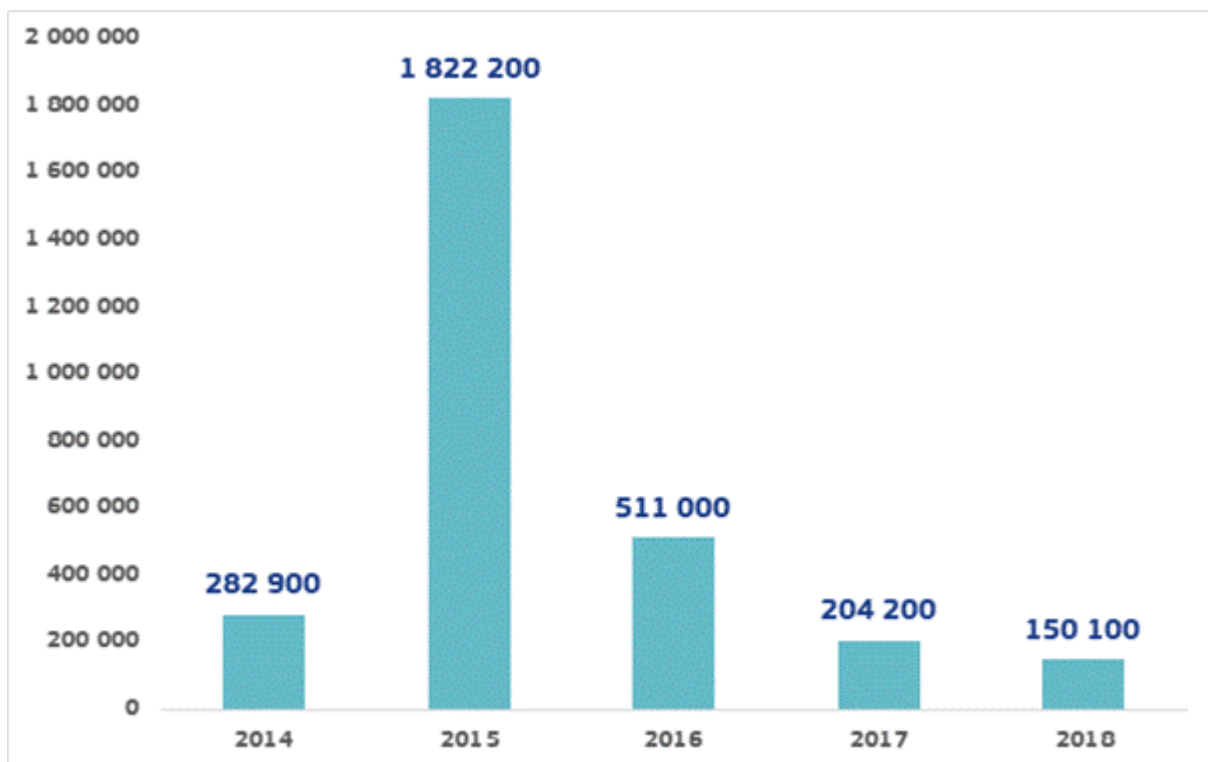

Diagramm. ELi välispiiridel avastatud ebaseaduslike piiriületuste arv.

Allikas: Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (Frontex).

ELi reaktsioon rändekriisile vajab **ELi eelarvest toetatud kiiret ja ulatuslikku tegevust**. Praeguse mitmeaastase finantsraamistiku raames julgeoleku ja rände jaoks ette nähtud algset rahastust kahekordistati, et vastata vajaduste ulatusele. **Eelarvel oli oluline roll ühise reaktsiooni kujundamisel, pakkudes rahalisi vahendeid** saabuvate varjupaigataotlejate ja rändajate haldamiseks, arendades elude päästmiseks otsingu- ja päästevõimet, hallates tulemuslike tagasipöördumismenetlusi ja pakkudes operatiivabi kõige suurema surve all olevatele liikmesriikidele. Ilma selle abita ei oleks suudetud 2015. aasta enneolematut rändekriisi tulemuslikult hallata.

18. märtsil 2016 leppisid ELi ja Türki riigipead või valitsused kokku ELi-Türki avalduses lõpetada ebaseaduslik rändevoog Türgist ELi, tagada pagulaste paremad vastuvõtutingimused Türgis ning avada Süüria põgenikele organiseeritud, turvalised ja seaduslikud rändekanalid Euroopasse. Kaks ja pool aastat hiljem on avalduse jõustumisele eelneva ajaga võrreldes Egeuse mere saartele ebaseaduslikud saabumised vähenenud 96 %⁽¹⁸⁷⁾ ning merel kaotatud elude arv on oluliselt vähenenud. 2018. aasta lõpus olid liikmesriigid Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi toetusel ja kooskõlas avaldusega Türgist ümber asustanud 18 640 inimest. EL on toetanud Türgit pagulaste vastuvõtmise osas Türki pagulasrahastu abil. Seda rahastut käsitletakse eelarverubriigis 4 „Globaalne Euroopa“ (vt allpool esitatud analüüsi).

Kuigi kõik pooled ja kõik ELi liikmesriigid peavad tegema pidevaid jõupingutusi ning Kreeka saartele avaldatava surve leevendamiseks on vaja veel rohkem Türki tagasisaatmisi⁽¹⁸⁸⁾, on ELi-Türki avaldusest saanud ELi rännet käsitleva tervikliku lähenemisviisi oluline element. ELi-Türki avaldusel oli vahetu mõju. Tänu koostööle Türki ametivõimudega vähenesid saabumised märkimisväärselt, näidates selgelt, et rändajate ja pagulaste ebaseaduslikult üle piiri toimetajate ärimudeli saab purustada. Kui 2015. aasta oktoobris ületas Türgist piiri ühel päeval 10 000 inimest⁽¹⁸⁹⁾, langes see arv 2018. aasta jooksul keskmiselt 88-le.

Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond

Programmi eesmärgid

Ühise varjupaiga-, rände- ja välispiiripoliitika keskmeks on liikmesriikide vaheline solidaarsus ning kohustuste õiglane jagamine. **Rändevoogude ja julgeolekuohtude haldamist ei saa liikmesriigid üksi lahendada.** Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond⁽¹⁹⁰⁾ hõlbustab rändevoogude tõhusat juhtimist ning varjupaiga ja rände valdkonnas ühise ELi lähenemisviisi väljatöötamist.

Fondil on neli konkreetset eesmärki

 Varjupaigaküsimused: Euroopa ühise varjupaigasüsteemi tugevdamine ja arendamine, tagades ELi selle valdkonna õigusaktide tõhusa ja ühetaolise kohaldamise.	 Tagasisaatmine: õiglaste ja tõhusate tagasisaatmisstrateegiate tõhustamine, mis aitavad võidelda ebaseadusliku rände vastu, pöörates erilist tähelepanu tagasipöördumisprotsessi püsivusele ja tulemuslikkusele.
 Seaduslik ränne ja integratsioon: seadusliku rände toetamine ELi liikmesriikidesse kooskõlas tööturu vajadustega ja kolmandate riikide kodanike tulemusliku integreerimise edendamine.	 Solidaarsus: tagamine, et rändajate ja varjupaigataotlejate voogudest enim mõjutatud ELi liikmesriigid võivad arvestada teiste ELi liikmesriikide solidaarsusega.

⁽¹⁸⁷⁾ Allikas: Kreeka politsei

⁽¹⁸⁸⁾ Alates 21. märtsist 2016 on ELi-Türki avalduse alusel Kreekast tagasi saadetud 1 806 rändajat ja Kreeka-Türki kahepoolse protokollil alusel 601 rändajat.

⁽¹⁸⁹⁾ Allikas: Kreeka politsei

⁽¹⁹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 516/2014, millega luuakse rände- ja Integratsioonifond, muudetakse nõukogu otsust 2008/381/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsused nr 573/2007/EÜ ja nr 575/2007/EÜ ja nõukogu otsus 2007/435/EÜ.

Rakendamine ja viimased saavutused

Perioodil 2014–2020 fondi jaoks eraldatud rahalised vahendid moodustasid kokku 7,0 miljardit eurot ja erakorraliseks rahastamiseks oli eraldatud 1 miljard eurot. Enim mõjutatud liikmesriikide omavahelist solidaarsust ja õiglast koormuse jagamist silmas pidades suurendati esialgset eelarvet oluliselt, et toetada ümberpaigutusi ja ümberasustamisi, integratsiooni ja tagasisaatmisi (eraldatud vahendid olid seotud Dublini määruse läbivaatamisega). 2018. aasta lõpuks oli Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi raames eraldatud juba üle 5 miljardi euro ⁽¹⁹¹⁾.

Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond jätkas 2018. aastal kõigi nelja konkreetse eesmärgi saavutamist. 2018. aastal oli välispiiridel avastatud ebaseaduslike piiriületuste koguarv umbes 150 000, mis on 2017. aastaga võrreldes vähenenud 25 % ja on viie aasta madalaimal tasemel. 2018. aastal avastatud ebaseaduslike piiriületuste koguarv oli 92 % madalam kui 2015. aasta rändekriisi haripunktis.

EL pakkus pagulastele ka **asjakohaseid vastuvõtutingimusi**. Hädaabi raames rahuldati viivitamatuid ja põhivajadusi, pakkudes pagulastele toitu, peavarju ja arstiabi ning toetati saatjata alaealisi. Tugevdatud on varjupaigateenistuste suutlikkust, et tulla toime suure hulga varjupaigataotlejatega.

2018. aastal aitas **Kreekale antav finantsabi** parandada olukorda Egeuse mere saarte esmase saabumise piirkondades ja riigis laiemalt. Esmase saabumise piirkondade ülekoormatuse vähendamiseks toetas Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond 29 540 inimese üleviimist mandrile. Hädaabi raames jagati vastuvõtukohtades tekke, talvejake ja muud talvevarustust ning rändajate ja töötajate turvalisuse suurendamiseks tagati politseitöötajate kohalviibimine. 2018. aastal toetasid komisjon ja Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet jätkuvalt Kreeka varjupaigateenistuse ja apellatsioonikomiteede toimimist. Toetus hõlmas töövahendite (IT-seadmed, sealhulgas 158 tööjaama) ostmist, tõlkide reservnimekirja koostamist, 300 töötaja koolitamist ning 20 politseiametniku lähetamist, et rakendada ELi-Türgi avalduses sätestatud tegevuskava ⁽¹⁹²⁾. Peale selle toetasid paljud hädaabiprojektid järgmisi alaealistele pakutavaid teenuseid ja tegevusi.

	Kogu aasta jooksul tegutses 520 majutuskoha.		Riigikoolidesse transporditi 1 845 last.
	784 alaealist sai kasu majutus- ja kaitseteenustest.		

Allikas: 2018. aasta programmiaruanne, lk 3.

Itaalias keskendusid projektid esmase saabumise piirkondades saatjata alaealiste jaoks tulemuslike ja kooskõlastatud psühhosotsiaalse kaitse teenuste tagamisele; ümberpaigutamise kandidaatide jaoks majutus- ja vastuvõtuteenuste pakkumisele; immigratsiooni- ja piirivalvepolitseiametite varjupaigaosakondade toetamisele ning rändajate Itaaliast vabatahtliku tagasipöördumise soodustamise ja päritoluriikidesse taasintegreerimise läbiviimisele.

Ümberasustamine ⁽¹⁹³⁾ pakub rahvusvahelist kaitset vajavatele inimestele turvalisi ja seaduslikke liikumisteid. Alates 2015. aastast kuni 2018. aasta lõpuni on ELi eri ümberasustamiskavad aidanud rohkem kui 48 700 kõige haavatavamal isikul ELis varjupaika leida. See hõlmab peaaegu 21 000 inimest, keda

⁽¹⁹¹⁾ Euroopa Komisjoni 2018. aasta eelarve- ja finantsjuhtimiskava aruanne, 29. märts 2019.

⁽¹⁹²⁾ <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

⁽¹⁹³⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/content/resettlement_en

liikmesriigid 2018. aastal⁽¹⁹⁴⁾ aitasid osana ühisest lubadusest asustada 2019. aasta oktoobri lõpuks ümber rohkem kui 50 000 kaitset vajavat inimest – see on siiani suurim ELi ümberasustamiskava.

Ümberpaigutamiskava⁽¹⁹⁵⁾ lõppes 2018. aastal. Tänu liikmesriikide ja teiste asjaomaste sidusrühmade ühistele jõupingutustele oli 2018. aasta lõpuks **ümber paigutatud** 34 709 inimest (12 710 Itaaliast ja 21 999 Kreekast), mis moodustab nõukogu 2015. aasta otsuste kohaselt üle 95 % kõigist Itaalias ja Kreekas asuvatest abikõlblikest ja registreeritud ümberpaigutamise kandidaatidest. Neist paigutati 2018. aastal ümber 1 556 inimest.

Integratsiooni valdkonnas abistati 2018. aastal riiklike, kohalike ja piirkondlike strateegiate osana integratsioonimeetmete kaudu kahte miljonit kolmanda riigi kodanikku ning perioodil 2014–2018 jõudis kumulatiivne toetatud isikute arv 5,38 miljonini. Meetmed hõlmasid haridust ja koolitust, sealhulgas keeleõpet ja ettevalmistavaid meetmeid, et hõlbustada tööturule juurdepääsu. Peale selle pakuti nõu ja abi eluaseme, elatusvahendite, haldus- ja õigusalse juhendamise ning meditsiinilise ja psühholoogilise abi valdkondades.

2018. aastal pöördus Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi abiga EList **vabatahtlikult tagasi** 39 500⁽¹⁹⁶⁾ isikut (2017. aastal 16 049 isikut). Tagasipöördujate koguarvust sai 23 843 inimest fondilt tagasipöördumiseelset või -järgset taasintegreerimisabi. Tagasipöördumisega seotud teemadel sai suutlikkuse suurendamise koolitusest kasu ligikaudu 9 260 töötajat. Tagamaks, et väljasaatmised toimuksid kooskõlas tagasipöördujate inimõigustega ja nende väärkust austades, jälgiti fondi rahalise toetusega 3 510 väljasaatmistoiimingut. Need vabatahtliku tagasipöördumise määrad on endiselt madalamad, kui ette nähti⁽¹⁹⁷⁾. Üldise tagasipöördumise määra suurendamiseks on vaja kiiresti teha paralleelselt tööd rändepoliitika sisemiste ja väliste aspektide kallal, parandades tagasipöördumise õigusraamistikku ja suurendades ELi mittekuuluvate riikidega („kolmandad riigid“) sõlmitud tagasivõtulepingute arvu. Tagasisaatmisdirektiivi⁽¹⁹⁸⁾ läbivaatamise ettepaneku kiire vastuvõtmine parandab ja kiirendab menetlusi, vähendab kõrvalehoidumiste ja lubamatu teisese rände võimalusi ning aitab tagasisaatmisotsuseid tulemuslikeks tagasisaatmisteks muuta.

Hindamine ja analüüs

Eelmiste fondide⁽¹⁹⁹⁾ hindamine⁽²⁰⁰⁾ ja praeguste fondide vahehindamine⁽²⁰¹⁾ näitasid, et vaatamata riiklike vajaduste erinevusele on rahastamisvahendid aidanud liikmesriikidel üldiselt ELi varjupaiga- ja rändepoliitikat paremini rakendada. Fondidel on olnud oluline roll liikmesriikide varjupaigasüsteemide parandamisel ja vastuvõtusuutlikkuse tugevdamisel.

Vahehindamine näitas, et üldiselt on fond olnud oluline rändeprobleemidega seotud keerulise olukorra lahendamisel ning seda on võrreldes eelnevate fondidega märkimisväärselt lihtsustatud. Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi raames on käsitletud mitmeid eelnevate rahastamisvahendite hindamise käigus puudujääkidena tuvastatud olulisi valdkonnaüleseid aspekte: halduskoormuse vähendamine, koondades kolm fondi ühte; mitmeaastase lähenemisviisi kasutuselevõtt; esialgse seire- ja hindamisraamistiku väljatöötamine; jaotusmehhanismi paindlikkuse suurendamine märkimisväärse eraldise kehtestamisega hädaabi tarbeks ning liikmesriikide solidaarsuse põhimõtte alusel sekkumise parandamine rahvusvahelise kaitse saajate ümberasustamise ja ELi-sisesese üleviimise osas. Hoolimata nendest märkimisväärsedest edusammudest, mida Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi loomisest rakendati, tuvastati vahehindamises veel mitmeid puudusi, nagu jätkuv vajadus suurendada nii fondi kui ka rahastamis- ja jaotussüsteemi paindlikkust, et vähendada riiklike programmide killustatust ning tugevdada järjepidevust („sidusus“) ja kooskõlastatust teiste

⁽¹⁹⁴⁾ Ajavahemikul 9. detsembrist 2017 kuni 31. detsembrini 2018.

⁽¹⁹⁵⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/content/relocation_en

⁽¹⁹⁶⁾ Allikas: 2018. aasta rakendamise aastaaruanded. 2018. aasta kohta esitatud arvud hõlmavad kõiki liikmesriike peale Kreeka. Kreeka ei ole veel oma aruannet esitanud. 2017. aasta kohta esitatud arvud hõlmavad kõiki liikmesriike.

⁽¹⁹⁷⁾ 2020. aasta lõpu eesmärgiks seati 340 698 vabatahtlikku tagasipöördumist.

⁽¹⁹⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel.

⁽¹⁹⁹⁾ Euroopa Pagulasfond, Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise Fond, Euroopa Tagasipöördumistfond.

⁽²⁰⁰⁾ Aastatel 2011–2013 raamprogrammi „Solidaarsus ja rändevõrgude juhtimine“ neljast fondist kaasrahastatud meetmete järeelhindamise aruanded, COM(2018) 456.

⁽²⁰¹⁾ SWD(2018) 339, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018SC0339>

ELi fondidega. Peale selle leiti vahehindamises, et seire- ja hindamissüsteem vajab veelgi parandamist, kaasates süsteemi paremini määratletud näitajad ja lihtsustatud protsessid.

Iga uue laeva saabumisel ei ole lõputult võimalik ajutiste lahenduste leidmiseks nägelda. Ajutisest solidaarsusest ei piisa. Me vajame püsivat solidaarsust – praegu ja igavesti. ⁽²⁰²⁾

President Jean-Claude Juncker

Kontrollikoda on teatanud kavatsusest uurida samuti rändeprobleemi ja selle haldamist ELis ⁽²⁰³⁾. Auditi eesmärk on eelkõige kindlaks teha, kas Kreekale ja Itaaliale antud ELi toetus saavutas oma eesmärgid ning kas varjupaiga-, ümberpaigutamise- ja tagasisaatmismenetlused olid tulemuslikud ja kiired.

Komisjon võttis täiel määral arvesse erinevate hindamiste tulemusi, mis on esitatud ettepanekus tugevdatud Varjupaiga- ja Rändefondi loomiseks 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku jaoks ⁽²⁰⁴⁾. Eelkõige suurendab ettepanek märkimisväärselt fondi paindlikkust, võttes arvesse hiljutistest kogemustest saadud õppetunde: rände valdkonna väljakutsed ei ole prognoositavad ning geopoliitilised arengud võivad rändevoo otseselt mõjutada. Konkreetset on võimalik osa olemasolevatest vahenditest ümber jaotada, et tegeleda liikmesriikidele avalduvate uute või täiendavate survetega, säilitades vahehindamise vajaduste hindamise menetluse ⁽²⁰⁵⁾.

Ettepanek hõlmab ka **rände välisaspektide rahastamise olulist suurendamist**. Väljaspool ELi toimuva tegevuse toetamiseks suurendatakse programmide ulatust. Märkimisväärne osa toetab tagasipöördumise, tagasivõtmise ja taasintegreerimise valdkondi ning operatiivkoostööd kolmandate riikide partneritega.

Sisejulgeolekufond

Programmi eesmärgid

Sisejulgeolekufond ⁽²⁰⁶⁾ edendab sisejulgeoleku strateegia rakendamist, õiguskaitsealast koostööd ja ELi välispiiride haldamist. Fond koosneb kahest rahastamisvahendist: välispiiride ja ühise viisapoliitika rahastamisvahend ning politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahend. ELi sisepiiride kontrolli kaotamine („Schengeni ala“) muudab väga vajalikuks **tõhusa kaitse tagamise välispiiridel** ja sellega peavad kaasnema ELi välispiiride tõhusa kontrollimise ühised meetmed. Mõnel liikmesriigil lasub tema erilise geograafilise asukoha ja hallatava ELi välispiiri pikkuse tõttu suur koormus.

⁽²⁰²⁾ President Juncker 2018. aasta septembris Euroopa Liidu olukorra kohta peetud kõnes.

⁽²⁰³⁾ Auditi eelvaade: „EU Migration management: Hotspots and beyond“, https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/AP19_MIGRATION/AP_MIGRATION_EN.pdf

⁽²⁰⁴⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus COM(2018) 471, millega luuakse Varjupaiga- ja Rändefond.

⁽²⁰⁵⁾ Praeguse fondi vahehindamine on viinud mitmete riikide rahastamislünkade tuvastamiseni, mistõttu tehakse 2019. aastal kättesaadavaks veel 175 miljonit eurot.

⁽²⁰⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 513/2014, millega luuakse Sisejulgeolekufondi osana politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahend ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 2007/125/JHA (ELT L 150, 20.5.2014). Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 515/2014, millega luuakse Sisejulgeolekufondi osana välispiiride ja viisade rahastamisvahend ning tunnistatakse kehtetuks otsus nr 574/2007/EÜ (ELT L 150, 20.5.2014).

Sisejulgeolekufondil on oma komponentide raames järgmised konkreetsed eesmärgid.

Politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahend	
 Kuritegevuse vastane võitlus: kuritegevuse ennetamine ning piiriülese, raske ja organiseeritud kuritegevuse, sealhulgas terrorismi vastu võitlemine.	 Riskijuhtimine ja kriisiohje: liikmesriikide ja ELi suutlikkuse suurendamine julgeolekuga seotud tõhusaks riskijuhtimiseks ja kriisiohjeks.
Välispiiride ja ühise viisapoliitika rahastamisvahend	
 Viisad: Schengeni viisade tõhus töötlemine, toetades ühist viisapoliitikat.	 Piirid: ELi välispiiride ühtse ja kõrge kontrollitaseme saavutamine, toetades integreeritud piirihaldust.

Rakendamine ja viimased saavutused ⁽²⁰⁷⁾

Perioodil 2014–2020 Sisejulgeolekufondi jaoks mobiliseeritud vahendid **moodustasid kokku 3,9 miljardit eurot**, millest välispiiride ja ühise viisapoliitika rahastamiseks eraldati 2,7 miljardit eurot ja politseikoostöö jaoks 1,2 miljardit eurot. Kogusummast oli erakorraliseks abiks eraldatud 390,2 miljonit eurot.

2018. aastal toetas **politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahend** julgeolekuga seotud riskide ja kriiside (sh terrorism) ennetamist ja selle vastu võitlemist eesmärgiga tagada ELi turvalisuse kõrge tase. 2018. aastal ulatusid liikmesriikide rahastatavad meetmed selles valdkonnas kokku 150 miljoni euroni, mis on 55 % rohkem kui 2017. aastal.

Fondi raames arendati 2018. aastal edasi ka teabevahetust ja operatsioone. 2018. aastal loodi fondi toetuse abil 413 ühist uurimisrühma ja kuritegevusega seotud ohte käsitlev valdkondadevaheline Euroopa platvorm. Peale selle on alates 31. märtsist 2019 164 projekti raames tehtud tööd kuritegevuse ennetamise kallal ja 69 projekti on aidanud parandada Europoli süsteemidega seotud õiguskaitsealast teabevahetust: see on 13 % rohkem 2017. aastal teatatud sarnaste projektide arvust. Liikmesriigid tõhustasid koolitustegevust, nii et piiriüleste küsimuste valdkonnas koolitatud õiguskaitseametnike arv oli 2018. aastal rohkem kui 27 526, mis kujutab 2017. aastaga võrreldes 230 % kasvu.

Toetamaks **terrorismi rahastamise vastaseid** jõupingutusi, on politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahend toetanud võitlust uute terroristlike tegutsemisviisidega ning koostöömeetmete ja partnerluste loomist riigi- ja erasektori asutuste vahel. 2018. aastal valiti 2,6 miljoni euro suuruse rahastuse saajatena kolm uut projekti. Politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahendi abil toetati 6 miljoni euroga radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tegevust, mis ühendab umbes 5 000 liikmesriikide spetsialisti. Eesmärgiga toetada linnu nende jõupingutustes kaitsta avalikke ruume paremini, rahastas politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahend lisaks mitmeid projekte, mida juhivad linnad, kes otsivad uuenduslikke viise oma elanike ja avalike ruumide kaitsmiseks.

⁽²⁰⁷⁾ Rände ja siseasjade peadirektoraadi 2018. aasta tegevusaruanne.

2018. eelarveaastal kulutati ELi eelarvest **välispiiride ja ühise viisapoliitika rahastamisvahendi** raames kokku 234 miljonit eurot, mis on 13 % rohkem kui 2017. aastal.

2018. aastal kulutasid liikmesriigid **Euroopa piiride valvamise süsteemi** (EUROSUR) ⁽²⁰⁸⁾ raames 234 miljoni euro ulatuses ELi rahalisi vahendeid, mis eraldati riiklikele programmidele välispiiride ja viisade rahastamisvahendist. ELi välispiiride ületamiste arv automaatse piirikontrolli väravate kaudu (mida rahastatakse välispiiride ja viisade rahastamisvahendist) on järjekindlalt kasvanud, jõudes 2018. aastal peaaegu 21 miljoni piiriületuseni.

Erakorraline abi ⁽²⁰⁹⁾

Sisejulgeolekufondi raames rakendas Kreeka erakorralise abi projekti (7,1 miljonit eurot) vastuvõtu- ja isikutuvastusteenistus lisatöötajate jaoks. See hõlmas Kreeka riikliku politsei töötajate kohalolekut viies esmase saabumise piirkonnas, et **suurendada rändajate ja töötajate turvalisust**.

2018. aastal rakendas Itaalia projekte (ELi panus oli 62,9 miljonit eurot), mis olid seotud **esmise saabumise piirkondade ja muude maabumispriirkondadega**. Need projektid hõlmasid piirikontrolli seadmete, suulise tõlke ja kultuuride vahendamise teenuste hankimist ning piirivalve varade uuendamist ja haldamist. Peale selle eraldati 2018. aastal erakorralise abi raames Itaaliale veel **4,41 miljonit eurot**.

⁽²⁰⁸⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/eurosur_en

⁽²⁰⁹⁾ Käesolevas kastis toodud näited on valitud rände ja siseasjade peadirektoraadi 2018. aasta tegevusaruandest.

Suuremahulised IT-süsteemid. Viimastel aastatel on EL arendanud suuremahulisi tsentraliseeritud IT-süsteeme julgeoleku, rände ja välispiiride haldamisega seotud teabe kogumiseks, töötlemiseks ja jagamiseks. Need süsteemid on julgeolekualase koostöö, samuti ELi välispiiride ja rände haldamise seisukohalt väga olulised.

- **Schengeni infosüsteem** on kogu ELi hõlmav suuremahuline infosüsteem, mis talletab, hoiatab ja annab teavet teatud tagaotsitavate või kadunud isikute või esemete teatavate kategooriate kohta. 2018. aastal tehti süsteemis päringuid 6 miljardit korda, 2017. aastal aga 5 miljardit korda. See vähendab võimalust, et endast julgeolekuohtu kujutavate inimeste, sealhulgas tagasipöörduvate ELi kodanike, piiriületus jääb märkamata.
- **Sõrmejälgede automaatse tuvastamise süsteem** aitab tuvastada Schengeni alale sisenevaid ja seal liikuvaid valeidentiteete kasutavaid kurjategijaid ja terroriste.
- 2018. aastal võeti vastu kaks määrust⁽²¹⁰⁾ Sisejulgeolekufondist rahastatava **ELi reisiinfo ja -lubade süsteemi** (ETIAS) kohta. Süsteem kogub teavet kõigi isikute kohta, kes reisivad Euroopasse viisavabalt. See tagab, et enne Schengeni alasse reisimist tuvastatakse kõik võimalikud julgeoleku- ja ebaseadusliku rände probleemid. See aitab kaasa ELi välispiiride tõhusamale haldamisele, parandades ELi sisejulgeolekut ja hõlbustades ebaseadusliku rände paremat haldamist.
- **Riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi** arendamine algas 2018. aasta lõpus ja seda rahastas Sisejulgeolekufond. Süsteem ajakohastab ELi välispiiride haldamist, asendades passide käsitsi tembeldamise kolmandate riikide kodanike isikuandmete (samuti nende sisenemise ja väljumise aja, kuupäeva ja koha) elektroonilise registreerimisega.

Hindamine ja analüüs

Vaahindamine⁽²¹¹⁾ kinnitas, et Sisejulgeolekufond reageeris rände- ja julgeolekukriisi tagajärjel tekkinud muutuvatele vajadustele hästi ning võimaldas vahendite ümberpaigutamist mõjutatud liikmesriikidele.

Hindamise tulemused näitasid **välispiiride ja viisade rahastamisvahendi** tähtsust tõhusa integreeritud piirihalduse tagamisel laiema teabevahetuse ja koostöö kaudu, muu hulgas Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametiga. See aitas arendada piirivalve ja piirihalduse IT-süsteeme. Hinnangus rõhutati, et **politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahend** on oluline selleks, et parandada liikmesriikide suutlikkust tegeleda riikideülese mõõtmega julgeolekuohtudega, nagu terrorism, organiseeritud kuritegevus ja korruptsioon. Fond on edendanud Euroopa tasandi õiguskaitsealast koostööd läbi teabevahetuse ja parimate tavade levitamise, riikidevaheliste võrgustike ja projektide loomise ning läbi liikmesriikide osalemise ühistes uurimisrühmades.

Hindamisel saadud **peamised õppetunnid** on seotud vajadusega suurendada fondi jätkusuutlikkust, sest meetmete järjepidevus sõltub suurel määral ELi rahastusest. Halduskoormuse leevendamiseks tuleks võtta lisameetmeid, samal ajal saaks parandada hindamis- ja seireraamistikku, määratledes paremini näitajad, mis peaksid kehtima algusest peale. Aruandluskalendrid peaksid olema liikmesriikide omadega sünkroniseeritud. Enamik liikmesriike on seisukohal, et komisjon peaks fondi rakendamise kohta andma lisajuhiseid. Välispiiride ja viisade rahastamisvahendi puhul oleks ELi konsulaarkoostöö ja kolmandate riikidega tehtava koostöö valdkonnas võinud oodata ELi suuremat lisaväärtust. Edusamme tuleks teha politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahendi puhul, et parandada liikmesriikide võimet kaitsta elutähtsat taristut, töötada välja koolituskavad ja vahetusprogrammid ning võtta meetmeid

⁽²¹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. septembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1240, millega luuakse Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem (ETIAS) ning muudetakse määrusi (EL) nr 1077/2011, (EL) nr 515/2014, (EL) 2016/399, (EL) 2016/1624 ning (EL) 2017/2226 ja 2018/1241 (ELT L 236), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. septembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1241, millega muudetakse määrust (EL) 2016/794 Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteemi (ETIAS) loomise eesmärgil.

⁽²¹¹⁾ COM (2018) 464, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20180612_com-2018-464-report_en.pdf

koos kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. Liikmesriike julgustatakse parandama paindlikkust riiklike programmide kavandamisel ja vahendite eraldamisel ⁽²¹²⁾.

Komisjon võttis, ettepanekus **tugevdatud Sisejulgeolekufondi** loomiseks ⁽²¹³⁾ täiel määral arvesse hindamise tulemusi. Eelkõige sisaldab ettepanek uusi eesmärke, mis toetavad paindlikumalt ja tõhusamalt liikmesriike julgeolekuga seotud prioriteetsete valdkondade puhul: terrorismi- ja radikaliseerumise vastane võitlus, raske ja organiseeritud kuritegevuse ning küberkuritegevuse vastane võitlus ja kuriteoohvrite kaitse. Ettepanekuga suurendatakse fondi paindlikkust, broneerides olulise osa rahastusest ettenägematute julgeolekuprobleemide jaoks, mis võimaldab hädaolukordadele kiiresti reageerida ja suunata vahendeid liikmesriikidele, kes neid kõige rohkem vajavad. Kuna julgeolek on üleilmne küsimus, mis sõltub meie meetmetest väljaspool ELi piire, ja valdkonnaülene küsimus, mis nõuab ELi kooskõlastatud reageerimist, jätkab täiustatud fond meetmete toetamist ELi mittekuuluvates riikides, tagades samal ajal neis riikides täieliku vastastikuse täiendavuse ELi sisejulgeoleku prioriteetide ja üldeesmärkidega. Samuti töötab see tõhusamalt koos teiste ELi fondidega, sealhulgas ühtekuuluvuspoliitika fondidega ja programmiga „Euroopa horisont“, samuti integreeritud piirihalduse fondiga ning Varjupaiga- ja Rändefondiga, et maksimeerida ELi reageerimist julgeolekuprobleemidele kõigis valdkondades.

ELi välispiiride parema ja integreerituma haldamise tagamiseks **viiakse praegune välispiiride ja viisade rahastamisvahend Sisejulgeolekufondist üle uude integreeritud piirihalduse fondi** ⁽²¹⁴⁾. Integreeritud piirihalduse fond aitab kaasa ühise viisapoliitika edasisele arendamisele ja tagab Euroopa integreeritud piirihalduse ELi välispiiridel, et hallata ELi välispiiride tõhusat ületamist. Raha jaotamisel on esmatähtis paindlikkus. See võimaldab määrata kindlaks rahastuse õige kättesaamisi ja valdkonnad, millele tuleks raha eraldada, säilitades samal ajal eelrahastuse kriitilise massi struktuursete ja suurte mitmeaastaste investeeringute jaoks vastavalt liikmesriikide vajadustele. Eraldamisel võetakse täielikult arvesse ka seda, et liikmesriigid suunaksid ELi peamiste prioriteetide investeeringud vastavalt ELi õigusaktidele („liidu *acquis*“).

Terviseprogramm

Terviseprogrammi eesmärk on liikmesriikide poliitikat täiendada, toetada ja sellele lisaväärtust anda, et parandada rahva tervist ning vähendada tervisealast ebavõrdsust, ergutada tervishoiu innovatsiooni ja suurendada tervishoiusüsteemide jätkusuutlikkust.

2018. aastal eraldati kokku 60,7 miljonit eurot, et EL saaks jätkata liikmesriikide tervishoiualaste tegevuste toetamist. Perioodi 2014–2020 jaoks eraldatud eelarve on 449,4 miljonit eurot ⁽²¹⁵⁾. 2018. aastal hõlmas see järgmist: 6,9 miljonit eurot tõsiste piiriüleste terviseohtude jaoks; 7,4 miljonit eurot tõhusate, ligipääsetavate ja vastupidavate tervishoiusüsteemide jaoks ⁽²¹⁶⁾; 22 miljonit eurot parema juurdepääsu saamiseks meditsiinilisele oskustele ja konkreetseid haigusi käsitlevale teabele.

2018. aastal kirjutati liikmesriikidega alla kuuete ühismeetmele, mis käsitlesid järgmisi teemasid: a) tervisealane ebavõrdsus, b) vähktõve vastu võitlemise innovatsioonipartnerlus, c) vaktsineerimine, d) valmisolek ja meetmed sisenemiskohtades (piiriületus õhu, mere ja maismaa kaudu), e) e-tervise võrgustikku toetavad meetmed ja f) tervise teave ELi kestliku tervishoiualase teabesüsteemi loomiseks, mis toetab riigi teadmisi, tervishoiualaseid uuringuid ja poliitikakujundamist. ⁽²¹⁷⁾

Vaktsineerimisalases ühismeetmes (2018–2021) osaleb 20 riiki, Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus, Maaailma Terviseorganisatsioon, tööstus ja sidusrühmad. Ühismeedet koordineerib Prantsusmaa riiklik tervishoiu- ja meditsiiniuuringute instituut. Ühismeetme eesmärk on kannustada Euroopa pikaajalist koostööd

⁽²¹²⁾ Liikmesriikidega peetud vahehindamiste dialoogide käigus hindab komisjon uuesti oma rahastamisprioriteete ja neile vastavaid eraldisi. Läbivaadatud riiklikesse programmidesse lisati välispiiride ja viisade rahastamisvahendi raames veel 158,6 miljonit eurot; 2018. aasta programmiaruanne.

⁽²¹³⁾ COM(2018) 472, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1540391576418&uri=CELEX%3A52018PC0472>

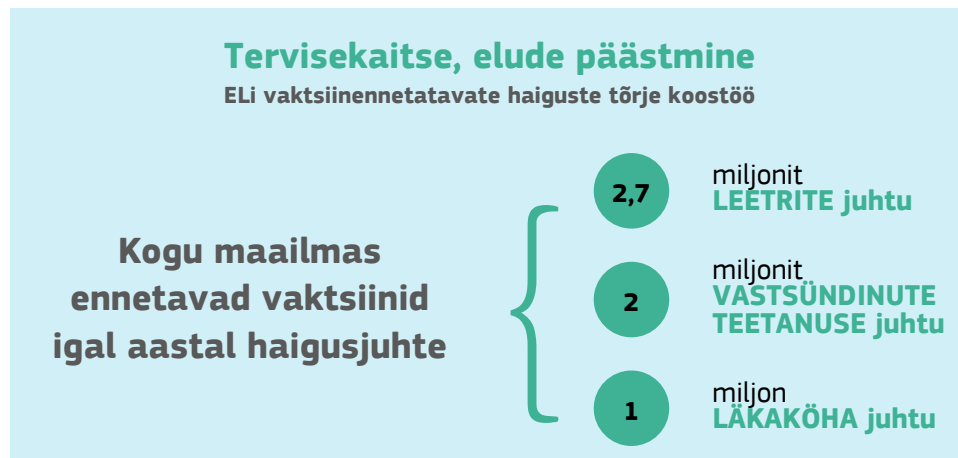
⁽²¹⁴⁾ COM(2018) 473, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1540390917212&uri=CELEX%3A52018PC0473>

⁽²¹⁵⁾ 2018. aasta programmiaruanne.

⁽²¹⁶⁾ Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne.

⁽²¹⁷⁾ 2018. aasta programmiaruanne.

vaktsiinennetatavate haiguste valdkonnas, jagades vahendeid vaktsineerimisprobleemidele riigi tasandil tugevamini reageerimiseks. ⁽²¹⁸⁾

Allikas: Euroopa Komisjon.

Terviseprogrammi 2019. aasta rakendamisel võetakse arvesse nii teise terviseprogrammi (2008–2013) järelhindamisest tulenevaid soovitusi kui ka kolmanda terviseprogrammi vahehindamisest tulenevaid soovitusi: programmi seire parandamine ja tulemuste proaktiivsema levitamise tagamine, samuti parema komisjoniülese koostöö edendamine.

Eelarveperioodi 2021–2027 kohta on komisjon teinud ettepaneku integreerida terviseprogramm ühtlustatud ja ulatuslikku Euroopa Sotsiaalfond+ programmi ⁽²¹⁹⁾. Programmis käsitletakse tervishoiusüsteemide ja rahvatervise poliitikameetmete vastupanuvõimet ja tõhusust, ebavõrdsust avalikele tervishoiuteenustele juurdepääsus ja tervishoiuteenuste kvaliteeti liikmesriikides ning kaitset tõsiste piiriüleste terviseohtude eest.

Toit ja sööt

Programmi eesmärgid

Toidu- ja söödaprogrammi eesmärk on aidata kaasa **inimeste, looma- ja taime- tervise** heale tasemele toiduahelas ja sellega seotud valdkondades, **ennetades ja likvideerides haigusi ja kahjureid** ning tagades tarbijate ja keskkonna hea kaitse, **suurendades** samal ajal ELi **toiduaine- ja söödatööstuse konkurentsivõimet** ning soodustades töökohtade loomist.

Rakendamine ja viimased saavutused ⁽²²⁰⁾

2018. aastal eraldati **kokku 282,2 miljonit eurot** ⁽²²¹⁾, et EL saaks jätkata oma tööd toidu- ja söödaohutuse valdkonnas. Perioodi 2014–2020 jaoks eraldatud eelarve on 1 892 miljonit eurot ⁽²²²⁾. See hõlmas toetusi liikmesriikidele loomahaiguste likvideerimiseks (137,6 miljonit eurot), veterinaariaalaste hädaolukordade

⁽²¹⁸⁾ Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne.

⁽²¹⁹⁾ COM(2018) 382 final.

⁽²²⁰⁾ 2018. aasta programmiaruanne. 282,2 miljoni euro suurune summa sisaldab 4,5 miljonit eurot Euroopa Kemikaaliametile.

⁽²²¹⁾ Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne.

⁽²²²⁾ 2018. aasta programmiaruanne.

fondile (48,4 miljonit eurot), taimetervise tagamiseks (15,6 miljonit eurot ⁽²²³⁾) ja muudele toetusmeetmetele (74,6 miljonit eurot) ⁽²²⁴⁾.

Programmiga kaasrahastati 139 riiklikku veterinaarprogrammi loomahaiguste, sealhulgas inimestele levida võivate loomahaiguste tõrjeks ja likvideerimiseks. Näiteks on alates 2014. aastast levinud **Aafrika seakat** (sigu ja metssigu hävitav haigus) ELi-välisest Ida-Euroopast ELi idapoolsetesse riikidesse. Viirushaigus levib metssigade, nakatunud sigade või nakatunud materjali, näiteks sõidukite ja saabaste kaudu. 2018. aastal kehtisid üheksas liikmesriigis Aafrika seakatku tõrjeks ja likvideerimiseks ELi heakskiidetud riiklikud programmid. Nende programmide tarbeks kulutati kokku 13,7 miljonit eurot. Kiireloomulisi meetmeid kaasrahastati 36,1 miljoni euroga. Lisaks toetati rahaliselt ka kahte naabruses asuvat ELi mittekuuluvat riiki: Moldovat ja Ukrainat. Avastatud nakkustega liikmesriikide arv suurenes 2018. aastal kuuelt kümnele.

Programmi raames kaasrahastati 24 riiklikku taimetervisealast uuringuprogrammi. Need tagavad taimede kahjuripuhangute varajase avastamise ja likvideerimise. Näiteks rahastatakse programmi raames oliivipuid ja luuviljalisi nakatava taimebakteri *Xylella fastidiosa* vastaseid meetmeid ⁽²²⁵⁾. Alates 2017. aastast hüvitab EL omanikele rahaliselt hävinud taimede väärtuse.

Programm toetab ELi toidu- ja söödaalaste õigusaktide täitmise tagamist kahe meetme abil: toiduinspektoreid koolitatakse programmi „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ raames (rohkem kui 500 osalejaga 160 klassiruumides toimuvat kursust ja umbes 6 500 osalejaga e-õppe kursust) ja riiklikke täitmist tagavaid laboratooriume toetavad 46 Euroopa referentlaboratooriumit (16,9 miljonit eurot). Need referentlaboratooriumid pakuvad ELi liikmesriikidele tehnilist tuge ja kooskõlastatud abi toidu- ja söödaalaste ametlike auditite („kontrollide“) läbiviimisel. Mõlemad meetmed aitavad ühtsel turul tagada ühtse täitmise ja lõppkokkuvõttes võrdsed tingimused.

Hindamine ja analüüs

Programmi vahehindamist võeti arvesse ühtse turu programmi ⁽²²⁶⁾ ettepanekus sisalduva toitu ja sööta hõlmava tegevussuuna arendamisel. Kavandatud programmi raames toetatavad toiduahela meetmed, sh veterinaar- ja fütosanitaarmed hea loomatervise ja loomade heaolu ning hea taimetervise edendamiseks ning looma- ja taimetervisega seotud kriiside ennetamiseks, jätkavad suures osas olemasoleva programmi eesmärkide saavutamist.

Vahehindamises ⁽²²⁷⁾ tuvastatud ja kontrollikoja soovitusel sisalduv toidu- ja söödaprogrammi puudus oli programmi kulutasuvuse hindamist võimaldavate näitajate puudumine.

2018. aastal töötas komisjon toidu- ja söödaprogrammi peamiste kuluvaldkondade jaoks kulutasuvuse näitajate tervikliku kogumi väljatöötamise ja rakendamise kallal. Neid rakendatakse programmi järeldamisel. Ühtlasi moodustavad need tulevase mitmeaastase finantsraamistiku raames ühtse turu programmi toitu ja sööta hõlmava osa seireraamistiku aluse.

Tarbijakaitseprogramm

Tarbijakaitseprogramm ⁽²²⁸⁾ toetab ELi tarbijakaitsepoliitikat, aidates avalikkusel oma tarbijaõigusi täielikult ära kasutada ja aktiivselt ühtsel turul osaleda. Seega toetab see majanduskasvu, innovatsiooni ja strateegia „Euroopa 2020“ eesmärkide saavutamist.

⁽²²³⁾ Hõlmab uuringuid ja kiireloomulisi meetmeid

⁽²²⁴⁾ Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne. 74,6 miljoni euro suurune summa sisaldab ELi referentlaboratooriumide kaheaastast rahastamist.

⁽²²⁵⁾ https://ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosecurity/legislation/emergency_measures/xylella-fastidiosa_en

⁽²²⁶⁾ COM(2018) 441 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0441>).

⁽²²⁷⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/ET/COM-2017-546-F1-ET-MAIN-PART-1.PDF>

⁽²²⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014R0254>

Telekommunikatsiooni- ja muude digiteenuste veebisaitide lauskontroll

Tarbijakaitsealase koostöö võrgustiku raames kontrollisid 21 ELi liikmesriigi, Norra ja Islandi ametiasutused sõeluuringu raames 207 veebisaiti, mis kuulusid operaatoritele, kes pakkusid muu hulgas juurdepääsu tava- ja mobiiltelefoniteenusele, internetile ning heli ja video voogedastusele.

Sõeluuring näitas õigusnormide rikkumisi ja kaks kolmandikku veebisaitidest märgistati edasiseks uurimiseks. Peamine probleem oli selge teabe puudumine kaebuste menetlemise kohta. Ametiasutused on palunud asjaomastel veebisaitidel viia oma tavad vastavusse ELi tarbijakaitse-alaste õigusaktidega. Sõeluuringu üksikasjalikud tulemused on kättesaadavad veebis.

(https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/results_of_2017_-_telecommunication_sweep_0.pdf)

Vahehindamise esialgse tulemuse⁽²²⁹⁾ põhjal järeldatakse, et tarbijakaitseprogrammil on oluline roll ELi tarbijakaitsepoliitika toetamisel ning Euroopa tarbijatele ja teistele sidusrühmadele konkreetse kasu toomisel. Üldiselt on 2014.–2020. aasta tarbijakaitseprogrammi raames rahastatud tegevused saavutanud edu programmi erieesmärkide saavutamisel ohutuse, tarbijate teavitamise ja harimise, õiguste, õiguskaitse ja jõustamise valdkonnas ning toob ELile lisaväärtust. Hindamisel leiti siiski, et programmil on lihtsustamise ja halduskoormuse (mida sidusrühmad pidasid suureks) osas arenguruumi. Samuti võiks parandada programmi otsuste tegemisel tõendusmaterjalide kasutamist. Hindamisel jõuti järeldusele, et tulevikus tuleks tugevdada programmi suutlikkust reageerida turuarengute, digiteerimise ja uute poliitiliste nõudmistega seotud uutele väljakutsetele.

Hindamistulemusi kajastati uues ettepanekus uue **ühtse turu programmi** kohta tulevase mitmeaastase finantsraamistiku raames, mis sisaldab tarbijaid hõlmavat tegevussuunda eelkõige tarbijatele suurema mõjuvõimu andmiseks ja nende õiguste kaitsmiseks. Uus ühtse turu programm tagab tarbija õiguste jõustamise, kõrgetasemelise tarbijakaitse ja tooteohutuse ning on tarbijatele probleemide esinemisel – näiteks internetis oste tehes – toeks ja abiks. Nagu on ette nähtud uues kokkuleppes tarbijatega⁽²³⁰⁾, hõlbustab see ka tarbijate juurdepääsu õiguskaitsele. Tarbijakaitsepoliitikaga seotud tegevusi toetades toob tulevane ühtse turu programm vastastikust kasu ka õiguse, õiguste ja väärtuste fondiga, et tagada tarbijaseaduste järgimine.

Loov Euroopa

Programmi eesmärgid

Programm „Loov Euroopa“ on Euroopa Komisjoni raamprogramm Euroopa kultuuri- ja audiovisuaalsektorite toetamiseks. Programm on jagatud kaheks alaprogrammiks – „Kultuur“ ja „MEDIA“ – ning sektoriüleseks tegevussuunaks. Selle eesmärk on edendada kultuurilist ja keelelist mitmekesisust ning suurendada nende sektorite konkurentsivõimet, suurendades suutlikkust tegutseda riikideülesel tasandil, toetades audiovisuaalvaldkonna sõltumatuid tootmis- ja turustusettevõtjaid ning ka mitmesuguseid kultuurivaldkonna ettevõtjaid.

Rakendamine ja viimased saavutused

Alaprogramm „MEDIA“ toetab tugevamat õigusraamistikku, mis võimaldab teoste piiriülest ringlust. Uued eeskirjad aitavad kaasa audiovisuaalteoste laiemale levikule kogu ELis: audiovisuaalmeedia teenuste läbivaadatud direktiiv tugevdab tellitavate teenuste osutajate kohustusi edendada Euroopa päritoluga teoseid; võrgusisuteenuste piiriülese kaasaskantavuse määrus võimaldab eurooplastel ELis reisides võrgusisuteenuseid nautida; raadio- ja televisioonisaadete veebiülekanneid ja taasedastamist käsitlev direktiiv; uue direktiivi (autoriõiguste kohta digitaalsel ühtsel turul) eesmärk on tagada autoriõigusega kaitstud sisu piiriülene ja veebipõhine kättesaadavus, seda eelkõige audiovisuaal- ja mitteturustavate teoste

⁽²²⁹⁾ Vahehindamine on lõpule viidud, kuid aruannet ei ole veel vastu võetud ega avaldatud.

⁽²³⁰⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3041_et.htm

litsentsimise lihtsustamise teel. Alaprogramm „MEDIA“ täiendab seda arenevat õigusraamistikku, soodustades kogu väärtusahela ulatuses koostööd, et toetada suure ringluspotentsiaaliga projekte.

Oluline panus ELi tasandi kultuurikoostöösse ja 2018. aasta peamine saavutus oli **Euroopa kultuurivaldkonna uue tegevuskava** ⁽²³¹⁾ vastuvõtmine. Uue tegevuskava eesmärk on reageerida ELi sotsiaalsetele ja majanduslikele väljakutsetele, kasutades kultuuri õiglasema ja kaasavama liidu loomiseks, mis toetab innovatsiooni, loovust ning jätkusuutlikke töökohti ja jätkusuutlikku majanduskasvu. Uues tegevuskavas sätestatakse rohkem kui **25 meetet viie mõõtmega raames** (sotsiaalne, majanduslik, välismõõde, kultuuripärand, Digital4Culture) ning tehakse ettepanek liikmesriikide ulatuslikumaks kaasamiseks poliitilisse koostöösse ja poliitiliste tulemuste rakendamiseks ühisprojektide kaudu, sealhulgas rahvusvaheliste kultuuriorganisatsioonidega ja kolmandates riikides asuvate riiklike kultuuriinstitiutidega.

2018. aastal esitati programmi „Loov Euroopa“ raames 5 290 taotlust (748 alaprogrammi „Kultuur“ ja 4 542 alaprogrammi „MEDIA“ raames), millest 2 429 valiti rahastamiseks (234 alaprogrammi „Kultuur“ ja 2 195 alaprogrammi „MEDIA“ raames).

2018. aastal jagati „MEDIA“ raames lugusid eri kanalite kaudu, jõudes 122 miljoni inimeseni kino (55 miljonit), televisiooni (57 miljonit), festivalide ja sündmuste (8,5 miljonit) ning nõudevideoplatvormide (1,82 miljonit inimest) kaudu.

Alaprogrammil „MEDIA“ on Euroopa filmide väljaspool nende kodumaiseid turge kättesaadavaks tegemisel oluline panus. Kokkuvõttes aitas alaprogramm „MEDIA“ 2018. aastal 563 filmil piiriülestes kinodes linastuda. Piiriülese kättesaadavuse edendamiseks anti sihtotstarbelist toetust 19 filmile, mida levitati turustajate konsortsiumide kaudu keskmiselt 25 piirkonnas.

Alaprogrammi „Kultuur“ raames toetati 2018. aastal 132 Euroopa koostööprojekti, millest 29 olid seotud Euroopa kultuuripärandiaasta raames toimunud kultuuripärandi teemalise erikonkursi kutsega. Need projektid rõhutavad Euroopa kultuurilist mitmekesisust ja toovad majanduslikku kasu väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ning mikroettevõtetele, kes tegutsevad sellistes kultuurivaldkondades nagu muusika, kirjastamine ja kujundus.

2018. aasta aprillis vastu võetud tööprogrammi muudatus võimaldas rahastada rohkem väiksemaid koostööprojekte, laiendades osalemist Euroopa Liidu kultuuripärandi ja kirjandusauhindade konkurssidel, suurendades tulevaste Euroopa kultuuripealinna suutlikkuse suurendamise meetmeid, andes kolm stipendiumit ÜRO Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni (UNESCO) rahvusvahelisele mälestiste ja kultuuriväärtuslike paikade nõukogule ning Euroopa Nõukogule Euroopa kultuuripärandiaasta erieesmärkide rakendamiseks ning käivitades uue eksperimentaalse liikuvuse kava kunstnike ja loomeinimeste jaoks.

Sektorilese tegevussuuna raames on **kultuuri- ja loomesektori tagatisvahend** uuenduslik turupõhine vahend, mis tegeleb nende sektorite väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate rahastamispuudujäägiga. 2018. aasta kolmanda kvartali lõpuks oli tagatisvahendi raames sõlmitud 11 tagatislepingut 10 finantsvahendajaga Belgiast, Tšehhis, Hispaanias, Prantsusmaalt, Itaaliast, Poolast, Portugalist ja Rumeeniast. Kava raames anti lõplikele toetusesaajatele üle 630 laenu, kellest 60 % tegutsesid audiovisuaalsektoris ja 40 % muudes kultuurisektorites.

Peale selle võimaldasid 2018. aasta eelarve lisaassigneeringud rahastada Euroopa kultuuripärandiaasta raames sektoriülest projekti eesmärgiga edendada filmipärandit klassikaliste filmide digiteerimise kaudu ja korraldades filmiesitlusi kohtades, mis kajastavad Euroopa arhitektuuri rikkust.

Projekt „**Kultuuri- ja loomeroomid ja -linnad**“ sai alguse 2018. aasta novembris ja kestab kuni 2021. aasta märtsini. Projekti eesmärk on toetada kultuuri- ja loomeroome, aga ka teisi, eelkõige kohaliku tasandi osalejaid. Samuti uuritakse loome- ja kultuurikeskuste laiemat ja kohalikku konteksti, et kasutada paremini kultuuri abil sotsiaalseks taaselustamiseks mõeldud avalikke ruume, et siduda paremini linnaarengut, sotsiaalset kaasatust, töökohtade loomist, oskuste arendamist ja innovatsioonipoliitikat, luues ruumi poliitikaeksperimentideks ja uute lähenemisviiside toetamiseks, ning katsetada koostöömajanduse

⁽²³¹⁾ https://ec.europa.eu/culture/sites/culture/files/commission_communication_-_a_new_european_agenda_for_culture_2018.pdf

kontekstis kultuuri ja loomemajanduse ideid. Linnad ja piirkondlikud omavalitsused osalevad projektis aktiivselt ja korraldavad mitmeid linnalaboreid.

Kolmandate riikide osalemise kaudu programmis „Loov Euroopa“ on komisjon tugevdanud ELi kultuurikoostööd eelkõige Lääne-Balkani riikidega, samuti lõuna- ja idapoolsete naaberriikidega, aidates kaasa kultuurilise mitmekesisuse soodustamisele ning kultuuri- ja loometööstuse toetamisele. Sõlmitud on kaks lepingut Armeenia ja Kosovo⁽²³²⁾ programmis „Loov Euroopa“ osalemise kohta, mis tähendab, et programmiga on ühinenud 13 kolmandat riiki. Kõigi Lääne-Balkani riikide (Albaania, Põhja-Makedoonia, Kosovo, Montenegro, Serbia, Bosnia ja Hertsegoviina) osalemine programmis „Loov Euroopa“ võimaldab tugevdada ELi ja Lääne-Balkani strateegiat.

Hindamine ja analüüs

Kuna sidusrühmade nõudluse ja osaluse tase on kõrge, on programm „Loov Euroopa“ vahehindamise⁽²³³⁾ kohaselt üldiselt hästi toiminud. Programm „Loov Euroopa“ on endiselt väga asjakohane ja tegeleb sektori aktuaalsete probleemidega, nagu turgude killustatus ja nende üha ulatuslikum digiteerimine. Toetades mitmekesise sisu levikut, on programm aidanud kaasa ka Euroopa väärtuste levikule ja kaitsmisele. Programm „Loov Euroopa“ leiti olevat asjakohane ka sektorite muutuvate prioriteetide, liikmesriikide järgitavate strateegiate ja ELi poliitiliste prioriteetide seisukohast. Kuid hoolimata positiivsetest saavutustest tuleb programmi raames rohkem pingutada, et toetada kultuuri- ja loomesektorit digiülemineku võimaluste täielikul kasutamisel, võttes arvesse uusi tarbijaskonna ja tarbimise harjumusi ning seda, kuidas kultuuri- ja loometeoseid digitaalmajanduses luuakse, toodetakse, kättesaadavaks tehakse ja rahalises väärtuses väljendatakse.

Järgmiseks mitmeaastaseks finantsraamistikuks tegi komisjon ettepaneku suurendada programmi „Loov Euroopa“ rahastamist⁽²³⁴⁾. Uus programm põhineb praeguse programmi saavutustel, tugevdades samal ajal kultuuri- ja loomesektorite ümberkujundamise käsitlemist. Uue programmi „Loov Euroopa“ eesmärk on keskenduda võrgustike ja koostöö tugevusele ning aidata neid sektoreid laiendada. See annab toetusesaajatele võimaluse arendada tehnoloogiliselt ja kunstiliselt uuenduslikke Euroopa piiriüleseid algatusi eesmärgiga Euroopa päritoluga teoseid vahetada, koos luua ja koostada, levitada ja edendada ning teha need kättesaadavaks ulatuslikule ja mitmekesisele tarbijaskonnale. Eeldatakse, et see süvendab – muu hulgas sektoriülese koostöö kaudu – innovatsiooni, mis võimaldaks digitehnoloogiat loomiseks ja tarbijaskonna arendamiseks kõige paremini kasutada. Uus programm toetaks ka uut meediasektorit mitmekülgse ja pluralistliku meedia edendamisel, kvaliteetse ajakirjanduse tugevdamisel ja meediapädevuse soodustamisel. Kulutõhususe suurendamiseks ja halduskoormuse vähendamiseks on kavas lihtsustada ka programmi rakendamist.

Õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programm

Õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programmi⁽²³⁵⁾ eesmärk on aidata kaasa sellise ELi edasisele arengule, kus edendatakse ja rakendatakse tõhusalt ELi aluslepingutes, põhiõiguste hartas ning rahvusvahelistes inimõiguste konventsioonides sätestatud võrdõiguslikkust ja isikute õigusi. Programmi rakendatakse eelarve otsese täitmise kaudu. Programmi 2018. aasta **62 miljoni euro** suuruse eelarve abil rahastati avaliku sektori asutuste, ülikoolide, valitsusväliste organisatsioonide ja muude komisjoni põhiõiguste poliitikat toetavate organisatsioonide meetmeid.

2018. aastal rahastati programmi raames **diskrimineerimise vastu võitlemise ja võrdõiguslikkuse edendamise** meetmeid, nagu mitmekesisuse hartade ELi platvorm ja selle 2018. aasta foorum

⁽²³²⁾ Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244/1999 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

⁽²³³⁾ SWD(2018) 159 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=SWD:2018:159:FIN> (lk 39).

⁽²³⁴⁾ COM(2018) 366 final https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:509e1bcb-63f0-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_1&format=PDF

⁽²³⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32013R1381>

„Mitmekesisus mitmekesis Euroopas“⁽²³⁶⁾. **Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamiseks** rahastati programmi abil Euroopa võrdse palga päeva kampaaniat „Soolise palgalõhe kaotamine“. Programmi raames edendati ka poliitilist arutelu naiste osalemise kohta tööturul ja soolist võrdõiguslikkust käsitleva töö tulevaste prioriteetide üle, rahastades Euroopa konverentsi „Gender Equality & YOU“ (2018. oktoobris Viinis). **Eraelu puutumatuse ja isikuandmete kaitse** osas aitas programm suurendada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate, avaliku sektori asutuste ja üksikisikute teadlikkust uute andmekaitse-eeskirjade kohta⁽²³⁷⁾, kasutades veebipõhist juhendit, mis on peale brošüüride ja teabelehtede komisjoni veebisaidil kättesaadav kõigis ELi keeltes. Programm on ka komisjoni **puuetega inimeste poliitika** peamine finantssammas ning toetab ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni ja Euroopa puuetega inimeste strateegia rakendamist.

Programmi raames toetati ka olulisi projekte **rassismi, ksenofoobia ja muude sallimatuse vormide ennetamise ja nende vastu võitlemise** valdkonnas, keskendudes sallimatuse konkreetsetele vormidele, nagu antisemitism, islamofobia, afrofoobia ja mustanahaliste vastu suunatud rassism, homofobia ja transfoobia.

Facing facts!

„Facing Facts!“ on kodanikuühiskonna algatus, mille eesmärk on kodanikuühiskonna ja avaliku sektori asutuste kaudu tööd tehes parandada vihakuritegude ja vihakõnede (ning nende vastase võitluse) tunnistamist ja registreerimist riiklikul tasandil ning väljaspool seda. Projekti raames töötati välja mitu veebikursust vihakuritegude ja vihakõnede tuvastamise, seiramise ja nende vastu võitlemise kohta, mis olid suunatud üksikutele aktivistidele, kodanikuühiskonna organisatsioonidele, õiguskaitseasutustele ja valitsuste esindajatele.

Vahehindamises⁽²³⁸⁾ jõuti järeldusele, et üldiselt saavutati programmi abil parem teadmiste tase ELi õiguse ja poliitikavaldkondade ning õiguste, väärtuste ja põhimõtete kohta, mis on üldise eesmärgi – võrdõiguslikkuse ja inimõiguste tugevdamine – aluseks. Hindamine näitas, et tegevuse fookuse ja tõhususe osas on programmi üldine tulemuslikkus võrreldes selle eelkäijaga paranenud. Hindamine näitas siiski ka, et ruumi on parandustele: rohkem tuleks keskenduda uutele vajadustele (nt küberkiusamine), seirenäitajate läbivaatamisele, toetusesaajate suurema geograafilise tasakaalu saavutamisele ja halduskoormuse vähendamisele (mida programmi sidusrühmad ikka veel suureks peavad).

2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku osana tegi komisjon ettepaneku uue **õiguse, õiguste ja väärtuste fondi**⁽²³⁹⁾ kohta. See fond sisaldab kahte rahastamisprogrammi: **õiguste ja väärtuste programm**⁽²⁴⁰⁾ ja **õigusprogramm**⁽²⁴¹⁾. Selle ettepanekuga soovib komisjon kaitsta ELi väärtusi, õigusi ja õigust inimeste igapäevaelus. Programmis keskendutakse peamiselt inimestele ja üksustele, kes aitavad hoida meie ühiseid väärtuseid, õiguseid ja rikkalikku mitmekesisust elavana ja dünaamilisena, ning selle lõppeesmärk on toetada ja hoida õigustel põhinevat, võrdõiguslikku, kaasavat ja demokraatlikku ühiskonda. Hoidutakse selle suuremahulise fondi raames toimuva tegevuse dubleerimisest ning vahendeid võidakse õiguste ja väärtuste programmi ning õigusprogrammi vahel jagada, et arendada vastastikust kasu, lubades samal ajal poliitilisi eripärasid. Kulutõhususe suurendamiseks ja halduskoormuse vähendamiseks on kavas lihtsustada ka rakendamist.

Õigusprogramm

Õigusprogramm⁽²⁴²⁾ aitab edasi arendada vastastikusel tunnustamisel ja vastastikusel usaldusel põhinevat Euroopa õigusruumi. Programm edendab nii naiste ja meeste võrdõiguslikkust kui ka laste õigusi, sealhulgas

⁽²³⁶⁾ https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=634080

⁽²³⁷⁾ Isikuandmete kaitse üldmäärust hakati kohaldama 2018. aasta mais.

⁽²³⁸⁾ Aruanne COM/2018/508 õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programmi (2014–2020) rakendamise vahehindamise kohta.

⁽²³⁹⁾ COM(2018) 383.

⁽²⁴⁰⁾ COM(2018) 383, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=COM%3A2018%3A383%3AREV1>

⁽²⁴¹⁾ COM(2018) 384.

⁽²⁴²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1382>

kasutatakse kõigi programmi meetmete rakendamisel lapsesõbralikku õigusemõistmist. Programmi tegevused on kooskõlas diskrimineerimiskeeluga põhiõiguste harta artiklis 21 loetletud mistahes põhjusel ⁽²⁴³⁾.

Õigusprogrammi 2018. aasta tulemused ⁽²⁴⁴⁾ on tihedalt seotud komisjoni tegevusega olulise hulga ELi tsiviil- ja kriminaalõiguse õigusaktide koostamisel, toetamisel ja korrektse rakendamise tagamisel, nende jõustamis- ja parandusmeetmete suutlikkuse parandamisel liikmesriikides ning asjakohase piiriülese ja ELi tasandi koostöö tagamisel. Näiteks on rahastuse abil toetatud **Euroopa vahistamismääruse** kohaldamist, mis on enam kui 10 000 juhtumiga aastas kõige edukam ELi vahend kriminaalasjades. Samuti rahastatakse programmi abil tsiviil- ja kaubandusajades **Euroopa õiguslase koostöö võrgustikku**, mille eesmärk on tugevdada koostööd liikmesriikide õigusasutuste vahel. ELi tsiviilõigust käsitlevate õigusaktide praktilist kohaldamist ja rakendamist parandades aitab võrgustik luua liikmesriikide vahel sidemeid ja vastastikust usaldust. Õigusprogramm on toetanud ELi liikmesriikides üle võetud ELi õigusaktide vastavuskontrollialaseid uuringuid. Programm toetas ka õiguslaseid koolitust ja õiguslaseid võrgustikke ⁽²⁴⁵⁾.

Euroopa e-õiguskeskkonna portaal

Õigusprogrammi raames rahastatakse **Euroopa e-õiguskeskkonna portaali** ⁽²⁴⁶⁾. See on komisjoni ja Euroopa Liidu Nõukogu ühisalgatus, mis pakub mitmekeelset teavitavat sisu ja elektroonilisi teenuseid, näiteks riiklike registrite vastastikust sidumist. Aja jooksul on portaal hakanud pakkuma rohkem ja laiemat sisu, püüdes muutuda avalikkuse, ettevõtete, õiguspraktikute ja kohtusüsteemi ühtseks kontaktpunktiks. Portaali on täiustatud Euroopa ja liikmesriikide kohtupraktika suuremahulise otsingumootoriga ning nüüd võimaldab see teha detsentraliseeritud otsinguid liikmesriikide ettevõtlus- ja äriregistrites. Edusamme on tehtud portaali kujunduse ja funktsionaalsuse täieliku uuendamise suunas. 2018. aastal suurenes kasutajate külastuste arv – pea 3 miljonit – võrreldes 2012. aasta lähtearvuga rohkem kui kuus korda.

Aastateks 2014–2020 loodud õigusprogrammi rakendamise **vahehindamine** ⁽²⁴⁷⁾, mis viidi lõpule 2018. aastal, näitas, et programm on usaldusväärne ja see on aidanud luua Euroopa õigusruumi, mis põhineb vastastikusel tunnustamisel ja vastastikusel usaldusel, edendades eelkõige tsiviil- ja kriminaalasjades õiguslase koostöö tegemist. Leiti, et rahastamismeetodid on programmi eesmärkide ja sihtrühmade vajaduste jaoks sobivad. Programm on andnud Euroopale suure lisaväärtuse. Hindamisel tuvastati ka mitu puudust, mis olid peamiselt seotud sihtrühma piiratud ulatuse, toetusesaajate tasakaalustamata geograafilise jaotuse ja seirenäitajatega. Sidusrühmad pidasid halduskoormust suureks. Hindamine näitas, et on vaja suurendada vastastikust kasu ja koostööd teiste ELi algatustega.

Perioodiks 2021–2027 tegi komisjon ettepaneku uue **õigusprogrammi** ⁽²⁴⁸⁾ loomiseks, mis moodustab koos õiguste ja väärtuste programmiga uue õiguse, õiguste ja väärtuste fondi. Selle ülesehituses võetakse arvesse vahehindamise tulemusi, võideldes näiteks väärtustele, õigustele, kodakondsusele ja õigusele suunatud praeguste ELi rahastamisprogrammide killustatuse ja piiratud ressurssidega, mis vähendavad ELi suutlikkust reageerida senistele ja uutele väljakutsetele Euroopa avatud, demokraatlike ja kaasavate ühiskondade hoidmisel.

Programm „Kodanike Euroopa“

Programmi **„Kodanike Euroopa“** ⁽²⁴⁹⁾ eesmärk on aidata kaasa avalikkuse arusaamisele EList, selle ajaloost ja mitmekesisusest, edendada Euroopa kodakondsust ning parandada kodanike ja demokraatliku osaluse tingimusi ELi tasandil. Programmil on oluline roll kodanikuosaluse ja kodanike demokraatliku kaasatuse edendamisel.

⁽²⁴³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>

⁽²⁴⁴⁾ 2018. aasta programmiaruanne.

⁽²⁴⁵⁾ Euroopa õiguslase koolituse võrgustik <http://www.ejtn.eu/About-us>

⁽²⁴⁶⁾ <https://e-justice.europa.eu/home.do?action=home&plang=et&init=true>

⁽²⁴⁷⁾ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele aastateks 2014–2020 loodud õigusprogrammi rakendamise vahehindamise kohta, COM(2018)/507.

⁽²⁴⁸⁾ COM(2018) 384, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=COM%3A2018%3A384%3AFIN>

⁽²⁴⁹⁾ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=OJ%3AJOL_2014_115_R_0002

Programmi rakendatakse⁽²⁵⁰⁾ meetme- ja tegevustoetuste kaudu, mida antakse Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja mõttekodadele, mis tegutsevad programmi ja kohalike omavalitsuste teemakohastes valdkondades. Programmi rakendatakse peamiselt ELi Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Rakendusameti (EACEA) kaudu.

Programmi „Kodanike Euroopa“ raames aitab **185,5 miljoni euro suurune rahastus perioodiks 2014–2020**⁽²⁵¹⁾, rakendada kolme tegevussuunda. 2018. aastal valiti 1 796 laekunud taotluse hulgast 417 projekti ja eeldati, et programmi tegevustest võtab osa umbes 1 200 000 osalejat. Programmi rakendati kokku 34 osalevas abikõlblikus riigis.

1. tegevussuund. *Demokraatlik kaasatus ja kodanikuosalus*. Toetab tegevusi, mis arendavad kodanike arusaamist ELi poliitikakujundamise protsessist ning edendavad ühiskondliku aktiivsuse, kultuuridevahelise dialoogi ning vabatahtliku tegevuse võimalusi ELi tasandil. 2018. aastal valiti toetuse saajateks 255 sõpruslinnade liikumise projekti, 35 linnade võrgustikku ja 31 kodanikuühiskonna projekti ning tegevustoetuse kaudu rahastati 24 kodanikuühiskonna organisatsiooni ja mõttekoda.

2. tegevussuund. *Euroopa ajalooline mälu*. Toetab tegevusi, mis julgustavad arutlema Euroopa kultuurilise mitmekesisuse ja ühiste väärtuste üle. Samuti toetab see tegevusi, mille raames arutletakse Euroopa lähiajaloo totalitaarsete režiimide põhjuste üle ja mälestatakse nende kuritegude ohvreid. Toetuse saajateks valiti kokku 37 ajaloolise mälu projekti ja tegevustoetuste kaudu rahastati kuut ajaloolise mälu organisatsiooni.

3. tegevussuund. *Horisontaalsed meetmed – väärtustamine*. Eesmärk on suurendada kogemustest õppimist, edendada tulemuste ülekantavust ning suurendada seega toetatavate tegevuste kestvat mõju.

Teave või manipuleerimine: kuidas võidelda propagandaga?

Seda projekti koordineeris Poola Muuseum Historii Żydów Polskich POLIN⁽²⁵²⁾ ja see oli suunatud Tšehhi, Ungari ja Poola keskkooliõpilastele, et nad saaksid parandada oma teadmisi, oskaksid kriitiliselt analüüsida kaasaegset meediat ning neist saaks demokraatliku ühiskonna vastutustundlikud kodanikud. Uuriti veenva keele ja propaganda mehhanisme, mis põhinesid 1956. aastal Ungaris ning 1968. aastal endises Tšehhoslovakkias ja Poolas toimunud konkreetsetel ajaloolistel sündmustel. Õpilased õppisid läbi viima oma meediaprojekte, osaledes õpikodades, mis hõlmasid näitusekujundust, arutelude korraldamist, suulise ajaloo kogumist ja dokumenteerimist, sotsiaalteaduslike uuringute korraldamist ning videote filmimist ja redigeerimist. POLINI muuseumis toimunud viimasel galaüritusel esitleti kümmet loomingulist kooliprojekti.

Seda projekti koordineeris Poola Muuseum Historii Żydów Polskich POLIN⁽²⁵³⁾ ja see oli suunatud Tšehhi, Ungari ja Poola keskkooliõpilastele, et nad saaksid parandada oma teadmisi, oskaksid kriitiliselt analüüsida kaasaegset meediat ning neist saaks demokraatliku ühiskonna vastutustundlikud kodanikud. Uuriti veenva keele ja propaganda mehhanisme, mis põhinesid 1956. aastal Ungaris ning 1968. aastal endises Tšehhoslovakkias ja Poolas toimunud konkreetsetel ajaloolistel sündmustel. Õpilased õppisid läbi viima oma meediaprojekte, osaledes õpikodades, mis hõlmasid näitusekujundust, arutelude korraldamist, suulise ajaloo kogumist ja dokumenteerimist, sotsiaalteaduslike uuringute korraldamist ning videote filmimist ja redigeerimist. POLINI muuseumis toimunud viimasel galaüritusel esitleti kümmet loomingulist kooliprojekti.

Vahehindamine⁽²⁵⁴⁾ kinnitas programmi kasulikkust kodanikuosaluse edendamisel, ühtekuuluvustunde tugevdamisel ja vastastikuse mõistmise toetamisel. Selle struktuur, mis koosnes kolmest tegevussuunast ning projekti tulemuste analüüsimist, levitamist ja kasutamist käsitlevast horisontaalsest meetmest, töötas tõhusalt. Tegevus- ja meetmetoetused aitasid saavutada soovitud tulemusi. Programm „Kodanike Euroopa“ andis ELi tasandil lisaväärtust mitmel tasandil: selle mõju osalejatele ja selle täiendav roll muudele ELi rahastamisprogrammidele ning hariduse, kultuuri ja ELi kodakondsuse valdkondade poliitilistele algatustele.

⁽²⁵⁰⁾ 2018. aasta programmiaruanne ning rände ja siseasjade peadirektoraadi 2018. aasta tegevusaruanne.

⁽²⁵¹⁾ Summad õigusliku aluse kohaselt. Vahepeal on programmile „Kodanike Euroopa“ eraldatud täiendavaid vahendeid.

⁽²⁵²⁾ Poola juutide ajaloo muuseum <https://www.polin.pl/en/about-museum>

⁽²⁵³⁾ Poola juutide ajaloo muuseum <https://www.polin.pl/en/about-museum>

⁽²⁵⁴⁾ <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/citizenship-programme/docs/com-2018-170-f1-report-from-commission-en-v4-p1-967238.pdf>

Hindamisel leiti, et on võimalik parandada nähtavust, vastastikust kasu ja koostööd teiste olemasolevate ELi programmidega ning vaadata läbi seirenäitajad.

2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku raames esitas komisjon **ettepaneku määruse kohta, millega kehtestatakse õiguste ja väärtuste programm (2021–2027)** ⁽²⁵⁵⁾, mis koondab programmi „Kodanike Euroopa“ ning õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programmi tegevused uude ühisesse raamistikku. Need programmid on väikesed vahendid, mis ei suuda saavutada kriitilist massi ja mille tõhusust piiravad nende suhteliselt madalad eelarved. Seetõttu tähendab nende ühendamine lihtsustamist, vastastikust kasu, koostööd ja tugevdamist ning see aitab neid tõhustada. Euroopa kodanikualgatuse toetamine on tagatud ka tulevase õiguste ja väärtuste programmi kaudu. Õiguste ja väärtuste programmi eesmärk on kaitsta ja edendada ELi aluslepingutes sätestatud õigusi ja väärtusi ning toetada avatud, demokraatlikke ja kaasavaid ühiskondi.

Liidu elanikkonnakaitse mehhanism

Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi eesmärk on toetada, koordineerida ja täiendada liikmesriikide õnnetuste ohjamise koordineerimise meetmeid, et parandada loodusõnnetuste ja inimtegevusest tingitud õnnetuste ennetamise, nendeks valmistumise ja neile reageerimise süsteeme. Õnnetuste ennetamist, nendeks valmisolekut ja neile reageerimist hõlmava tervikliku lähenemisviisi abil on programmi eesmärk vähendada inimeste kaotust ning minimeerida õnnetuste põhjustatud keskkonna- ja varalist kahju.

Liikmesriigid koondavad ressursse ja eksperte vabatahtlikkuse alusel eraldatud reageerimisvahendite reserviks ning hoiavad neid ELi elanikkonnakaitse missioonide jaoks valmis. Asjaomased meeskonnad peavad vastama kvaliteedi miinimumnõuetele ning läbima kvaliteedi ja koostegutsemisvõime tagamiseks sertifitseerimisprotsessi. Koolitatud ja sertifitseeritud reageerimisvahendid ning eksperdid tagavad õnnetuste puhul tõhusa reageerimise. Vabatahtlikkuse alusel eraldatud reageerimisvahendid võimaldavad lisaks lühendada lähetamiseks kuluvat aega.

2018. aasta aktiveeriti liidu elanikkonnakaitse mehhanism reaktsiooniks üheksale hädaolukorrale Euroopa Liidu territooriumil ⁽²⁵⁶⁾. Metsatulekahjud Lõuna-Euroopas (2018. aasta ka Põhja-Euroopas) mõjutasid varade ja elatusallikate ulatusliku hävitamisega majandust, kahjustades sealhulgas võrgutaristust, ettevõtteid ning põllumajandus- ja metsandustegevust. Liidu elanikkonnakaitse mehhanism aktiveeriti viis korda, et reageerida metsatulekahjudele Kreekas, Lätis, Portugalis ja Rootsis ⁽²⁵⁷⁾.

Fotod: © Euroopa Liit 2018/Pavel Koubek

Rootsi: metsatulekahjude kustutamine.

Allikas: Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 30.

⁽²⁵⁵⁾ COM(2018) 383, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=COM%3A2018%3A383%3AREV1>

⁽²⁵⁶⁾ Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi programmiaruanne, lk 2.

⁽²⁵⁷⁾ Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 10.

ELi elanikkonnakaitse mehhanismi hindamisel⁽²⁵⁸⁾ jõuti järeldusele, et vabatahtlikkuse alusel eraldatud reageerimisvahendite abil suurema suutlikkuse lisamine on ELi tasandil suurendanud üldist valmisolekut õnnetusteks ja võimaldanud kohe kasutusele võtta reageerimisressursse, kuhu kuuluvad osalevate riikide mitmesugused abirühmad, eksperdid ja varustus.

2018. aastal jõudsid Euroopa Parlament ja nõukogu kokkuleppele ettepaneku⁽²⁵⁹⁾ osas mehhanismi veelgi tugevdada. Uus õigusraamistik⁽²⁶⁰⁾ tugevdab ELi tasandil õnnetustele reageerimise vahendeid, luues eelkõige õnnetustele reageerimiseks lisareservi rescEU. Sellised vahendid hõlmaksid tuletõrjelennukeid ja muid vahendeid selliste olukordade jaoks, kus ELi üldistest reageerimisvahenditest ei piisa (nt meditsiiniliste hädaolukordade või keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumaintsidentide korral).

⁽²⁵⁸⁾ Liidu kodanikukaitse mehhanismi vahehindamine (2014–2016), SWD(2017)287.

⁽²⁵⁹⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse otsust nr 1313/2013/EL liidu kodanikukaitse mehhanismi kohta, COM(2017)772.

⁽²⁶⁰⁾ Otsus (EL) 2019/420, millega muudetakse otsust nr 1313/2013/EL liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kohta.

Globaalne Euroopa (eelarverubriik 4)

Finantsraamistiku eelarverubriik 4 hõlmab laia valikut välistegevusi, nagu arengukoostöö, ühinemiseelne abi ja humanitaarabi.

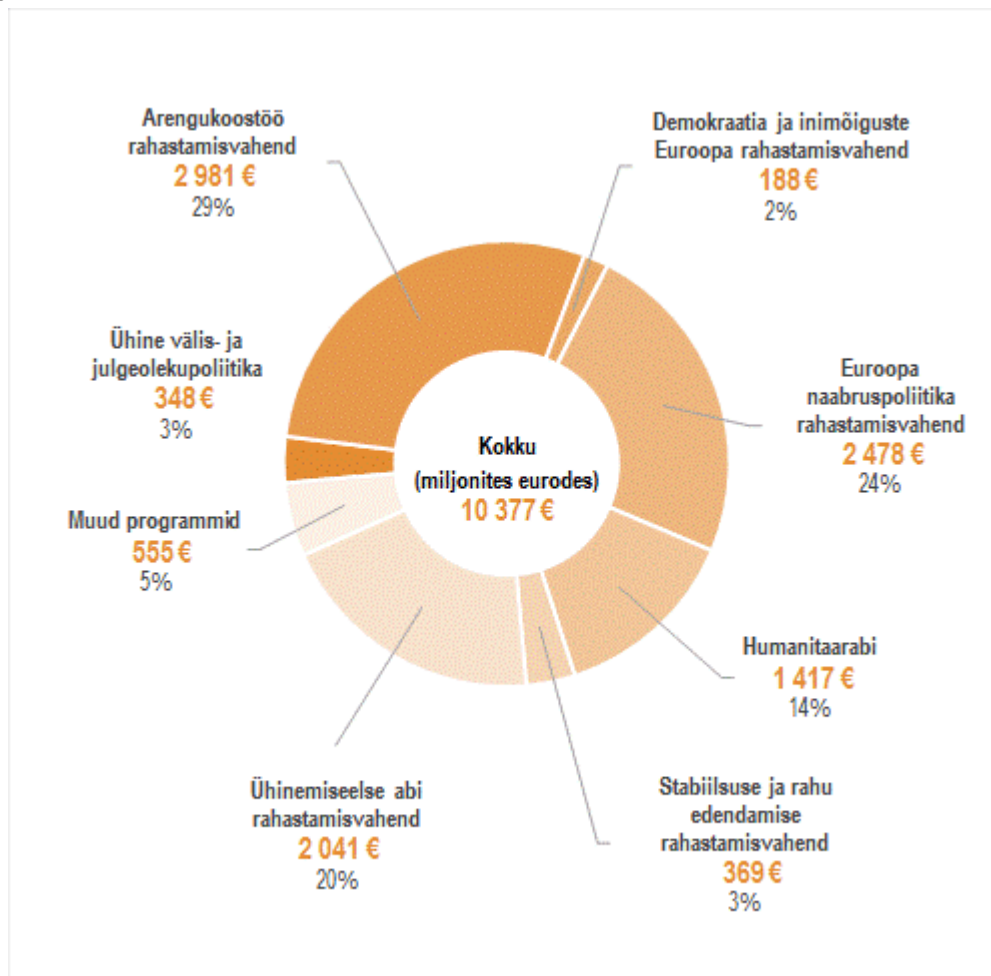

Diagramm. Peamised programmid, mida rahastati 2018. aastal eelarverubriigi 4, „Globaalne Euroopa“ raames. Kõik summad on miljonites eurodes. Kategooria „Muud programmid“ hõlmab muu hulgas makromajanduslikku finantsabi, välistegevuse tagatisfondi, liidu elanikkonnakaitse mehhanismi, Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpuse algatust, Euroopa Kestliku Arengu Fondi (EFSD), partnerluse rahastamisvahendit, tuumaohutusalase koostöö rahastamisvahendit, detsentraliseeritud asutusi, muid meetmeid ja programme, katseprojekte ja ettevalmistavaid meetmeid, komisjoni pädevuse ja talle antud erivolituste raames rahastatavaid meetmeid.

Allikas: Euroopa Komisjon.

10,4 miljardi euro ulatuses eelarveliste kulukohustuste assigneeringuid (6 % ELi 2018. aasta kogueelarvest) eraldatakse eelarverubriigiga „Globaalne Euroopa“ seotud programmidele. ELi arenguabi tugevdab Euroopa Arengufond, mida ei rahastata ELi eelarvest, vaid ELi liikmesriikide osamaksete kaudu.

Euroopa Liit ja selle liikmesriigid olid **2018. aastal** 74,4 miljardi euro suuruse toetusega jätkuvalt maailma juhtivad ametliku arenguabi andjad.

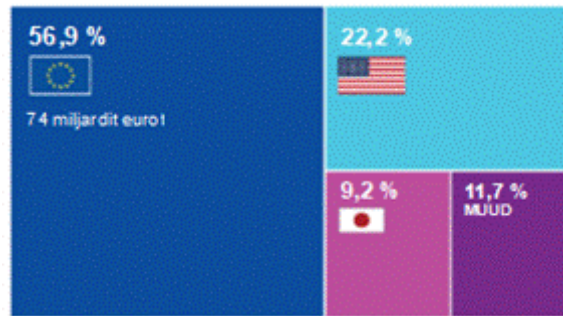

Diagramm. Panus ametlikku arenguabisse

Allikas: Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD). Summa hõlmab liikmesriikide väljaspool ELi eelarvet antavat abi.

Ühinemiseelse abi rahastamisvahend

Programmi eesmärgid

Ühinemiseelse abi rahastamisvahendi⁽²⁶¹⁾ abil **toetatakse kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike** selliste **poliitiliste, institutsiooniliste, õigus-, haldus-, sotsiaal- ja majandusreformide** vastuvõtmisel ja rakendamisel, mis tuleb ellu viia selleks, et järgida liidu väärtusi ning saavutada järk-järgult vastavus ELi eeskirjadele, standarditele, poliitikale ja tavadele eesmärgiga astuda ELi liikmeks. Rahastamisvahend aitab abisaaja riikides saavutada **stabiilsuse, julgeoleku ja heaolu**⁽²⁶²⁾. See tagab abisaaja riikide kodanikele paremad võimalused ja võimaldab välja töötada standardid, mis on võrdväärsed ELi standarditega. Finantsabi antakse viies poliitikavaldkonnas: a) reformid ELiga ühinemise ettevalmistamiseks ning seonduv institutsioonide ülesehitamine ja suutlikkuse suurendamine; b) sotsiaal-majanduslik ja regionaalareng; c) tööhõive, sotsiaalpoliitika, haridus, soolise võrdõiguslikkuse edendamine ja inimressursside arendamine; d) põllumajandus ja maaelu areng ning e) piirkondlik ja territoriaalne koostöö.

 Poliitiliste reformide toetamine.	 Majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse arengu toetamine aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu eesmärgil.
 Abisaaja riikide suutlikkuse suurendamine, et täita ELi liikmesuse kohustusi, toetades selleks järkjärgulist liidu <i>acquis</i>'ga vastavusse viimist ning selle vastuvõtmist, rakendamist ja jõustamist.	 Piirkondliku integratsiooni ja territoriaalse koostöö tugevdamine, hõlmates abisaaja riike, liikmesriike ja vajaduse korral kolmandaid riike.

⁽²⁶¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 231/2014, millega luuakse ühinemiseelse abi rahastamisvahend (IPA II) https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/financial_assistance/ipa/2014/231-2014_ipa-2-reg.pdf

⁽²⁶²⁾ Praegused abisaaja riigid on Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Põhja-Makedoonia, Kosovo*, Montenegro, Serbia ja Türgi. (* Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244/1999 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.)

Rakendamine ja viimased saavutused

2018. aasta tegevuskavas oli olulisel kohal 6. veebruaril 2018 vastu võetud **strateegia „Lääne-Balkani riikide reaalne ELiga ühinemise väljavaade ning ELi tõhustatud koostöö nende riikidega“** ⁽²⁶³⁾, mille eesmärk on anda Lääne-Balkani riikidele tuge uuteks reformideks ja toetada edukamalt ettevalmistusi ELiga ühinemiseks. Strateegias esitati 57 meetmega põhjalik tegevuskava, mille eesmärk on toetada Lääne-Balkani riikide ümberkujundamist ja mis põhineb kuuel juhtalgatusel: õigusriik, julgeolek ja ränne, sotsiaal-majanduslik areng, ühendatus, digitaalarengu tegevuskava ning leppimine ja heanaaberlikud suhted.

Kogu 2018. aasta jooksul õnnestus strateegia **kõigi juhtalgatuste** osas edu saavutada. Komisjoni, ELi ametite ja ELi liikmesriikide võetud meetmed strateegia elluviimiseks hõlmasid järgmist: tõhustatud poliitiline dialoog (kõrgetasemelised kohtumised ja visiidid), tihedam koostöö Lääne-Balkani partnerite ja ELi eri ametite vahel, ELi rahastamisvahendite (nt Lääne-Balkani investeerimisraamistik ja selle tagatisfond) arendamine ja tugevdamine, ELi programmidele („Loov Euroopa“, Euroopa ühendamise rahastu ja „Kodanike Euroopa“) juurdepääsu avamine ja edendamine, suutlikkuse tõhusam suurendamine ja finantsosaluse rõhuasetuse muutmine ühinemiseelse abi rahastamisvahendi raames.

Eespool nimetatud kontekstis on otsustav tegur Lääne-Balkani riikide vahelise ning Lääne-Balkani riikide ja ELi vahelise **ühendatuse** parandamine. Ühendatust käsitleva tegevuskava eesmärkide saavutamisel on tehtud jätkuvalt edusamme ⁽²⁶⁴⁾: ühinemiseelse abi rahastamisvahendist on perioodiks 2015–2020 ühendatus- ja investeerimisprojektide ning tehnilise abi jaoks eraldatud kuni miljard eurot. **Lääne-Balkani riikide tippkohtumiste** järel (Viin 2015, Pariis 2016, Trieste 2017 ja Sofia/London 2018) nähti rahastamisvahendiga ette 700 miljonit eurot transpordi- ja/või energiaspektori ühenduvusprojektidele, mis kogusid rohkem kui 2,4 miljardi euro ulatuses investeeringuid. Erilist tähelepanu pöörati konkreetsete piirkondliku taristu investeerimisprojektide ettevalmistamisele ja rahastamisele ning samuti tehniliste standardite ja kaasnevate reformimeetmete rakendamisele. Selle hulka kuulus näiteks piiriületuskorra, raudteereformide, infosüsteemide, liiklusohutuse ja hoolduskavade ühtlustamine ning lihtsustamine. Mõned oodatavad tulemused on 450 km ulatuses elektrienergia ülekandeliinide ja nendega seotud alajaamade, 108 km ulatuses gaasijuhtmete, 320 km ulatuses raudteede ja nendega ühendatud jaamade, 141 km ulatuses kiirteede, kahe piiri ületava silla ning kahe sadama ehitamine või ajakohastamine.

Rände osas vähenes oluliselt ebaseaduslikult **Lääne-Balkani riikidesse** rändajate arv, kuid smugeldamine oli jätkuvalt tõusuteel ning tekkisid uued rände kõrvalteed. EL jätkas rahalise toetuse andmist **rändesurve** all kannatavatele Lääne-Balkani rändeteel asuvatele riikidele. Ühinemiseelse abi rahastamisvahendist eraldati vahendeid (eelkõige) Bosnia ja Hertsegoviina, Põhja-Makedoonia ja Serbia toetamiseks ning rändevõrgude juhtimiseks. Kriisi olemuse muutumise tõttu keskendub toetus rohkem struktuurilisele lähenemisviisile eesmärgiga parandada varjupaigakeskuste tingimusi. Paralleelselt toetatakse smugeldamise vastast võitlust ja piirikontrolli tugevdamist piirkondlikul tasandil.

Ühinemiseelse abi rahastamisvahendi raames *2018. aastal* saavutatud konkreetsete tulemuste näited on järgmised.

Bosnia ja Hertsegoviinat Horvaatiaga ühendav Svilaj sild

Svilaj lähedal transpordikoridoris Vc lõpetati Sava jõge ületava silla ühendamise ehitustööd edukalt 2019. aasta veebruari lõpus. Uus piiri ületav sild on osa esimesest ühenduvusprojektist, mis kiideti ühendatust käsitleva tegevuskava raames heaks 2015. aastal ja mida rahastati Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu. Ühinemiseelse abi rahastamisvahendi kaudu andis EL 109,5 miljoni euro suuruse koguinvesteeringu jaoks toetusi 25,1 miljoni euro väärtuses.

Kohtusüsteemi reformide toetamine

⁽²⁶³⁾ COM(2018) 65 final.

⁽²⁶⁴⁾ Vt Lääne-Balkani riikide ühendatust käsitlevate investeerimisprojektide kaasfinantseerimise 2018. aasta tegevuskava <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/connectivity-agenda-2018-sofia-summit.pdf>

Albaanias alustas komisjoni palvel tegevust rahvusvaheline järelevalveüksus, et jälgida kohtunike ja prokuröride sobivuse ümberhindamist („kontrollimine“). Järelevalve põhiülesandeid täidab rahvusvaheliste vaatlejate rühm (seitse vaatlejat ELi liikmesriikidest ja üks Ameerika Ühendriikidest), kes on kaasatud riiklike kontrolliasutuste töö igasse etappi. Kontrolliprotsess on andnud konkreetseid tulemusi. Töödeldud on üle 200 uurimistoimiku ja tehtud on umbes 100 otsust. Keskmiselt iga ametisse kinnitatud kohtuniku kohta vabastatakse üks kohtunik ametist. Rahvusvaheline järelevalveüksus on taganud kontrolliprotsessi olulise välise ja sõltumatu järelevalve, aidates seeläbi kindlustada selle püüdluse üldist usaldusväärsust.

Piirkondlik eluasemeprogramm

2018. aastal toetas EL täiendava 40 miljoni euroga piirkondlikku eluasemeprogrammi⁽²⁶⁵⁾. See tähendab, et programmi kogutoetus moodustab 287 miljonit eurot, kusjuures EL on 234 miljoni euroga ehk üle 80 %-ga kõigist toetustest suurim rahastaja.

2018. aasta lõpuks on piirkondliku eluasemeprogrammi raames tagatud 12 000 abivajajale kvaliteetne ja kestev kodu (ligi 4 000 elamuüksust). Samuti on programmi raames antud täiendavat abi nende ümberasustatud inimeste elu parandamiseks, tagades muu hulgas selle, et neil on juurdepääs vajalikele teenustele (tervishoid, haridus jne) ja nad saavad kasutada oma õigusi (pensionid, toetused, dokumendid jne). Peale selle on programmi raames toetatud rohkem kui 30 000 töökohta ja antud kohalikele ettevõtetele 1 000 lepingut. Samuti on selle raames parandanud töötajate oskusi ning tehtud paremate teenuste pakkumiseks koostööd kohalike ettevõtjate ja omavalitsustega.

Hindamine ja analüüs

2018. aastal lõpetas Euroopa Komisjon kaks valdkondlikku hindamist, mis hõlmasid ELi uute liikmete kaasamist („laienemine“) ja Euroopa naabruses asuvat piirkonda.

Hinnati ELi toetust laienemisprotsessis osalevate ja Euroopa naabruses asuvate riikidega seotud julgeolekusektori reformile (perioodiks 2010–2016), et aidata tugevdada demokraatlikku vastutust ja läbipaistvust ning parandada tõenduspõhise õppimise kaudu poliitikat ja praktikat. Hindamine kinnitas, et ELil oli laienemisprotsessis osalevates ja Euroopa naabruses asuvates piirkondades oma väärtuste ja huvide edendamisel positiivne mõju. Hindamisel määrati kindlaks poliitilised soovitused, mille eesmärk oli suurendada ELi rolli strateegilise osalejana, tugevdada riikide omavastutust, parandada rahastamiskorra tõhusust ja saavutada paremaid tulemusi.

Hinnates ELi sotsiaalkaitse toetust välistegevuses (perioodil 2007–2013) analüüsiti, mil määral on see toetus aidanud kaasa ELi koostööeesmärkide saavutamisele sotsiaalkaitse valdkonnas. Hindamises jõuti järeldusele, et EL peaks edendama laiaulatuslikku strateegilist lähenemisviisi, pöörates rohkem tähelepanu jätkusuutlikkusele; samuti peaks EL kaaluma sotsiaalkaitse toetuse suurendamist ning toetama asjakohaste seire- ja hindamissüsteemide väljatöötamist.

2019. aasta ühinemiseelse abi rahastamisvahendi (IPA II) sekkumiste raames toetatakse jätkuvalt Euroopa Komisjoni poliitilisi prioriteete, eelkõige laienemise põhialuseid, nagu õigusriigi põhimõte ja demokraatlik valitsemistava, majanduskasv ja töökohtade loomine, samuti muid olulisi prioriteete, nagu ühendatust käsitlev tegevuskava ja julgeolek. 2019. ja 2020. aasta programmides kajastuvad liidu olukorrast tulenevad prioriteedid ja 2018. aasta veebruari Lääne-Balkani strateegia⁽²⁶⁶⁾ prioriteedid. Pärast Lääne-Balkani strateegia, Sofia deklaratsiooni⁽²⁶⁷⁾ ja laienemispaketi vastuvõtmist pööratakse suuremat tähelepanu konkurentsivõime ning teadusuuringute ja innovatsiooni piirkondlikule mõõtmele ja meetmetele, mida riigid peavad võtma selleks, et luua piirkondlik majanduspiirkond. Jätkuvalt on prioriteediks toetada haridust ja tööhõivet ning meetmete eesmärk on toetada kutseõppesüsteemide ning tööhõive- ja sotsiaalteenuste – mis keskenduvad noortele, naistele ja haavatavatele rühmadele (sh romadele) – reformi.

Mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 raames tuleb tagada järjepidevus. Järelevalve ja aruandluse hõlbustamiseks ning toetusesaajatele tõelise stiimuli andmiseks säilitatakse tugev tulemuspõhine element ja lihtsustatakse seda.

⁽²⁶⁵⁾ Piirkondlik eluasemeprogramm on Bosnia ja Hertsegoviina, Horvaatia, Montenegro ja Serbia ühisalgatus. <http://regionalhousingprogramme.org/>

⁽²⁶⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/news/strategy-western-balkans-2018-feb-06_en

⁽²⁶⁷⁾ https://www.consilium.europa.eu/media/34776/sofia-declaration_en.pdf

Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend

Programmi eesmärgid

ELi riikide ja partnerriikide koostöös **ühise heaolu ja heanaaberlikkuse ala** loomine, arendades privilegeeritud suhteid, mis kooskõlas ELi lepinguga põhinevad koostööl, rahul ja julgeolekul, vastastikusel vastutusel ning ühisel pühendumisel demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja inimõiguste austamise universaalsetele põhiväärtustele.

Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend⁽²⁶⁸⁾ on Euroopa naabruspoliitika rakendamise peamine rahastamisvahend⁽²⁶⁹⁾, mis toetab **poliitilisi ja majandusreforme** eesmärgiga luua ELi vahetus naabruses **stabiilsuse, julgeoleku ja heaolu ala**. Rahastamisvahend toetab ELi ja selle naaberriikide⁽²⁷⁰⁾ kahepoolsete suhete peamisi prioriteete: demokraatia ja õigusriigi põhimõtte, jätkusuutlik majandusareng, julgeolek ja ränne ning liikuvus.

 Inimõiguste ja põhivabaduste, õigusriigi, võrdõiguslikkuse põhimõtte ja diskrimineerimise kõikide vormide vastu võitlemise edendamine.	 Järgjärgulise integratsiooni poole pöördumine ELi siseturul ning töhuga sektoripõhise ja mitmeid sektoreid hõlmava koostöö arendamine.
 Tingimuste loomine seadusliku rände paremaks korraldamiseks ja hästi hallatava inimeste liikuvuse tõhustamiseks.	 Kõiki aspekte hõlmava aruka, jätkusuutliku ja kaasava arengu toetamine.
 Usaldusväärsuse suurendamise, heanaaberlike suhete ja muude meetmete edendamine, mis aitavad parandada igakülgset julgeolekut ning hoida ära konflikte või neid lahendada.	 Allpiirkondliku, piirkondliku ja Euroopa naabruskonna tasandi ning piiriülese koostöö tõhustamine.

Rakendamine ja viimased saavutused

2018. aastal eraldati kulukohustustena 2,38 miljardit eurot kahepoolsetele, piirkondlikele ja piiriülestele koostööprogrammidele (sealhulgas ELi välistegevuse usaldusfondide – **Süüria kriisile reageerimiseks loodud Euroopa Liidu piirkondlik usaldusfond, Aafrika jaoks mõeldud hädaolukorra usaldusfond** ja **naabruspoliitika investeerimisrahastu** – kaudu rahastatud projektidele), millega reageeriti naabruspoliitika kontekstis tuvastatud väljakutsetele.

⁽²⁶⁸⁾ 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 232/2014, millega luuakse Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend.

⁽²⁶⁹⁾ 2015. aasta novembris läbi vaadatud Euroopa naabruspoliitika (ENP) kaudu teeb EL koostööd oma lõuna- ja idanaabritega, et edendada kooskõlas Euroopa Liidu üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegiaga stabiilsust, julgeolekut ja heaolu.

⁽²⁷⁰⁾ Partnerriigid on Alžeeria, Armeenia, Aserbaidžaan, Valgevene, Egiptus, Gruusia, Iisrael, Jordaania, Liibanon, Liibüa, Moldova, Maroko, Süüria, Palestiina**, Tuneesia ja Ukraina. (** Selle nime kasutamine ei tähenda Palestiina riigi tunnustamist ega mõjuta liikmesriikide individuaalseid seisukohti selles küsimuses.)

Kooskõlas läbivaadatud Euroopa naabruspoliitikaga⁽²⁷¹⁾ on lõunanaabruse peamine poliitiline eesmärk stabiliseerimine. Seda edendatakse majanduskasvu, hea valitsemistava, õigusriigi põhimõtte ja inimõiguste austamise toetamise ning julgeoleku ja partnerriikide tehtava rände- ja liikuvusalase koostöö tugevdamise kaudu.

Rahastamisvahend on osutunud poliitiliste prioriteetide käsitlemisel ning pikaajalistele kriisidele (pagulaskriis, Süüria ja Ukraina kriisid) reageerimisel paindlikuks ja tõhusaks.

Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend on **ELi lõunanaabruse** kriisidele reageerimisel olnud kesksel kohal.

Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi kaudu on EL reageerinud **Süüria kriisile**, toetades Süüria elanikkonna ulatuslikke vajadusi nii Süürias kui ka naaberriikides Iraagis, Jordaania ja Liibanonis. Osa sellest rahastusest on suunatud Süüria kriisile reageerimiseks loodud Euroopa Liidu piirkondlikule usaldusfondile rakendamiseks. 30. septembri 2018. aasta seisuga toetati erinevate projektide kaudu rohkem kui 1,9 miljonit inimest. Need andmed põhinevad ELi välistegevuse usaldusfondi 40 esimesel projektil, millele pakuti rahastust 800 miljoni euro väärtuses. ELi välistegevuse usaldusfond tegutseb peamiselt Iraagis, Jordaania, Liibanonis ja Türgis ning tegeleb hariduse, elatusvahendite, tervishoiu ning vee, kanalisatsiooni ja hügieeni valdkondades.

Suuri edusamme on tehtud hariduse ja kaitsega seotud meetmete abil. Rohkem kui 200 000 lapsel ja noorel on nüüd juurdepääs põhi- ja kõrgharidusele, psühhosotsiaalsele toele ja kaitsele soolise vägivalla vastu. **Haridussektori** edusammudena on 180 356 inimest saanud juurdepääsu põhiharidusele; koolitatud on 12 646 õpetajat; ehitatud või renoveeritud on 177 õppeasutust; 6 501 noort on saanud juurdepääsu kõrgharidusele ja täiendõppele.

Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendist rahastatakse ELi piirkondlikke usaldusfonde ja muid rahastamisvahendeid, näiteks arengukoostöö rahastamisvahendit. Näiteks Süüria kriisile reageerimiseks loodud Euroopa Liidu piirkondlik usaldusfond, mis edendab pagulaste ja vastuvõtivate kogukondade paremaid **elatusvahendeid** tööalase konkurentsivõime, finantssuutlikkuse ja sihtauditooriumi tootmisvõimsuse parandamise kaudu. Elatusvahendite valdkonnas on abi siiani jõudnud 75 317 üksikisiku ja 738 organisatsioonini, st piirkonna mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjateni.

Selle ELi välistegevuse usaldusfondi kaudu on **tervishoiuteenustele** saanud juurdepääsu 856 889 inimest, väljaõppe on saanud 3 838 tervishoiutöötajat ning varustatud või renoveeritud on 66 piirkonna esmatasandi tervisekeskust ja haiglat. **Vee-, kanalisatsiooni- ja hügieenivaldkonnas** on ELi välistegevuse usaldusfondi kaudu saanud abi 59 944 inimest. Kokku on (kavandatud 128-st) lõpule viidud 37 vee- ja reoveerajalise ehitustööd.

ELi naaberriikide rändekriisi lahendamiseks ette nähtud rahastamisvahendina on **(ELi Aafrika jaoks mõeldud hädaolukorra usaldusfondi)**⁽²⁷²⁾ **Põhja-Aafrikale** antud toetuse mõju jätkuvalt märkimisväärselt kasvanud: 2018. aastal kiideti viie riigi jaoks heaks 285 miljoni euro väärtuses kümme uut programmi, sealhulgas kahe piirkonnaülese programmi toetamine ja käimasolevate meetmete laiendamine. **Liibüas** suurendas EL 2018. aastal oma toetust kohalikele omavalitsustele ja omavalitsusüksustele, suurendades 2018. aastal ELi panust Liibüa omavalitsustesse rohkem kui 100 miljoni euroni, kusjuures abi suunati 49 omavalitsusüksusele (see moodustab 42 % kõigist Liibüa omavalitsusüksustest). Eri piirkondadele suunatud tegevus toimub kogu riigis, keskendudes kohalike omavalitsusasutuste suutlikkuse suurendamisele ning kohalike omavalitsusüksuste vaheliste suhete tugevdamisele, seda nii valitsusega seotud kui ka valitsusväliste osalejate vahel.

Euroopa Kontrollikoda auditeeris ELi Aafrika jaoks mõeldud hädaolukorra usaldusfondi ja järeldas oma eriaruandes⁽²⁷³⁾, et Euroopa Liidu Aafrika jaoks mõeldud hädaolukorra usaldusfond on paindlik vahend, kuid selle ülesehitust tuleks rohkem fookustada. Kontrollikoda leidis, et see usaldusfond oli projektide käivitamisel

⁽²⁷¹⁾ Euroopa naabruspoliitika läbivaatamine (JOIN(2015) 50 final, 18.11.2015).

⁽²⁷²⁾ https://ec.europa.eu/trustfundforafrica/region/north-africa_en

⁽²⁷³⁾ Euroopa Kontrollikoda, „ELi hädaolukorra usaldusfond Aafrika jaoks: paindlik, kuid piisavalt fookustamata“, eriaruanne nr 32/2018.

tavapäraste rahastamisvahenditega võrreldes kiirem ning et see on üldiselt suutnud projekti rakendamist kiirendada. Kontrollikoda avastas, et ELi Aafrika jaoks mõeldud hädaolukorra usaldusfondi eesmärkide, projektide valikumenetluse, rakendamise kiiruse ja järelevalve kvaliteeti tuleks parandada.

EL jääb **idapartnerluse** riikide peamiseks partnerriiks. Brüsselis toimunud idapartnerluse tippkohtumisel tähistati seda tugevat partnerlust uue lähenemisviisiga, võttes vastu dokumendi „**20 tulemust 2020. aastaks**“⁽²⁷⁴⁾, milles sätestati ühiselt kokkulepitud eesmärgid partnerriikides käimasolevatele reformidele neljas prioriteetses valdkonnas: tugevam majandus, tugevam valitsemistava, parem ühenduvus ja tugevam ühiskond.

Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi abil saavutati järgmised konkreetsed tulemused.

- Alates idapartnerluse käivitamisest 2009. aastal on EL toetanud rohkem kui 70 000 ettevõtjat, taganud 2 miljardi euro väärtuses laene ja loonud rohkem kui 28 000 töökohta.
- Programm „Erasmus+“ on alates 2009. aastast võimaldanud rohkem kui 30 000 idapartnerluse riikide üliõpilasel ja akadeemilisel töötajal ELi riikides õppida või õpetada. 2018. aasta septembris avati esimene Euroopa kool väljaspool ELi piire, mis võttis avasüli vastu esimesed 30 õpilast. Praegu tehakse ettevalmistusi teiseks aastaks.
- EU4Business on koondalgatus, mis hõlmab idapartnerluse piirkonnas asuvatele väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele pakutavat ELi toetust; algatus parandab nii rahastamise kättesaadavust kui ka väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ettevõtluskeskkonda kogu piirkonnas. EU4Business on oma rohkem kui 260 miljoni euro suuruse aktiivse portfelliga (sellele lisanduvad veel muud toetuste vormid) toetanud enam kui 57 000 väikest ja keskmise suurusega ettevõtjat (täiendavat abi saavad järgnevatel aastatel veel 50 000 ettevõtjat).
- 2016. aastal jõuti otsusele laiendada 2030. aastaks üleeuroopalisi transpordivõrke idanaabrusesse, mis on konkreetne samm paremate ühenduste suunas ja aitab taristuinvesteeringuid sujuvamaks muuta. See otsus täiendab sektoris tehtavaid reforme, mis muudavad transpordi turvalisemaks, ohutumaks ja keskkonnasõbralikumaks.
- Enam kui 300 omavalitsusüksust (mis hõlmavad 20 miljonit idapartnerluse riikide inimest) kirjutas alla ELi linnapeade paktile. See vähendab 2020. aastaks CO₂-heitkoguseid peaaegu 20 miljoni tonni võrra, mis võrdub peaaegu 500 miljoni puu istutamisega.

Hindamine ja analüüs

Vahehindamise⁽²⁷⁵⁾ kohaselt on Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend üldiselt asjakohane ja otstarbekas. See on võimaldanud ELil rakendada läbivaadatud naabruspoliitikat. Rahastamisvahend on tõestanud ka oma suutlikkust paindlikult reageerida paljudele kriisidele ja naaberriikide, eelkõige Ukraina ja Tuneesia uutele väljakutsetele.

2018. aastal tegi komisjon mõjuhindangu⁽²⁷⁶⁾, mis hõlmas 2014.–2020. aasta mitmeaastase finantsraamistiku kogu välistegevuse eelarverubriiki „Globaalne Euroopa“. Mõjuhindangus jõuti eelkõige järeldusele, et enamik välistegevuse rahastamisvahendeid (välja arvatud väga spetsiifilise olemusega rahastamisvahendid) oleks kasulik koondada üheks rahastamisvahendiks, sealhulgas Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend. Laiaulatuslik rahastamisvahend tagaks geograafiliselt ja valdkondlikult terviklikuma lähenemisviisi, hõlbustades eri poliitikameetmete rakendamist piirkonna- ja sektoriüleselt ning ülemaailmselt. EL muudaks ühtse tegutsemise ja vastastikuse kasu loomise lihtsamaks, vältides valdkondlikku ja geograafilist kopseldumist.

⁽²⁷⁴⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news_corner/news/eu-identifies-20-key-deliverables-2020-eastern-partnership_en

⁽²⁷⁵⁾ SWD(2017) 602 https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/swd-mid-term-review-eni_en_0.pdf, lk 32.

⁽²⁷⁶⁾ SWD(2018) 337 <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2018/EN/SWD-2018-337-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>

Sellea seoses võttis komisjon 14. juunil 2018 vastu ettepaneku, millega luuakse naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahend⁽²⁷⁷⁾. Uue rahastamisvahendiga soovitakse säilitada Euroopa naabruspoliitika partneritega sõlmitud erilise partnerluse peamised eripärad, tagades samas suurema sidususe, vastastikuse kasu („koostoime“), paindlikkuse ja lihtsustamise. See sisaldab Euroopa naabruses asuval piirkonnale pühendatud peatükki, mis sisaldab ida- ja lõunanaabruse suhtes kohaldatavaid erisätteid. Need eripärad ja peamised põhimõtted, eelkõige tulemuspõhine lähenemisviis (põhimõte „rohkema eest rohkem“) ja eristav lähenemisviis säilitatakse ja neid tugevdatakse, stimuleerides seeläbi ühiselt kokkulepitud poliitiliste ja majandusreformide tegemist. Arvestades seni saavutatud väga positiivseid tulemusi, soovitatakse samuti jätkata piiriülest koostööd ELi liikmesriikide ja nii ida- kui ka lõunanaabruse partnerriikide vahel.

Arengukoostöö rahastamisvahend

Programmi eesmärgid

Arengukoostöö rahastamisvahendi⁽²⁷⁸⁾ põhieesmärk on vaesuse vähendamine ja pikemas perspektiivis kaotamine ning see aitab kaasa ELi välistegevuse erinevate eesmärkide saavutamisele, sealhulgas järgmisele: edendada säästvat majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnaarengut ning demokraatiat, õigusriigi põhimõtteid, head valitsemistava ja inimõiguste järgimist; säilitada rahu ja ennetada konflikte; parandada keskkonna kvaliteeti ja maailma loodusvarade säästvat majandamist; aidata loodusõnnetuste või inimtegevusest tingitud katastroofidega kokku puutuvaid elanikke, riike ja piirkondi ning edendada tugevamat mitmepoolsel koostööl ja heal ülemaailmsel juhtimisel põhinevat rahvusvahelist süsteemi. Arengukoostöö rahastamisvahendi kaudu püüab EL tagada, et riiklikes ja piirkondlikes arengustrateegiates kajastuksid nii rände positiivne kui ka negatiivne mõju arengule. Samuti antakse rahastamisvahendist abi riikidele, kes soovivad arengualaste tulemuste saavutamiseks tugevdada rände juhtimist.

Arengukoostöö rahastamisvahend hõlmab kõiki arengumaid, välja arvatud ühinemiseelse rahastamisvahendi raames abikõlblikud riigid. See koosneb kolmest komponendist: 1) geograafilised programmid; 2) valdkondlikud programmid, millest rahastatakse (2.1) üleilmse tähtsusega avalikke hüvesid ja toetavad (2.2) kodanikuühiskonna organisatsioone ja kohalikke ametiasutusi; 3) üleaafrikaline programm, millest rahastatakse Aafrika ja ELi ühisstrateegia rakendamist.

Üldeesmärk: vaesuse vähendamine ja pikemas perspektiivis selle kaotamine

Säästva majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnaarengu edendamine.

Demokraatia, õigusriigi põhimõtte, hea valitsemistava, inimõiguste ja rahvusvahelise õiguse asjaomaste põhimõtete tugevdamine ja toetamine.

Rakendamine ja viimased saavutused

2018. aastal eraldati arengukoostöö rahastamisvahendile 2,981 miljardit eurot. Perioodiks 2014–2020 eraldati vahendeid kokku 19,661 miljardi euro väärtuses⁽²⁷⁹⁾. Programmi rakendatakse eelarve otsese (peamiselt toetuste) ja kaudse täitmise kaudu koostöös rahvusvaheliste organisatsioonide, liikmesriikide ametite ja abisaaja riikidega.

⁽²⁷⁷⁾ COM(2018) 460 https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-neighbourhood-development-international-regulation_en.pdf

⁽²⁷⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 233/2014, millega luuakse arengukoostöö rahastamisvahend aastateks 2014–2020.

⁽²⁷⁹⁾ 2018. aasta programmiaruanne, lk 21.

Arengukoostöö rahastamisvahendi raames antav ELi kahepoolne abi keskendus üha enam riikidele, kes seda kõige rohkem vajavad. Sarnane prioritseerimine toimub riikide tasandil, suunates abi iga partnerriigi piiratud arvule sektoritele.

Arengukoostöö programmide tulemuslikkust mõjutavad väljakutsed ⁽²⁸⁰⁾

Kogu keerulise 2018. aasta jooksul süvendasid mitmed kriisid paljusid partnerriike mõjutavaid ebakindlaid ja ebastabiilseid olukordi. Paljud partnerriigid on endiselt ebakindlas olukorras muu hulgas poliitiliste probleemide, konfliktide, korruptsiooni ja nõrkade valitsuste tõttu. Kriisilukorrad, heitlik poliitiline olukord ja majanduslik ebastabiilsus ohustavad programmi rakendamist (eriti nn tundlikes sektorites, nagu inimõigused ja demokraatia, ränne ja julgeolek), muutes vastupanuvõime suurendamise meetmed veelgi vajalikumaks. Kodanikuühiskonna, õigusriigi põhimõtte, demokraatia ja inimõiguste osas tegutsemisruumi ahenemine kahjustab programmide tulemusi, nõrgestades samal ajal meie partnereid. Rahvusvahelised probleemid, sealhulgas **terrorism ja ebaseaduslik ränne**, jätkasid arenemist ja muutusid olulisemaks. Poliitilised ja julgeolekukriisid ja/või vahejuhtumid mõjutasid 2018. aastal mitmes riigis ELi delegatsioonide tööd. Kõik need ohud ja nõudlikud tingimused kujutasid endast partnerriikidele, komisjoni hallatavatele koostööprogrammidele ning ELi delegatsioonide tööle olulisi väljakutsed.

ELi delegatsioonid seisavad silmitsi eriliste **väljakutsetega kogenud ja kvalifitseeritud personali värbamisel**, mille tulemuseks on mitu kuud vabana seisvad töökohad, mida on raske hallata, eriti kuna töökoormus on juba niigi suur. Need värbamisega seotud raskused on eriti ilmsed riikides, kus esineb raskusi või kus on ebakindlad tingimused.

Samuti ohustavad paljusid neid piirkondi **kliimamuutustega seotud kataastroofid**, loodusõnnetused ja muud kliimamuutuste kahjulikud mõjud.

ELi usaldusfond Colombia jaoks

Colombias on rahu kindlustamise jõupingutuste toetamine olnud viimase 20 aasta jooksul ELi ja Colombia vaheliste suhete keskne osa ning kõik osapooled tunnustavad, et EL on olnud Colombia rahulepingu peamine toetaja. Toetusi suunatakse peamiselt läbi **ELi usaldusfondi Colombia jaoks**, mis sõlmis 2018. aastal kokku 18 projekti lepingud 59,5 miljoni euro väärtuses. Kõik projektid keskenduvad maaelu arengule kõige vaesemates ja konfliktist kõige rohkem mõjutatud piirkondades, taasintegreerides endiseid võitlejad, stimuleerides **majandustegevust ja tootlikkust** ning **taastades sotsiaalset struktuuri**.

Aafrika jaoks mõeldud hädaolukorra usaldusfond

ELi Aafrika jaoks mõeldud usaldusfondi eesmärk on tegeleda rände ja sundrändega ning soodustada sotsiaal-majanduslikku arengut, aidates muu hulgas kaasa uute, inimväärsete töökohtade loomisele paljudes Aafrika partnerriikides. 31. detsembriks 2018 kiideti usaldusfondi raames heaks 187 projekti väärtuses 3 589,9 miljonit eurot Saheli ja Tšaadi järve, Aafrika Sarve ja Põhja-Aafrika piirkondades. Programmis keskendutakse tootliku ja inimväärse töö toetamisele muu hulgas kutsehariduse ja -õppe kaudu ning sotsiaalkaitse ulatuse laiendamisele, luues riiklikult määratletud sotsiaalkaitseüsteemid ja põhialused.

Kesk-Aafrika Vabariigi jaoks ette nähtud Bêkou usaldusfond

Humanitaarabi ja arengutegevuse keskmes tegutseval **Kesk-Aafrika Vabariigi jaoks ette nähtud Bêkou usaldusfondil** on ainulaadne roll stabiliseerimise ja rahu edendamisel, luues töökohti, pakkudes põhiteenuseid, edendades sotsiaalset dialoogi ja suurendades kogukonna vastupanuvõimet. Enam kui 694 000 riigisisese põgenikuga ja 543 000 pagulasega naaberriikides on Kesk-Aafrika Vabariigi rahu kindlustamise meetmete nurgakiviks tsiviilisturvaline tagasipöördumine ja kogukondadesse taasintegreerimine.

⁽²⁸⁰⁾ Rahvusvahelise koostöö ja arengu peadirektooraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 47.

Kutsehariduse ja -õppe vahend

2018. aasta märkimisväärsed saavutused, mis keskenduvad eelkõige **noorte töölasele konkurentsivõimele**, hõlmavad kutsehariduse ja -õppe vahendi kasutuselevõttu, mis pakub nõustamisteenuseid, et tugevdada partnerriikide kutseharidus- ja -õppesüsteemi ning valdkonna vahelisi seoseid, aidates seeläbi saavutada kestliku arengu 4. („Kvaliteetne haridus“) ja 8. („Inimväärne töö ja majanduskasv“) eesmärki. See on näide terviklikumast lähenemisviisist tööhõivele, mida propageeriti president Junckeri 2018. aasta septembri teatises ⁽²⁸¹⁾ uue Euroopa–Aafrika kestliku investeerimise ja töökohtade loomise alliansi kohta.

Ülemaailmne kliimamuutuste liit+ ⁽²⁸²⁾

Ülemaailmne kliimamuutuste liit+ ⁽²⁸³⁾ on ELi juhtalgatus, mis aitab saavutada kestliku arengu 13. eesmärki („Kliimameetmed“). Seda kasutatakse kliimamuutuste suhtes kõige haavatavamate partnerriikide (peamiselt väikeste arenevate saareriikide ja vähim arenenud riikide) toetamiseks, et suurendada nende vastupanuvõimet kliimamuutustele.

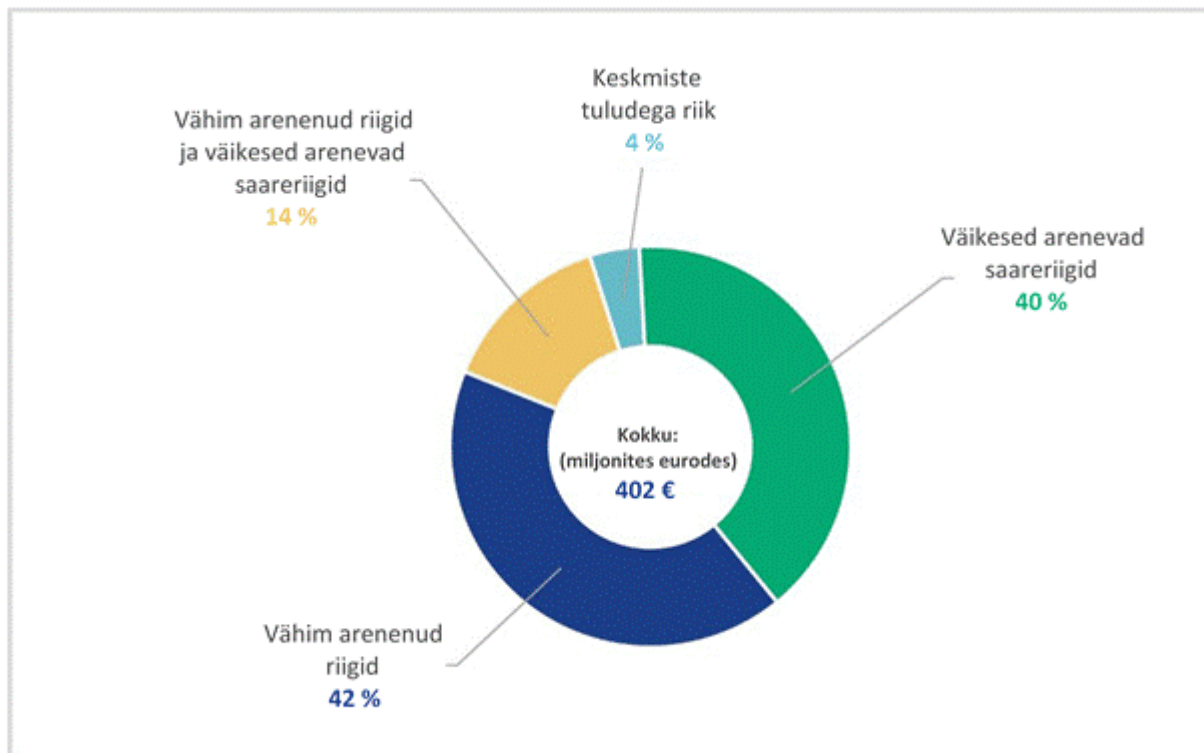

Diagramm. Ülemaailmne kliimamuutuste liit+: projektide geograafiline jaotus alates programmi algusest ⁽²⁸⁴⁾.

Allikas: 2018. aasta tegevusaruanne, rahvusvahelise koostöö ja arengu peadirektoraat, lk 16.

2018. aastal heaks kiidetud uued projektid hõlmavad kümmet riiklikku meetet ja mitut riiki hõlmavat programmi (kliimamuutustega kohanemise kohalik rahastamisvahend, LoCAL), mis parandab kohalike omavalitsuste juurdepääsu kliimamuutustega seotud rahastamisele.

⁽²⁸¹⁾ COM (2018) 643 final, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/FR/COM-2018-643-F1-FR-MAIN-PART-1.PDF>

⁽²⁸²⁾ Rahvusvahelise koostöö ja arengu peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 16.

⁽²⁸³⁾ <http://www.gcca.eu>

⁽²⁸⁴⁾ Ülemaailmne kliimamuutuste liit+ (GCCA+). Diagramm näitab, et ELi toetus on suures osas suunatud vähim arenenud riikidele ja väikestele arenevatele saareriikidele. Nii vähim arenenud riikide kui ka väikeste arenevate saareriikide hulka kuuluvaid riike loetakse ja kujutatakse spetsiaalses kategoorias, kuna nende haavatavus kliimamuutustele on veelgi suurem ja kuna see on kooskõlas kestliku arengu tegevuskava 2030 põhimõttega, et kedagi ei jäeta maha.

Üleminek rohelisele majandusele ⁽²⁸⁵⁾

Komisjon jätkas ELi rohelise majanduse juhtalgatuse „Switch to Green“ toetamist, millele EL on viimase kümne aasta jooksul eraldanud ligikaudu 300 miljonit eurot. ELi rohelise majanduse alase koostöö hiljutisel hindamisel ⁽²⁸⁶⁾ leiti, et algatus „Switch to Green“ on positiivne, märkides eelkõige selle suurt mõju säästva tarbimise ja tootmise tavade kasutuselevõtule ning mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate investeringute suurenemisele, mis aitab märkimisväärselt kaasa roheliste töökohtade loomisele ⁽²⁸⁷⁾.

Aafrika riikide jaoks tähendab päikeseenergiasse investeerimine reaalselt majanduslikku huvi. Päikeseenergia suurem osakaal energiaallikate jaotuses vabastab riigi rahanduse riiklike elektritarnijate struktuursetest eelarvepuudujääkidest. Taastuvenergia valdkonnas on tehtud esimesed edukad sammud, seda eriti Lääne-Aafrikas. Praegu ettevalmistamisel, juba ehitatud või operatiivtegevuses võrku ühendatud päikeseenergiaseadmed ja tuuleturbiinid genereerivad üle 600 megavati energiat.

2018. aastal hakkas täielikult toimima ELi kaasrahastatav 33 MWp tippvõimsusega päikeseelektrijaam Burkina Fasos Zagtoulis.

EL kaasrahastab praegu Lääne-Aafrikas veel viit päikeseelektrijaama: Gorou Banda ja Agadez (Niger), Defissol (Benin), Odienné (Côte d'Ivoire) ja Bauchi (Nigeeria). Kokku rahastatakse ELi vahenditest Lääne-Aafrikas 206 MWp tippvõimsusega lisapäikeseenergia tootmist.

Hindamine ja analüüs

Arengukoostöö rahastamisvahendi vahehindamises ⁽²⁸⁸⁾ leiti, et see on endiselt üldiselt asjakohane ja otstarbekas. See on üldjoontes kooskõlas uue poliitikaga (nt uus Euroopa arengukonsensus ja kestliku arengu tegevuskava 2030), kuigi teatud prioriteetide rakendamine võib praegusel kujul olla keeruline. Hindamises juhiti tähelepanu ka sellele, et kuigi on tõendeid arengukoostöö rahastamisvahendi ja muude välistegevuse rahastamisvahendite vahelise kooskõla kohta ning kooskõla kohta ELi välistegevuse poliitikaga, on vaja strateegilisemat lähenemisi.

Seda muret võeti arvesse 2018. aastal, kui komisjon tegi mõjuhinna, mis hõlmas 2014.–2020. aasta mitmeaastase finantsraamistiku välistegevuse eelarverubriiki „Globaalne Euroopa“. Hinnati, et mitme rahastamisvahendi ühtlustamine üheks laiaulatuslikuks rahastamisvahendiks annaks võimaluse ratsionaliseerida nende juhtimis- ja järelevalvesüsteeme ning vähendada seega kõigi sidusrühmade halduskoormust. Lihtsustatud järelevalvesüsteem annaks asjaomastele institutsioonidele parema ja terviklikuma ülevaate ELi välistegevuse kuludest. Mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 raames on Euroopa Arengufond integreeritud uude naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendisse ⁽²⁸⁹⁾, mis vastab ELi välistegevuse eesmärkidele.

Euroopa Kestliku Arengu Fond (EFSD)

Euroopa Kestliku Arengu Fondi ⁽²⁹⁰⁾ üldine eesmärk on aidata saavutada ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 eesmärgid (eelkõige vaesuse kaotamine) ning täita hiljuti läbivaadatud Euroopa naabruspoliitika raames võetud kohustused. Toetades Aafrikasse ja naaberriikidesse investeerimist, püüab Euroopa Kestliku Arengu Fond tegeleda ka rände (sealhulgas ebaseadusliku rände) konkreetsete sotsiaal-majanduslike algpõhjustega ning aidata kaasa oma päritoluriiki tagasipöörduvate rändajate kestlikule taasintegreerimisele ning transiit- ja vastuvõtivate kogukondade tugevdamisele.

⁽²⁸⁵⁾ Rahvusvahelise koostöö ja arengu peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 17.

⁽²⁸⁶⁾ <https://europa.eu/capacity4dev/public-environment-climate/documents/scp-evaluation-full-package-publications>

⁽²⁸⁷⁾ Rahvusvahelise koostöö ja arengu peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 17.

⁽²⁸⁸⁾ SWD(2017) 600 final, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/swd-mid-term-review-dci_en_0.pdf

⁽²⁸⁹⁾ COM(2018) 460.

⁽²⁹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. septembri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1601, millega luuakse Euroopa Kestliku Arengu Fond (EFSD), EFSD tagatis ja EFSD tagatistfond.

Euroopa Kestliku Arengu Fond tagab investeeringute portfelleid, mida sihtvaldkondades ehk **investeeringuvaldkondades** rakendavad rahastamiskõlblikud lepingupartnerid. Esimene investeeringuvaldkondade kogum hõlmab järgmisi valdkondi: säästev energia ja ühenduvus; mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate rahastamine; säästev põllumajandus, maaelu areng ja põllumajanduslik ettevõtlus; säästvad linnad ja digipöörde keskkonna säästmiseks.

2018. aasta lõpuks⁽²⁹¹⁾ allkirjastati Madalmaade arengupangaga FMO (De Nederlandse Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden) esimene tagatisleping Nasira⁽²⁹²⁾ riskijagamisrahastu⁽²⁹³⁾ jaoks. See kasutab 75 miljoni euro väärtuses ELi vahendeid, et koguda kuni miljardi euro ulatuses investeeringuid Sahara-taguse Aafrika ja naaberriikide ettevõtjatele. Eeldatakse, et see loob või toetab kuni 800 000 töökohta ja toob kasu inimestele, kel on raskusi taskukohaste laenude saamisega, hõlmates riigisiseseid põgenikke, pagulasi, naisi ja noori.

Euroopa Kestliku Arengu Fond aitab suurendada partnerriikidesse (sealhulgas suure riskiga valdkondades ja sektorites) tehtavaid vajalikke investeeringuid. Sel on olnud paljulubav algus⁽²⁹⁴⁾. Selles kontekstis hõlmab **2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku jaoks tehtud ettepanek luua naabrussoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahend** Euroopa Kestliku Arengu Fondi+. Fondi integreerimine laialtlevitatav rahastamisvahendisse lihtsustab eeldatavasti õigusraamistikku ning suurendab menetluste ja toimingute tõhusust. See parandaks praeguste killustatud rahastamisvahendite nähtavust ning hõlbustaks mõju ja tulemuste paremat edastamist. Poliitika oleks ühtlustatum ja meetmete vastastikune täiendavus oleks parem⁽²⁹⁵⁾.

ELi humanitaarabi programm

Programmi eesmärgid

Humanitaarabi programmi eesmärk on pakkuda **hädaabi ja kaitset loodusõnnetustest või inimtegevusest tingitud kataastroofidest mõjutatud elanikkonnale**. Kuna EL ja selle liikmesriigid on maailma suurim humanitaarabi rahastaja, on neil humanitaarprobleemide lahendamisel keskne roll. Humanitaarabi programm annab abi kriisis olevate riikide (sealhulgas nn unustatud kriisid ehk vähesed meediatähelepanu ja -kajastusega kriisid) kõige haavatavamatele elanikkonnarühmadele.

Rakendamine ja viimased saavutused

2018. aastal⁽²⁹⁶⁾ andis Euroopa Komisjon rohkem kui 1,4 miljardi euro väärtuses⁽²⁹⁷⁾ abi enam kui 90 riigi kõige haavatavamatele inimestele, jõudes rohkem kui 144 miljoni toetusesaajani⁽²⁹⁸⁾.

⁽²⁹¹⁾ Rahvusvahelise koostöö ja arengu peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 32.

⁽²⁹²⁾ Lisateavet Nasira kohta leiate aadressilt www.nasira.info

⁽²⁹³⁾ Nasira tegeleb nii tajuvate kui ka reaalsete suurte riskidega, mis on seotud laenu andmisega ELi naaberriikide ja Sahara-taguse Aafrika vähemsoodsas olukorras olevatele ettevõtjatele, kellest paljud on olnud sunnitud oma kodudest põgenema. See annab neile juurdepääsu investeeringulaenule, pakkudes kohalikele finantsasutustele (näiteks pankadele ja mikrorediidiasutustele) portfelligarantiisid, mis sisaldavad ettevõtjatele mõeldud laene. <https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/181213-eip-28-guarantees-brochure-final.pdf>

⁽²⁹⁴⁾ Viide praegusele Euroopa Kestliku Arengu Fondile mitmeaastase finantsraamistiku ettepanekus COM(2018) 460 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d2c24540-6fb9-11e8-9483-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF, lk 7

⁽²⁹⁵⁾ Vt SWD(2018) 337 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0337&from=EN>, lk 24

⁽²⁹⁶⁾ Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraadi programmiaruanne, lk 2.

⁽²⁹⁷⁾ 2018. aastal eraldati ELi eelarvest humanitaarabiks 1,4 miljardit eurot (välja arvatud Euroopa Arengufond ja sihtotstarbeline välisvaluut). Võttes arvesse ka Türgi pagulasrahastule eraldatud liikmesriikide sihtotstarbelist välisvaluut, Kesk- ja Lääne-Aafrika operatsioone, Euroopa Arengufondi assigneeringuid (45,6 miljardit eurot) ning ELi erakorralise toetuse rahastamisvahendit (199 miljardit eurot), haldas EL 2018. aastal humanitaarabi kogusummas 1,6 miljardit eurot.

⁽²⁹⁸⁾ Need statistilised andmed põhinevad Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraadi rahastatud humanitaarabi projektide rakendajate deklareeritud „meetmete kaudu toetusesaajate“ hinnangulisel koondarvul. Humanitaarabi vajav üksikisik võib saada toetust rohkem kui ühe humanitaarabi meetme kaudu ja rohkem kui ühe projekti raames.

2018. aastal läks üle poole humanitaarabi eelarvest kõige haavatavamatesse riikidesse ja 33,9 % eraldati **nn unustatud kriisidele**. Väga lühikese aja (11 päeva) jooksul allkirjastati 62 % lepingutest. Peale selle on EL võtnud endale kohustuse suurendada haavatavate kogukondade suutlikkust ja vastupanuvõimet ning loonud vastupanuvõime tegevuskava, mille meetmetest on 80 % graafikus ⁽²⁹⁹⁾.

Näitena ELi reaktsioonist **suurematele kriisidele** jätkab EL Süürias miljonitele inimestele elupäästva abi ja toetuse andmist. Abi antakse kõigist humanitaarabikeskustest, sealhulgas konfliktijoontel ja piiriületuskohtades. Abi raames antakse miljonitele konfliktist otseselt mõjutatud või riigisestest põgenikest süürlastele eluks vajalikku **toitu, ravimeid, vett ja varjupaika**. Naaberriigis Liibanonis on ELi vahenditest antud kõige ebasoodsamas olukorras olevatele pagulastele rahalist abi ning ümberasustamisest kõige rohkem mõjutatud haavatavate perekondade elutingimuste parandamiseks elupäästvat (teise tasandi) arstiabi, mitteformaalset haridust ja varjupaika (sh vesi, hügieen ja kanalisatsioon). Türgis ja Jordaania toetab EL kõige haavatavaid pagulasi, muu hulgas rahalise abi kaudu, kuna seda peetakse kõige kulutõhusamaks ja vääriskamaks meetodiks ⁽³⁰⁰⁾.

Jeemeni kriis ⁽³⁰¹⁾

2018. aastal jätkus Jeemenis konflikt, mis mõjutab otseselt tsiviilisikuid ja rikub julmalt rahvusvahelist humanitaarõigust. Jeemeni kriis on maailma suurim humanitaarkriis. 2018. aasta lõpus vajas ÜRO andmetel 22,2 miljonit inimest humanitaarabi ja/või kaitset.

2018. aastal tegi EL märkimisväärsed jõupingutusi, et suurendada oma reaktsiooni Jeemeni kriisile, eraldades kokku 127,5 miljonit eurot. Nende vahenditega toetab EL elupäästvate sekkumismeetmete kohaldamist konfliktist mõjutatud elanikkonnale ja inimestele, keda mõjutavad toiduga kindlustamatus, toitumis- ja tervisekriisid. Kaitse, logistika, hädaolukorras pakutava hariduse ja eestkoste tagamine süvalaiendatakse või nende tagamist toetatakse eraldiseisvate projektide raames. Selle abi kaudu jõuti üle 14 miljoni haavatava inimeseni.

Hindamine ja analüüs

Perioodil 2012–2016 antud humanitaarabi põhjalikul hindamisel ⁽³⁰²⁾ leiti, et ELi abi aitas positiivselt kaasa inimeste päästmisele, haigestumuse ja kannatuste vähendamisele ning katastroofidest mõjutatud elanikkonna elu vääriskuse suurendamisele. Humanitaarabi meetmetele eraldatud rahastuse maht võimaldas ELil kohapeal tõelist mõju avaldada, rahuldades märkimisväärselt arvu toetusesaajate vajadusi kogu maailmas. Piirkondades, kus EL eraldas võrreldes oma üldiste rahaeraldistega vaid piiratud koguses rahalisi vahendeid, näitas hindamine, et sel oli positiivne mõju ka suure finantsvõimenduse või mitmekordistava mõjuga projektide valimise korral.

Kuid hindamisel leiti ka, et komisjon võiks oma peamiste partneritega teha tihedamat ja strateegilisemat koostööd, lihtsustada menetlusi ning võimaldada humanitaarabi puhul võtta sidusam ja järjekindlam lähenemisviis, eriti juhtudel, kui see tähendab sammu mitmeaastase programmitöö ja rahastamise suunas. Samal ajal vajab komisjon jätkuvalt oma mitmekülgseid, sealhulgas suhteliselt väikseid või keskmise suurusega raampartnereid, arvestades nende konkreetset geograafilist asukohta ja/või valdkondlikku või temaatilist asjatundlikkust ⁽³⁰³⁾. ELi humanitaarabi programm jätkab järgmise mitmeaastase raamprogrammi 2021–2027 raames hädaabi ja elupäästva abi andmist inimestele, keda on tabanud inimtegevusest tingitud katastroofid või loodusõnnetused.

⁽²⁹⁹⁾ Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraadi programmiaruanne, lk 2.

⁽³⁰⁰⁾ Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraadi programmiaruanne, lk 2.

⁽³⁰¹⁾ Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 19.

⁽³⁰²⁾ Perioodil 2012–2016 antud humanitaarabi põhjalik hindamine, SWD(2019) 3, lk 74.

⁽³⁰³⁾ Perioodil 2012–2016 antud humanitaarabi põhjalik hindamine, SWD(2019) 3, lk 80.

Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpuse algatus

Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpuse algatus koondab eri riikide vabatahtlikke ja organisatsioone, pakkudes praktilist tuge humanitaarabi projektidele ja aidates tugevdada katastroofist mõjutatud kogukondade kohalikku suutlikkust ja vastupanuvõimet.

Humanitaarkatastroofid on märkimisväärselt suurendanud humanitaarabi organisatsioonidele avaldatavat survet ja vaja on rohkem kvalifitseeritud inimesi. Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpuse algatus annab Euroopa kodanikele võimaluse näidata üles solidaarsust, tehes kogu maailmas humanitaarabi projektide raames koostööd, aidates samal ajal organisatsioonidel katta nende konkreetseid personalivajadusi.

Alates 2018. aasta detsembrist on **Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpuse** algatus rahastanud 728 lähetavat ja vastuvõtvat organisatsiooni⁽³⁰⁴⁾. See toetus hõlmas nende suutlikkuse suurendamist, tehnilist abi ja vabatahtlike lähetamist katastroofist mõjutatud kogukondadesse.

Selle programmi rakendamise toetamiseks töötati välja platvorm (Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpuse platvorm⁽³⁰⁵⁾), et tagada ruum vabatahtlike töökohtade avaldamiseks, arutelufoorumi jaoks (vabatahtlikele, vabatahtlikuid saatvatele organisatsioonidele ja kohalikele vastuvõtivatele organisatsioonidele) ning katastroofipiirkonna teabega artiklite avaldamiseks. See toetab partnerlussuhteid ja projektide vahelist koostööd, haldab veebipõhiseid vabatahtlike tegevusi ja võimaldab organisatsioonidel hallata ELi humanitaarabi vabatahtlike õpet ja arendamist, juhendamist ning tunnistuste loomist⁽³⁰⁶⁾.

Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027) raames on oodata Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpuse algatuse integreerimist Euroopa solidaarsuskorpusesse⁽³⁰⁷⁾, et hõlbustada ühtse ELi rahastamisvahendi abil noorte kaasamist solidaarsustegevusse Euroopas ja mujal maailmas. See taotleb vastastikust kasu ja ühtlustamist teiste ELi vabatahtliku tegevuse programmidega, eelkõige Euroopa solidaarsuskorpusega. Komisjon püüab pakuda ELis ja väljaspool liitu vabatahtlikku tegevust otsivatele ELi kodanikele rohkem selgust⁽³⁰⁸⁾.

Demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahend

Programmi eesmärgid

Demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahend⁽³⁰⁹⁾ annab abi demokraatia ja õigusriigi põhimõtete ning kõigi inimõiguste ja põhivabaduste järgimise arendamiseks ja tugevdamiseks. Programm aitab kodanikuühiskonnal muutuda poliitilise reformi ja inimõiguste kaitse tõhusaks jõuks. Demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahend saab oma peamisele tugevusele – suutlikkus kiiresti tegutseda – toetudes keskenduda tundlikele poliitilistele küsimustele ja uuenduslikele lähenemisviisidele ning teha otsest koostööd avaliku sektori asutustest sõltumatute kohalike kodanikuühiskonna organisatsioonidega, tagades suure paindlikkuse ja suutlikkuse reageerida muutuvatele asjaoludele.

Programmi eesmärk on tõhustada **inimõiguste** ja **põhivabaduste** kaitset, edendamist, rakendamist ja seiret, peamiselt toetades **asjaomaseid kodanikuühiskonna organisatsioone, inimõiguste kaitsjaid ning represseerimise ja kuritarvituste ohvreid**. Samal ajal töötab demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahend **kolmandates riikides demokraatia tugevdamise nimel**, laiendades osalus- ja esindusdemokraatiat, tugevdades üldist demokraatlikku tsüklit ja õigusriiki ning parandades

⁽³⁰⁴⁾ Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 37.

⁽³⁰⁵⁾ https://webgate.ec.europa.eu/echo/eu-aid-volunteers_en

⁽³⁰⁶⁾ Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 37.

⁽³⁰⁷⁾ COM(2018) 440.

⁽³⁰⁸⁾ Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpuse algatuse osalejad peavad olema ELi liikmesriigi kodanikud või pikaajalised elanikud https://ec.europa.eu/echo/what/humanitarian-aid/eu-aid-volunteers_en

⁽³⁰⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 235/2014, millega luuakse rahastamisvahend demokraatia ja inimõiguste jaoks kogu maailmas.

valimisprotsesside usaldusväärsust. Demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendi suhtes on inimõigused ja demokraatia toetamise tegevuskavad oma olemuselt seotud.

Demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahend on mõeldud nišivahendiks, mis on eelkõige suunatud kõige keerulisemate inimõiguste olukordade lahendamisele ning ohus olevate inimõiguste ja demokraatia aktivistide kaitsmisele, toetades mõningaid valitud peamisi inimõiguste kaitsjaid ja protsesse ning tegutsedes valdkondades, kus ELil on eriline huvi ja mis pakub lisaväärtust (nt võitlus surmanuhtluse vastu, usaldusväärse valimisprotsessi edendamine).

Rakendamine ja viimased saavutused

2018. aastal eraldati 2014.–2020. aasta programmitöö perioodiks 1 333 miljoni euro suurusest kogusummast demokraatia ja inimõiguste edendamiseks 188 miljonit eurot ⁽³¹⁰⁾.

Ohus olevate inimõiguste kaitsjate toetamine

ProtectDefenders.eu, ELi esimene terviklik inimõiguste kaitsjate mehhanism, mis on loodud kaitsma suures ohus olevaid inimõiguste kaitsjaid, kes seisavad kogu maailmas silmitsi kõige raskemate olukordadega. Kõnealune mehhanism loodi 2015. aastal ja seda pikendati 2018. aastal enneolematu eelarvega summas 19,95 miljonit eurot neljaks aastaks. See ühendas 12 sõltumatut kodanikuühiskonna organisatsiooni, kes on spetsialiseerunud inimõiguste ja demokraatia kaitsmisele kogu maailmas; see pakub inimõiguste kaitsjatele erakorralist toetust, materiaalset abi, ajutist ümberpaigutamist/varjupaika, koolitustoetust ja suutlikkuse suurendamist.

Demokraatia toetamine

Demokraatia algatuse raames keskendub programm „**Demokraatia toetamine**“ (4,6 miljonit eurot) ELi delegatsioonide toetamisele kodanikuühiskonna demokraatlikes protsessides osalemise valdkonnas.

Siiani on saavutuste hulgas 2016. aastal loodud kodanikest vaatelejate foorum, mis koondab 250 maailma riiklikku vaatlusorganisatsiooni, hõlbustades vastastikust teabevahetust ja edendades valimisvaatlejate üldpõhimõtete deklaratsiooni, koolitades Afganistani, Kongo Demokraatliku Vabariigi, Liibanoni, Madagaskari ja Maldivide riiklikke vaatelejaid, ning iga-aastane üleilmne kampaania „EU4Democracy“, mis edendab ELi demokraatia toetamist partnerriikides.

Peamiste osalejate ja meetmete toetamine

Global Campus for Human Rights and Democracy (panuse suurus umbes 5 miljonit eurot aastas) on ainulaadne, rohkem kui 100 ülikoolist koosnev üleilmne võrgustik, mis õpetab ja edendab inimõigusi ja demokraatiat. Global Campus, mis on algusest peale ELi toetatav üleilmne võrgustik, annab aastas inimõiguste ja demokraatia magistrikraade rohkem kui 150 üliõpilasele, hõlmab maailma seitset piirkonda ⁽³¹¹⁾ ja kujutab endast **inimõiguste ja demokraatia valdkonna hariduse tipptaseme majakat**.

Riiklike inimõiguste institutsioonide üleilmse liidu ja selle nelja piirkondliku võrgustiku (Aafrika, Euroopa, Aasia ja Ladina-Ameerika) jätkuv toetamine (2019.–2021. aastal on ELi panus 3,75 miljonit eurot) on strateegiline ja õigeaegne: nõustamine ja toetus, mida need võrgustikud üksikutele riiklikele inimõiguste institutsioonidele nende põhivaldkondades pakuvad, võimaldavad inimõiguste institutsioonide strateegilisemat, asjakohasemat ja mõjukamat kaasamist ülemaailmsel, piirkondlikul ja riiklikul tasandil. Kolmeaastast sihtprogrammi haldab Taani Inimõiguste Instituut, mida on volitanud riiklike inimõiguste institutsioonide üleilmne liit, ning see tugineb tulemustele, mille saavutas perioodil 2015–2018 rakendatud eelmine programm, mis pakkus raskustes olevatele riiklikele inimõiguste institutsioonidele ülivajalikku väljaõpet ja suutlikkuse suurendamise võimalusi, teabevahetus- ja sideplatvorme, institutsioonide arendamist ja kiiret toetust.

⁽³¹⁰⁾ 2018. aasta programmiaruanne, lk 6.

⁽³¹¹⁾ <https://www.eiuc.org>

Hindamine ja analüüs

Vahehindamise⁽³¹²⁾ kohaselt on demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahend (perioodiks 2014–2017) edukalt saavutanud oma eesmärgid ning olnud võimaldav, paindlik ja reageeriv vahend. Selle peamised lisaväärtused on olnud meetmete sõltumatus ja ülemaailmne hõlmatus, mis võimaldab koostoimet ja täiendavust tekitades kiiresti sekkuda kõige raskemates olukordades, kus teised vahendid ja rahastajad ei saa tegutseda või ei tegutse. See rahastamisvahend on suutnud tegeleda inimõiguste ja demokraatia väljakutsetega isegi kõige raskemates keskkondades, kinnitades sellega, et demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahend on ELi poliitiliste prioriteetide jaoks asjakohasem kui kunagi varem.

Rahastamisvahendit peetakse üldiselt ka tõhusaks tänu suhteliselt madalale halduskulude tasemele ja selle olulistele sisseehitatud paindlikele vahenditele (nt otsetoetus inimõiguste kaitsjatele, väikesed otsetoetused, koostöö mitteametlike partneritega).

Kuigi selle rahalised vahendid on teiste välistegevuse rahastamisvahenditega võrreldes piiratud, kaitseb see ELi põhiväärtusi. Kuna demokraatiale ja inimõigustele avaldatakse praegu rohkem survet, võib vaja minna täiendavat rahastamist.

Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames integreeritakse demokraatia ja inimõiguste rahastamisvahend uude kavandatud naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendisse⁽³¹³⁾. Laiaulatusliku rahastamisvahendi osana võib demokraatia ja inimõiguste meetmetel olla parem juurdepääs eraldamata vahenditele. Nii vähendatakse piire teiste vahenditega ja oleks võimalik kasutada integreeritumaid programmitöö lähenemisviise ning saavutada kooskõla riiklike meetmetega.

Ühine välis- ja julgeolekupoliitika

Eesmärgid

Euroopa Liidu ühised välis- ja julgeolekupoliitika operatsioonid aitavad kaasa **rahu säilitamisele, konfliktide ennetamisele ja rahvusvahelise julgeoleku tugevdamisele**.

Ühise välis- ja julgeolekupoliitika meetmeid on nelja tüüpi.

- Tsiviilmissioonide läbiviimine stabiilsuse edendamiseks ja vastupanuvõime suurendamiseks, tugevdades õigusriigi põhimõtet haavatavate keskkondade strateegilisel ja operatiivsel tasandil.
- Nende Euroopa Liidu eriesindajate töö, kes edendavad probleemsetes piirkondades ja riikides ELi poliitikat ja huve ning kelle on rahu kindlustamisel ning stabiilsuse ja õigusriigi põhimõtte edendamisel aktiivne roll.
- Operatiivne tegutsemine⁽³¹⁴⁾ ning Euroopa Julgeoleku- ja Kaitsekolledži toetamine⁽³¹⁵⁾.
- Projektid, mille eesmärk on võidelda massihävitusrelvade leviku (sealhulgas nende kandemehhanismide) vastu ning võidelda muude tavarelvade ebaseadusliku leviku ja kaubanduse vastu, eelkõige mitmepoolsete tegevuste toetamise kaudu.

Selleks, et ühine välis- ja julgeolekupoliitika oleks tõhus, peab EL olema valmis reageerima kiiresti ja paindlikult tema strateegilisi huve ähvardavatele ohtudele ning sellisena ei saa meetmeid ette planeerida: oma olemuse tõttu teatatakse erimeetmete võtmisest sageli lühikese etteteatamisega ja neil on lühikesed rakendamisperioodid, mida võib hiljem kohandada, pikendada või mille võib lõpetada vastavalt kohapeal muutuvatele vajadustele ja prioriteetidele.

⁽³¹²⁾ SWD(2017) 604 final, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/swd-mid-term-review-eidhr_en_0.pdf

⁽³¹³⁾ COM(2018) 460.

⁽³¹⁴⁾ Sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 28, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A12016M028>

⁽³¹⁵⁾ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/4369/european-security-and-defence-college-esdc_en

Rakendamine ja viimased saavutused

2018. aastal moodustasid ühise välis- ja julgeolekupoliitika kulukohustused kokku 369,9 miljonit eurot. Perioodil 2014–2018 tegutses erinevates etappides 13 eri tsiviilmissiooni ja 11 aktiivset Euroopa Liidu eriesindajat (Afganistanis asuv eriesindaja lõpetas tegevuse 2018. aastal)⁽³¹⁶⁾.

2017. aasta oktoobris asutatud ELi nõuandemissioon Iraagis on kõige hiljutisem tsiviilmissioon. **ELi nõuandemissioon** on i) andnud Iraagi ametivõimudele strateegilisel tasandil nõu ja eriteadmisi Iraagi riikliku julgeolekuprogrammi tsiviilaspektide ning nendega seotud kavade kohta; ii) hinnanud ELi edasise osalemise võimalusi ja iii) aidanud ELi delegatsiooni ELi ja liikmesriikide toe koordineerimisel. Osana missiooni toetusest organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse Iraagi strateegiale hõlmavad selle volitused ka kultuuripärandi kaitse teatavaid aspekte. Missiooni volitusi pikendati 2018. aasta oktoobris veel 18 kuuks⁽³¹⁷⁾.

Peale selle toetab ühine välis- ja julgeolekupoliitika ka **desarmeerimise, massihävitusrelvade leviku tõkestamise ja relvaekspordi kontrolli** edendamise projekte. Perioodil 2014–2018 algatati 29 massihävitusrelvade leviku tõkestamise ja desarmeerimise projekti ning 22 projekti viidi lõpule⁽³¹⁸⁾.

Hindamine ja analüüs

Ühine välis- ja julgeolekupoliitika jääb üheks peamiseks vahendiks, mida kasutatakse ELi üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegia rakendamiseks järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames.

Perioodiks pärast 2020. aastat on liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja esitanud komisjoni toetusel ettepaneku Euroopa rahutagamisrahastu loomise kohta⁽³¹⁹⁾ – see on eelarveväline fond (mitmeaastase finantsraamistikuga mitte hõlmatud) kogusummas 10,5 miljardit eurot 7-aastase perioodi jooksul, mis langeb kokku järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ajakavaga. Algatuse eesmärk on suurendada ELi võimet rahastada ühise välis- ja julgeolekupoliitika operatiivmeetmeid, mis on olemuselt sõjalised või kaitsepoliitilised ning mida ei saa seetõttu rahastada ELi eelarvest⁽³²⁰⁾.

Tehakse ettepanek, et Euroopa rahutagamisrahastu teeb järgmist.

- Rahastab ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika raames ELi sõjaliste operatsioonide ühiseid kulusid.
- Aitab kaasa teiste rahvusvaheliste osalejate juhitavate sõjaliste rahutagamisoperatsioonide rahastamisele.
- Osaleb laialtuluslikumate meetmete võtmises, mille eesmärk on toetada partnerriikide relvajõude taristu, varustuse või sõjalise abiga, samuti muudes ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika sõjalise või kaitsepoliitilise tähendusega operatiivmeetmetes, kui nõukogu seda otsustab.

Stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend

Programmi eesmärgid

Stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend annab kiiret ja lühiajalist toetust riikides või piirkondades, kus kriis on kujunemas või arenemas. Samuti pakub see pikaajalist toetust **konfliktide ennetamise, rahu kindlustamise ja kriisiks valmisoleku tegevustele** ning tegevustele, **mis on suunatud ülemaailmsete ja piirkondadevaheliste olemasolevate ja tekkivate ohtude kõrvaldamiseks**.

⁽³¹⁶⁾ Ühise välis- ja julgeolekupoliitika programmiaruanne, lk 2.

⁽³¹⁷⁾ Ühise välis- ja julgeolekupoliitika programmiaruanne, lk 4.

⁽³¹⁸⁾ Ühise välis- ja julgeolekupoliitika programmiaruanne, lk 2.

⁽³¹⁹⁾ Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja komisjoni toetusel tehtud ettepanek nõukogule: nõukogu otsus, millega luuakse Euroopa rahutagamisrahastu.

⁽³²⁰⁾ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/46331/new-european-peace-facility-worth-%E2%82%AC105-billion-bolster-international-security_en

Rakendamine ja viimased saavutused

2018. aastal jätkas EL **stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi** ⁽³²¹⁾ kaudu reageerimist kriisidele Euroopas, Aafrikas, Lähis-Idas, Aasias ja Ameerikas. Kokku eraldati 360 miljonit eurot, millest 254,1 miljonit eurot moodustasid lühiajalise kriisidele reageerimise komponendi ja 33,7 miljonit eurot struktuurse rahu kindlustamise komponendi raames. 254,1 miljonit eurot eraldati otseselt ELi poliitilisi prioriteete järgides üleilmsetele kriisidele reageerimiseks ja nende ennetamiseks ning sellega kaeti mitmeid temaatilisi valdkondi, sealhulgas stabiliseerimis- ja julgeolekureform, rahuvahendamine, dialoogi ja usalduse suurendamine, valimised ja poliitiline üleminek ning terrorismivastane võitlus ja vägivaldse ekstremismi ennetamine ⁽³²²⁾.

2018. aastal käivitas **stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend** oma esimese ELi rahastatud projekti Süüria kirdeosa piirkondades, mille ülemaailmne Daeshi-vastane koalitsioon Daeshist vabastas. Miinivastase tegevuse projekti (10 miljonit eurot) eesmärk on **füüsilise ohutuse tingimuste parandamine ning maale ja taristule juurdepääsu hõlbustamine**, sealhulgas tagasipöördujate, ümberasustatud isikute ja vastuvõtivate kogukondade teavitamine miinidega seotud ohtudest. See kujutab endast piirkonnas ELi esimest humanitaarabiga mitteseotud sekkumist pärast konflikti algust ⁽³²³⁾.

Kesk-Aafrika Vabariik on ELi jaoks jätkuvalt suureks mureküsimuseks. 2018. aastal eraldati rahastamisvahendist 40,5 miljonit eurot, et ELi jätkuvat tegevust riigis täiendavalt rahastada. Rahastamine andis **uue ja püsiva tõe rahuprotsessile**, mis oli 2017. aasta lõpus kokkuvarisemise äärel, andes lootust läbirääkimiste abil relvarahu ja üldise poliitilise kokkuleppe sõlmimiseks ning 2018. aasta lõpus oligi põhjust ettevaatlikult lootusi hellitada ⁽³²⁴⁾.

Peale selle oli 2018. aasta esimene aasta, mil rakendati suutlikkuse suurendamise meetmeid julgeoleku ja arengu toetamiseks, seda eriti piirkondades, kus riigiasutuste toimimine on tugevalt ohustatud. Kaheksa sellist meetodit algutati Malis, Kesk-Aafrika Vabariigis, Somaalias ja Liibanonis ⁽³²⁵⁾.

Hindamine ja analüüs

Hindamises ⁽³²⁶⁾ jõuti järeldusele, et rahastamisvahend täidab oma eesmärgi. Kriisidele reageerimise meetmete puhul leiti hindamises, et see komponent on täitnud oma kohustused, andnud olulisi tulemusi ning on rahu ja julgeoleku kiiresti muutuvat konteksti arvestades tõhus ja paindlik. Rahastamisvahend võimaldas ELil anda olulise panuse rahvusvahelise ja ELi rahu ning julgeoleku ohtudega tegelemiseks, hõlmates nii olemasolevaid kui ka uusi üleilmseid ohte. See on pakkunud võimalusi luua laiem poliitilise dialoogi platvorm toetusesaajatest valitsuste ja institutsiooniliste partneritega peamiste julgeolekupoliitika küsimuste arutlemiseks.

Hindamisel rõhutati, et tulevaste välistegevuse rahastamisvahendite puhul tuleb veelgi tugevdada ELi suutlikkust reageerida kiiresti ettenägematutele sündmustele ja lahendada peamisi julgeolekuküsimusi globaalselt ⁽³²⁷⁾. Sellest tulenevalt teeb komisjon järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames ettepaneku koondada mitu välistegevuse rahastamisvahendit, et pakkuda integreeritud naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi terviklikku lähenemisviisi ⁽³²⁸⁾, pakkudes muu hulgas paindlikkust suunata ressursse sinna, kus neid rahvusvahelisel tasandil muutuvaid olusid arvesse võttes kõige enam vaja on ⁽³²⁹⁾.

⁽³²¹⁾ Stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi programmiaruanne, lk 2.

⁽³²²⁾ Välispoliitika vahendite talitus, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 25.

⁽³²³⁾ Stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi programmiaruanne, lk 3.

⁽³²⁴⁾ Stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi programmiaruanne, lk 3.

⁽³²⁵⁾ Stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi programmiaruanne, lk 2.

⁽³²⁶⁾ Stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi vahehindamine, SWD(2017)607.

⁽³²⁷⁾ Stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi vahehindamine, SWD(2017)607, lk 22.

⁽³²⁸⁾ Ettepanek: määrus, millega luuakse naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahend, COM(2018) 460.

⁽³²⁹⁾ Ettepanek: määrus, millega luuakse naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahend, COM(2018) 460, lk 2.

Partnerluse rahastamisvahend

Partnerluse rahastamisvahend on esimene rahastamisvahend, mille eesmärk on edendada **ELi strateegilisi huve kogu maailmas**, konsolideerides liidu välisstrateegiaid, poliitikavaldkondi ja meetmeid. Rahastamisvahendil on neli peamist eesmärki:

- poliitilise toe pakkumine ja üleilmsetele väljakutsetele reageerimine;
- strateegia „Euroopa 2020“ rahvusvahelise mõõtmekavandamine;
- ELi ettevõtete turgudele juurdepääsu parandamine ning kaubandus-, investeerimis- ja äriühingute suurendamine;
- avaliku diplomaatia ja akadeemilise koostöö edendamine.

ELil on partnerriikidega üle kogu maailma arvukalt rahvusvahelisi lepinguid, mis annab liidule mõjuvõimu paljudes rahvusvaheliste suhete valdkondades. Ühendades kõigi liikmesriikide ühise poliitika ja ühiste strateegiatega alusel tegutsemise kaalu, on EL võimeline ülemaailmsetele väljakutsetele reageerima ⁽³³⁰⁾.

2018. aastal eraldati partnerluse rahastamisvahendi meetmete jaoks kokku 126,9 miljonit eurot ⁽³³¹⁾. Rahastatud tegevused võib jagada kolme põhikategooriasse:

- arvamuste vahetused, sündmused, teadmiste jagamine;
- oskusteave, tehniline abi;
- edendamine, teavitamine, kaasamine ⁽³³²⁾.

Hindamist toetavas uuringus ⁽³³³⁾ leiti tõendeid selle kohta, et partnerluse rahastamisvahendil oli sageli kriitiline võimaldav roll ELi ja kolmandate riikide vahelise koostöö ning dialoogi tugevdamisel ja avamisel. Rahastamisvahendi hindamisel ⁽³³⁴⁾ leiti, et see mõjutab partnerriikide poliitikat / poliitilisi protsesse ELi huvides ja et see on aidanud arendada nende riikidega vastastikku kasulikke suhteid ⁽³³⁵⁾.

Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames integreeritakse partnerluse rahastamisvahend uude naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendisse ⁽³³⁶⁾, mis tagab ELi välispoliitika toetamisel suurema kooskõla ja tõhususe.

Koostöö Gröönimaaga

2014. aastal ⁽³³⁷⁾ leppis komisjon Gröönimaa valitsusega kokku **Gröönimaa jätkusuutliku arengu suunavas programmdokumendis aastateks 2014–2020**.

Selle programmi eesmärk on **aidata kaasa kõrgema elatustaseme saavutamisele** hariduse, oskuste ja teadmiste parandamise kaudu. See tagab üha enam globaliseeruvast maailmamajandusest Gröönimaa pideva majandusarengu kvalifitseeritud inimeste ja konkurentsivõimelise tööjõu kriitilise massi kaudu. Tööelise elanikkonna suurenenud tootlikkus vähendab riigi rahandusele avalduvat üha kasvavat survet, mis tuleneb eakate inimeste suurenevast osakaalust. Peale selle vähendab kõrgharidusega ja kvalifitseeritud tööjõud majanduslikku sõltuvust teatavatest sektoritest ning on tähtsate sektorite arengu ja kaasava majanduskasvu eeltingimus.

⁽³³⁰⁾ Partnerluse rahastamisvahendi programmiaruanne, lk 1.

⁽³³¹⁾ Partnerluse rahastamisvahendi programmiaruanne, lk 2.

⁽³³²⁾ Partnerluse rahastamisvahendi programmiaruanne, lk 2.

⁽³³³⁾ Partnerluse rahastamisvahendi välishindamine (2014 kuni 2017. aasta keskpaik), lk 48.

⁽³³⁴⁾ Partnerluse rahastamisvahendi vahhindamine, SWD(2017) 608.

⁽³³⁵⁾ Välispoliitika vahendite talitus, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 46.

⁽³³⁶⁾ Ettepanek: määrus, millega luuakse naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahend, COM(2018) 460.

⁽³³⁷⁾ Allkirjastatud 28. oktoobril 2014 pärast nõukogu 14. märtsi 2014. aasta otsust 2014/137/EL, mis käsitleb ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelisi suhteid.

ELi koostööd ülemeremaade ja -territooriumidega, sealhulgas Gröönimaaga, jätkatakse järgmise mitmeaastase finantsraamistiku⁽³³⁸⁾ alusel koostöös naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi raames võetud meetmetega.

Rahalise toetuse programm Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks

See programm **hõlbustab Küprose taasühendamist**, toetades (a) Küprose türgi kogukonna majanduslikku arengut; b) saare majanduslikku integreerimist; c) edendades kahe kogukonna vahelist kontakti ja Euroopa Liiduga suhtlemist ning d) pärast Küprose küsimuse ulatuslikku poliitilist lahendamist ELi õigusaktide kogumi ettevalmistamist.

Komisjonil oli programmi rakendamisel⁽³³⁹⁾ probleeme. Näitena võib tuua toetusesaaja (Küprose türgi kogukond) rahvusvaheliselt tunnustamata staatus, nõrk suutlikkus abi ära kasutada ja vaidlused töövõtjatega. Sellest hoolimata viidi 2018. aastal lõpule taristu peamised ehitusööd, mis olid suures osas tellitud 2009. aastal. Rakendatakse täiendavaid taristuinvesteeringuid, mis on keskkonnahoidlikud ja hõlmavad mõlemat kogukonda. Jätkuvalt toetatakse erasektori ja tööturumeetmete tugevdamist, pannes rõhku innovatsioonile ning tööalase konkurentsivõime suurendamisele. Samuti on võetud konkreetsed meetmed loomahaiguste likvideerimiseks ja toiduohutuse standardite parandamiseks.

Perioodi 2013–2018 abiprogrammi hindamine on praegu käimas ja valmib 2019. aasta lõpuks.

Programmi rakendamist kavatakse jätkata järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames Küprose taasühinemise hõlbustamiseks, soodustades Küprose türgi kogukonna majandusarengut.

Tuumaohutusalase koostöö rahastamisvahend

Tuumaohutusalase koostöö rahastamisvahend⁽³⁴⁰⁾ aitab edendada rahvusvaheliste lepingute ja konventsioonide rakendamist ning võtta vastu ELis tehtavat tööd täiendavad kõrgeimad ohutusstandardid. Samuti ekspordib see *acquis communautaire*'i („liidu õigustik“) üle maailma ja edendab tuumaohutusalast koostööd. Tuumaohutusalase koostöö rahastamisvahend on Euroopa Liidu ainus konkreetne vahend, mis **käsitleb partnerriikide tuumaohutuse küsimusi**, täiendades muid välistegevuse rahastamisvahendeid, näiteks naabruspoliitika osana. See hõlmab koostööd tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete vallas, mis on ülemaailmse massihävitusrelvade leviku tõkestamise poliitika seisukohast oluline.

Üks peamisi saavutusi on seotud **radioaktiivsete jäätmete ohutu käitlemisega**. Tšernobõli tuumajaama asukoha keskkonna stabiilseks ja ohutuks muutmise peamine vahe-eesmärk saavutati 29. novembril 2016, kui 1986. aasta aprillis hävinenud tuumareaktorile pandi uus ohutuskate. Uus ohutuskate on hiiglaslik kaarekujuline konstruktsioon, mis katab Tšernobõli kahjustatud neljanda reaktori, et vältida edasist radioaktiivset kiirgust. Uus ohutuskate hõlmab ka kaugjuhitavaid seadmeid kahjustatud reaktori ja radioaktiivse materjali lõplikuks eemaldamiseks. Projekti oluline vahe-eesmärk saavutati tänu Euroopa Liidu, Ukraina, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga ning rahvusvahelise üldsuse ühistele jõupingutustele. Projekti kogumaksumus on umbes 1,5 miljardit eurot, mille jaoks panustas EL üle 430 miljoni euro (tehnilise abi programmi raames, mis ergutab partnerlust ELi ja Sõltumatute Riikide Ühenduse ning Gruusia vahel (TACIS)⁽³⁴¹⁾ (210 miljonit eurot), ja tuumaohutusalase koostöö programmide (220 miljonit eurot) raames).

⁽³³⁸⁾ COM(2018) 461.

⁽³³⁹⁾ Küprose türgi kogukonna rahalise abi programmi aruanne, lk 2.

⁽³⁴⁰⁾ Nõukogu 13. detsembri 2013. aasta määrus (Euratom) nr 237/2014, millega luuakse tuumaohutusalase koostöö rahastamisvahend.

⁽³⁴¹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-92-54_en.htm

Komisjon tegi ettepaneku luua mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 raames Euroopa tuumaohutuse rahastamisvahend, mis Euratomi asutamislepingu alusel täiendab naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendit ⁽³⁴²⁾.

Türgi pagulasrahastu

Praegu on **Türgis** ligikaudu 4 miljonit pagulast ja EL on kohustunud Türgit selle probleemi lahendamisel aitama. **ELi Türgi pagulasrahastu**, mis haldab kokku 6 miljardit eurot (3 miljardit eurot perioodil 2016–2017 ja 3 miljardit eurot perioodil 2018–2019), näeb ette ühise koordineerimismehhanismi, mille eesmärk on tagada, et Türgis asuvate pagulaste ja vastuvõtivate kogukondade vajadusi käsitletakse põhjalikult ja kooskõlastatult. Peamised sihtvaldkonnad on humanitaarabi, haridus, tervishoid, kohalike omavalitsuste taristu ja sotsiaal-majanduslik toetus. Rahastu suunab ELi eelarvest, peamiselt humanitaarabiprogrammist ja ühinemiseelse abi rahastamisvahendist saadud rahalisi toetusi ning samuti liikmesriikide tehtud sisse makseid.

2016.–2017. aasta 3 miljardi euro suurune eraldi kasutati täielikult ära 72 rakendatud projekti raames, mis andsid reaalseid tulemusi. **Hariduse** valdkonnas rakendati koostöös Türgi haridusministeeriumiga 300 miljoni euro suurust toetust. Sellega toetati Süüria laste integreerimist Türgi haridussüsteemi, tagades **haridusele juurdepääsu** rohkem kui 600 000 **lapsele**. See toetus jätkub ka teise osamakse raames ning riigi haridusministeeriumiga allkirjastati uus projekt, mille väärtuseks on 400 miljonit eurot.

Rahastu on jaganud abi 300 miljoni euro väärtuses, et tagada pagulaste juurdepääs **tervishoiuteenustele**. Toimus üle nelja miljoni esmatasandi tervisenõustamist ja vaktsineeriti üle 500 000 Süüria lapspagulase. Peale selle tegutseb praegu 143 rändajate tervisekeskust, kus töötab üle 2 000 inimese. Rahastu jätkab tervishoidu, hariduse, kohalike omavalitsuste taristu ja sotsiaal-majandusliku abiga seotud toetuse andmist, pöörates erilist tähelepanu Türgis asuvatele põgenikele toimetulekuvõimaluste loomisele. 1,5 miljonile kõige haavatavamale pagulasele antakse iga kuu raha hädaolukorra sotsiaalse turvavõrgu kaudu ⁽³⁴³⁾.

	1,5 miljonit abisaajat hädaolukorra sotsiaalse turvavõrgu kaudu põhivajaduste katmiseks		4 500 türgi keele õpetajat, kes töötavad 23 provintsis, on andnud keeletunde rohkem kui 400 000 lapsele
	470 000 koolis käivat last ja nende pereliikmed said tingimuslike rahaülekannetega haridusprogrammi kaudu toetust		Praegu ehitatakse haridusega seotud vajaduste rahuldamiseks 136 uut kooli
	Toimunud on rohkem kui 1,2 miljonit sünnituseelset tervisenõustamist		Rohkem kui 60 000 õpilast on saanud kasu järeleaitamis- ja toetustundidest
	Rohkem kui 635 000 Süüria lapspagulasel on juurdepääs haridusele		Peaaegu 67 500 last sai kasu koolitranspordi teenusest

ELi suhted Türgiga on samuti aidanud vähendada ELi suunduvate ebaseaduslike ja ebaturvaliste piiriületuste ja merel kaotatud elude arvu.

⁽³⁴²⁾ COM(2018) 462.

⁽³⁴³⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/frit_factsheet.pdf

Kontrollikoda uuris oma eriaruandes Türgi pagulasrahastu kohta, ⁽³⁴⁴⁾ kas rahastu pakkus Türgi pagulastele tõhusat abi ning kas keskenduti rahastu esimese osamakse haldamisele ja humanitaarabi valdkonnas saavutatud tulemustele. Kontrollikoda leidis, et rahastu hankis vajalikud vahendid, et pagulaskriisile kiiresti reageerida. Siiski ei saavutanud see täielikult oma eesmärgi seda tegevust tõhusalt koordineerida.

Välistegevuse tagatisfond

Välistegevuse tagatisfondiga hõlmatud laenutehingud on seotud kolme erineva rahastamisvahendiga: välislaenude andmise volitus, mis saab kasutada ELi eelarvest Euroopa Investeeringuspangale antud tagatist; Euratomi välislaenud; ELi makromajandusliku finantsabi laenud kolmandatele riikidele. Fondi rahastatakse ELi eelarvest ning ta peab pidevalt vastama teatavale protsendile (sihtmäär on praegu 9 %) tagasimaksmata laenude ja laenutagatiste põhisummast.

Makromajandusliku finantsabi ⁽³⁴⁵⁾ programmid ⁽³⁴⁶⁾ pakuvad rahalist toetust partnerriikidele, kellel on maksebilansi kriis ja kes on Rahvusvahelise Valuutafondi programmi all. See toimub peamiselt keskmise tähtajaga ja pikaajaliste laenude kujul, mida mõnikord kombineeritakse toetustega. Makromajandusliku finantsabi eesmärk on taastada jätkusuutlik välisrahastuse olukord, soodustades samal ajal majanduslikke kohandamisi ja struktuurireforme. Väljamaksed sõltuvad konkreetsete poliitiliste tingimuste (mis on loetletud vastastikuse mõistmise memorandumis ja abisaaja riigiga kokku lepitud) täitmisest ning edukatest läbivaatamistest.

2018. aastal esitas komisjon kaks uut seadusandlikku ettepanekut makromajandusliku finantsabi meetmete kohta, mille Euroopa Parlament ja nõukogu 2018. aastal vastu võtsid. Need on Gruusia II (45 miljonit eurot, sealhulgas 10 miljonit eurot toetustena) ja Ukraina IV (1 miljard eurot laenudena) makromajanduslik finantsabi. Mõlemal juhul tehti esimese osamakse väljamaksmine 2018. aasta detsembris ühe tehinguga: Gruusia II (15 miljonit eurot) ja Ukraina IV (500 miljonit eurot).

Euroopa Investeeringuspanga **välislaenude andmise volituse** eesmärk on toetada erasektori arengut teatavates kolmandates riikides, sotsiaalse ja majandusliku taristu arendamist, kliimamuutuste leevendamist ja nendega kohanemist ning rändega seotud pikaajalist majanduslikku vastupanuvõimet ja taastuvust. 2018. aastal allkirjastas Euroopa Investeeringuspank kokku 4,5 miljardi euro väärtuses projekte.

Makromajandusliku finantsabi andmise järeelhindamise aruannetes ⁽³⁴⁷⁾ ja Euroopa Investeeringuspanga välislaenude andmise volituse vahehindamises ⁽³⁴⁸⁾ jõuti järeldusele, et välistegevuse rahastamisvahendid olid üldjoontes asjakohased ning et eesmärkide saavutamise seoses tärkas positiivseid suundumusi. Aruannetest nähtub, et välistegevuse rahastamisvahendite jaoks on vaja rohkem vahendeid, kuna need on jõudnud oma rahalise piirini.

Vastuseks sellele vahehindamisele ning ebaseaduslikult Euroopasse rändavate inimeste arvu järsule kasvule, tegi komisjon ettepaneku luua Euroopa Liidu naaberriikidest pärit rände algpõhjustega võitlemiseks **välisinvesteeringute kava**, mis hõlmab Euroopa Kestliku Arengu Fondi ning välislaenude andmise volituse kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid muudatusi. Komisjon kavatseb järgmises mitmeaastases finantsraamistikus seda edasi arendada. Uus Euroopa Kestliku Arengu Fond+ peaks moodustama integreeritud finantspaketi, mis pakub üle maailma rahastamisvõimet toetuste, eelarveliste tagatiste ja rahastamisvahendite kujul. See peaks

⁽³⁴⁴⁾ „Türgi pagulasrahastu: kasulik abi, kuid vajab kulutõhususe suurendamiseks täiustamist“, *eriaruanne nr 27/2018*, https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_27/SR_TRF_ET.pdf

⁽³⁴⁵⁾ Lisateavet makromajandusliku finantsabi kohta leiate aadressilt https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/international-economic-relations/macro-financial-assistance-mfa-non-eu-partner-countries_en#documents

⁽³⁴⁶⁾ Iga makromajandusliku finantsabi programm põhineb sihtotstarbelisel seadusandlikul otsusel (tavaliselt Euroopa Parlamendi ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse alusel tehtud kaasotsus). Toetusi rahastatakse ELi eelarvest.

⁽³⁴⁷⁾ Kõik järeelhindamised on kättesaadavad majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraadi veebisaidil: https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_en

⁽³⁴⁸⁾ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule otsuse nr 466/2014/EL kohaldamise vahehindamise kohta seoses ELi tagatisega Euroopa Investeeringuspangale liiduväliseid investeeringuprojekte toetavatest rahastamistehingutest tekkida võiva kahju korral, COM(2016) 584 final, 14. september 2016.

toetama välisinvesteeringute kava ning kombineerima välistegevuse tagatisega hõlmatud segarahastamistoiminguid ja eelarvelise tagatise tehinguid, sealhulgas neid, mis hõlmavad selliste laenu tehingutega seotud riigi maksejõuetuse riske, mida varem anti Euroopa Investeeringuspanka välislaenude andmise volituse alusel. Arvestades selle aluslepingutest tulenevaid ülesandeid ja viimastel aastakümnetel saadud kogemusi ELi poliitika toetamisel, peaks Euroopa Investeeringuspank jääma välistegevuse tagatise raames toimuvate meetmete rakendamisel komisjoni loomulikuks partneriks.

Liidu elanikkonnakaitse mehhanism

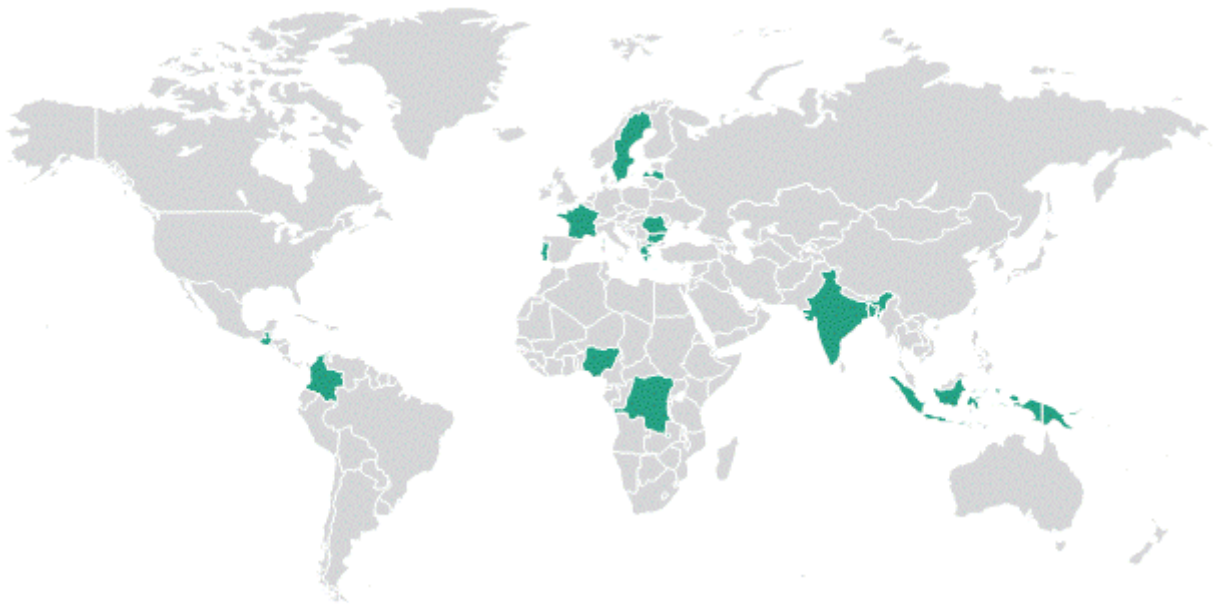
Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi eesmärk on toetada, koordineerida ja täiendada liikmesriikide õnnetuste ohjamise koordineerimise meetmeid, et parandada loodusõnnetuste ja inimtegevusest tingitud õnnetuste ennetamise, nendeks valmistumise ja neile reageerimise süsteeme. Õnnetuste ennetamist, nendeks valmisolekut ja neile reageerimist hõlmava tervikliku lähenemisviisi abil on programmi eesmärk vähendada inimeste kaotust ning minimeerida õnnetuste põhjustatud keskkonna- ja varalist kahju. Liikmesriigid koondavad ressursse ja eksperte vabatahtlikkuse alusel eraldatud reageerimisvahendite reserviks ning hoiavad neid ELi elanikkonnakaitse missioonide jaoks valmis.

Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi meetmed 2018. aastal 17 osalevat riiki on andnud oma panuse 20 hädaolukorra lahendamisse

Varad ja oskusteave		Materiaalne abi
Rohkem kui 500 tuletorjajat		1 728 peavarjukoolekti
30 liidu elanikkonnakaitse mehhanismi eksperti		Telgid/peavari 8 500 inimesele
9 hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskuse kontaktametnikku		2,2 miljonit veepuhastustabletti
11 tuletorjelennukit		Heidetud on 24 miljonit liitrit vett
6 tuletorjehelikopterit		76 elektrigeneraatorit
2 veepuhastusmoodulit		2 miljonit liitrit puhastatud vett
2 eraldusbussi ebola jaoks		13 konteinerit ja moodulit

2018. aastal saadi ootamatult alanud ja ulatuslike hädaolukordade tõttu väljastpoolt ELi 11 abitaotlust. Mehhanism aitas abi ja eksperte viia Bangladeshis, Colombiasse, Kongo Demokraatlikusse Vabariiki, Guatemalasse, Indiasse, Nigeeriasse, Indoneesiasse ja Paapua Uus-Guineasse ⁽³⁴⁹⁾.

⁽³⁴⁹⁾ Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 30.

Liidu elanikkonnakaitse mehhanism – 2018. aasta abitaotlused.

Bangladesh		Indoneesia	
Valmisolek ja ennetamine	november	Maavärin	oktoober
Bulgaaria		Läti	
Merereostus	august	Metsatulekahjud	juuli
Colombia		Nigeeria	
Keskkonnaõnnetus	aprill, mai	Üleujutused	september
Kongo Demokraatlik Vabariik		Paapua Uus-Guinea	
Rahvarahutused	mai	Maavärin	veebruar
Epideemia	mai, august		
Prantsusmaa		Portugal	
Merereostus	oktoober	Valmisolek ja ennetamine	aprill
		Metsatulekahjud	august
Kreeka		Rumeenia	
Metsatulekahjud	juuli	Meditšiiniabi	märts
Guatemala		Rootsi	
Vulkaanipurse	juuni	Metsatulekahjud	juuni, juuli
India			
Üleujutused	september		

Allikad: Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraat, komisjoni geograafilise teabe süsteem (GISCO).

Liidu elanikkonnakaitse mehhanism saab väljaspool ELi likvideerida olulise hädaabi puudujäägi olukordades, mil humanitaarabi osutamine ei ole täiel määral võimalik ja/või kui on vaja kasutada konkreetset tehnilist oskusteavet või konkreetseid varasid. Peale selle saab liidu elanikkonnakaitse mehhanismi raames lähetatud elanikkonnakaitse ekspertide koostatud hinnanguid kasutada suurõnnetusest taastumise raamistik.

On oluline, et liidu elanikkonnakaitse mehhanism leiaks õige tasakaalu selle vahel, et olla Euroopa riikide vahelise vastastikuse abistamise raamistik loodusõnnetuste ja inimtegevusest tingitud kataastroofide järel, ning selle vahel, et areneda keerulisemaks rahastamisvahendiks, mis suudaks lahendada mitut laadi ja üleilmse ulatusega kriise ⁽³⁵⁰⁾. Sellel eesmärgil on mehhanismi tugevdatud ⁽³⁵¹⁾, et tagada parem kooskõla ELi sekkumise ja ÜRO tegevuse vahel.

⁽³⁵⁰⁾ Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi vahehindamine (2014–2016), SWD(2017) 0287, lk 19.

⁽³⁵¹⁾ Otsus (EL) 2019/420, millega muudetakse otsust nr 1313/2013/EL liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kohta, artikli 16 lõige 2.

Erivahendid

Erivahendite eesmärk on suurendada finantsraamistiku paindlikkust. Nende hulka kuuluvad hädaabireserv, paindlikkusinstrument, Euroopa Liidu Solidaarsusfond ja Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond.

Hädaabireserv

2018. aastal kasutati **hädaabireservist 372,2 miljonit eurot**, et rahastada humanitaar- ja tsiviilkriisi ohjamis- ning kaitseoperatsioone kolmandates riikides. Seda kasutati näiteks kriisist mõjutatud Venezuela inimeste ravimise, toidu ja kaitse rahastamiseks. Reservi kasutati ka selleks, et tagada Bangladeshis rohingjade pagulaslaagrites tervishoiu, toitumise ja toiduga kindlustatuse, sanitaarvahendite ja veevarude jaoks rahalised vahendid.

Uue mitmeaastase finantsraamistiku raames jätkab hädaabireserv tegelemist erakorraliste olukordadega, mida ei saa kriisi puhkemisel eriprogrammide raames hädaolukordadeks mõeldud rahastuse abil lahendada. Selle kohaldamisala laiendatakse, et reservi saaks kasutada ka liikmesriikide hädaolukordade jaoks.

Paindlikkusinstrument

Paindlikkusinstrument rahastab selgelt määratletud kulutusi, mida ei saa ELi eelarvest katta, ilma et see ületaks mitmeaastases finantsraamistikus sätestatud kulutuste maksimaalset aastamäära. 2018. aastal kasutati sellest **837,2 miljonit eurot** peamiselt selleks, et rahastada koheseid eelarvemeetmeid rände, pagulaste sissevoolu ja julgeolekuohtude probleemide lahendamiseks ning struktuurireformi tugiprogrammi laiendamise rahastamiseks.

Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku jaoks teeb komisjon ettepaneku ühtlustada kõnealuste vahendite kasutuselevõtmise menetlused ja suurendada paindlikkusinstrumendi suurust.

Euroopa Liidu Solidaarsusfond

Programmi eesmärgid

Solidaarsus on üks ELi põhiväärtusi ja Euroopa integratsiooniprotsessi juhtpõhimõte. Euroopa Liidu Solidaarsusfond, mis loodi 2002. aastal, on üks konkreetsemaid solidaarsusväljendusi liikmesriikidele ja riikidele, mis peavad läbirääkimisi ELiga ühinemise üle. Fondi saab kasutada suurte riiklike või piirkondlike **loodusõnnetuste** (maavärinad, üleujutused, põuad, metsatulekahjud, tormid jne) korral, et rahastada alates õnnetuse esimesest päevast kiireloomulisi meetmeid, nagu põhitaristu töökorralduse taastamine, ajutise majutuse pakkumine, mõjutatud elanikkonna aitamiseks päästeteenistuste rahastamine ning kaitseinfrastruktuuri ja puhastusoperatsioonide tagamine.

Rakendamine ja viimased saavutused

Kuna Euroopa Liidu Solidaarsusfond loodi 2002. aastal, on toetust antud enam kui 80 katastroofi tagajärgede likvideerimiseks, sealhulgas üleujutused, metsatulekahjud, maavärinad, tormid ja põuad. Euroopa Liidu Solidaarsusfondist on abi saanud 24 riigis toimunud hädaabi- ja taastamisoperatsioonid. See moodustab rohkem kui 5 miljardit eurot.

2018. aastal jätkas Euroopa Liidu Solidaarsusfond olulise toe pakkumist, suurendades rahalist abi ning andes mõjutatud elanikkonnale selge ja reaalse märgi Euroopa solidaarsust.

46,5 mln eurot Prantsusmaa	49,2 mln eurot Portugal	3,2 mln eurot Hispaania	3,8 mln eurot Kreeka	12,3 mln eurot Poola
Saint-Martini ja Guadeloupe'i piirkondade jaoks, mida mõjutasid orkaanid Irma ja Maria	2017. aasta oktoobris pärast suviseid metsatulekahjusid		Pärast 2017. aasta maavärinat	Pärast 2017. aasta augusti torme ja vihmasadusid
16,9 mln eurot Leedu	2,3 mln eurot Bulgaaria		17,7 mln eurot Läti	
Pärast 2017. aasta vihmasadusid ja üleujutusi	Pärast 2017. aasta oktoobri torme ja üleujutusi		Pärast 2017. aasta üleujutustest põhjustatud katastroofi	
Kokku 151,9 miljonit eurot				

2018. aastal anti **kaheksale liikmesriigile kokku 152 miljonit eurot** ⁽³⁵²⁾, et võimaldada neil rahastada **hädaabi- ja taastamisoperatsioone** põhitariistu, elanikkonna abistamise, ajutise eluaseme, kultuuripärandi kaitse ja puhastusoperatsioonide valdkondades. 2018. aastal antud toetus oli peamiselt seotud eelneval aastal toimunud loodusõnnetustega. See oli nii näiteks järgmiste puhul: orkaanid Irma ja Maria Prantsusmaa ülemerepiirkondades Saint Martinis ja Guadeloupe'is, maavärinad Kreekas Lesbosel ja Kosil, üleujutused Lätis ja Leedus ning metsatulekahjud Portugalis ja Hispaanias.

2018. aastal sai komisjon järgmised neli toetusetootlust: 2017. aasta lõpus Burgasis (Bulgaaria) toimunud üleujutused; jätkuv põud Küproses; suvekuudel toimunud üleujutused Rumeenia kirdeosas ja oktoobris/novembris esinenud äärmuslikud ilmastikunähtused kogu Itaalias. Bulgaaria sai 2018. aasta novembris rahalist toetust 2,3 miljoni euro ulatuses. Kolme ülejäänud juhtumi hindamine jätkub 2019. aastal.

Solidaarsusfondi toetus aitab suurendada liikmesriikide ja piirkondade vastupanuvõimet ja valmisolekut loodusõnnetuste tagajärgedega tegelemiseks.

Hindamine ja analüüs

Komisjon viis läbi **Euroopa Liidu Solidaarsusfondi esimese hindamise** ⁽³⁵³⁾ perioodi 2002–2017 kohta ja jõudis järeldusele, et fond täidab oma ülesannet tõhusalt ja et seda hinnatakse selle valmisoleku tõttu täiendavate rahaliste vahenditega sekkuda. Samuti leiti, et fond edendab riiklikes haldusasutustes katastroofiohu juhtimise valdkonna täiendõpet. Hindamisel leiti, et katastroofiohu juhtimise riiklikesse süsteemidesse integreerimine loob tõenäoliselt sünergiaid, et tagada tõhusam rakendamine.

Hindamisel leiti, et Solidaarsusfond on katastroofiolukordades ELi sekkumiste jaoks kohandatav ja paindlik vahend. ELi tasandil tagab iga-aastaselt ressursside kättesaadavust tagav mehhanism, et fond suudab anda abi isegi äärmuslike katastroofide puhul, nagu tõendab heaks kiidetud üle miljardi euro suurune rekordiline toetus 2016. ja 2017. aastal Itaaliat tabanud mitmele maavärinale reageerimiseks. Operatiivtasandil tagab selle paindlikkuse abisaaja riikidele pakutav võimalus kasutada toetust tehtud kulutuste tagasiulatuvaks katmiseks projektide puhul, mis on käivitatud ja rakendatud juba enne Solidaarsusfondi vahendite tegelikku eraldamist kohapeal kasutamiseks.

Teisest küljest on Solidaarsusfondi üks kritiseeritumaid omadusi aeg, mis kulub toetuse eraldamiseks, mis jääb keskmiselt umbes ühe aasta piiresse. Praeguses õigusraamistikus ei ole Solidaarsusfond sobilik

⁽³⁵²⁾ Euroopa Komisjoni 2018. aasta eelarve- ja finantsjuhtimiselane aruanne, finantsmääruse artikli 249 kohase eelarvearuande III jaotis, 29. märts 2019.

⁽³⁵³⁾ SWD (2019) 186 final, 15. mai 2019

katastroofi olukordades kiireks sekkumiseks ja vaja on pidada täiendavaid arutelusid, et aidata lahendada toetuste eraldamise ajastuse probleem.

Solidaarsusfond jätkab oma tegevust mõne uue funktsiooniga, mis võimaldavad selle rakendamisel kasutada rohkem paindlikkust.

Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond

Programmi eesmärgid

Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond toetab koondatud töötajaid ja füüsilisest isikust ettevõtjaid, kelle tegevus on lõppenud globaliseerumise tagajärjel toimunud maailmakaubanduse oluliste struktuurimuutuste tõttu või üleilmse finants- ja majanduskriisi jätkumise tõttu.

Rakendamine ja viimased saavutused ⁽³⁵⁴⁾

Aastatel 2014–2018 pakkus Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond toetust **49 062** toetust vajavale **töötajale ning mittetöötavale ja mitteõppivale noorele**, (NEET-noor) **27 eri majandussektoris**. Koondatud töötajate tööturule naasmise määr paranes võrreldes eelmise (2007–2013) rahastamisperioodiga (49 %-lt 56 %-le) ⁽³⁵⁵⁾. 2018. aastal said liikmesriigid koondatud endiste töötajate toetamiseks 27,7 miljonit eurot. 2018. aastal pakuti toetust näiteks järgmistele inimestele ⁽³⁵⁶⁾:

- 550 endist Kreeka kirjastussektori töötajat;
- 730 endist Portugali rõivatööstuse töötajat;
- 1 858 endist Air France'i töötajat;
- 2 285 endist Caterpillari töötajat Belgias;
- 646 endist Goodyeari töötajat Saksamaal;
- 303 endist Galicias asuva Hispaania rõivatööstuse töötajat;
- 900 endist Ericsoni töötajat Rootsis.

Selle rahalise toetuse abil aidati neid töötajaid järgmistel viisidel: uue töö otsimine, karjäärinõustamine, haridus ja koolitus, mentorlus ja juhendamine ning ettevõtluse ja ettevõtte loomise julgustamine.

Hindamine ja analüüs ⁽³⁵⁷⁾

Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi 2018. aasta vahehindamise ⁽³⁵⁸⁾ tulemused näitavad, et see pakub koondatud töötajatele ainulaadset kombinatsiooni kohandatud meetmetest, mis viivad kestlikumate tulemuste saavutamiseni, suurendavad toetusesaajate enesehinnangut (kes seetõttu tööotsimisele proaktiivsemalt lähenevad) ja parandab nende tööalast konkurentsivõimet.

Hindamine näitas ka, et Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi abikõlblikkuse kriteeriumid piirduvad globaliseerumisest või finants- ja majanduskriisist tingitud koondamistega ega hõlma muid olulisi majandusarenguid. Näiteks kui töötajad koondatakse automatiseerimise või digiteerimise tõttu, ei ole neil võimalik Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondist toetust saada. Peale selle on toetuse taotlemine

⁽³⁵⁴⁾ Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne, lk 10. Lisateavet vt dokumendist COM(2018) 297 final, lk 2–4.

⁽³⁵⁵⁾ Tööturule naasmise määrad on väga juhtumipõhised, sõltudes näiteks asjaomase piirkonna majanduslikust olukorrast.

⁽³⁵⁶⁾ Mõnel juhul taotleti toetust 2017. aastal.

⁽³⁵⁷⁾ Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat, 2018. aasta tegevusaruanne.

⁽³⁵⁸⁾ Komisjoni aruanne Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi (EGF) vahehindamise kohta (COM(2018)297 final, 16.5.2018) ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokument Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi (EGF) vahehindamise kohta (SWD(2018)192 final, 16.5.2018).

tarbetult koormav (vajalik ulatuslik põhjendus) ja selle heakskiitmine on pikaajaline protsess. Lõpetuseks näitas hindamine, et fondi tõhususe paremaks analüüsimiseks tuleb parandada järelevalvet ja aruandlust.

Nende järelduste põhjal võttis komisjon 30. mail 2018 vastu ettepaneku luua alates 2021. aastast tugevam ja tõhusam Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond⁽³⁵⁹⁾, mille kohaldamisala laieneb ka kõikidele suuremahulistele (näiteks automatiseerimisest ja digiteerimisest tingitud) ümberkorraldustele ning millel oleks madalam sekkumiskünnis, samuti lihtsam ja kiirem eelarvemehhanism.

⁽³⁵⁹⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi (EGF) kohta, COM(2018) 380 final.

2. jagu

Sisekontroll ja finantsjuhtimine

1. ELi eelarvet hallatakse hästi

Euroopa Komisjon peab ELi eelarve nõuetekohast kasutamist väga oluliseks. Selle hästi kavandatud kontrollisüsteemid vähendavad finantstehingute **seaduslikkuse ja korrektsusega** seotud riski.

Selles kontekstis võetakse juhtimismeetmeid vigade, õigusnormide rikkumiste või pettuste ennetamiseks, tuvastamiseks ja kõrvaldamiseks. Aastal 2018 on teist aastat järjest **vigade** üldine tase hinnanguliselt **alla 2 %** ⁽³⁶⁰⁾. Nende segmentide puhul, mille maksete tegemisega seotud vearik on suurem kui 2 %, on kasutusel juhtimismeetmed.

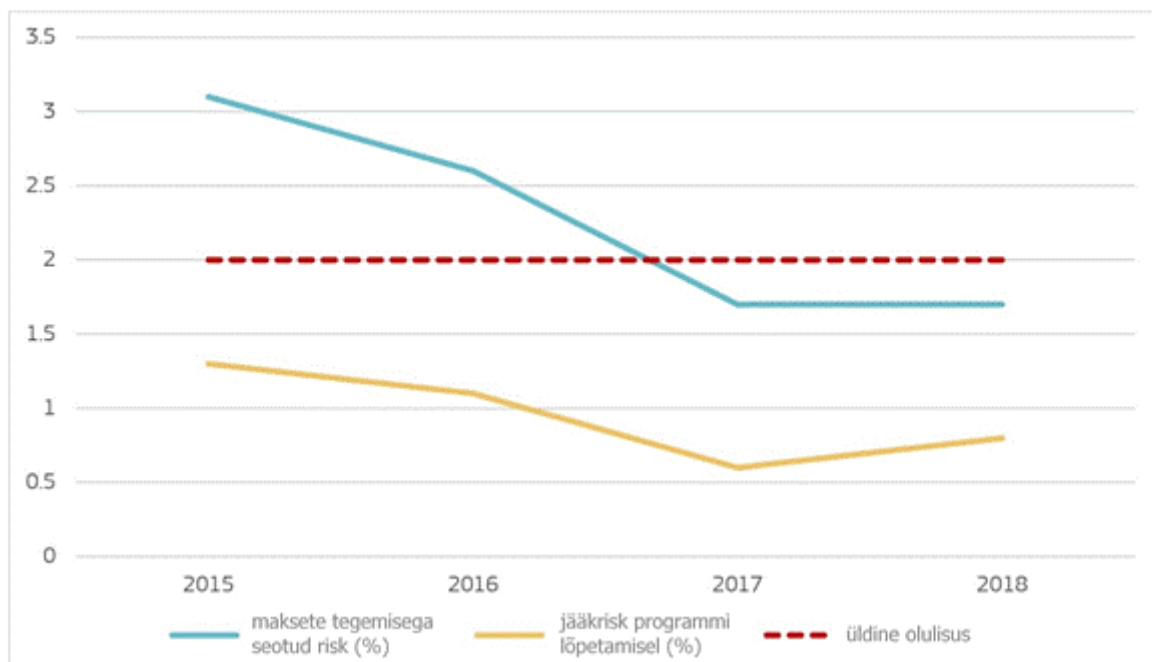

Diagramm. Maksete tegemisega seotud üldine vearik ja vearik programmi lõpetamisel (aja jooksul).

Allikas: Euroopa Komisjoni iga-aastased tegevusaruanded.

2018. aastal **andsid kõik volitatud eelarvevahendite käsutajad** ⁽³⁶¹⁾ **piisava kinnituse** oma kontrollisüsteemide ja finantsjuhtimise kohta. Vajaduse korral lisati sellele kinnitusele reservatsioonid – see on aruandlusahela nurgakivi. Reservatsioonid pakuvad läbipaistvust konkreetsetes valdkondades esinenud väljakutsete ja puuduste ning nende lahendamiseks vajalike meetmete osas. 2018. aasta tegevusaruannetes on **reservatsioonide finantsmõju jätkuvalt piiratud**.

Komisjoni juhtimis-, kindluse tagamise ja aruandluse mudelit **tugevdati 2018. aastal veelgi** (vt järgmisel leheküljel olevas diagrammis põhialuseid). Peale selle tehti järgmist:

- Võeti vastu läbivaadatud finantsmäärus, milles vähendati ELi toetusesaajate jaoks bürokraatiat ja lihtsustati rahastamisprotsessi igat olulist etappi. Need lihtsustamismeetmed on lisatud komisjoni väljapakutud uutesse rahastamisprogrammidesse.

⁽³⁶⁰⁾ „Olulisuse künnis“ on enamikel juhtudel 2 % asjaomastest kuludest, mis on kooskõlas Euroopa Kontrollikoja metoodikaga.

⁽³⁶¹⁾ 18. juuli 2018. aasta määruse (EÜ) nr 2018/1046 (mis käsitleb liidu üldelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid) artiklid 73–74 (ELT L 193, 30.7.2018); edaspidi „finantsmäärus“.

- Komisjoni muudetud sisekontrolli raamistikku rakendatakse nüüd täielikult.
- Väljaspool komisjoni on tugevdatud huvide konfliktide käsitlemist ja detsentraliseeritud asutuste raamfinantsmäärust ⁽³⁶²⁾ ning komisjon on teinud ettepanekuid ELi eelarve kaitsmiseks juhul, kui liikmesriikides esineb üldisi puudusi õigusriigi toimimises.
- Finantsjuhtimine on veelgi paranenud, mille tulemuseks on madalamad veamäärad, õigeaegsed maksed, edasine tõhususe kasv ja asjakohased kontrollikulud, pidades silmas juhtimiskeskonda.
- Mis tahes puuduste tuvastamine toob kaasa finantskorrektsioonide ja tagasinõudmiste stabiilse taseme.
- Siseaudiitor leidis oma üldises arvamuses, et 2018. aastal oli komisjon kehtestanud juhtimis-, riskijuhtimis- ja sisekontrollimenetlused, mis tervikuna on piisavad, et anda oma finantseesmärkide saavutamisele piisav kinnitus, välja arvatud valdkondades, millele peadirektorid on kehtestanud reservatsiooni (vt 2. jao punkti 5).

Finantsjuhtimise ja kontrollisüsteemide pidevat paranemist on kinnitanud ka **Euroopa Kontrollikoda**. 2018. aastal andis Euroopa Kontrollikoda ELi 2017. aasta eelarvest tehtud maksete **seaduslikkuse ja korrektsuse kohta teist aastat järjest negatiivse hinnangu asemel märkuse („positiivne, kuid ...“)**. Peale selle andis Euroopa Kontrollikoda 11. aastat järjest **positiivse (heakskiitva) arvamuse ELi raamatupidamise aastaaruande kohta**.

Iga-aastaste tegevusaruannete kinnitustest ja reservatsioonidest ⁽³⁶³⁾ lähtudes võtab kolleegium vastu käesoleva ELi eelarve 2018. aasta haldus- ja tulemusaruande ning võtab üldise poliitilise vastutuse ELi eelarve haldamiseks.

Komisjon saavutas need positiivsed tulemused tänu oma **kindluse tagamise mudelile** ja **tugevale kontrollikeskkonnale**.

Komisjon on oma kindlat kindluse tagamise ja aruandluse mudelit tugevdanud

Komisjon on usaldusväärse finantsjuhtimise tagamiseks kehtestanud kindla korra. Kinnituse saamise ja aruandekohusluse kindla ahela **põhialuseid** toetavad selged rollid ja vastutusosalad. Need on esitatud järgmisel leheküljel asuval diagrammil.

Aluseks olevat kindluse tagamise ja aruandluse mudelit **tugevdati 2018. aastal**, tugevdades järelevalvet ettevõtte tasandil, säilitades samal ajal volitatud eelarvevahendite kasutajate osakondadele eraldatud vahendite usaldusväärse finantsjuhtimise tagamiseks detsentraliseeritud aruandekohusluse. (Vt ka meie kindla juhtimiskorra kohta 2. jao punkti 9.1.)

⁽³⁶²⁾ ELi toimimise lepingu ja Euratomi asutamislepingu alusel loodud asutuste raamfinantsmäärus, mis võeti vastu 18. detsembril 2018.

⁽³⁶³⁾ Finantsmääruse artikli 74 lõige 9.

Rakendatud on läbivaadatud sisekontrolli raamistikku

Komisjoni sisekontrolli raamistik põhineb 2013. aasta raamistikul, mille on välja pakkunud Treadway Komisjoni Sponsororganisatsioonide Komitee (*Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission*, COSO). See vastab kõrgeimatele rahvusvahelistele standarditele.

Selles üldraamistikus ja kooskõlas komisjoni detsentraliseeritud juhtimismudeliga kehtestab iga osakond korraldusliku struktuuri ja sisekontrolli süsteemid, mis sobivad kõige paremini selle poliitika ja tegevuseesmärkide, sealhulgas usaldusväärse finantsjuhtimise saavutamiseks.

2018. aasta oli esimene aasta, mil kõik komisjoni osakonnad rakendasid läbivaadatud sisekontrolli raamistikku. Tänu intensiivsele teavitustegevusele, õpikodadele ja heade tavade vahetamisele on sisekontrolli tavad oluliselt paranenud. Sisekontrolli raamistikku peetakse kogu komisjonis üha enam võimsaks haldusvahendiks. Kooskõlas suurema valmidusjärguga jälgivad komisjoni osakonnad üha enam oma sisekontrolli süsteemide tõhusust, kusjuures tähelepanu pööratakse ka muule kui nõuete täitmisele. Edusammudele tuginedes tehakse edasisi jõupingutusi.

Üldiselt hindasid komisjoni osakonnad oma sisekontrolli süsteeme tõhusaks (vt allpool esitatud diagrammi). Aruannete kohaselt hõlmavad peamised tugevad küljed kontrollikeskkonda ja riskihindamist. See kajastab komisjoni juhtimiskorra hiljutist läbivaatamist ja riskijuhtimise asutuse tasandi järelevalve tugevdamist 2018. aastal.

Mõned komisjoni osakonnad tuvastasid ka valdkonnad, kus kontrollitegevust tuleks parandada. Need on kooskõlas asjaomase auditi tulemuste ja/või reservatsioonidega. Tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks, sealhulgas asjaomaste kontrollistrateegiate kohandamiseks võetakse meetmed.

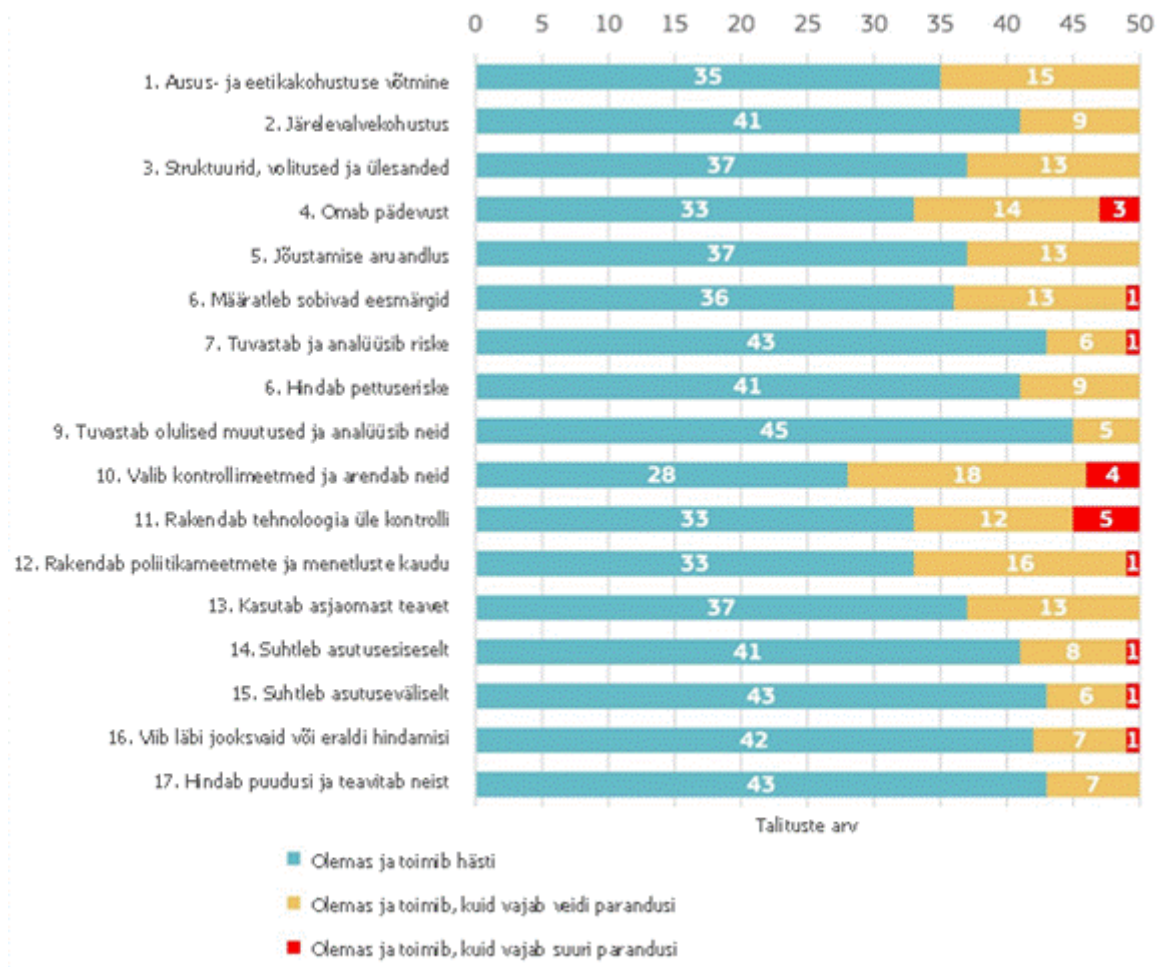

Diagramm. 2018. aasta komisjoni sisekontrolli raamistiku 17 põhimõtte hindamine. Graafik näitab osakondade arvu (x-telg), kes peavad asjaomast põhimõtet hästi toimivaks või mõningaid või suuri parandusi vajavaks.

Allikas: Euroopa Komisjoni iga-aastased tegevusaruanded.

Kohalike süsteemide Valideerimine

Kuna raamatupidamise aastaaruande üldise usaldusväärsuse tagamiseks on komisjoni ühise finants- ja raamatupidamissüsteemi aluseks olevate kohalike finantssüsteemide täpsus oluline, valideerib peaarvepidaja need kohalikud finantssüsteemid eraldi. Seda tehakse lisaks komisjoni osakondade hinnangule oma sisekontrolli süsteemi(de) kohta.

2018. aastal tehtud töö põhjal ei ole ükski tuvastatud puudustest seotud valideerimiskriteeriumidele mittevastavate kohalike süsteemide ülesehituse või rakendamisega. Lisaks ei avalda ükski tuvastatud puudus olulist mõju raamatupidamise aastaaruandele.

Analüüsi tulemusel on siiski tehtud mitmeid soovitusi, mille eesmärk on parandada kontrollikeskkonda ja raamatupidamise kvaliteeti eelarvevahendeid käsutavates osakondades ⁽³⁶⁴⁾ – maandades finants- ja regulatiivjuhtimise aruandluse täpsusega seotud riske ⁽³⁶⁵⁾.

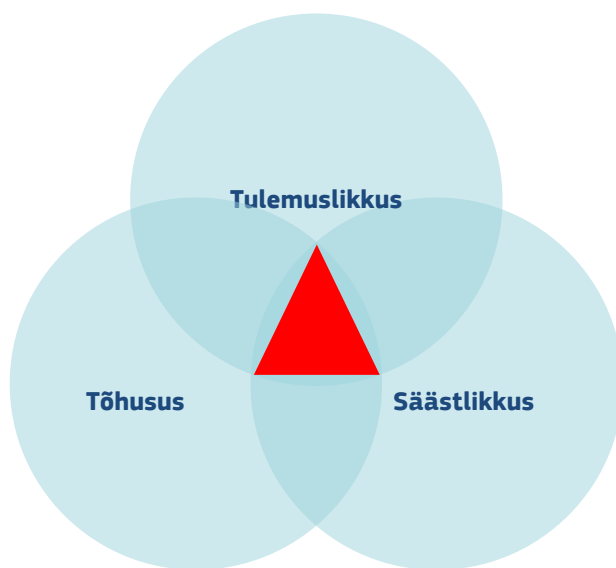
⁽³⁶⁴⁾ Peamiselt rakendusametid ja individuaalsete maksete haldamise ja maksmise amet ning personali-, laienemis- ja õigusosakonnad.

⁽³⁶⁵⁾ Peamiselt mitmesugused raamatupidamise kontrollikeskkonna, saadaolevate summade tagasinõudmise ja töötajate hüvitiste kohustuse arvutamise toetamiseks mõeldud teabe edastamisega seotud probleemid.

2. Kontrollisüsteemid on kulutõhusad

Komisjon püüab tagada, et selle juhtimis- ja kontrollisüsteemid oleksid kulutõhusad. Kulutõhusad kontrollid on sellised, mis tagavad õige tasakaalu kavandatud kontrollieesmärkide **tulemusliku** ja **tõhusa** täitmise ning **vastuvõetavate kulude** vahel. Me tahame, et kontrollid oleksid piisavalt kindlad, et tagada finantsjuhtimise süsteemide ja finantstehingute vastavus õigusnormidele ja lepinguliste sätetele ning toetada võitlust pettuste vastu. Kuid need kontrollid ei tohi olla nii koormavad, et need takistaksid lepingute allkirjastamise ja maksete kiiret töötlemist. Ka nende kulud peavad jääma vastuvõetavale tasemele.

2018. aastal järeldasid kõik komisjoni osakonnad pärast nende tulemuslikkuse, tõhususe ja säästlikkuse hindamist, et üldiselt on nende kontrollid kulutõhusad.

See tähendab, et nad on leidnud kolme teguri vahel õige tasakaalu.

ELi eelarve kaitsmise tulemuslikkus: **programmi lõpetamisel on vearisk 0,8 %** (vt punkt 2.1). Peale selle rakendatakse **pettustevastase võitluse strateegiat** (vt punkt 4).

Tõhusus: komisjoni **keskmine maksetähtaeg on vaid 18 päeva** (palju vähem kui õiguslik ülempiir 30 päeva) ning jätkatakse pingutusi suurema sünergia ja tõhususe saavutamiseks (vt punkt 2.2).

Säästlikkus: üldiselt on komisjoni hinnangulised **kontrollikulud vastuvõetavad** (vt punkt 2.3).

Allikas: Euroopa Komisjon.

Kui audititulemuste põhjal tuvastatakse puudusi ja/või need viivad reservatsioonideni, **tõhustatakse kontrollistrateegiaid vastavalt**. Parandusi võivad põhjustada ka muudatused kontrollikeskkonnas või sisemised ümberkorraldused.

Kontrollide kulutõhusus hõlmab **riski põhjal eristatud kontrollistrateegiaid**. Sellega kaasneb suurem kontroll ja/või kontrollide sagedus suurema riskiga valdkondades ning vähem intensiivne, kulukas või koormav kontroll väikese riskiga valdkondades. Kontrollide kulutõhususe tagamiseks on ka teisi võimalusi: i) riskide vähendamine lihtsustatud programmide ⁽³⁶⁶⁾ ja/või menetluste kaudu; ii) teiste üksuste tehtud audititele ja kontrollidele toetumine ⁽³⁶⁷⁾ ja/või iii) mastaabisäästu saavutamine jagatud kontrollifunktsioonide kaudu. Neid aspekte võeti täielikult arvesse ka tulevaste rahastamisprogrammide ettepanekute koostamisel (vt ka punkti 5 lõpus olevat punkti 2020. aasta järgsete programmide ettevalmistamise kohta).

⁽³⁶⁶⁾ Näiteks lihtsustatud kuluvõimalused, mis tähendab toetusesaajatele hüvitatavate või makstavate summade määramiseks kindlasummaliste maksete, ühtsete määrade ja ühikuhindade astmike kasutamist.

⁽³⁶⁷⁾ Komisjon võib (täielikult või osaliselt) tugineda teiste üksuste tehtud hindamistele, kontrollidele või audititele, kui need on kooskõlas komisjoni samaväärsete tingimustega ja annavad samaväärse kinnituse (finantsmääruse artiklid 126–127).

2.1. Kontrollisüsteemid on tulemuslikud: süsteemide puuduseid ja finantsvigade tekkimist ennetatakse, need avastatakse ja parandatakse

Tulemuslikud kontrollid tagavad sisekontrolli eesmärkide saavutamise. Seda mõõdetakse kontrollide eeliste valguses, millest mõningaid saab mõõta, teisi mitte. Hästi kavandatud kontrollisüsteemide peamiseks eeliseks on finantstehingute seaduslikkuse ja korrektsusega seotud riskitaseme vähendamine, samuti pettuste ennetamine, tuvastamine ja uurimine (vt punkt 4).

Finantstehingute seaduslikkuse ja korrektsusega seotud riskitase jääb alla 2 %

Komisjoni mitmeaastane kontrollitsüklil: haldusvahend finantsvigade ja nende põhjuste ennetamiseks, avastamiseks ja parandamiseks

Kuigi ELi kulutuste suhtes kehtivad **ühised kontrollimeetmed**, võivad üksikud rahastamisprogrammid olla väga erinevad. Seetõttu tuleb **kontrollistrateegiaid kohandada** eri juhtimisviisidele, poliitikavaldkondadele ja/või konkreetsetele rahastamismenetlustele („kord“) ja nendega seotud riskidele. Riskantsemate valdkondadega kaasneb suurem kontroll ja/või kontrollide sagedus ning väikese riskiga valdkondades vähem intensiivne, kulukas või koormav kontroll.

Igal aastal annab komisjon kinnituse oma asjaomaste kulude kohta, mis oli 2018. aastal **150,3 miljardit eurot** (vt allpool esitatud diagrammi; mõistete ja üksikasjade leidmiseks vt 2. lisa).

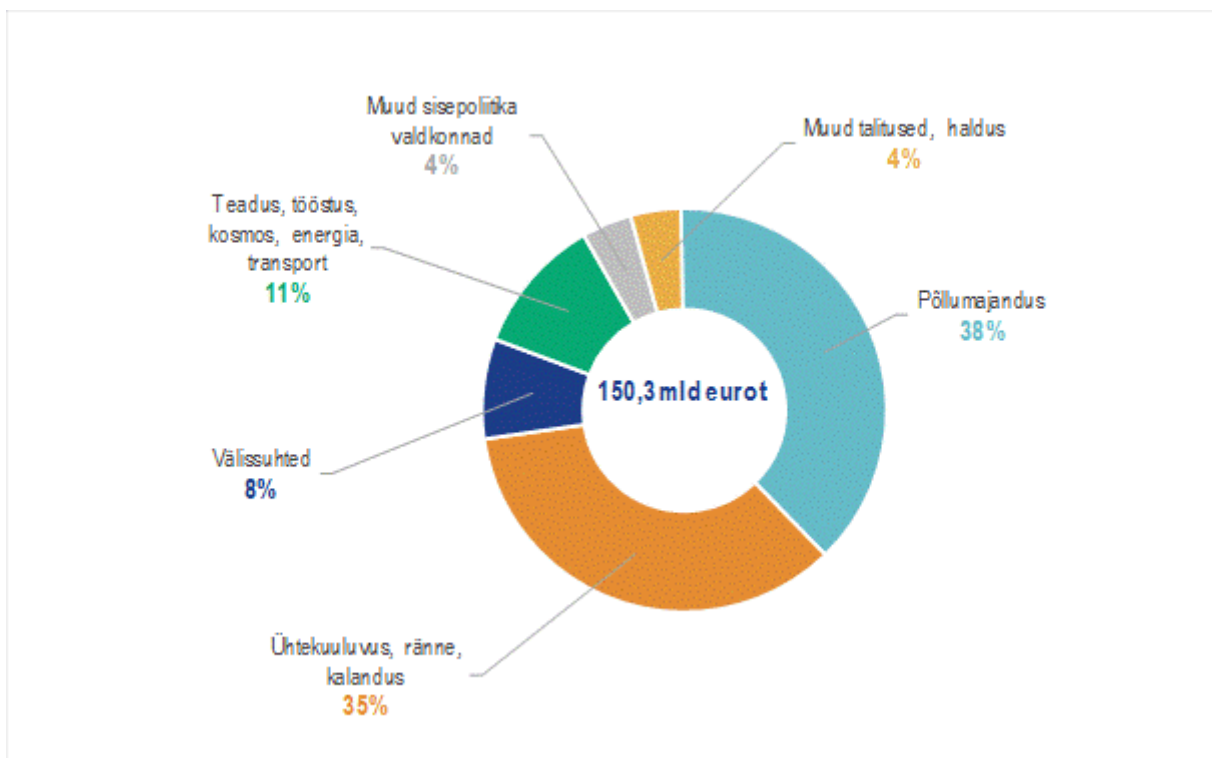

Diagramm. Euroopa Komisjoni 2018. aasta asjaomased kulud poliitikavaldkondade lõikes („asjaomased kulud“ hõlmavad tehtud makseid, millest on lahutatud väljamakstud uued eelmaksed (mis kuuluvad endiselt komisjonile) ja millele lisatakse eelmised eelarveaasta jooksul kliiritud eelmaksed (mille omandiõigus on üle antud toetusesaajatele)).

Allikas: Euroopa Komisjoni iga-aastased tegevusaruanded.

Komisjon vastutab selle eest, et ELi (sealhulgas Euroopa Arengufondi ja liidu välistegevuse usaldusfondide) vahendeid kulutatakse nõuetekohaselt. Seda hoolimata sellest, kas vahendeid rakendavad komisjoni osakonnad ise (eelarve otsene täitmine; ligikaudu 21 % 2018. aasta kuludest), nende rakendamine on usaldatud välistele üksustele (eelarve kaudne täitmine; umbes 8 %) või neid rakendavad liikmesriikide ametiasutused (jagatud eelarve täitmine; umbes 71 %).

Seega sõltub komisjon 79 % eelarve vahendite puhul liikmesriikide ja teiste volitatud asutuste kontrollisüsteemidel põhineva haldus- ja kontrolliteabe usaldusväärsusest. Seepärast kontrollib komisjon enne nende ELi eelarve jagatud täitmise partneriteks kinnitamist, et nad täidavad kõik finantsjuhtimise tingimused (vrd liikmesriikide ametiasutuste „nimetamise“ või „akrediteerimise“ menetlus, volitatud üksuste „sambapõhine hindamine“). Peale selle võib komisjon teha riskipõhiseid auditeid, et kontrollida kontrollisüsteemide, kontrollitulemuste ja/või nende üksuste haldusaruannete usaldusväärsust, vältides aga kontrollitasandite dubleerimist.

Enamik osakondi kasutab ainult ühte juhtimisviisi. Eelarve otsest täitmist kasutavad kõik 50 osakonda, kaudset 22 ja jagatud eelarve täitmist seitse.

Komisjon analüüsib finantstehingute seaduslikkuse ja korrektsusega seotud riske mitte ainult aruandluse eesmärgil, vaid ka seetõttu, et see on oluline **haldusvahend**. See tähendab programmi tasandil esinevate puuduste tuvastamist ja nende parandamist, süsteemsete vigade algpõhjuste väljaselgitamist ja tulevaste vigade vältimist ning saadud kogemuste põhjal järgmiste programmide ettevalmistamist. Selline lähenemisviis tagab aastate jooksul komisjoni finantsjuhtimise pideva täiustamise.

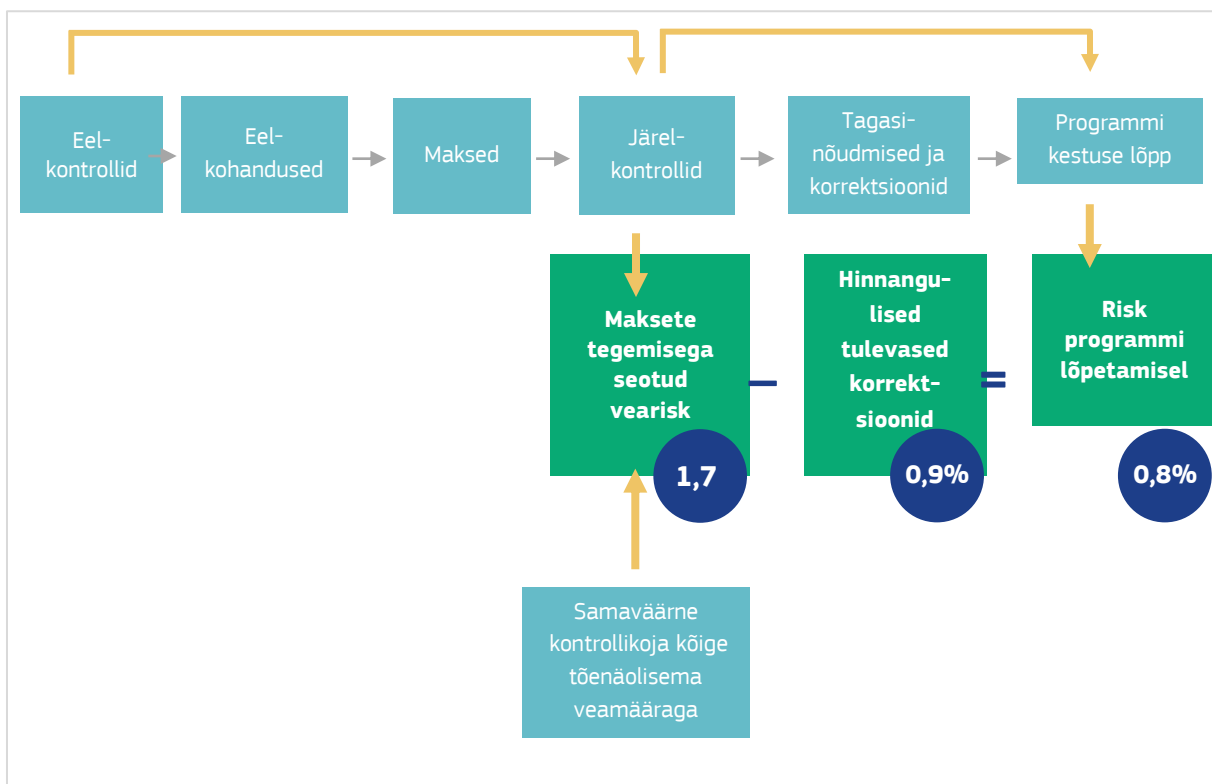

Diagramm. Euroopa Komisjoni mitmeaastane kontrollitsükkel

Allikas: Euroopa Komisjon.

Kuna ELi rahastamisprogrammid on olemuselt mitmeaastased, hõlmavad ka nendega seotud kontrollisüsteemid ja haldamise tsüklid mitut aastat. See tähendab, et kuigi vigu võib tuvastada igal aastal, korrigeeritakse neid jooksva või järgneva aastal kuni programmi kestuse lõpuni. Järelkult hinnatakse riski (nii osakaalu kui ka summana) tsükli kahes põhietapis: **maksete tegemise ja programmi lõpetamise ajal** (vt eespool olevat diagrammi). Komisjon on seisukohal, et **eelarve on tõhusalt kaitstud, kui programmi lõpetamisel on vearisk alla 2 % olulisuse⁽³⁶⁸⁾ künnise**.

⁽³⁶⁸⁾ Olulisus on vea suuruse väljendus. Teave on oluline, kui võib eeldada, et väljajätmine, valesti esitamine või varjamine mõjutab otsuseid, mida kasutajad (näiteks eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutav institutsioon) selle teabe alusel teevad. Olulisuse konkreetsete kriteeriumide kindlaksmääramine hõlmab volitatud eelarvevahendite kasutaja otsuse tegemist. Enamik tegevuste puhul on jääkvigade sihtmäär 2 %.

- **Maksete tegemisega seotud veaarisk** määrab kindlaks vead, mis võivad jääda pärast ennetusmeetmete rakendamist ja maksete tegemist ⁽³⁶⁹⁾. Neid vigu tuvastavad tavaliselt komisjoni osakonnad uuringute või auditite kaudu. Selles etapis võimaldab mõõtmine eelarvevahendite käsutajatel vigu parandada ja vajaduse korral võtta täiendavaid ennetusmeetmeid (nt toetusesaajatele antavad lisajuhised) ning hinnata nende (eel)kontrollide tõhusust ja neid vajaduse korral kohendada.

Kui viga avastatakse, korrigeeritakse seda kas tagasinõudmise või tulevaste maksete tasaarvestamise teel. Kuna nii avastamine kui ka heastamine ei pruugi juhtuda kohe, ei tehta korrigeerimisi sageli samal eelarveaastal, mil tehti sellega seotud makse. Mitmeaastased kontrollisüsteemid tagavad siiski, et **vajalikud parandused tehakse asjaomase programmi kestuse jooksul**.

- **Programmi lõpetamisel esineva veaariski** kindlaksmääramiseks arvestatakse **tulevikus tehtavad hinnangulised korrektsioonid** maha maksete tegemisega seotud riskist. Need on korrektsioonid, mida iga osakond oma prognoosi kohaselt järgmiste aastate (järel)kontrollide tulemusel rakendab. Need konservatiivsed ja tulevikku suunatud prognoosid põhinevad teataval määral eelmistel aastatel tehtud keskmistel finantskorrektsioonidel ja tagasinõudmistel, mida on vajadusel korrigeeritud, eelkõige nende elementide neutraliseerimiseks, mis praeguste programmide puhul enam ei kehti.

Punktis 3 esitatakse täielik ülevaade kõigist 2018. aastal ELi eelarve kaitsmiseks võetud meetmetest. Neid 2018. aasta tegelikke meetmeid ei tohi segi ajada siin kirjeldatud prognoositavate tulevaste parandustega. Esiteks on tegelike meetmete ulatus laiem, kuna need hõlmavad nii ennetavaid kui ka parandusmeetmeid, mitte ainult tagantjärele tehtud korrektsioone. Teiseks on ajaarvestus teistsugune, sest tegelikud meetmed on seotud eelmiste aastate (mille ajal võisid vead olla suuremad) kulutustega, aga hinnangulised tulevased korrektsioonid arvutatakse vaid seoses 2018. aasta kulutustega.

Kuigi seda lähenemisviisi rakendatakse järjekindlalt kogu komisjonis, annavad üksikud osakonnad vajaduse korral lisateavet oma valdkonna eripärade kohta. Lisaselgitused metoodika kohta on esitatud 2. lisas.

Need mõisted on välja töötatud nii, et need vastaksid komisjoni juhtimisraamistikule, kuid need lähenevad suures osas Euroopa Kontrollikoja auditi lähenemisviisile (vt ka võrdlust järgmisel lehel olevas tabelis).

- Maksete tegemisega seotud veaarisk on kõige lähemal Euroopa Kontrollikoja „kõige tõenäolisemale veatasemele“. Viimastel aastatel on kontrollikoda tunnistanud, et komisjoni arvud on enamasti üldjoontes kooskõlas kontrollikoja enda prognoosidega ja/või on selle ulatuse piires ⁽³⁷⁰⁾.
- Riskiga seotud kulude väljaarvutamise aluseks olevad „asjaomased kulud“ hõlmavad tehtud makseid, millest on lahutatud väljamakstud uued eelmaksed (mis kuuluvad endiselt komisjonile) ja millele lisatakse eelarveaasta jooksul kliiritud eelmised eelmaksed (mille omandiõigus on üle antud toetusesaajatele). See on täielikult kooskõlas Euroopa Kontrollikoja lähenemisviisiga ⁽³⁷¹⁾.
- „Olulisuse künnis“ on enamikel juhtudel ⁽³⁷²⁾ 2 % asjaomastest kuludest, mis on samuti kooskõlas Euroopa Kontrollikoja metoodikaga ⁽³⁷³⁾.

Peale selle arvutab komisjon alt-üles haldaja kinnituse andmiseks ning konkreetsetes valdkondades esinevate probleemide kindlakstegemiseks ja käsitlemiseks veamäärad iga programmi (või muu asjaomase segmenti) kohta. See tähendab, et komisjoni andmed veamäärade kohta on **üksikasjalikumad** kui kontrollikoja andmed. Peale selle võetakse komisjoni metoodikas arvesse rahastamisprogrammide **mitmeaastast** olemust, eriti asjaolu, et maksmise ajal tuvastamata jäänud vigu on võimalik avastada ja parandada järgneva(te) aasta(te) jooksul.

⁽³⁶⁹⁾ Või samaväärne, näiteks pärast kulutuste heakskiitmist (komisjoni raamatupidamissüsteemis registreerimist) või pärast eelmaksete kliirimist.

⁽³⁷⁰⁾ Euroopa Kontrollikoda, 2017. aasta aruanne, punktid 1.32, 1.34, 1.36.

⁽³⁷¹⁾ Euroopa Kontrollikoda, 2017. aasta aruanne, metoodikat käsitlev lisa 1.1, punkt 15.

⁽³⁷²⁾ Ainsad erandid on: a) tulude puhul 1 % (eelarveosakond; väga suuri summasid arvestades rangem) ja b) programmi „Horisont 2020“ puhul vahemikus 2–5 % (teadusuuringute ja pereasjade osakonnad; vt üksikasju punktist 5).

⁽³⁷³⁾ Euroopa Kontrollikoda, 2017. aasta aruanne, metoodikat käsitlev lisa 1.1, punkt 23.

	Euroopa Komisjon juhtimise seisukoht	Euroopa Kontrollikoda auditi seisukoht
Eesmärk	• iga-aastane haldaja kinnituse andmine • puuduste tuvastamine ja meetmete võtmine mitmeaastase vaatepunkti alusel	• auditiarvamuse esitamine ühe konkreetse aasta finantstehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta
Detailsuse tase	• ELi eelarve tervikuna ning iga osakonna ja poliitikavaldkonna individuaalsed veamäärad kõikides mitmeaastase finantsraamistiku eelarverubriikide (1–5) alusel, pluss tulude veamäärad • poliitikavaldkonna, programmi ja/või asjaomaste (all)segmentide kohta arvutatud veamäärad • aasta (või teadusuuringute puhul kahe aasta) kulud ja tulud mitmeaastase vaatepunkti alusel	• ELi eelarve tervikuna ning individuaalsed veamäärad mitmeaastase finantsraamistiku eelarverubriikide (1A, 1B, 2 ja 5) kohta, pluss tulude veamäärad • aasta kulud ja tulud
Mitmeaastasus	• kaks veamäära (maksete tegemisega seotud vearisk ja vearisk programmi lõpetamisel); programmi lõpetamisel avalduva veariski jaoks võetakse edasiulatuvalt arvesse mitmeaastasust, prognoosides kõigi programmide jaoks tulevased korrektsioonid	• üks veamäär („kõige tõenäolisem viga“): mitmeaastasust võetakse arvesse tagasiulatuvalt ning ainult lõpetatud programmide finantskorrektsioonide kaudu
Olulisuse künnis	• 2 % • välja arvatud tulude (1 %) ja programmi „Horisont 2020“ (2–5 %) puhul	• 2 %
Lisateave	• selle aruande 2. lisa	• kontrollikoja aastaaruanne; lisa 1.1

Tabel. Metoodika, mida komisjon kasutas maksete tegemisega seotud ja programmi lõpetamisel avalduva veariski hindamiseks, võrrelduna kontrollikoja metoodikaga

Allikas: Euroopa Komisjoni iga-aastased tegevusaruanded ja Euroopa Kontrollikoja aastaaruanne.

2018. aasta kontrollitulemused näitavad, et programmi lõpetamisel avalduva hinnangulise veariskiga 0,8 % on ELi eelarve kaitstud

Järgmisel leheküljel olevad diagrammid näitavad kogu komisjoni maksete tegemisega seotud ja programmi lõpetamisel avalduvaid veariske perioodil 2016–2018 ELi eelarve peamiste poliitikavaldkondade kohta (protsentides). 2. lisas on esitatud täiendavad üksikasjad ja määratlused.

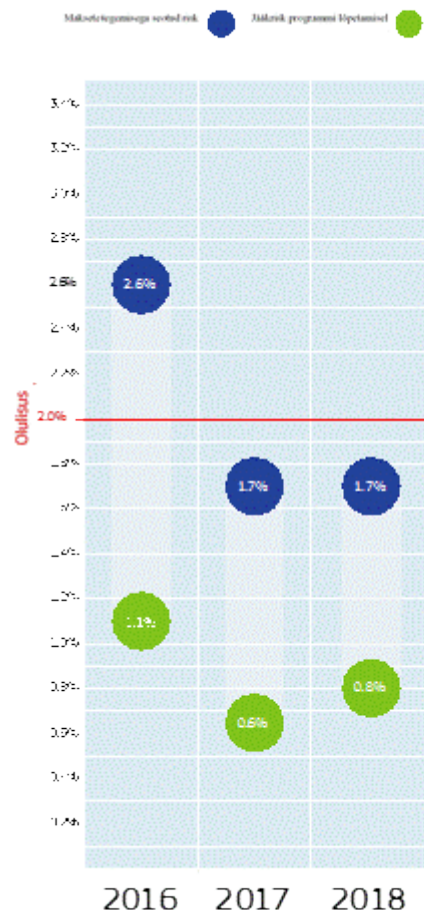
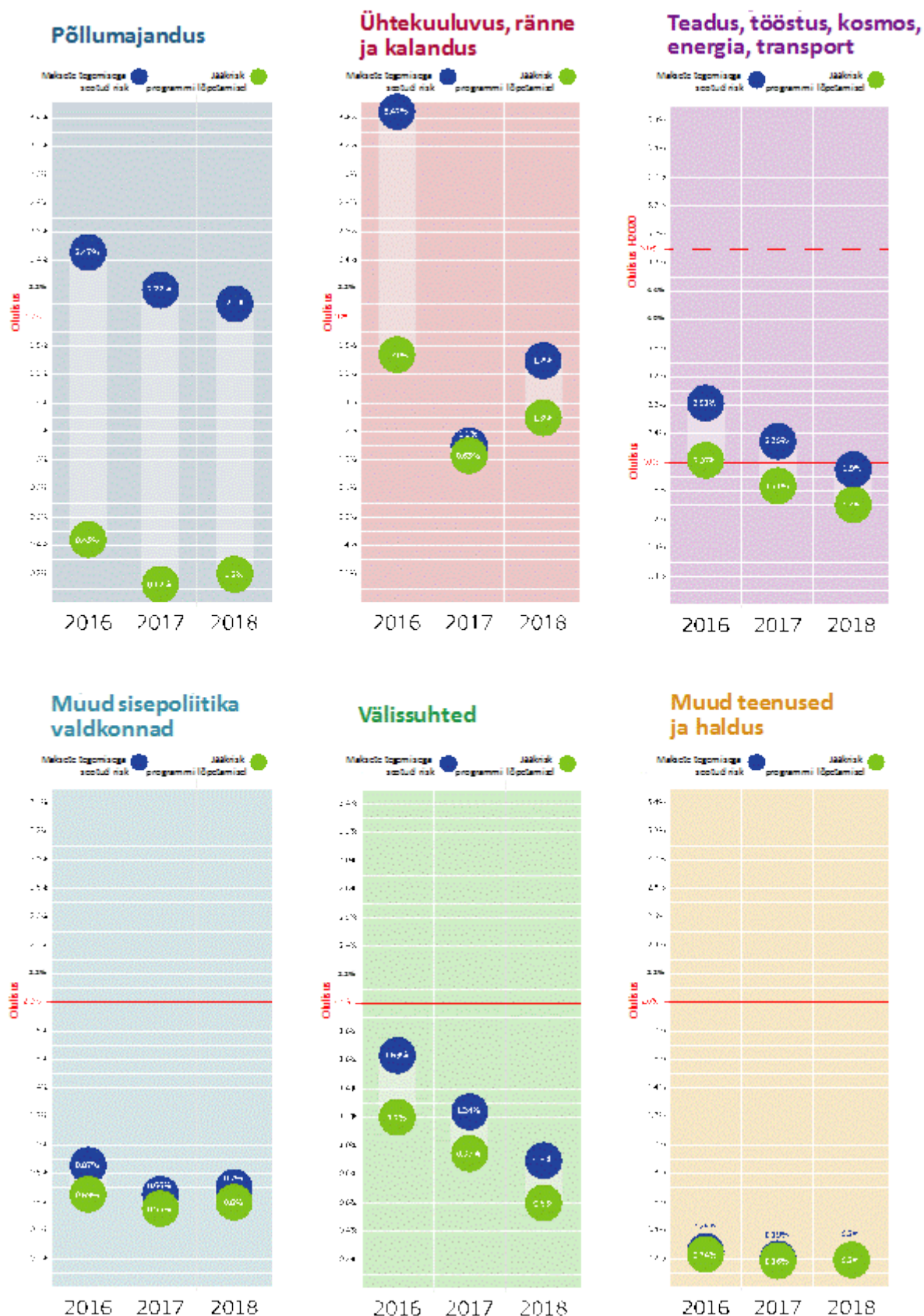

Diagramm. Kogu komisjoni maksete tegemisega seotud ja programmi lõpetamisel avalduvad veariskid perioodil 2016–2018 protsentides.
Allikas: Euroopa Komisjoni iga-aastased tegevusaruanded

Diagrammid. Maksete tegemisega seotud ja programmi lõpetamisel avalduvad vearikid perioodil 2016–2018 protsentsides ja poliitikavaldkondade kaupa.

Allikas: Euroopa Komisjoni iga-aastased tegevusaruanded

Hinnanguline vearisk makse tegemisel (1,7 %) on stabiilselt alla 2 % taseme. Tulevased korrektsioonid (0,9 %) on prognoositud konservatiivselt. Hinnanguline vearisk programmi lõpetamisel (0,8 %) on jätkuvalt väga väike.

Põllumajanduse valdkonnas väheneb maksete tegemisega seotud vearisk (veidi veelgi) nii absoluutarvus kui ka protsentuaalselt väljendatuna (2,1 %). Nagu varasematel aastatel, on risk maapiirkondade arengu valdkonnas (ühise põllumajanduspoliitika II samm) endiselt suurem (3,2 %) kui tagatisfondi turusekkumiste (2,5 %) ja otsetoetuste (1,8 %) (moodustavad koos ühise põllumajanduspoliitika I samba) puhul. Programmide ja kontrollisüsteemide ülesehituse tõttu kaetakse peaaegu kõik aasta lõpus veel avastamata makseid mõjutavad vead järgnevatel finantskorrektsioonide abil. See selgitab prognoositud tulevaste korrektsioonide suurt määra (2018. aastal 1,9 % ja 2017. aastal 2,1 %). Seega jääb hinnanguline risk sulgemisel (siin tagatisfondi programmide ametliku sulgemise puudumisel nimetatud kui „lõplik ohustatud summa“) madalaks (0,2 %).

Ühtekuuluvuse, rände ja kalanduse valdkonnas on käimasolevate programmide rakendamine nüüd täies hoos. Maksete tegemisega seotud vearisk on kasvanud 2017. aasta 1,1 %-lt 2018. aasta 1,7 %-ni, kuid prognoositud tulevased korrektsioonid on samuti suurenenud (0,4 %-ni). Vearisk programmi lõpetamisel on hinnanguliselt 1,3 %, mis on üldiselt kooskõlas 2017. aastaga (1,1 %).

Ühtekuuluvuse valdkonnas tegid 2018. aastal mitmed liikmesriikide rakenduskavad esimesi makseid. See tähendas perioodil 2017–2018 maksete märkimisväärset suurenemist ligikaudu 20 miljardi euro võrra. Audiitoritel oli võimalik uurida kogu protsessi suurema arvu programmide ja suurema kulude mahu osas. Selle tulemuseks oli 2017. aastaga võrreldes suurem reservatsiooniga seotud rakenduskavade arv ning suurem kaalutud keskmine veamäär. Euroopa Regionaalarengu Fondi puhul, millele kuulub selle poliitikavaldkonna kulude suurim osa, on maksete tegemisega seotud vearisk tõusnud 2,0 %-ni.

2018. aastal teatasid liikmesriikide auditeerimisasutused komisjoniga kokku lepitud ja komisjoni soovitatud ühise liigituse eiramisest. Rahastamiskõlbmatud kulud ja riigihanke normide rikkumised on nende tuvastatud rikkumiste peamised allikad. See vastab ka kõige levinumatele eeskirjade eiramisviisidele, mille komisjoni osakonnad on oma auditite käigus tuvastanud. Teine oluline auditijärgne tulemus on puuduvad dokumendid või probleemid kontrollijäljega.

Kõige sagedasemate vigade parandamiseks, peale varasemate kulutuste finantskorrektsioonide ja süsteemi tulevaste parandusmeetmete, ergutavad komisjoni talitused auditeerimisasutus andma juhtorganitele ja sertifitseerimisasutustele aru tuvastatud rikkumiste peamiste allikate kohta. See võimaldab neil programmide rakendamisse kaasatud asutustel kohandada oma sisekontrolle, tugevdada kontrollnimekirju ning koolitada täiendavalt oma töötajaid ja toetusesaajaid. Programmide rakendamisse kaasatud asutustega, eelkõige auditeerimisasutustega, korraldatakse ka suutlikkuse suurendamise üritusi ja ühiseid õpikodasid (näiteks selleks, et selgitada, millised minimaalsed dokumendid peaks piisava kontrollijälje tagamiseks olema – kontrollikoja 2017. aasta aruandes tehtud soovitus).

Arvestades riigihangete tähtsust ühtekuuluvuspoliitikale, on komisjoni avaliku hanke tegevuskava ajakohastatud, et parandada riigihankemenetluste⁽³⁷⁴⁾ vastavust selles poliitikavaldkonnas. Erilist rõhku pannakse meetmetele, mis aitavad liikmesriikidel kooskõlas komisjoni 2017. aasta oktoobris vastu võetud riigihankepaketi hankijaid veelgi professionaalsemaks muuta. Komisjon teeb ulatuslikud juhised, head tavad ja selgitused veebis kättesaadavaks ning nende tegevuskavade raames edendatakse vastastikuseid teabevahetusi, et toetada avaliku sektori hankijaid ja kava rakendamisse kaasatud asutusi nende probleemide lahendamisel ja vigade vähendamisel.

Kõigile liikmesriikide, komisjoni või kontrollikoja auditites avastatud vigadele kohaldatakse süstemaatiliselt finantskorrektsioone. Jagatud eelarve täitmise korral ei lõpetata programme enne, kui kõik finantskorrektsioonid on rakendatud ja ühtekuuluvuspoliitika puhul kohaldab komisjon täiendavaid finantskorrektsioone, kui (teatatud või ümberarvutatud) veatase jääb programmi raamatupidamise aastaaruandes üle 2 %.

⁽³⁷⁴⁾ Euroopa Kontrollikoda võib riigihankemenetlusega seotud vigadele määrata kuni 100 % veamäära, isegi kui nende tegelik finantsmõju on (palju) väiksem. Sellegipoolest, isegi kui riigihanke valiku või lepingu sõlmimise otsus võis olla nõuetele mittevastav ja töövõtja oleks võinud olla teine, ei tähenda see tingimata, et kõik lepingu koguväärtusega seotud kõik maksed oleksid 100 % valed. Kui saavutatud on häid tulemusi, siis ei ole maksumaksjate raha kaotatud.

Välissuhete valdkonnas näitavad iga-aastased uuringud, et veamäärad on veelgi vähenenud, mis tähendab, et maksete tegemisega seotud vearisk on väiksem (*2018. aastal* 0,9 %, mis on 2017. aasta 1,2 %-ga võrreldes vähenenud) (vt ka punkt 5). Kasutatud kontrollistrateegiad toovad kaasa süstemaatilised tagantjärele tehtavad korrektsioonid, kuid prognoositud tulevaste korrektsioonide aluseks kasutatakse ainult viimaste aastate korrektsioone.

Teadus-, tööstus-, kosmose-, energia- ja transpordipoliitika laiemas valdkonnas on maksete tegemisega seotud veariski kaalutud keskmine esimest korda vähem kui 2 % (*2018. aastal* 1,9 %, mis on vähenenud võrreldes 2017. aasta 2,4 %-ga). Selles poliitikavaldkonnas jääb teadusuuringute ja konkurentsivõime programmide vearisk, mis on seotud maksete tegemisega, üle 2 %. Suurem risk on seotud toetustega, mis põhinevad tegelike esitatud rahastamiskõlblike kulude hüvitamisel ja mida kasutatakse programmi „Horisont 2020“ raames ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete programmide konkurentsivõime toetamisel. Projektide raames tehtavate täpsete otsete ja kaudsete kulutuste kindlaksmääramise keerukus põhjustab vigu kulutaotlustes ning nendega seotud maksetes. Kuigi paljud sellised vead avastatakse ja parandatakse hiljem järelkontrollide (vt allpool) käigus, mõjutavad need endiselt maksete tegemise etapiga seotud veariski. Sellegipoolest püüavad teadusuuringute osakonnad pidevalt vigade taset vähendada, seda näiteks toetuslepingu näidise täiendava lihtsustamise, rahastamiskõlblikkuse eeskirjade selgema edastamise (15 korraldatud sündmust) ja kindlasummaliste maksete veelgi ulatuslikumaks muutmise teel. Komisjoni ettepanek järgmise põlvkonna teadusuuringute programmi („Euroopa horisont“) kohta sisaldab ka lihtsustatud kuluvõimalusi. Vahepeal on hästi toimima hakanud kõigi asjaomaste osakondade ühine teadusuuringute programmi „Horisont 2020“ järelkontrollistrateegia ning selle tulemusel on aastate jooksul tehtud märkimisväärsed tagantjärele korrektsioone, mida kasutatakse prognoositud tulevaste korrektsioonide alusena.

Väljaspool programmi „Horisont 2020“ toetusi on Innovatsiooni ja Võrkude Rakendusameti (INEA) rakendatud Euroopa ühendamise rahastu (transport, energia ja telekommunikatsioon) maksete tegemisega seotud ja programmi lõpetamisel esinevad veariskid alla 2 %. Kosmosevaldkonna ja globaalse satelliitnavigatsioonisüsteemi (ala)programmide ⁽³⁷⁵⁾ jaoks volitatud üksuste (nt Euroopa Kosmoseagentuur ja Euroopa GNSSi Agentuur) rahastamise tüüp ja sellega seotud täielik auditeerimine toovad endaga kaasa väiksemad maksete tegemisega seotud ja programmi lõpetamisel esinevad veariskid, mis on konservatiivselt vahemikus 0,5–0,6 %.

Muude sisepoliitikameetmete puhul on maksete tegemisega seotud vearisk, prognoositud tulevased korrektsioonid ja vearisk programmi lõpetamisel stabiilsed ja madalad, vastavalt 0,7 %, 0,1 % ja 0,6 %. Mõne haridus- ja kultuuriprogrammi riskiprofiil on suurem (tavaliselt ka keerulised hüvitisprogrammid; vt eespool), mis on kaasa toonud reservatsioone (vt punkt 5).

Teised talitused ja haldusteenistused haldavad peamiselt madala riskitasemega kulusid. Sellegipoolest kasutatakse ettevaatlikku lähenemisviisi ja rakendatakse konservatiivset 0,5 % veamäära. Selle tulemusel on maksete tegemisega seotud kaalutud keskmine vearisk 0,2 %. Kuna enamikul neist osakondadest on valdavalt eelkontrollisüsteemid, rakendatakse süsteemi tulevaste järelkorrektsioonide suhtes konservatiivset prognoosi (0,0 %). Seega on vearisk programmi lõpetamisel peaaegu võrdne maksete tegemisega seotud veariskiga ja jääb väga madalale, 0,2 % tasemele.

Arvestades, et üldine **vearisk programmi lõpetamisel** on hinnanguliselt **väiksem kui 2 %** asjaomastest kogukuludest, tagavad komisjoni osakondade mitmeaastased kontrollisüsteemid üldiselt tehingute seaduslikkuse ja korrektsusega seotud riskide asjakohase haldamise ning tagavad, et kogu programmi kestel tehtud korrektsioonid ja tagasinõudmised **kaitseksid üldiselt ELi eelarvet**.

⁽³⁷⁵⁾ Näiteks programmid Galileo, EGNOS ja Copernicus satelliitnavigatsioonisüsteemi või Maa jälgimise jaoks.

2.2. Kontrollisüsteemid on tõhusad: nende tulemuseks on vähem koormavad menetlused ja need võimaldavad teha õigeaegseid makseid

2018. aastal jätkas komisjon finantsjuhtimise **koostoime ja tõhususe** suurendamise jõupingutusi.

Finantsmääruse läbivaatamine 2018. aastal vähendas bürokraatiat ⁽³⁷⁶⁾. Sellega kehtestati ELi rahaliste vahendite saajatele konkreetseid lihtsustused rahaliste vahendite kättesaadavuse, kasutamise ja kontrollide osas. Näiteks nõutakse saajatelt vähem, kuid sihipärasemat teavet; teavet küsitakse ainult ühe korra (nt tõendit õigusliku staatuse kohta e-toetuste/e-hangete kontekstis); selle asemel, et sama asja (nt tehniline või finantssuutlikkus) kaks korda kontrollida, võib komisjon tugineda (riiklike ametiasutuste / usaldusväärsete rahvusvaheliste organisatsioonide) olemasolevatele hindamistele; maksed võivad tekkinud kulude (see eeldas iga kulu põhjendamist tõendavate dokumentidega) asemel põhineda saavutatud väljunditel või tulemustel ning toetusesaajate tavapäraseid raamatupidamistavasid kontrollitakse eelnevalt ja neid ei saa järelkontrolli kaudu vaidlustada. Jagatud eelarve täitmise konkreetseid lihtsustamismeetmed hõlmavad seitsme fondi lihtsamaid, ühtlustatumaid ja paindlikumaid finantseeskirju ja muudatusi ning liikmesriikide rakendusametite määramiste pikendamist. Pettuste osas võimaldavad tulevaste programmide lihtsustamisvõimalused neid veelgi pettusekindlamaks muuta.

Edusamme on saavutatud **kõigi pakkujate/taotlejate ühise kontaktpunkti valdkonnas**; see avati 2018. aasta teisel poolel.

Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku jaoks on komisjon seadnud prioriteediks **järgmise põlvkonna rahastamisprogrammide edasise lihtsustamise ja ühtlustamise**. Komisjon on teinud ettepaneku ELi eelarve järjepidevamaks, sihipärasemaks ja läbipaistvamaks ülesehituseks, millel oleks selge struktuur ja mis oleks paremini kooskõlas poliitiliste prioriteetidega. Näiteks on komisjon teinud ettepaneku vähendada programmide arvu rohkem kui kolmandiku võrra, koondades rahastamisallikad. Samuti teeb komisjon ettepaneku rahastamisprogramme rohkem ühtlustada ja koostalitlusvõimelisemaks muuta, ühtlustades programmide eeskirju, hõlbustades sellega mitme programmi raames antava toetuse kombineerimist ja vältides kattumisi. Peale selle võimaldavad komisjoni väljapakutud uued rahastamisprogrammid kasutada uue finantsmäärusega ette nähtud lihtsustamismeetmeid.

Komisjoni osakonnad teatasid, et on teinud 92 % oma maksetest õigeaegselt. 2018. aastal oli komisjoni keskmine maksetähtaeg 18 päeva (tunduvalt vähem kui 30-päevane seaduslik ülempiir). Lisaks vähenes veelgi viivitusega tehtud maksete arv: 2017. aastal oli see 10,4 % ja 2018. aastal 7,6 % (vt üksikasju 6. lisas).

Komisjoni pidevad jõupingutused kontrollikeskkonna parandamiseks ja koostoimete ärakasutamiseks aitavad tagada vähem koormavad menetlused ja kontrollide suurema tõhususe. See võimaldab muu hulgas teha toetusesaajatele ja teistele ELi rahaliste vahendite saajatele õigeaegseid makseid.

⁽³⁷⁶⁾ Peale selle sillutas uus finantsmäärus teed ELi asutuste raamfinantsmääruse ajakohastamiseks, liikmesriikide ja volitatud üksuste huvide konfliktide käsitlemise eeskirjade tugevdamiseks ning pettuste varajase avastamise ja kõrvaldamise süsteemi tugevdamiseks (vt üksikasju punktis 4).

2.3. Kontrollikulud on säästlikud

Kontrollikulud erinevad osakondade lõikes oluliselt. Seda võib seletada paljude teguritega: vaata näiteid allolevast **kastist**.

Kulukäituri näited:

- hallatud programmide erinevad keerukuse tasemed;
- töödeldavad kogused ja summad (st suure hulga väikese väärtusega tehingute töötlemine on töömahukam);
- hallatud programmide konkreetset riskiprofiili;
- mõningate väiksemate programmide või väiksemate volitatud üksuste hallatavate fondide võimalik negatiivne mastaabiefekt

Seetõttu oleks osakondade esitatud mõõdetavate aspektide lihtne **võrdlemine piiratud väärtusega**. Näiteks, kuigi mõned väiksemad programmid ja/või osakonnad ⁽³⁷⁷⁾ saavad mastaabisäästust vähem kasu, ei pruugita asjakohastest summadest olenemata hankekontrolle vähendada.

2018. aasta tegevusaruannetes teatas enamik osakondadest, et üldiselt on nende hinnangulised kontrollikulud aja jooksul **stabiilsed** ⁽³⁷⁸⁾. See oli peamiselt tingitud muutumatutest kontrollikeskkondadest ja praeguste programmide strateegiatest. Enamik neist teatas, et kulud olid nende kontrollikeskkonna seisukohast **sobivad**. Need osakonnad, mis esitasid oma asjaomaste kontrollisüsteemide (mõnede osade) kohta näiliselt kõrged kulud, on seda seletanud konkreetsete kulukäituriatega.

Peale selle esitasid läbipaistvuse huvides need jagatud ja/või kaudse eelarve täitmisega tegelevad osakonnad liikmesriikide ja volitatud üksuste kontrollikulud komisjoni enda kontrollikuludest eraldi.

⁽³⁷⁷⁾ Komisjoni 50 osakonna tähtsus on majanduslikust aspektist suuresti varieeruv. Rahaliste vahendite haldamine on väga kontsentreeritud mõne suure kulutuse eest vastutava osakonna vahel (nt 37 % maksete kogusumma teeb vaid põllumajanduse osakond, 80 % kuus osakonda ja 95 % teeb 16 osakonda 50-st).

⁽³⁷⁸⁾ 2017. aastaga täheldatud erinevusi võrreldes selgitavad peamiselt uued suunised auditite („kontrollide“) kulutõhususe prognoosimiseks, hindamiseks ja aruandluseks, mis ühtlustab kontrollikulude prognoose.

3. Finantskorrektsioonid ja tagasinõudmised näitavad, et mitmeaastane kontrollitsükkel kaitseb ELi eelarvet

Finantskorrektsioonide ja tagasinõudmiste peamine eesmärk on tagada, et ELi eelarvest rahastatakse vaid kulusid, mis on vastavuses õigusraamistikuga.

ELi eelarve täitmisel on eriti oluline ennetada või avastada ja hiljem korrigeerida süsteemi puudusi, mis põhjustavad vigu, õigusnormide rikkumisi või pettusi. Komisjon ja (jagatud eelarve täitmisega hallatavate programmide puhul) liikmesriikide ametiasutused võtavad ennetavaid ja parandusmeetmeid (st teevad finantskorrektsioone ja tagasinõudmisi), nagu on ette nähtud ELi õigusaktides, millega kaitstakse ELi eelarvet ebaseaduslike või põhjendamatute kulutuste eest – vt ka ülal olevat punkti 2 ja 2. lisa.

3.1. Eel- ja järelkontrollide ülevaade

3.1.1. Eelkontrollid

Esimene kaitseliin vigade tekkimise vastu on nende ennetamine. Komisjoni peamisteks ennetusmehhanismideks on maksete katkestamine ja peatamine ⁽³⁷⁹⁾ ning eelkontrollide tegemine, mille tulemusel lükatakse tagasi rahastamiskõlbmatud summad enne, kui komisjon kiidab kulud heaks ja teeb maksed. Komisjon keskendub ELi eelarve paremaks kaitsmiseks üha enam sellistele ennetusmeetmetele. Need on ka stiimulid liikmesriikidele vähendada alusetuid makseid. **2018. aastal moodustasid kinnitatud ennetusmeetmed 449 miljonit eurot ja rakendatud ennetusmeetmed 551 miljonit eurot.** Nende hulka kuuluvad eelkontrollid, näiteks mahaarvamised enne komisjoni tasumist/heakskiitmist, liikmesriikide mahaarvamised komisjonile deklareeritud uutest kuludest (allikalt mahaarvamised) ja muud eelkorrigeerimised, mis muidu oleksid toonud kaasa kulud, mis ei ole kooskõlas õigusraamistikuga.

Kinnitatud ennetusmeetmed	2018
Põllumajanduspoliitika:	87
Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond	87
Maaelu areng	–
Ühtekuuluvuspoliitika:	–
Euroopa Regionaalarengu Fond	–
Ühtekuuluvusfond	–
Euroopa Sotsiaalfond	–
Kalanduse	–
Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfond	–
Sisepoliitika valdkonnad	196
Välispoliitika valdkonnad	162
Halduskulud	3
Kokku	449

Rakendatud ennetusmeetmed	2018
Põllumajanduspoliitika:	87
Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond	87
Maaelu areng	–
Ühtekuuluvuspoliitika:	105
Euroopa Regionaalarengu Fond	105
Ühtekuuluvusfond	–
Euroopa Sotsiaalfond	–
Kalanduse	–
Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfond	–
Sisepoliitika valdkonnad	195
Välispoliitika valdkonnad	161
Halduskulud	3
Kokku	551

Tabelid: 2018. aasta ennetusmeetmete ülevaade (miljonites eurodes). Tuleks tähele panna, et arvude ümardamise tõttu miljoniteks eurodeks ei pruugi ülaltoodud tabelites sisalduva finantsteabe summa õige olla.

Allikas: Euroopa Komisjon.

⁽³⁷⁹⁾ Neid ei ole esitatud allpool olevates tabelites, vaid 4. lisa eraldi jaos.

3.1.2. Järelekontrollid

Kui ennetusmehhanismid ei ole tõhusad, rakendab komisjon oma järelevalvefunktsiooni osana parandusmehhanisme. Komisjoni peamised parandusmehhanismid hõlmavad järelauditeid („-kontrolle“) summade kohta, mille ta on heaks kiitnud ja välja maksnud. Koostöös liikmesriikidega täidetava eelarve puhul kaasnevad nendega finantskorrektsioonid, ning otseselt ja kaudselt täidetava eelarve korral nõutakse vahendid lõppsaajatelt tagasi. **2018. aastal moodustasid kinnitatud parandusmeetmed 1,2 miljardit eurot ja rakendatud parandusmeetmed 2,6 miljardit eurot.** Nende hulka kuuluvad väljastatud tagasinõudmiskorraldused, kulutaotluste ja arvete järelekontrolli tulemuste rakendamine, rakendatud finantskorrektsioonid ning kulude asendamine („välja jätmine“).

Kinnitatud parandusmeetmed	2018
Põllumajanduspoliitika:	730
Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond	358
Maaelu areng	372
Ühtekuuluvuspoliitika:	414
Euroopa Regionaalarengu Fond	286
Ühtekuuluvusfond	90
Euroopa Sotsiaalfond	34
Kalanduse Arendusrahastu / Euroopa Kalandusfond	–
Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfond	3
Sisepoliitika valdkonnad	53
Välispoliitika valdkonnad	25
Halduskulud	0
Kokku	1 222

Rakendatud parandusmeetmed	2018
Põllumajanduspoliitika:	1 579
Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond	876
Maaelu areng	702
Ühtekuuluvuspoliitika:	965
Euroopa Regionaalarengu Fond	902
Ühtekuuluvusfond	48
Euroopa Sotsiaalfond	12
Kalanduse Arendusrahastu / Euroopa Kalandusfond	–
Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfond	3
Sisepoliitika valdkonnad	47
Välispoliitika valdkonnad	18
Halduskulud	0
Kokku	2 609

Tabelid: 2018. aasta parandusmeetmete ülevaade (miljonites eurodes).

Tuleks tähele panna, et arvude ümardamise tõttu miljoniteks eurodeks ei pruugi ülaltoodud tabelites sisalduva finantsteabe summa õige olla.

Allikas: Euroopa Komisjon.

3.2. Ennetus- ja parandusmehhanismid – alates kinnitamisest kuni rakendamiseni

Komisjoni rakendatavate ennetus- ja parandusmehhanismide töövoog hõlmab kahte olulist etappi: **kinnitamine** ja **rakendamine**. Näiteks kinnitatakse enne kulude **heakskiitmist** tehtav mahaarvamine pärast komisjoni asjaomaste talituste otsust, samas finantskorrektsioon kinnitatakse pärast liikmesriigi heakskiitu või komisjoni ametlikku otsust.

Mõnda ennetus- ja parandusmehhanismi rakendatakse nende kinnitamise aastal, kuid enamikul juhtudel on rahastamiskava toetusesaajale ELi õigusaktide alusel antud teatud aeg kommenteerimiseks või kavandatavate korrektsioonide/mahaarvamiste/tagasilükkamiste kohta lisamaterjalide esitamiseks. Kui see ärakuulamismenetlus on lõpule viidud, peab komisjon tagastama kavandatavale korrigeerimisele vastava summa ja seega toimub rakendamine ühe või mitme aasta jooksul pärast kinnitamist.

Finantskorrektsioon loetakse **rakendatuks**, kui korrektsioon on tehtud ja kajastatud komisjoni raamatupidamises, mis tähendab, et vastutav eelarvehendite käsutaja kinnitas finantstehingu järgmistel

juhtudel: finantskorrektsiooni mahaarvamine summadest, mille liikmesriik on deklareerinud vahe- või lõppmaksetaotlusena, tagasinõudekorraldus ja/või finantskorrektsiooni summale vastava(te) kulukohustus(t)e assigneeringu(te) tühistamine („kulukohustustest vabastamine“) ⁽³⁸⁰⁾.

Näide: parandusmehhanismide töövoog.

3.3. 2018. aastal rakendatud ennetus- ja parandusmeetmed

Alljärgnevas tabelis on esitatud täielik ülevaade (sealhulgas ühekordsed meetmed) kõigi 2018. aastal ELi eelarve kaitsmiseks rakendatud ennetus- ja parandusmeetmete kohta – kinnitatud on 1,7 miljardit eurot ja rakendatud 3,2 miljardit eurot. Need summad hõlmavad 2018. aastal võetud ennetus- ja parandusmeetmeid olenemata sellest, mis aastal esialgsed kulutused tehti. Vt lisateavet 4. lisast.

Fond	ELi 2018. aasta eelarvemaks ete kogusumma	2018. aastal kinnitatud maksete kogusumma	ELi eelarvest tehtud maksete osakaal (%)	2018. aastal rakendatud maksete kogusumma	ELi eelarvest tehtud maksete osakaal (%)
Põllumajanduspoliitika:	56 777	817	1,4	1 666	2,9
<i>Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond</i>	44 310	445	1,0	964	2,2
<i>Maaelu areng</i>	12 467	372	3,0	702	5,6
Ühtekuuluvuspoliitika:	54 040	414	0,8	1 070	2,0
<i>Euroopa Regionaalarengu Fond</i>	30 070	286	1,0	1 007	3,3
<i>Ühtekuuluvusfond</i>	9 252	90	1,0	48	0,5
<i>Euroopa Sotsiaalfond</i>	13 932	34	0,2	12	0,1
<i>Kalanduse Arendusrahastu / Euroopa Kalandusfond</i>	786	0	0,0	0	0,0
<i>Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfond</i>	0	3	–	3	–
Sisepoliitika	26 213	249	0,9	243	0,9
Välispoliitika	9 519	188	2,0	179	1,9
Halduskulud	9 944	3	0,0	3	0,0
Kokku	156 493*	1 671	1,1	3 161	2,0

Tabel. 2018. aasta finantskorrektsioonide ja tagasinõudmiste ülevaade ⁽³⁸¹⁾ (miljonites eurodes).

Tuleks tähele panna, et arvude ümardamise tõttu miljoniteks eurodeks ei pruugi ülaltoodud tabelis sisalduva finantsteabe summa õige olla. * Välja arvatud 180 miljoni euro suurune summa, mis on makstud erivahendite eelarverubriigi raames.

Allikas: Euroopa Komisjon

⁽³⁸⁰⁾ Ühtekuuluvuse puhul ei ole see alati ELi eelarve netohüvitis, kuna liikmesriikidel on võimalus asendada rahastamiskõlbmatud kulud uute rahastamiskõlblike kuludega.

⁽³⁸¹⁾ Kaasa arvatud finantskorrektsioonid allikalt ning põllumajanduse raamatupidamisarvestuse kontrollimise ja heakskiitmise parandused.

3.3.1. 2018. aasta eel- ja järelmehhanismide liigid

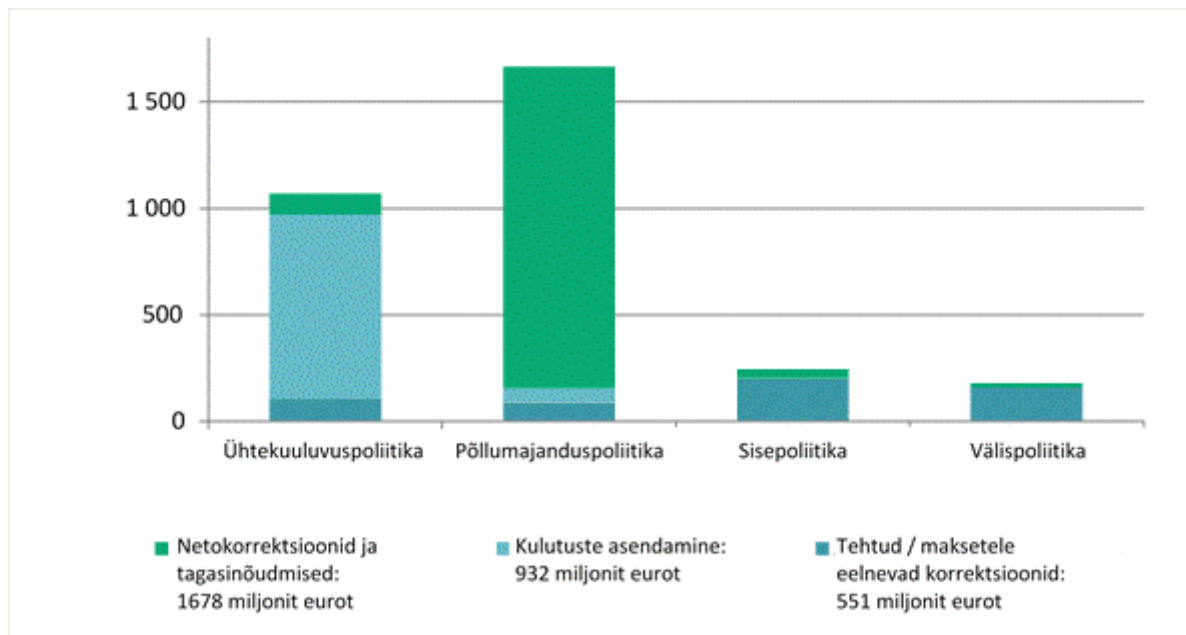

Diagramm. 2018. aasta rakendatud finantskorrektsioonide ja tagasinõudmiste liigid (miljonites eurodes)

Allikas: Euroopa Komisjon

Netokorrektsioonid, mille tulemusel hüvitatakse varem makstud ELi eelarvesummad, on iseloomulikud põllumajanduse ja maaelu arengu valdkonnale ning otsesele ja kaudsele eelarve täitmisele. **Põllumajanduse** valdkonnas jätkas komisjon 2018. aasta netofinantskorrektsioonide kohaldamist samamoodi nagu eelnevatel aastatel.

Ühtekuuluvuspoliitika valdkonna puhul olid netokorrektsioonid enne 2007–2013 aasta programmitöö perioodi erandlikud. Neid rakendati ainult juhtudel, kui liikmesriigid ei suutnud asendada põhjendamatuid kulusi uute kulustega või kui nad pärast vastavat ärakuulamismenetlust ei nõustunud komisjoni esitatud finantskorrektsioonide rakendamisega. 2014.–2020. aasta õigusraamistiku kohaselt peab komisjon kohaldama netofinantskorrektsioone – isegi kui liikmesriik nõustub kavandatud korrektsioonidega –, kui ELi või Euroopa Kontrollikoja auditid tuvastavad tõsise puuduse, mis viitab olulisele ohule, et hüvitatud kulud on jäänud liikmesriigi poolt avastamata, korrigeerimata ja teatamata. Kõigil muudel asjaoludel jätkab komisjon finantskorrektsioonide kohaldamist nagu varem, mis tähendab, et liikmesriik võib rahalisi vahendeid uuesti kasutada, kui ta korrektsioonid heaks kiidab ja tal on piisavalt uusi kulusid, millega välja jäetud põhjendamatud summad asendada.

Komisjon kohaldab ELi eelarve paremaks kaitsmiseks ja liikmesriikidele alusetute maksete vähendamise eesmärgil stiimulite andmiseks mitmeid olemasolevaid ennetavaid vahendeid, nagu ELi rahastamise katkestamine, peatamine ja vähendamine.

3.4. ELi rahastamisprogrammide mitmeaastane olemus

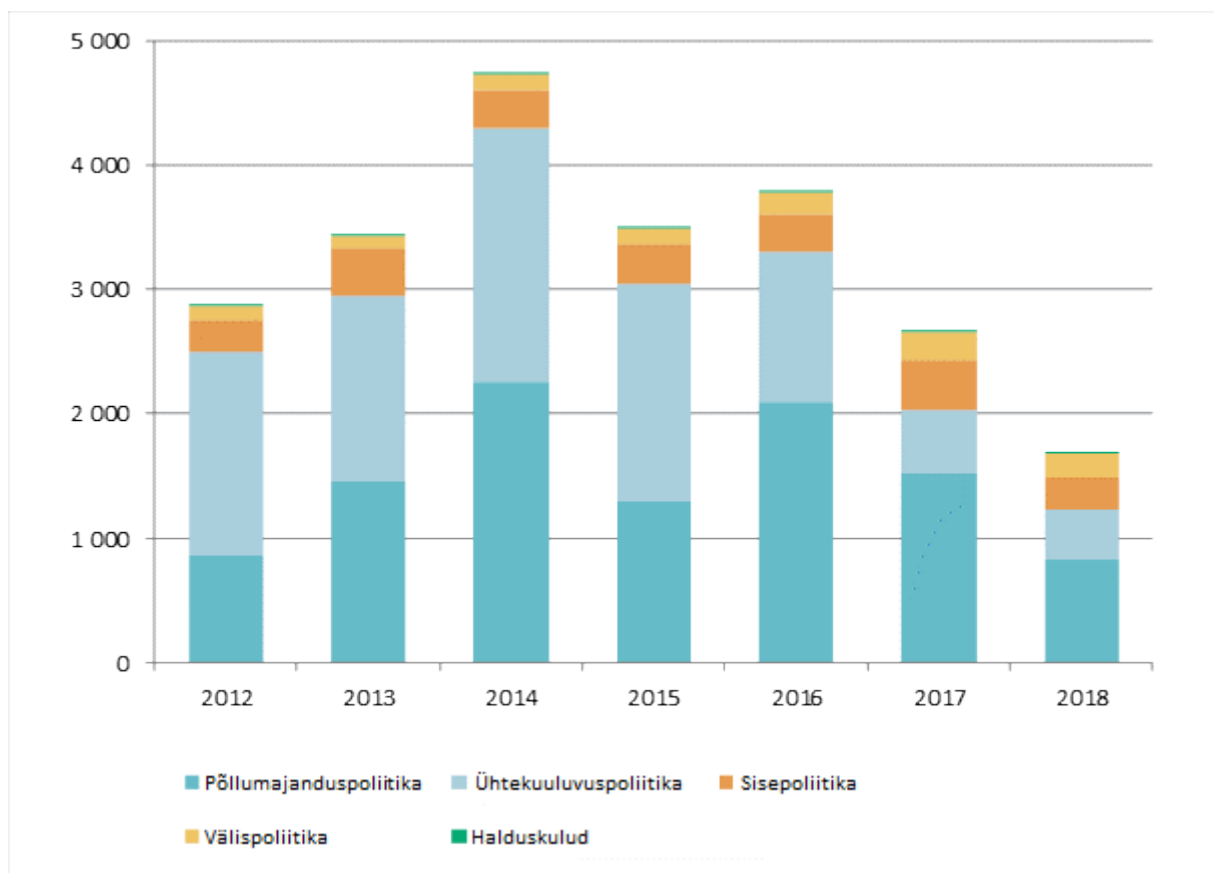

Diagramm. 2012.–2018. aastal kinnitatud finantskorrektsioonid ja tagasinõudmised (miljonites eurodes), esitatud kumulatiivselt.

Allikas: Euroopa Komisjon

Kumulatiivsed arvud annavad komisjoni kasutatavate parandusmehhanismide olulisuse kohta rohkem kasulikku teavet, sest nende puhul võetakse arvesse enamiku ELi kulutuste mitmeaastast olemust ja neutraliseeritakse ühekordsete sündmuste mõju – vt 4. lisa.

Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi puhul oli perioodi 1999–2018 lõpp kohta tehtud raamatupidamisarvestuse vastavuse kontrolli alusel komisjoni tehtud finantskorrektsioonide keskmine korrigeerimismäär 1,7 % kuludest (need kõik olid netofinantskorrektsioonid) – vt 4. lisa jagu 2.4.

Euroopa Regionaalarengu Fondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Sotsiaalfondi puhul oli 2018. aasta lõpus ainult komisjoni järelevalvelase töö põhjal perioodi 2007–2013 kohta tehtud finantskorrektsioonide kombineeritud määr 2,0 % tehtud eraldistest – vt 4. lisa jagu 3.4.1.

Ajavahemikul 2012–2018 oli kinnitatud finantskorrektsioonide ja tagasinõudmiste keskmine summa 3,2 miljardit eurot ehk 2,3 % ELi eelarvest tehtud väljamaksete keskmisest summast, samas kui selle perioodi keskmine summa oli 3,5 miljardit eurot ehk 2,4 % maksetest.

4. Komisjoni pettustevastase võitluse strateegiat on muudetud

Komisjoni pettustevastase võitluse strateegia ja osakondade pettustevastase võitluse strateegiad

ELi eelarve usaldusväärse finantsjuhtimise raames vastutab pettustevastase võitluse eest komisjon koos liikmesriikidega jagatud eelarve täitmise raames ⁽³⁸²⁾. Peale selle on komisjonil konkreetne eesmärk pettust ja õigusnormide rikkumist ennetada, avastada, parandada ja järelmeetmeid võtta ⁽³⁸³⁾.

Selle püüdluse olulise vahendina on **komisjoni pettustevastase võitluse strateegias** ⁽³⁸⁴⁾ sätestatud poliitiline raamistik komisjoni tasandil pettuste ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja hüvitamiseks, et komisjoni osakonnad täidaks ELi finantshuvide kaitsmise nimel edukalt oma juhtimiskohustusi. Komisjoni pettustevastase võitluse strateegia võeti esmakordselt vastu 2011. aastal ⁽³⁸⁵⁾ ja seda muudeti hiljuti ⁽³⁸⁶⁾ Euroopa Pettustevastase Ameti juhtimisel.

2011. aasta strateegia peamine saavutus oli, et **komisjoni iga osakond** arendas, rakendas ja ajakohastas korrapäraselt oma **pettustevastase võitluse strateegiat** selle poliitikavaldkonna jaoks, mille eest nad vastutavad. Kuni 2018. aastani on nad seda ülesannet täitnud vastavalt alltoodud tabelile.

Osakonna tasandil pettustevastase võitluse strateegiate ajakohastamise aasta	2018	2017	2016	2015 või enne	Kokku
Komisjoni osakondade arv	13	18	9	10	50

Tabel. Komisjoni osakondade ajakohastatud pettustevastase võitluse strateegiad.

Allikas: Euroopa Komisjoni iga-aastased tegevusaruanded.

Peale selle tuvastati komisjoni 2011. aasta pettustevastase võitluse strateegia hindamises Euroopa Pettustevastase Ameti valiku- ja uurimismenetluste tõhususe suurenemist ning pettustealase teabe tõhusamat vahetamist komisjoni osakondade ja Euroopa Pettustevastase Ameti vahel. Sellegipoolest leiti, et on veel arenguruumi ⁽³⁸⁷⁾.

Komisjoni pettustevastase võitluse strateegia läbivaatamine valmistab komisjoni osakonnad ette 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku väljakutsetele ja võtab arvesse järgmist: i) olulised arengud ELi pettusi käsitlevates õigusaktides (finantshuvide kaitset käsitleva direktiivi vastuvõtmine) ⁽³⁸⁸⁾ ja Euroopa Prokuratuuri loomine ⁽³⁸⁹⁾; ii) Euroopa Kontrollikoja eriaruanne pettusteriski haldamise kohta ELi

⁽³⁸²⁾ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 325.

⁽³⁸³⁾ Finantsmääruse artikli 36 lõike 2 punkt d.

⁽³⁸⁴⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele ning kontrollikojale komisjoni pettustevastase võitluse strateegia kohta, COM(2011) 376 final, 24.6.2011.

⁽³⁸⁵⁾ Komisjoni 24. septembri 2011. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele ning kontrollikojale komisjoni pettustevastase võitluse strateegia kohta, COM(2011) 376 final.

⁽³⁸⁶⁾ Komisjoni 29. aprilli 2019. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele ning kontrollikojale komisjoni pettustevastase võitluse strateegia kohta: tõhustatud meetmed ELi eelarve kaitsmiseks, COM(2019) 196.

⁽³⁸⁷⁾ SWD (2019) 500, jaotis 5.2.3.

⁽³⁸⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT L 198, 28.7.2017, lk 29–41).

⁽³⁸⁹⁾ Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1–71).

kulutustes ⁽³⁹⁰⁾; iii) komisjoni siseauditi talituse audit pettustevastase tegevuse kohta tulude valdkonnas ⁽³⁹¹⁾ ja iv) 21. novembril 2018 vastu võetud teatis Euroopa Komisjoni juhtimise kohta ⁽³⁹²⁾.

Uue strateegia eesmärk on suurendada pettustevastase võitluse järjepidevust ja kooskõlastamist ning see põhineb teadmistel ja andmetel põhinevatel pettustevastase võitluse meetmetel. Kõik komisjoni osakonnad aitavad kaasa selle rakendamisele, mida koordineerib Euroopa Pettustevastane Amet.

Samal ajal kujuneb Euroopa Pettustevastane Amet edasi **pettustevastase võitluse teadmus- ja nõuandekeskuseks**. See tõhustab oma koostööd komisjoni talitustega ja liikmesriikidega asjakohaste pettusega seotud andmete tuvastamiseks, kogumiseks, laiendamiseks ning põhjalikuks ja täpseks analüüsimiseks.

Euroopa Pettustevastane Amet rakendab või koordineerib enamikku neist meetmetest, et laiendada ja parandada pettuseriski avastamist, mõistmist ja hindamist. Pettuseriskide põhjalikum analüüs teenib finantsvaldkonna osalejaid, audiitoreid ja uurijaid ning aitab kaasa pettusekontrollide kulutõhusamale kasutuselevõtule.

Uus finantsmäärus

Komisjoni ettepaneku vastuvõtmine **finantsmääruse ja 15 valdkondliku õigusakti lihtsustamiseks** võimaldab osakondadel kasutada 2020. aasta järgsete rahastamisprogrammide ettevalmistamisel lihtsustatud korda. Uus finantsmäärus jõustus 2. augustil 2018. Muud teised õigusaktid, näiteks ELi asutuste raamfinantsmäärus, tuli uue finantsmäärusega kooskõlla viia.

Tihedas koostöös jagatud eelarve täitmist kasutavate osakondadega pöörati suurt tähelepanu jagatud eelarve täitmise valdkonnas uue finantsmääruse **huvide konflikti** rangemate eeskirjade rakendamisele. Käivitati uuring selle valdkonna riiklike õigusaktide kohta, mis aitab luua liikmesriikide ametiasutustele suuniseid uute eeskirjade kohaldamise kohta. Alustati läbirääkimisi ettepaneku üle võtta vastu määrus liidu eelarve kaitsmise kohta, juhul kui liikmesriikides esineb süstemaatilisi puudusi **õigusriigi toimimises**.

Samuti keskendus komisjon oma jõupingutustes 2020. aasta järgsete rahastamisprogrammide ettepanekute ja nende programmide suurema paindlikkuse ja koostalitlusvõime oluliseks lihtsustamiseks. Hästi rakendatud ja kontrollitud lihtsustamine annab võimaluse muuta rahastamisprogrammid veelgi pettusekindlamaks. Töö selles kontekstis hõlmas ka tulevaste rahastamisprogrammide pettusekindlust.

Varajase avastamise ja kõrvalejätamise süsteem

Samal ajal jätkati pettustevastast ennetustegevust ka varajase avastamise ja kõrvalejätamise süsteemi kaudu, mis võimaldab ebausaldusväärseid ettevõtjaid varakult avastada ja ELi rahastusest kõrvale jätta.

Varajase avastamise ja kõrvalejätamise süsteemi toimikond ebausaldusväärsetele ettevõtjatele kavandatud sanktsioonide hindamiseks on täies mahus tööd alustanud. Selle soovitusel on asjakohastel juhtumitel toetanud eelarvevahendite käsutajate otsuseid jätta ettevõtjad ELi rahastusest välja. See on olnud oluline samm pettustevastases võitluses.

Siseaudit on alates selle loomisest 2016. aastal hinnanud toimikonna tööd positiivselt. Eelarveosakond rakendab soovitusi suurendada komisjoni talituste ja teiste institutsioonide teadlikkust tagamaks, et toimikonnale esitataks kõik võimalikud juhtumid.

2018. aasta finantsmääruse jõustumine on tugevdanud varajase avastamise ja kõrvalejätamise süsteemi, kaasates finantsrikkumiste uurimise eritoimikonna, mis võimaldab teha ühtlustatud otsuseid.

⁽³⁹⁰⁾ Euroopa Kontrollikoda, „Võitlemine pettustega ELi raha kasutamisel: vaja on tegutseda“ – eriaruanne nr 01/2019.

⁽³⁹¹⁾ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule: aastaaruanne eelarve täitmisele heakskiitu andvale institutsioonile 2016. aasta siseauditite kohta (finantsmääruse artikli 99 lõige 5), COM(2017) 497 final, 15.9.2017, lk 11.

⁽³⁹²⁾ Teatis komisjonile, milles käsitletakse juhtimist Euroopa Komisjonis, COM(2018) 7703 final, 21.11.2018; Komisjoni otsus üldjuhatuse kohta, COM(2018) 7706 final, 21.11.2018.

Alates 2016. aastast on varajase avastamise ja kõrvalejätmise süsteemi toimikond teinud järgmist:

- võtnud vastu 27 soovitus (sh kolm, kus toimikond soovitas ettevõtjat mitte kõrvale jätta, sest ta oli võtnud parandusmeetmed);
- saatnud pädevale eelarvevahendite käsutajale ametliku vastuse seitsmel juhul (nt vastuvõetamatu juhtum suutmatuse tõttu asjaolusid tuvastada, tegevuse lõpetanud äriühingu juhtum või toimikonna pädevusse mittekuuluv juhtum) ning
- palunud eelarvevahendite käsutajatel oma taotlus neljal juhul tagasi võtta (nt halduskaristuse määramiseks õigusliku aluse puudumine).

Arvestades, et lõplik vastutus jääb üksikutele eelarvevahendite käsutajatele, on oluline märkida, et taotluse esitanud pädevad ametnikud järgisid täielikult kõiki toimikonna soovitusi.

Varajase avastamise ja kõrvalejätmise süsteemi eesmärk on tugevdada ELi finantshuvide kaitset, tagades järgmist: i) selliste ettevõtjate varajane avastamine, kes kahjustavad ELi finantshuve; ii) ebausaldusväärsete ettevõtjate kõrvalejätmine ELi rahastuse saamisest ja/või rahalise karistuse määramine ning iii) hoiatava mõju tugevdamiseks kõige tõsisematel juhtudel komisjoni veebisaidil kõrvalejätmise ja/või rahalise karistusega seotud teabe avaldamine.

See 2016. aastal loodud süsteem tagab oluliselt parema halduskaristusi käsitlevate normide kohaldamise seoses põhiõiguste kaitse, sõltumatuse ja läbipaistvusega. Lõpliku siseriikliku kohtuotsuse või, kui see on kohaldatav, lõpliku haldusotsuse puudumise korral võivad ELi institutsioonid, ametid ja asutused võtta vastu otsuseid mitteusaldusväärsetele ettevõtjatele karistuste määramiseks vaid pärast seda, kui nad on saanud selleks soovitusel tsentraliseeritud institutsioonidevaheliselt toimikonnalt.

Toimikonnal puuduvad uurimisvolitused. See tugineb oma hinnangus faktidele ja järeldustele, mis on tuvastatud Euroopa Kontrollikoja, Euroopa Pettustevastase Ameti või siseauditi talituse läbi viidud auditite või uurimiste käigus või pädeva eelarvevahendite käsutaja vastutusel läbi viidud muude auditite või kontrollide käigus. See koosneb alalisest kõrgetasemelisest sõltumatust esimehest, komisjoni (kui süsteemi omanikku) esindavast kahest alalisest liikmest ja ühest ajutisest liikmest, kes esindab soovitusel taotleva talituse eelarvevahendite käsutajat. See austab asjaomase ettevõtja kaitseõigust ja kohaldab põhimõtet, et üks valitsustasand ei tohi võtta rohkem meetmeid kui need, mis on sellele määratud ülesande täitmiseks vajalikud („proportsionaalsus“).

2018. aastal esitas mitu eelarvevahendite käsutajat 23 juhtumit, sealhulgas 16 varajase avastamise kohta, millest seitse on juba selle alalise sekretariaadi kaudu toimikonnale esitatud. Seoses kõrvalejätmisega tegi toimikond neli soovitus, sealhulgas kõigi kõrvalejätmiste avaldamine. Soovitatud kõrvalejätmised põhinesid ametialaste reeglite tõsistel rikkumistel, lepingu rakendamise seotud peamiste kohustuste olulistel rikkumistel ning pettusel. Ülejäänud kolme toimikonnale saadetud juhtumi osas ei esitanud toimikond neist ühe kohta soovitus (kuna kõrvalejätmise olukord ei olnud õiguslikult tõendatud), vaid saatis pädevale eelarvevahendite käsutajale ametliku vastuse ja ülejäänud kahe juhtumi läbivaatamine on praegu pooleli.

Samuti peab komisjon teatama eelarvevahendite käsutajate tehtud otsused i) ettevõtjate mitte kõrvale jätmine kohta, et tagada teenuse osutamise järjepidevus piiratud aja jooksul, kuni asjaomased ettevõtjad parandusmeetmeid võtavad, ja ii) komisjoni veebisaidil halduskaristuste kohta teabe mitteesitamise kohta, et kaitsta juurdluste konfidentsiaalsust või järgida füüsilise isiku puhul proportsionaalsuse põhimõtet. Eelarvevahendite käsutajad selliseid otsuseid ei teinud.

5. Haldamine annab mõistliku kindluse ning reservatsioonide finantsmõju on piiratud

2018. aasta kinnitavates avaldustes ⁽³⁹³⁾ teatasid kõik 50 volitatud eelarvevahendite käsutajat, et neil on piisav kindlus, et i) nende aruandes sisalduv teave kujutab endast „õiget ja õiglast ülevaadet“ (st usaldusväärset, täielikku ja korrektset) oma osakonna olukorra kohta; ii) nende tegevuse jaoks eraldatud vahendeid on kasutatud selleks ettenähtud otstarbel ja usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtte kohaselt; iii) kehtestatud kontrollimenetlused annavad vajaliku garantii aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta.

Oma üldise usaldatavustaseme tugevdamise ja juhtimise seisukohast teevad volitatud eelarvevahendite käsutajad iga programmi või oma portfelli segmenti kohta ka üksikasjalikumad analüüsi. Nad kasutavad kogu olemasolevat teavet, eriti eel- ja järelkontrolli tulemusi võimalike kvantitatiivsete või kvalitatiivsete oluliste puuduste avastamiseks. Iga eelarveaasta lõpus määravad nad kindlaks, kas sellise puuduse finants- ja/või mainemõju ületab olulisuse künnist või mitte. Kui ületab, lisavad nad oma kinnitavale avaldusele reservatsiooni programmi konkreetse mõjutatud valdkonna kohta ⁽³⁹⁴⁾.

Reservatsioonid on aruandlusahela alustalad. Need näitajad näitavad komisjoni läbipaistvust seoses tekkinud probleemide ja puudustega ning nende võimaliku finantsmõjuga. Usaldusväärse finantsjuhtimise osa on see, et reservatsioonide tõttu võidakse kinnitavale avaldusele aasta tegevusaruandes märkus lisada. Need on ka vahendid, mis aitavad kõrvaldada olemasolevaid puudusi. Kuigi enamik reservatsioone on tingitud varasemate maksete haldamise ja kontrollimise tulemustest, on neil ka positiivne ennetav mõju, kuna töötatakse välja tegevuskavu tulevaste riskide leevendamiseks ja kontrollisüsteemide tugevdamiseks.

Peale selle ei näita reservatsioonide arv finantsjuhtimise kvaliteeti. Osaliselt seetõttu, et reservatsioonide arvu ja nende finantsmõju vahel ei ole otsest seost, ning ka seetõttu, et mõned puudused tekitavad mitmeid reservatsioone. Näiteks võivad mitmed reservatsioonid tekkida programmi segmentidest, mida rakendab rohkem kui üks osakond, või sellepärast, et jooksva programmi perioodil uut reservatsiooni põhjustav reservatsioon on eelmise programmi perioodi jätk (nt 2018. aasta reservatsioon väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõime kohta, mis on konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi eelkäija). See aruandlusmeetod tagab siiski suurema täpsuse ja läbipaistvuse.

2018. aruandeaastaks esitasid 30 volitatud eelarvevahendite käsutajat märkusteta kinnitavad avaldused, samas 20 esitas märkusega avaldused, milles oli kokku 40 reservatsiooni (vt allpool esitatud diagrammi). Need reservatsioonid mõjutavad nii tulusid kui ka kulusid. Igal juhul võtsid asjaomased volitatud eelarvevahendite käsutajad vastu tegevuskavad puuduste kõrvaldamiseks ja nendest tulenevate riskide leevendamiseks. 2018. aasta reservatsioonide täielik loetelu on esitatud 3. lisas.

⁽³⁹³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/annual-activity-reports_et

⁽³⁹⁴⁾ Vaata üksikasju 3. lisast.

40 reservatsioonist on 38 korduvat ja **kaks uued** (üks Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Rakendusametilt ja teine siseasjade osakonnalt). Viis korduvat kvantifitseeritud reservatsiooni on muudetud kvantifitseerimata reservatsioonideks (või vastupidi) või muudetud on kohaldamisala (vt üksikasju allolevas **kastis**). Kõigi reservatsioonide puhul on mõju 2018. aasta kuludele (ümber) arvatud.

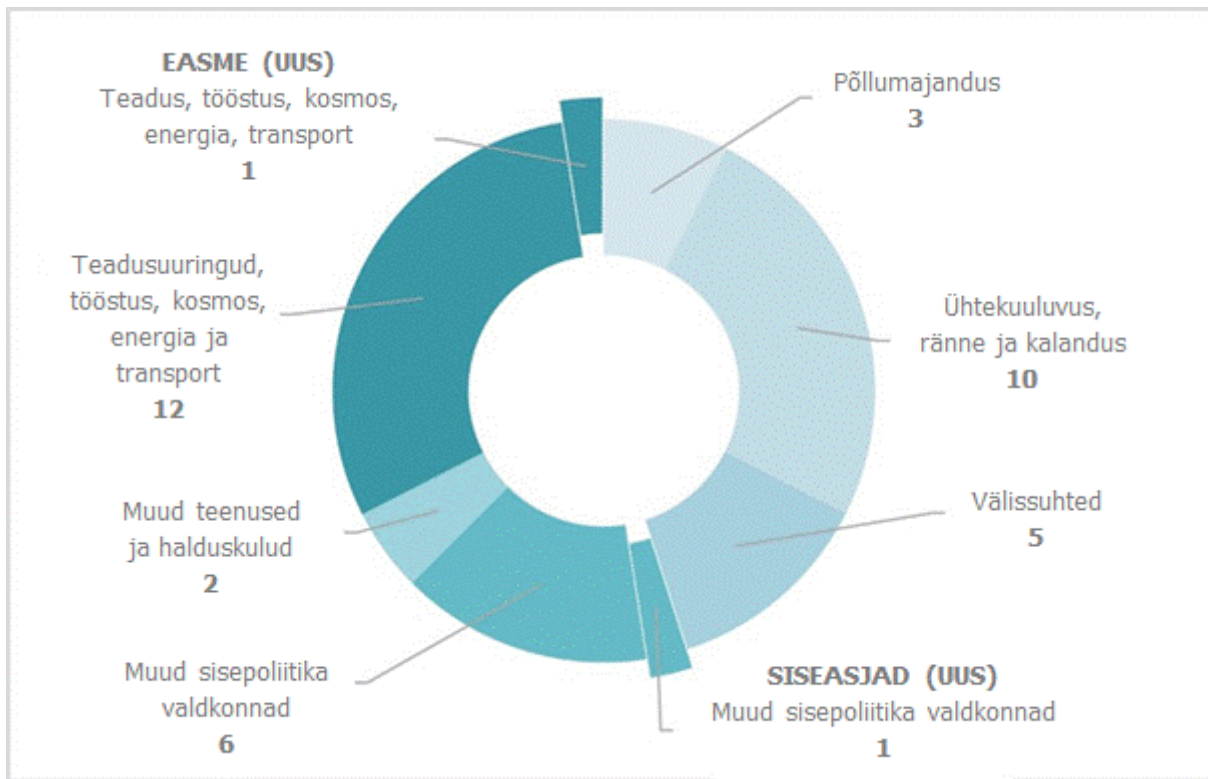

Diagramm. Reservatsioonid poliitikavaldkonna kaupa

Allikas: Euroopa Komisjoni iga-aastased tegevusaruanded.

Kümme reservatsiooni on 2018. aastaks täielikult või osaliselt mittekvantifitseeritavad. Reservatsiooni ei ole võimalik kvantifitseerida, kui finantsmõju on null, kui mõju ei ole võimalik täpselt hinnata või kui mõju on seotud ainult mainega.

Pooled reservatsioonid puudutavad **pärandiprogramme** aastateks 2007–2013. Nende pärandiprogrammide puhul on alles jäänud vaid väga piiratud arv tehinguid. Neid reservatsioone säilitatakse hoolimata nende väikesest finantsmõjust, kuna nendega seotud veamäärad jäävad ülespoole 2 %-list olulisuse künnist. (Vt ka allpool toodud kaalutlust (lk 180) võtta reservatsioonide puhul kasutusele vähese tähtsuse reegel, mida kohaldataks enamiku pärandiprogrammide suhtes.)

2018. aasta uued ja ajakohastatud reservatsioonid**Hiljuti võeti kasutusele kaks uut reservatsiooni.**

Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Rakendusamet on esitanud täiendava reservatsiooni väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate toetuste konkurentsivõime suhtes, kuna jääkvigade määr on üle 2 %. See programm on konkurentsivõime ja innovatsiooni programmi järeltulija, mis oli ka märgitud reservatsiooniga. Esialgse auditi tulemused näitavad, et programm on keerukas (rahastamiskõlblike kulude hüvitamisega seotud maksmiskord) ja seda ei olda veamäära vähendamiseks ilmselt veel piisavalt lihtsustatud. See hüpotees vaadatakse uuesti läbi 2019. aastal, kui suuremate auditite tulemused on kättesaadavad.

Siseasjade osakond on esitanud Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametiga seotud täiendava reservatsiooni. Euroopa Kontrollikoda leidis ebakorrekse hankemenetluse (parvlaeva veeteenused Kreekas), mille maksed olid tehtud 2018. aastal, ning Euroopa Parlament on maininud mitmeid kontrolliga seotud puudusi ameti viimases eelarve täitmisele heakskiidu andmise aruandes.

Viis korduvat reservatsiooni on ajakohastatud.

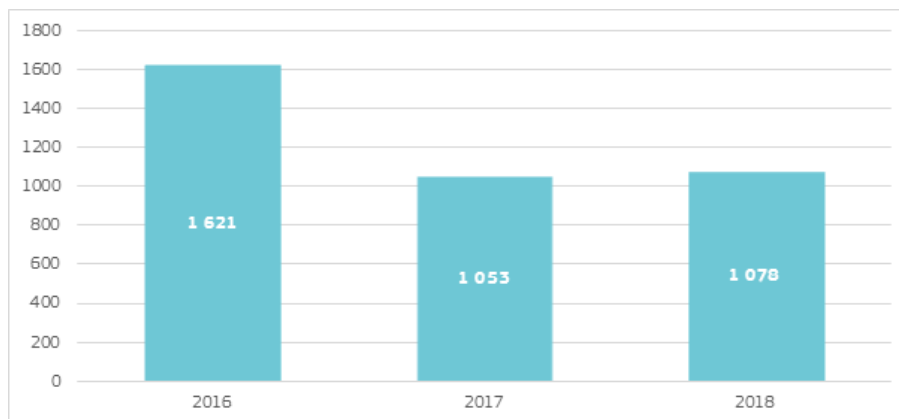
Piirkondlikud ja tööhõive osakonnad on muutnud oma 2007.–2013. aasta programmide 2017. aasta kvantifitseeritud reservatsioonid 2018. aastaks kvantifitseerimata reservatsioonideks. Seda seetõttu, et 2018. aastal ei tehtud asjaomastesse rakenduskavadesse uusi makseid, kuigi lähiaastatel seisavad veel ees viimased maksed.

Struktuurireformi tugiteenistus on muutnud oma 2017. aasta kvantifitseerimata reservatsiooni kvantifitseerituks, kuna selgeks on saanud selle piiratud ulatus. Otsese eelarve täitmise toetuste jääkvigade määr ületab praegu pooleli olevate järelkontrollide esimeste hinnangute järgi 2 %. See reservatsioon piirdub siiski tehnilise toe programmide toetustega, mis on kokku lepitud organisatsioonidega, kellele ei ole enne tehtud sammaste abil hindamist. Need esindavad vaid väikest osa kõigist organisatsioonidest, kellega sellised toetused on kokku lepitud.

Eelarveüksus on muutnud oma 2017. aasta traditsiooniliste omavahendite reservatsiooni kvantifitseeritust mittekvantifitseerituks. See on seletatav sellega, et Ühendkuningriigil ei ole 2018. aastaks ligipääsu uutele materjalidele ja et praegu ei ole võimalik kvantifitseerida pettuse võimaliku alahindamise ulatust teistes liikmesriikides. 2011.–2017. aastal kaotatud traditsiooniliste omavahendite tagasinõudmine toimub rikkumismenetluste kaudu.

Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Rakendusamet on muutnud oma 2017. aasta (kvantifitseerimata) reservatsiooni (mis on seotud sisekontrolli talituse tuvastatud sisekontrolli puudustega) ulatust, et võtta arvesse seni tehtud edusamme (ühtki ootel olevatest soovitustest ei hinnata praegu kriitiliseks). Reservatsioon jäi siiski kehtima 2018. aastaks, kuna auditi täielik järelkontroll toimub 2019. aastal.

Juhul kui jääkvigade määr ületab olulisuse künnist, saadakse **reservatsioonist tulenev finantsmõju**, kui korrutatakse asjakohase programmi või segmendi kulud jääkvigade määraga. 2018. aasta kogusumma (1 078 miljonit eurot) ja areng võrreldes eelmiste aastatega on esitatud alljärgnevas **tabelis ja diagrammis**:

Poliitikavaldkond	2018. aasta maksed kokku	Reservatsioonide finantsmõju
Põllumajandus	56 830	725
Üheteuuluvus, ränne ja kalandus	56 802	284
Välissuhted	13 281	16
Teadus, tööstus, kosmos, energia ja transport	16 242	42
Muud sisepoliitika valdkonnad	6 712	9
Muud talitused ja haldus	6 881	0
Kokku	156 749	1 078

sellest praeguseid programme

1 037

sellest pärandiprogramme

41

Poliitikavaldkond	2018. aasta omavahendid kokku	Reservatsioonide finantsmõju
Omavahendid	142 355	0

Diagramm ja tabel: 2016., 2017. ja 2018. aasta kvantifitseeritud reservatsioonide finantsmõju („riskipositsioon“) (miljonites eurodes)

Allikas: Euroopa Komisjoni iga-aastased tegevusaruanded.

2017. ja 2018. aasta ühtlased tulemused on saavutatud järgmiselt.

- *Põllumajandusvaldkonna* stabiilsus: reservatsioonide finantsmõju on eelneva aastaga võrreldes suhteliselt stabiilne (vähene langus) – seda turumeetmete, otsetoetuste ja maaelu arengu puhul.
- Suurenemine *ühtekuuluvuse, rände ja kalanduse valdkonnas*: siin võib kahekordistumist seletada praeguste programmide rakendamisega, mis on nüüd täies hoos, ning võrreldes 2017. aastaga asjakohaste kulude suurenemisega umbes 20 miljardi euro võrra. Samuti on tuvastatud rohkem juhtumeid, mis on seotud liikmesriikide rakenduskavadega, mille veamäär on suur.
- Vähenemine teistes poliitikavaldkondades: seal on finantsmõju umbes poole võrra vähenenud. Seda seetõttu, et allesjäänud jääkvigade määrad on veelgi vähenenud, reservatsioone on varasemast vähemates segmentides ja/või asjaomastes segmentides (nt arendusosakonna otsetoetused) on kulutused väiksemad.

Mis puudutab pärandiprogrammide reservatsioone, siis on loogiline, et nende finantsmõju väheneb: 2018. aastal 41 miljonit eurot (2017. aastal 129 miljonit eurot). Niikaua kui seotud jääkvigade määrad ületavad 2 %-list olulisuse künnist, ei saa reservatsioone tühistada, kuigi nende finantsmõju on langenud väga madalale tasemele.

Nagu varasematel aastatel, ei ole *teadusuuringute* osakondadel ja rakendusametitel reservatsioone ning nad pole oma programmi „Horisont 2020“ seotud kinnitavatele avaldustele märkusi lisanud. Seda seetõttu, et nad rakendavad programmi olemuslike riskide ja kontrollipiirangute arvestamiseks spetsiaalset 2–5 % olulisuse künnist, et võtta arvesse selle olemuslikke riske ja kontrollipiiranguid ⁽³⁹⁵⁾. Nende praegune jääkvigade määr näib olevat alla 5 % ja 2 % lähedal (vt ka punkti 1).

2018. aastal tehti edusamme kinnituse saamise

2018. aastal jätkasid komisjoni talitused oma kinnituse saamise tugevdamist oma iga-aastaste tegevusaruannete kaudu. All on esitatud mõned näited.

Ühtekuuluvuse üksused on oma veamäärade esitamist märkimisväärselt muutnud, lihtsustanud ja ühtlustanud, nagu soovitas ja selgitas Euroopa Kontrollikoda ning mis lepi kokku komisjoni keske finantsüksusega. Peale selle on makse tegemisel või lõpetamisel esinevate üldiste veariskide esitusele tabelites lisatud majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse vahesumma vastavalt *eelarverubriigile 1B* (vt punkt 1 ja 2. lisa).

Jagatud eelarve täitmise puhul esitavad liikmesriikide auditeerimisasutused alates 2018. aastast peamised puudused, mis põhjustavad komisjoni ja liikmesriikide ühise tüpoloogia eiramist (vt üksikasju ja meetmeid punktis 2.1). Peale selle annavad nad ELi eelarve kaitsmiseks aru võimalikest huvide konfliktidest ja selliste olukordade leevendamiseks võetud meetmetest.

Arengu- ja naabruspoliitika üksuste **välissuhete** osakonnad on oma portfelli segmenteeritavat kinnituse saamist veelgi parandanud, suunates reservatsiooni seeläbi asjakohase kõrgema riskiga segmendile (otsetoetused). Mõlemad üksused on reageerinud ka Euroopa Kontrollikoja tähelepanekutele ja esitanud täiendavaid üksikasju oma jääkvigade määra uuringute läbipaistvuse suurendamiseks.

Teadusuuringute üksused jätkavad tegutsemist veamäärade edasise vähendamise nimel, seda näiteks toetuslepingu näidise lihtsustamise, rahastamiskõlblikkuse eeskirjade selgema edastamise (15 korraldatud üritust) ja kindlasummaliste maksete kasutamise edasise laiendamise teel. Komisjoni ettepanek järgmise põlvkonna teadusuuringute programmi („Euroopa horisont“) kohta sisaldab ka lihtsustatud kuluvõimalusi (vt ka punkt 2.1).

⁽³⁹⁵⁾ Komisjoni ettepanekule, mis käsitleb raamprogrammi „Horisont 2020“ täiendava määrase loomist, lisatud finantsselgituses on sätestatud: „Seepärast leiab komisjon, et programmi „Horisont 2020“ raames teadusuuringutega seoses tekkinud kulude puhul on 2–5 % aastane veariskimäär realistlik eesmärk, võttes arvesse kontrollide maksumust, eeskirjade keerulisuse vähendamiseks kavandatavaid lihtsustamismeetmeid ning uurimisprojektide kulude hüvitamisega kaasnevat riski. Programmide kehtivusaja lõpuks, pärast seda, kui on arvesse võetud auditite ning sissenõudmiste ja korrigeerimiste mõju, on seotud lõppeesmärk saavutada jääkveamäär 2 %-le võimalikult lähedal.“

Struktuurireformide tugiteenistus on alates selle loomisest 2016. aastal teinud märkimisväärsed edusamme sisekontrolli ja juhtimise väljakujunenud süsteemi loomisel, et võimaldada oma laieneva eelarve asjakohast haldamist. Järelekontrolli funktsioon käivitati 2018. aastal. See on võimaldanud teenistusel kvantifitseerida oma riskipositsiooni toetuste haldamisel (vt eespool).

Siseauditi talituse üldine arvamus ja teatavaid asjaolusid rõhutav lõik

Koos oma 2015., 2016. ja 2017. aasta üldarvamustega kordas siseauditi talitus oma teatavaid asjaolusid rõhutavat lõiku⁽³⁹⁶⁾, et talitused, mis tuginevad oma poliitika osade rakendamisel ja/või eelarve täitmisel volitatud üksustele, peaksid tugevdama oma seire- ja järelevalvestrateegiaid ja -tegevusi, võttes samas nõuetekohaselt arvesse konkreetseid (st mõnikord piiratud) volitusi ja ülesandeid, mis nendele talitustele on selles kontekstis omistanud. Seda on korratud ka 2018. aastal kontekstis. Vaata üksikasju punktist 6 ja/või 5. lisast.

Kuna neli reservatsiooni puudutavad ametite ja muude volitatud üksuste (Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Rakendusamet, Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet, Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet ja Aafrika Liidu Komisjon) probleeme, on see punkt jätkuvalt komisjoni erilise tähelepanu all. 2018. aastal moodustasid keskteenistused ja talitused ühiseid töörühmi, et selgitada ja piiritleda talituste rolli selliste asutuste üle järelevalve teostamisel.

Ametid, koostöötalitused ja keskteenistused võtavad olukorra parandamiseks meetmeid. See hõlmab juhtimiskorra tõhustamist (vastu on võetud uus raamfinantsmäärus) ja detsentraliseeritud asutuste tugevdatud riskijuhtimise ettevalmistusi.

Võimalikud arengud 2019. aastaks

Komisjon kaalub koos Euroopa Kontrollikojaga reservatsioonidele vähese tähtsuse reegli kehtestamist. Kokkuleppe puhul ei loetaks reservatsioone enam oluliseks segmentide puhul, mis moodustavad talituse portfelli vähem kui teatud kindla osakaalu (nt vähem kui 5 %) ja mille finantsmõju on alla teatava künnise (nt alla 5 miljoni euro). See kehtiks paljude pärandiprogrammide puhul.

Tulevik pärast aastat 2019 ja/või 2020

Läbivaadatud finantsmäärus jõustus 2018. aastal. See annab lihtsustatud aluse 2020. aasta järgsetele rahastamisprogrammidele, mille üle on käimas institutsioonidevahelised läbirääkimised. Erilist tähelepanu pööratakse lihtsustuste, koostoime ja tõhususe suurendamisele, samuti riski põhjal eristatud ja kulutasuvatele kontrollisüsteemidele. Eesmärk on saavutada nii poliitika/programmi kui ka sisekontrolli eesmärgid, st kiired maksed, madalad veamäärad ja säästlikud kontrollikulud. Nende kolme eesmärgi saavutamisele võivad kaasa aidata kindlasummaliste toetuste suurem kasutamine (mis vähendab ka vajadust üksikasjaliku arvestusepidamise järele) ja võimalus rahastada väljundite või tulemuste alusel (mis välistab vajaduse jälgida tööaega töötunnilehtede abil).

⁽³⁹⁶⁾ Audiitori aruandes sisalduv punkt, mis on vajalik või mis lisatakse audiitori äranägemise järgi ja mis viitab finantsaruannetes asjakohaselt esitatud või avalikustatud teemale, mis on audiitori professionaalsel hinnangul kasutajatele finantsselgituste mõistmiseks hädavajalik. (AICPA määratlus)

6. Kindlus tänu siseauditi talituse tööle

Komisjoni talitused tuginesid oma kinnitustes ka siseauditi talituse tehtud tööle. Käesoleva haldus- ja tulemusaruande 5. lisa sisaldab rohkem teavet siseauditi talituse esitatud kinnituse kohta. Komisjon edastab siseauditi talituse töö kokkuvõtva aruande finantsmääruse artikli 118 lõike 8 alusel eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile.

Siseauditi talitus on oma soovitude rakendamise hindamiseks kehtestanud ranged **järelekontrolli eeskirjad**. Siseauditi talituse töö kinnitas, et auditeeritavad talitused rakendasid 2014.–2018. aastal tõhusalt ja õigeaegselt 97 % selle soovitudest.

Komisjoni tulemuspõhisele lähenemisviisile kaasaaitamiseks ja kulutõhususele suurema tähelepanu pööramiseks viis **sisekontrollitalitus** oma 2016.–2018. aasta strateegilise auditikava osana 2018. aastal läbi tulemusauditeid ja olulisi tulemusnäitajaid sisaldavaid auditeid (kõikehõlmavad auditid).

i) **Horisontaalsete menetlustena** tegi siseauditi talitus soovitusi mitmete võtmemenetluste üldise tulemuslikkuse parandamiseks juhtimise, infotehnoloogia turvalisuse, inimressursside, koostoime ja ressursside kasutamise valdkonnas.

- Eelkõige auditeeris siseauditi talitus 2016. aastal käivitatud koostoime ja tõhususe läbivaatamise hetkeolukorda ning soovitas teha proportsionaalseid parandusi, mille eesmärk on aidata tagada, et see algatus oleks oma eesmärkide saavutamisel edukas. Pärast siseauditi talituse auditit avaldas komisjon 2019. aasta aprillis uue teatise teemal „**Koostoime ja tõhususe suurendamise algatus: kokkuvõtte ja edasine tegevus**“.
- Juhtimisprotsesside kohta avaldas komisjon 2018. aasta novembris teatise ja otsuste kogumi („juhtimispakett“), et käsitleda siseauditi talituse poolt 2018. aasta jaanuaris avaldatud aruandes tuvastatud probleeme ja ajakohastada komisjoni ühingujuhtimise korda. 2018. aastal tegi siseauditi talitus täiendavaid soovitusi Euroopa Ühendamise Rahastu telekommunikatsiooniprogrammi juhtimise ja IT-juhtimise valdkondade kohta rahvusvahelise koostöö ja arengu peadirektoraadis.
- Personalihalduse kohta esitati siseauditi talituse auditites mitmeid tähelepanekuid Teadusuuringute Ühiskeskusele ning viimastel aastatel komisjoni teistes talitustes tuvastatud sarnaseid küsimusi silmas pidades saatis siseauditi talitus personalihalduse ja julgeoleku peadirektoraadile auditikirja, milles tõstab esile mitmeid küsimusi, et aidata komisjonil tõhusalt reageerida peadirektoraatide ja talituste inimressurssidega seotud väljakutsetele.
- Eri poliitikavaldkondade vahel järjepideva ja tulemusliku töö tagamiseks on ülioluline tegevuste asjakohane koordineerimine ja koostöö sidusrühmadega. Siseauditi talitus esitas konkreetsed soovitusel koordineerimistegevuse kohta komisjoni (rahvusvahelise koostöö ja arengu peadirektoraadi, naabruspoliitika ja laienemisläbirääkimiste peadirektoraadi ning välispoliitika vahendite talituse) ja Euroopa välisteenistuse vahel ning koostöö kohta Eurostati, ELi asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonide vahel.
- Paljudes auditites jõuti järeldusele, et edasisi edusamme on võimalik teha ka muude horisontaalsete menetluste üldise tulemuslikkuse parandamiseks, nagu on esitatud 5. lisas.
- Kontrolliti mitmeid parema õigusloome aspekte (nagu on esitatud 5. lisas), kuid nendes valdkondades ei tuvastatud olulisi küsimusi.

ii) **Eelarve tegevus- ja haldusassigneeringute täitmise tulemuslikkus.**

- Siseauditi talitus tegi mitu auditit, mis hindasid programmi eelarve haldamise ja maksete protsesse **jagatud eelarve täitmise** korral, kuid ei tuvastanud nendes valdkondades olulisi tulemuslikkuse puudusi.

- **Eelarve otsese täitmise** valdkonnas hinnati mitmetes auditites rakendusametite (Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Rakendusamet, Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Rakendusamet, Euroopa Teadusnõukogu Rakendusamet, Innovatsiooni ja Võrkude Rakendusamet, Teadusuuringute Rakendusamet) haldust ja olulisi puudusi ei tuvastatud, välja arvatud Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Rakendusameti puhul. Sellel ametil tuvastati tõsised puudused, mis mõjutavad programmide „Erasmus+“ ja „Loov Euroopa“ toetuste projektijuhtimiseks kehtestatud üldise sisekontrollisüsteemi tulemuslikkust. Siseauditi talitus märkis, et amet oli kooskõlas auditi soovistega nende probleemidega tegelema hakanud (vt punkt 5).
- **Eelarve kaudse täitmise** valdkonnas keskendusid mitu auditit talitustes kehtestatud järelevalvekorrale. Kuigi siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEdes osakonna osas ei täheldatud olulisi tulemuslikkuse puudusi, tuvastas siseauditi talitus kliimameetmete, keskkonna ning naabruspoliitika ja laienemisläbirääkimiste osakondades puudusi rahastamisvahendite haldamise osas. Siseauditi talitus andis ka soovitusi rahvusvahelise koostöö ja arengu osakonnale peakorteri usaldatavuse tagamise korra kohta, eelkõige rahvusvaheliste finantseerimisasutuste ja/või kaudset eelarve täitmist teostavate riiklike asutuste poolt esitatavate iga-aastaste juhtimisaruannete järelevalvekorra kohta.

Peale oma auditite esitas siseauditi talitus 2019. aasta veebruaris igale osakonnale **piiratud järeldused sisekontrolli** olukorra kohta. Need järeldused aitasid kaasa asjaomaste osakondade 2018. aasta tegevusaruannetele ja hõlmavad kõiki siseauditi talituse esitatud veel täitmata soovitusi osakondade viimase kolme aasta auditeeritud menetluste juhtimis- ja kontrollisüsteemide kohta. Erilist tähelepanu pöörati Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Rakendusametile suunatud piiratud järeldusele seoses ühe kriitilise ja kahe väga olulise soovitusiga, mis on esitatud seoses programmide „Erasmus+“ ja „Loov Euroopa“ audititega toetuste haldamise valdkonnas (2. etapp: projektijärelevalvest makseni). Amet esitas kooskõlas siseauditi talituse piiratud järeldustega reservatsiooni (vt punkt 5).

Siseauditi talitus esitas oma ametijuhendi kohaselt iga-aastase üldise arvamuse komisjoni **finantsjuhtimise kohta**. See põhineb komisjoni audititel, mida siseauditi talitus on viimase kolme aasta jooksul (2016–2018) finantsjuhtimise valdkonnas teinud. Selles võetakse arvesse ka teavet, mis pärineb muudest allikatest, nimelt Euroopa Kontrollikoja aruandeid.

Selle audititeabe põhjal leidis siseaudiitor oma üldises arvamuses, et 2018. aastal oli komisjon kehtestanud juhtimis-, riskijuhtimis- ja sisekontrollimenetlused, mis tervikuna on piisavad, et anda oma finantseesmärkide saavutamisele piisav kindlus. Üldine aramus on siiski märgitud reservatsioonidega, mille kehtestas eelarvevahendite käsutaja oma kinnitavates avaldustes, mis on esitatud selle vastavates iga-aastastes tegevusaruannetes.

Üldhinnangusse jõudis ka see, et siseaudiitor võttis arvesse kõikide riskiga seotud hinnanguliste kulude kombineeritud mõju, kuna need ületavad kulusid, mis kuuluvad reservatsiooni alla. Üldised riskiga seotud kulud on volitatud eelarvevahendite käsutajad teinud oma 2018. aasta tegevusaruannetes oma parima hinnangu kohaselt kinnitatud kulude summa põhjal, mis olid 2018. aastal tehtud makse ajal kohaldatavate lepinguliste ja regulatiivsete sätetega vastuolus. Kokku arvestatuna vastavad need üldsummale, mis on väiksem kui 2 % olulisuse künnis 2018. aasta kõigist asjakohastest kogukuludest⁽³⁹⁷⁾ komisjoni eelarves, Euroopa Arengufondis ja liidu välistegevuse usaldusfondides. Need 2018. aasta riskiga seotud kulud makse tegemisel ei sisalda veel puudusi ja vigu puudutavaid finantskorrektsioone ega tagasinõudmisi, mida osakonnad komisjoni sisekontrollisüsteemidesse integreeritud mitmeaastaste parandusmehhanismide tõttu järgnevatel aastatel avastavad ja korrigeerivad. Arvestades nimetatud elemente, leiab siseauditi talitus, et ELi eelarve on seega üldiselt ja aja jooksul olnud piisavalt kaitstud.

Arvamusele täiendavaid märkusi lisamata lisas siseaudiitor ühe teatavaid asjaolusid rõhutava lõigu seoses strateegiaid ja programme rakendavaid kolmandaid pooli puudutavate järelevalvestrateegiatega, mida on kirjeldatud käesoleva aruande 5. lisas.

⁽³⁹⁷⁾ „Asjakohased kulud“ on 2018. aastal tehtud maksete kogusumma, millest on maha arvatud 2018. aastal makstud uute eelmaksete kogusumma ja millele on lisatud 2018. aastal kliiritud vanade eelmaksete kogusumma, millest komisjoni talitused on teatanud oma 2018. aasta tegevusaruannetes.

7. Kokkuvõte järeldustest auditi järelevalvekomitee tehtud töö kohta

Auditi järelevalvekomitee on oma töös keskendunud neljale põhieesmärgile, mis on kehtestatud selle 2018. ja 2019. aasta tööprogrammides, ja need on: siseaudiitori auditeerimiskavade arvestamine; sise- ja välisauditite tulemuste analüüsimine potentsiaalselt oluliste riskide kindlakstegemiseks, sealhulgas temaatiliselt; auditites tuvastatud oluliste jääkriskidega seotud järelmeetmete seire; siseaudiitori sõltumatuse tagamine ja siseauditite kvaliteedi jälgimine.

Auditi järelevalvekomitee on rahul **siseauditite sõltumatuse ja kvaliteediga** ning sellega, et siseaudiitori kava hõlmab auditeerimisvaldkonda piisavalt ja hõlmab jätkuvalt peamisi riskivaldkondi. Pärast oma ametijuhendi läbivaatamist 2018. aasta sügisel suutis auditi järelevalvekomitee esimest korda võrrelda siseaudiitori riskianalüüsi juhtkonna tuvastatud kriitiliste riskidega.

Komitee kiitis heaks, et **siseaudiitori üldine arvamus 2018. aasta kohta** on positiivne ja et märke on tehtud ainult seoses volitatud eelarvevahendite käsutajate iga-aastastes tegevusaruannetes väljendatud juhtimisreservatsioonidega. Kuid juba neljandat aastat järjest lisab siseaudiitor teatavaid asjaolusid rõhutava lõigu seoses allhankega („delegeerimine“). Komitee on korduvalt rõhutanud oma muret nende riskide pärast ja kordas taas, et kavatseb esmajärjekorras jätkata jõupingutusi nende leevendamiseks piisavate kontrollistrateegiate ja -vahendite abil.

Komitee võttis teadmiseks **siseaudiitori üldisi järeldusi tulemusauditite kohta**, eelkõige seoses juhtimise, rahastamisvahendite, inimressursside ja riskijuhtimisprotsessidega, märkis paralleelsust tema enda temaatiliste prioriteetidega ning seda, et enamik esiletoodud peamisi audititulemusi on komitee arutanud.

Auditi järelevalvekomitee märkis, et **kõik siseaudiitori 2018. aastal väljastatud auditisoovitused on juhtkond heaks kiitnud** ja avastatud riskide lahendamiseks rakendatakse rahuldavaid tegevuskavasid.

Siseaudiitor andis aruandeperioodil ühe **kriitilise soovitus**, mis oli suunatud Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Rakendusametile. See on teine kriitiline soovitus ameti toetuste haldamise menetluse kohta ja tuleneb kolmeetapilise auditi teisest etapist. Komitee tegi ameti ja selle vastutavate peadirektoraatidega koostööd, et tagada soovitude käsitlemiseks intensiivsed ja õigeaegsed meetmed. Siseaudiitor on hinnanud kõik I etapi auditisoovitused täielikult rakendatuks ja need on nüüd lõpetatud. Piisavaid edusamme on tehtud II etapis esitatud kriitilise soovitus aluseks olevate riskide osaliseks leevendamiseks lootuses, et siseaudiitor muudab soovitus kateooriat „väga oluliseks“.

Auditi järelevalvekomitee võttis teadmiseks siseaudiitori järeldusi **koostoime ja tõhususe** suurendamise algatuse rakendamisel tehtud edusammude kohta ning kiitis algatusega seoses heaks komisjoni hiljutises teatises demonstreeritud uuendatud poliitilise kohustuse⁽³⁹⁸⁾. Komitee rõhutas vajadust jätkata edasisi jõupingutusi tagamaks, et selline tegutsemisviis oleks täielikult kaasatud institutsiooni töökultuuri kõigile tasanditele.

Komitee jätkas **oma eelmistes aastaaruannetes tõstatatud probleemide järelkontrolli** ning pööras erilist tähelepanu juhtimisele, riskijuhtimisele, pettustevastasele võitlusele, infotehnoloogia turvalisusele, delegeerimisele ja tulemuslikkusele.

- Olulisi edusamme on tehtud siseaudiitori riskijuhtimist, finantsaruandlust ja järelkontrolli/auditeerimist käsitleva komisjoni **juhtimis- ja järelevalvekorra** aruande soovitude rakendamisel, eelkõige juhtimispaketi vastuvõtmise abil 2018. aasta novembris. See sisaldas läbivaadatud **auditi järelevalvekomitee ametijuhendit**, millega kooskõlas võtab komisjon nüüd arvesse juhtkonna tuvastatud kriitiliste riskide loetelu koondteavet koos siseaudiitori enda riskianalüüsiga ning kontrollib Euroopa Kontrollikoja auditi järelmeetmeid seoses Euroopa Liidu konsolideeritud aastaaruannete usaldusväärsust käsitlevate soovitustega. Kuigi komitee oli juba mitu aastat täielikult täitnud uue finantsmääruse nõudeid, on need edasised arengud võimaldanud sel anda lisaväärtust, tugevdades oma viimase mandaadi jooksul välja arendatud rolli küpse ja tõhusa osalejana komisjoni üldises juhtimisstruktuuris.

⁽³⁹⁸⁾ Koostoime ja tõhususe algatus: kokkuvõte ja edasine tegevus. C(2019)2329 final, 26. märts 2019.

- **Pettustevastase võitluse strateegiate** valdkonna sise- ja välisauditi tulemuste temaatilise arutelu raames jälgis komitee auditi soovitusi pettuste vastu võitlemiseks omavahendite ja maksude valdkondades. Komisjoni tõhustatud pettustevastase võitluse strateegia vastuvõtmisega 2019. aasta aprillis ⁽³⁹⁹⁾ peab juhtkond kõiki soovitusi rakendatuks.
- **Delegeerimise** valdkonnas, ning lisaks eespool nimetatutele arengud Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Rakendusametis, on lõpule viidud kõik siseauditi soovitusel transpordiosakonna lennunduse ja meresõiduohutuse poliitika seire kohta.
- **Infoturbe** osas on siseaudiitor hiljuti otsustanud, et suure hiline misega esitatud väga oluline soovitus heitkogustega kauplemise süsteemi infoturbe kohta on nõuetekohaselt rakendatud.
- **Tulemuslikkuse** valdkonnas ootab rakendamist veel kolm väga olulist siseauditi soovitus statistikaosakonnale seoses tootmisprotsessi ja talitusest väljaspool toodetud statistika kvaliteediga, neist ühe soovitus rakendamisega on pea kuus kuud hilinenud.
- Pärast siseaudiitori järeltööd avati taas üks kahest väga olulisest individuaalsete maksete haldamise ja maksimise osakonnale suunatud siseauditi soovitustest Euroopa Pettustevastase Ameti järelevalvekomitee eelarve kohta, kuid võttes arvesse võetud leevendusmeetmeid, muudeti riskiaste „oluliseks“. Auditi järelevalvekomitee julgustas individuaalsete maksete haldamise ja maksimise osakonda tungivalt võtma vajalikud meetmed selle soovitus täielikuks rakendamiseks, millega on hilinenud rohkem kui 12 kuud.

Siseaudiitori soovitusete **tulemusliku rakendamise määr** on kõrge (2014.–2018. aasta kohta tehtud soovitusete puhul 97 %). Üle kuue kuu hiline nud väga oluliste auditisovovituste arv on viimastel aastatel märkimisväärselt vähenenud, olles 2015. aasta juunist 2016. aasta oktoobrini keskmiselt 28, aga alates 2017. aasta jaanuarist keskmiselt 15.

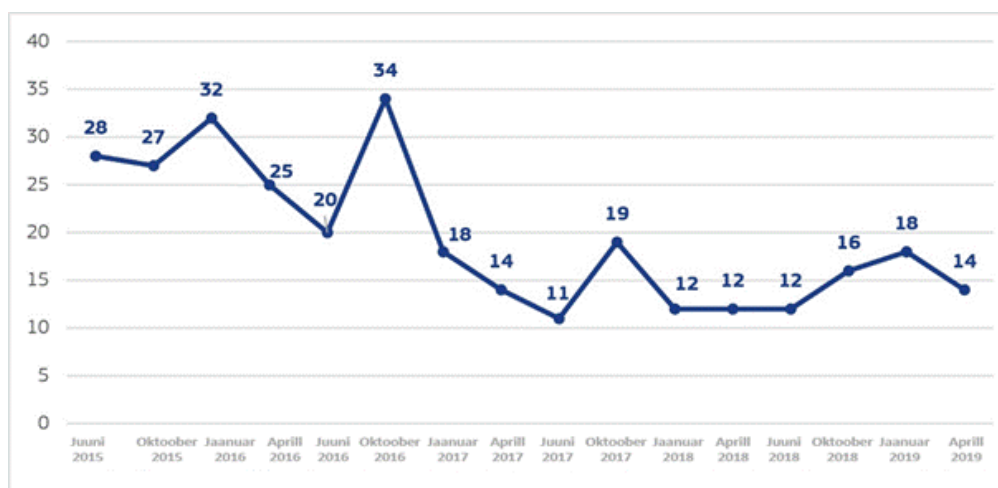

Diagramm. Kriitiliste ja väga oluliste soovitusete arv, mille rakendamisega on üle kuue kuu hiline nud
Allikas: Euroopa Komisjon.

Aruandeperioodil on auditi järelevalvekomitee oma temaatilistesse aruteludes integreerinud ka **Euroopa Kontrollikoja auditiaruannete** ja eriaruannete kaalutlusi ning tõhustanud kontrollikoja soovitusete järelmeetmete kontrolli. Pärast komitee sekkumist teatati, et paljude ammu rakendamata soovitusetega tegeldakse. 2019. aasta märtsi seisuga on rakendamata jäänud vaid kümme Euroopa Kontrollikoja soovituset ajavahemikust 2001–2015, sealhulgas kaheksa 2015. aasta soovituset, mis on Euroopa Kontrollikoja viimase järeelhindamise keskmes. Komitee on aidanud tagada, et komisjon oleks selle läbivaatamise jaoks valmis, sealhulgas arutades ammu rakendamata soovitusi asjakohaste auditeeritavate talitustega. Pärast ametijuhendi läbivaatamist on auditi järelevalvekomitee esimest korda suhelnud peaarvupidajaga seoses kontrollikoja audititulemuste järelmeetmetega ELi raamatupidamisaruannete usaldusväärsuse kohta.

Auditi järelevalvekomitee pöörab oma volituste ülejäänud osas tähelepanu nendele ja muudele tekkivatele küsimustele. Viimase viie aasta jooksul on komitee vastutus ja töökoormus suurenenud; samal ajal on see paremate töömeetodite ja koosseisu abil ning rohkem keskendudes institutsiooni kui terviku jaoks olulise

⁽³⁹⁹⁾ Komisjoni pettustevastase võitluse strateegia: tõhustatud meetmed ELi eelarve kaitsmiseks. COM(2019)196 final, 29. aprill 2019.

tähtsusega teemadele, parandanud järelevalve ja nõuannete kvaliteeti ja lisaväärtust ning kujunenud seeläbi küpseks ja tõhusaks osalejaks komisjoni juhtimisstruktuurides.

8. Välisaudit ja heakskiitmine: minevikust õppimine tuleviku parandamiseks

Komisjon vastutab ELi eelarve täitmise eest koostöös liikmesriikidega ja usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtete kohaselt, st vahendeid tuleb kulutada tulemuslikult, tõhusalt ja säästlikult. Selleks, et tagada piisav kindlus, et ELi rahalisi vahendeid kulutatakse nõuetekohaselt, on olemas põhjalikul aruandlusel, välisauditiil ja poliitilisel kontrollil põhinev **aruandekohusluse raamistik**.

Eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetlus

Igal aastal uurib **Euroopa Kontrollikoda**, kes on Euroopa Liidu **sõltumatu välisaudiitor**, raamatupidamissüsteemide usaldusväärsust, kas kõik tulud on saadud ja kõik kulud on kantud seaduslikult ja korrektselt ning kas finantsjuhtimine on olnud usaldusväärne. Euroopa Kontrollikoja **aastaruande** avaldamine on eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse lähtepunkt. Audiitorid koostavad ka **eriaruandeid** konkreetsete kulutuste või poliitikavaldkondade või eelarve- või juhtimisküsimuste kohta.

Otsus eelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta põhineb ka komisjoni integreeritud finantsaruandlusel ja aruandekohusluse aruandlusel, volinike ärakuulamisel ning komisjonile esitatud kirjalikele küsimustele antud vastustel.

Iga-aastane eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetlus võimaldab Euroopa Parlamendil ja nõukogul pidada komisjoni ELi eelarve täitmise eest **poliitiliselt vastutavaks**. Euroopa Parlament otsustab pärast nõukogu soovitusel, kas anda lõplik heakskiit – mida nimetatakse eelarve täitmisele heakskiidu andmiseks – viisile, kuidas komisjon ELi eelarvet konkreetsel aastal täitis.

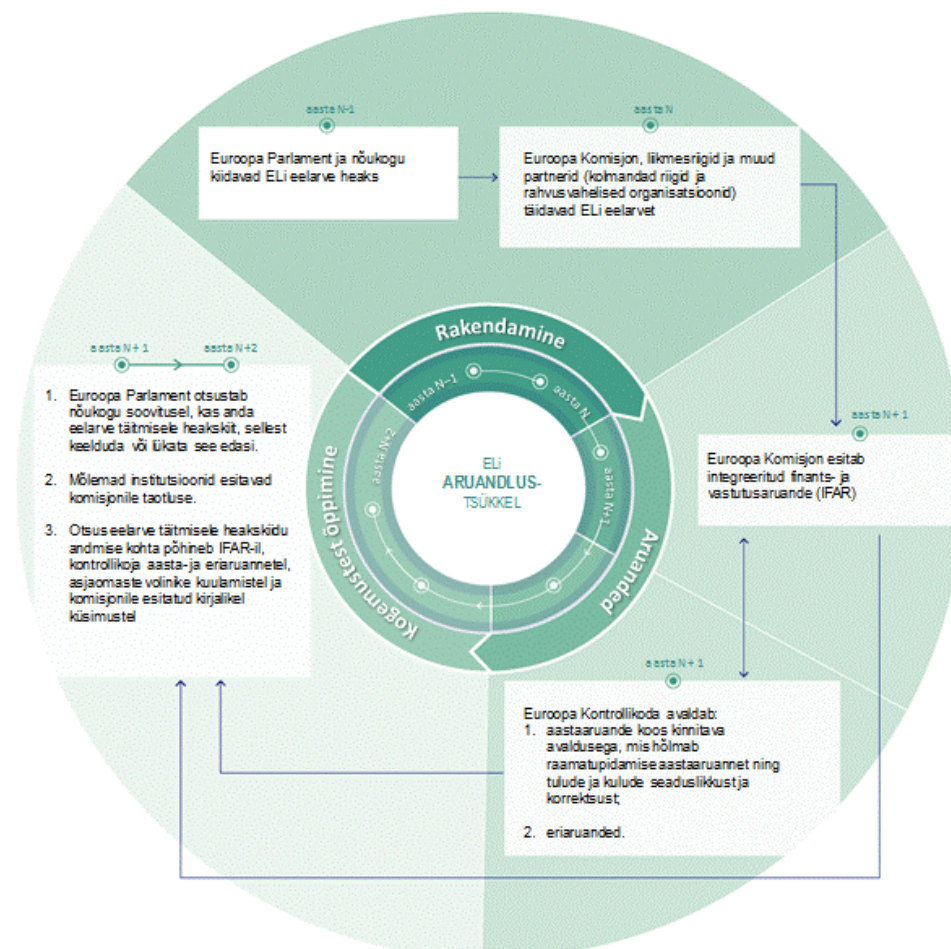

Diagramm. ELi eelarve aruandekohustuse tsüklil

2017. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmine

Euroopa Parlament andis 26. märtsil 2019. aastal selge häälteenamusega komisjonile 2017. aasta **eelarve täitmise heakskiidu** pärast **Euroopa Kontrollikoja** aruannete, komisjoni **integreeritud finantsaruandluse paketi** ja **nõukogu** heakskiidu andmise soovitusel läbivaatamist. Euroopa Parlamendi eelarvekontrollikomisjon kutsus ka valitud volinikke ja peadirektoreid eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse käigus arvamuste vahetamisele.

Euroopa Parlamendi 2017. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise resolutsioon sisaldab mitmeid näiteid ELi eelarve edulugude kohta ning tõstab esile ELi eelarve finantsjuhtimise suuri edusamme (parem tulemusraamistik, madalamad veamäärad ja vahendite parem kasutamine). Peale selle sisaldab see soovitusi eelarve täitmise parandamiseks, samuti konkreetsete poliitikavaldkondade ja olukordadega (eelkõige seoses konkreetsete teatatud huvide konfliktidega) seotud soovitusi.

Komisjon esitab igal aastal aruande Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt komisjonile esitatud taotluste järelmeetmete kohta. See **järelmeetmete aruanne** on osa komisjoni integreeritud finantsaruandluse ja aruandekohusluse aruandlust käsitlevast aruandest. Komisjoni 2016. aasta järelmeetmete aruanne täiendas 2017. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetlust; 2017. aasta järelmeetmete aruanne avaldatakse 2019. aasta juunis.

Euroopa Kontrollikoja auditite järelmeetmed

Euroopa Kontrollikoda on viimaste aastate jooksul suurendanud ka oma **eriaruannete** arvu ja ulatust. 2018. aastal esitas kontrollikoda komisjonile 32 eriaruannet, (2017. aastal 23), mille tulemusena oli komisjonil üha rohkem soovitusi (komisjon kiitis täielikult või osaliselt heaks 297 soovitust). Komisjon jätkab nende soovitusete piisava järelkontrolli tagamist ning esitab võetud meetmete kohta aruande oma IT-vahendis RAD⁽⁴⁰⁰⁾ ja iga-aastastes tegevusaruannetes. Peale selle annab komisjon korrapäraselt aru soovitusete rakendamise kohta **auditi järelevalvekomiteele**, mis teeb oma volituste piires teatavaid järelevalvetegevusi.

Euroopa Kontrollikoda jälgib komisjoni tegevust ka soovitusete rakendamise osas ja annab tagasisidet, mis aitab komisjonil oma järelmeetmeid tõhustada. Euroopa Kontrollikoda hindas oma *2017. aasta aruandes* komisjoni **järelmeetmete** kvaliteeti, tuginedes 100 auditi soovitusetele, mis esitati **2014. aastal** avaldatud 17 eriaruandes. Euroopa Kontrollikoda märkis, et komisjon oli rakendanud 58 % soovitusetest täielikult, 17 % rakendati enamjaolt ja 19 % osaliselt; 6 % soovitusetest ei rakendatud (täielikult rakendamata soovitusi ei olnud komisjon heaks kiitnud). Täielikult rakendatud soovitusete arv vastab üldjoontes eelmiste aastate näitajatele.

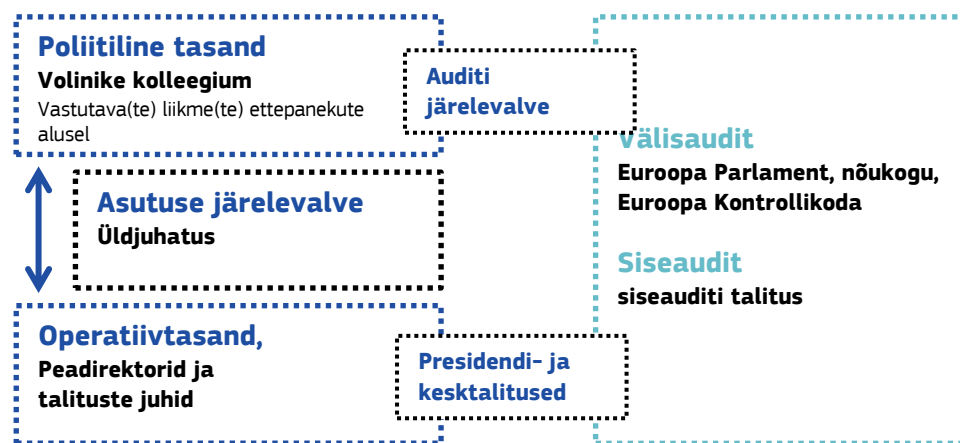
⁽⁴⁰⁰⁾ RAD: recommendations, actions, discharge (soovitusused, meetmed, eelarve täitmisele heakskiidu andmine).

9. Organisatsiooniline juhtimine

9.1. Kindel juhtimiskord

Euroopa Komisjoni kasutatav juhtimissüsteem ⁽⁴⁰¹⁾ on kohandatud selle ainulaadsele struktuuri ja rolli jaoks. See süsteem loodi osana 2000. aasta haldusreformidest ⁽⁴⁰²⁾. Kõnealune reform tugevdas oluliselt komisjoni juhtimissüsteemi ja kehtestas selged aruandekohustuse ja -vastutuse. See juhtimiskord aitab kolleegiumil täita komisjoni eesmärgi, kasutada ressursse tõhusalt ja tulemuslikult ning juhtida ELi eelarvet kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtetega. Selle süsteemi alusel **delegeerib kolleegium igapäevase operatiivjuhtimise vastutuse peadirektoritele ja talituste juhtidele, kes juhivad komisjoni haldusstruktuuri**. Nad haldavad ja kujundavad oma osakondi vastavalt komisjoni kehtestatud eeskirjadele ja standarditele, et täita oma erinevaid eesmärgi olemasolevate ressursside abil. Nad vastutavad ELi eelarve täitmise eest vastutava voliniku järelevalve all. Peadirektoreid ja talituste juhte toetavad nende ülesannetes komisjoni presidendi- ja keskjalitused ning üldjuhatuse ja muud spetsiaalsed juhtimisorganid.

Kõnealune juhtimissüsteem on pidevalt arenenud, kohanedes muutuvate oludega ja hoides komisjoni hea haldustava esirinnas. Seda tõestati 2018. aastal, kui komisjon võttis vastu „juhtimispaketi“ ⁽⁴⁰³⁾, mis tõhustas ja tugevdas oluliselt selle üldjuhtimise korda ning kasutas ära Euroopa Kontrollikoja ⁽⁴⁰⁴⁾ ja komisjoni siseauditi talituse ⁽⁴⁰⁵⁾ hiljutist tööd.

Uus pakett **selgitab asutuse tasandi rolli**, nõustades kolleegiumi ning jälgides ja strateegiliselt suunates talitusi kõigis asutuse juhtimise küsimustes.

Eelkõige saavutas pakett järgmist:

- **sõnastas ja täpsustas üldjuhatuse rolli**: komisjoni uus otsus ⁽⁴⁰⁶⁾ nimetas üldjuhatuse asutuse peamiseks juhtimisorganiks. Presidendi volituste kohaselt toetab ettevõtte juhatus teenuseid, tehes järelevalvet ja tagades strateegilise juhtimise asutuse juhtimise kõigis valdkondades.
- **tõhustas üldjuhatusele aruandvate alltöörühmade tööd**: üldjuhatuse kontrolli alla toodi mitu spetsiaalset alltöörühma ja nõukogu. Näiteks asendas uus infotehnoloogia ja küberjulgeoleku

⁽⁴⁰¹⁾ Teatis komisjonile, milles käsitletakse juhtimist Euroopa Komisjonis, COM(2018) 7703, 21.11.2018.

⁽⁴⁰²⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon komisjoni valge raamatu kohta, mis käsitleb komisjoni (eelarvekomisjoniga seotud aspektide) reformimist, COM(2000) 200, 5.4.2000.

⁽⁴⁰³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/governance-in-the-commission_en

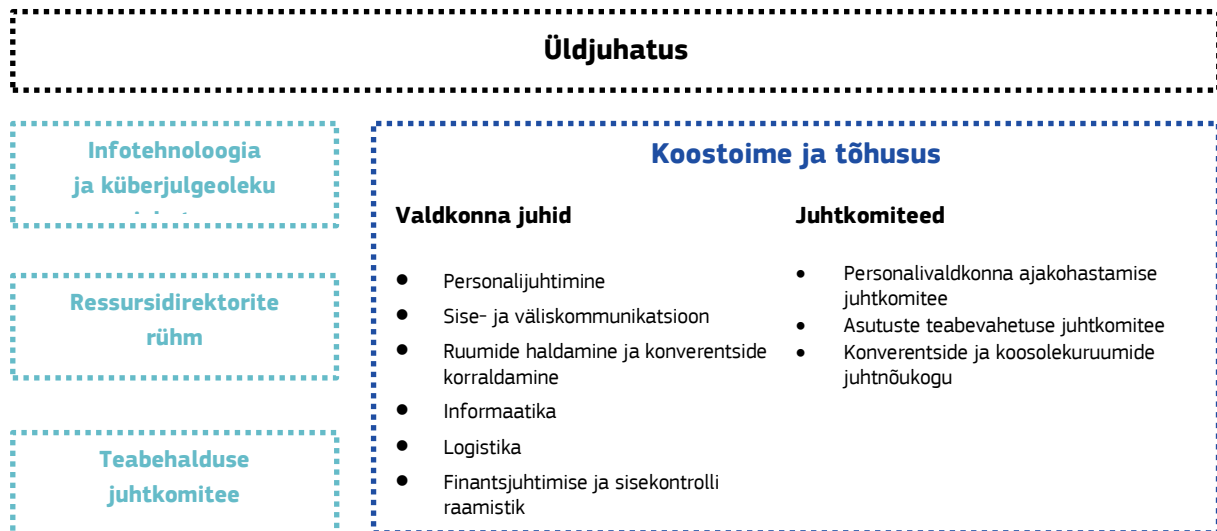
⁽⁴⁰⁴⁾ Euroopa Kontrollikoda „Euroopa Komisjoni juhtimine kui parim tava?“ – Eriaruanne nr 27/2016.

⁽⁴⁰⁵⁾ Vt muu hulgas jagu 4.1.1.1. Juhtimisprotsessid komisjoni aruandes Euroopa Parlamendile ja nõukogule: aastaaruanne eelarve täitmisele heakskiitu andvale institutsioonile 2017. aasta siseauditite kohta, COM(2018) 661, 21.9.2018.

⁽⁴⁰⁶⁾ Komisjoni otsus üldjuhatuse kohta, COM(2018) 7706, 21.11.2018.

nõukogu kaht eelmist nõukogu, et tagada komisjoni infotehnoloogia tulemuslikkus, turvalisus ja tõhusus. Sellega seoses jälgib see ka **Euroopa Komisjoni uue digistrateegia** ⁽⁴⁰⁷⁾ rakendamist.

- **tugevdas asutuste järelvalvet riskijuhtimise osas:** peasekretariaat ja eelarveosakond korraldasid vastastikuse eksperdihinnangu, et tagada kriitiliste riskide ühtne tuvastamine ja hindamine ning et nende riskide juhtimiseks võetaks vajalikud meetmed. Üldjuhatuse vaatab nüüd üle kõigi talituste valdkondadevaheliste ja osakonnapõhiste kriitiliste riskide loendi. Tulemused edastatakse kolleegiumile ja tehakse kättesaadavaks siseauditi talitusele.
- **selgitas auditi järelvalvekomitee rolli** seoses riskijuhtimisega ja ELi konsolideeritud aastaaruannetega ⁽⁴⁰⁸⁾.

Peale komisjoni asutuste juhtimise korra läbivaatamisele jätkasid üldjuhatuse ja selle alarühmad 2018. aastal asutuste juhtimise asjades koordineerimise, nõustamise ja strateegilise suunamise tagamist. See hõlmas komisjoni IT-, tõlke- ja logistikavaldkondades koostoime ja tõhususe tagamist; komisjoni andmestrategie loomist; uute andmekaitse-eeskirjade rakendamist; personali, teabe ja varade turvamist; komisjoni IT-lahenduste jätkuvat ajakohastamist; pettuste vastast võitlust ja riskijuhtimist.

9.2. Volinike tõhustatud käitumisjuhend

Kõik Euroopa Komisjoni liikmed peavad oma ülesannete täitmisel järgima aluslepingutes ja volinike käitumisjuhendis sisalduvaid eetika- ja erialase kohusetunde eeskirju.

1. veebruaril 2018 jõustus uus komisjoniliikmete käitumisjuhend. See asetab komisjoni avaliku sektori organisatsioonide hulgas eetikavaldkonna esirinda. Uuendatud eeskirjad sätestavad Euroopas uued standardid. Uus käitumisjuhend jätkab president Junckeri püüdust suurema läbipaistvuse saavutamise nimel (mida ta alustas juba oma mandaadi algusest peale) ja pikendab endiste volinike ooteaega 18 kuult kahele aastale ning komisjoni presidendi puhul kolmele aastale. Ajakohastamine läheb kaugemale, kehtestades paljudes valdkondades selgemad eeskirjad, kõrgemad eetilised standardid ja suurema läbipaistvuse.

9.3. Andmekaitse

11. detsembril 2018 ⁽⁴⁰⁹⁾ jõustus uus andmekaitsemäärus. 2018. aasta juulis esitasid komisjoni andmekaitseametnik ja peasekretär kõigile komisjoni talitustele rakenduskava. 7. novembril 2018 võeti uue sise-eeskirja rakendamiseks vastu teatis komisjonile „Komisjoni andmekaitse tegevuskava“. See kava näitas

⁽⁴⁰⁷⁾ Teatis komisjonile – Euroopa Komisjoni digistrateegia – digitaalselt ümberkujundatud, kasutajakeskne ja andmepõhine komisjon, COM(2018) 7118 lõplik, 21.11.2018.

⁽⁴⁰⁸⁾ Teatis komisjonile – Euroopa Komisjoni auditi järelvalvekomitee ametijuhendi uuendamine, COM(2018) 7707 final, 21.11.2018.

⁽⁴⁰⁹⁾ Määrus (EL) nr 2018/1725 (millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001).

komisjoni talituste jaoks uue korra rakendamiseks peamisi osalejaid, täpseid ülesandeid ja perioodi. Kogu aasta jooksul viidi läbi struktureeritud koostöö komisjoni talituste vahel, mis hõlmas andmekaitse koordinaatorite võrgustiku igakuiseid koosolekuid, mida juhtis andmekaitseametnik.

Oma iga-aastastes tegevusaruannetes on peaaegu kõik osakonnad andnud selge ülevaate uue andmekaitseraamistiku rakendamisest.

2018. aasta juulis nimetas komisjon uue andmekaitseametniku.

2018. aasta teisel poolel rakendati uusi operatiivmenetlusi⁽⁴¹⁰⁾ ja uut IT-süsteemi (andmekaitse haldussüsteem). Need meetmed võimaldasid 2018. aastal jätkata uue määruse viivitamatut järgimist. Teave määruse (EL) nr 2018/1725 jõustumise kohta koos uue juhendmaterjaliga avaldati komisjoni sisemistes veebiportaalides ja komisjoni andmekaitseametniku veebilehel.

Andmekaitseametnik jätkas asutusesisest teadlikkuse tõstmist mitmesuguste tegevuste kaudu, näiteks komisjoni sisevõrgus avaldatavad väljaanded ja oma spetsiaalne portaal, aga ka sõnavõttud ja kohtumised kõrgema juhtkonnaga, tehes koostööd asutuste asjaomaste juhtimisüksustega ning vaadates läbi koolitusmaterjale uue määruse klassõppekursuse jaoks. Suurele nõudlusele vastamiseks suurendati koolituskursuste arvu.

⁽⁴¹⁰⁾ Muudeti dokumentide koostamise ja kinnitamise töövooge (isikuandmete töötlemistoimingute dokumenteerimine määruse (EL) nr 2018/1725 artikli 31 alusel).